

20 ЛЬВІВСЬКОМУ
ДЕРЖАВНОМУ
УНІВЕРСИТЕТУ
ВНУТРІШНІХ
РОКІВ СПРАВ

Львівський державний університет внутрішніх справ

Практикум з кримінального права України

(Загальна частина)

Навчальний посібник

Львів
2025

УДК 434
П 69

Рекомендовано до друку та розміщення в електронних сервісах ЛьвДУВС
Вченою радою Львівського державного університету внутрішніх справ
(протокол від 29 грудня 2025 року № 6)

Рецензенти:

Лариса Брич – доктор юридичних наук, доцент
(Львівський державний університет внутрішніх справ)

Тетяна Михайліченко – кандидат юридичних наук, доцент
(Полтавський юридичний інститут
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого)

П 69 Практикум з кримінального права України (Загальна частина) : навчальний посібник / кол. авторів. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2025. 444 с.

ISBN 978-617-511-442-1

Підготовлено відповідно до програми навчальної дисципліни «Кримінальне право України» для здобувачів вищої освіти, які навчаються за освітньо-професійною програмою з права. Вміщено теоретичні питання, тестові завдання, задачі, практичні завдання з використанням судової практики та правових позицій Верховного Суду, контрольні запитання, а також нормативно-правові акти й актуальні додаткові джерела, рекомендовані до опрацювання в межах конкретної теми.

Для здобувачів та науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти.

The publication was prepared in accordance with the program of the academic discipline «Criminal Law of Ukraine» for higher education students studying under the educational and professional program in law. It is a comprehensive educational publication that includes a set of theoretical questions, test tasks, tasks, practical tasks using case law and legal positions of the Supreme Court, control questions, as well as regulatory legal acts and relevant additional sources recommended for study within a specific topic.

The publication will be useful for higher education students and scientific and pedagogical workers of higher education institutions.

УДК 434

ISBN 978-617-511-442-1

© Львівський державний університет
внутрішніх справ, 2025

ЗМІСТ

ЗАГАЛЬНІ МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ.....	7
Тема 1	
ПОНЯТТЯ, ПРЕДМЕТ, МЕТОДИ, ЗАВДАННЯ ТА ПРИНЦИПИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ.....	8
Тема 2	
ПОНЯТТЯ ТА ВИДИ ЗАХОДІВ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО ХАРАКТЕРУ	21
Тема 3	
ЗАКОН ПРО КРИМІНАЛЬНУ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ.....	43
Тема 4	
КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ.....	65
Тема 5	
ОБ'ЄКТ СКЛАДУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ.....	87
Тема 6	
ОБ'ЄКТИВНА СТОРОНА СКЛАДУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ.....	122
Тема 7	
СУБ'ЄКТ СКЛАДУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ.....	147
Тема 8	
СУБ'ЄКТИВНА СТОРОНА СКЛАДУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ.....	161
Тема 9	
СТАДІЇ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ.....	186
Тема 10	
СПІВУЧАСТЬ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВОПОРУШЕННІ. ПРИЧЕТНІСТЬ ДО КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ.....	214

Тема 11	МНОЖИННІСТЬ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ.....	249
Тема 12	ОБСТАВИНИ, ЩО ВИКЛЮЧАЮТЬ КРИМІНАЛЬНУ ПРОТИПРАВНІСТЬ ДІЯННЯ.....	266
Тема 13	ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ.....	284
Тема 14	ПОКАРАННЯ, ЙОГО МЕТА. СИСТЕМА ПОКАРАНЬ.....	300
Тема 15	ПРИЗНАЧЕННЯ ПОКАРАННЯ.....	324
Тема 16	ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД ПОКАРАННЯ ТА ЙОГО ВІДБУВАННЯ.....	348
Тема 17	СУДИМІСТЬ.....	370
Тема 18	ІНШІ ЗАХОДИ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО ХАРАКТЕРУ	387
Тема 19	ЗАХОДИ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО ХАРАКТЕРУ ЩОДО ЮРИДИЧНИХ ОСІБ.....	411
Тема 20	ОСОБЛИВОСТІ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ТА ПОКАРАННЯ НЕПОВНОЛІТНІХ.....	425

ЗАГАЛЬНІ МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

Практичні завдання мають на меті допомогти здобувачам вищої освіти глибше засвоїти теоретичний матеріал, навчити чітко орієнтуватись у чинному кримінальному законодавстві, тлумачити закони, виробити вміння правильно застосовувати закон у практичній діяльності.

Виконувати практичні завдання за конкретною темою здобувач вищої освіти повинен починаючи з ознайомлення з нормами Кримінального кодексу України. Далі він має звернутися до постанов Верховного Суду, практики судів України в кримінальних справах і лише після цього до вивчення інших джерел, рекомендованих за темою і відібраних самостійно. При підготовці до кожної теми здобувачам рекомендується виконати та обґрунтувати тестові завдання, розв'язати задачі, практичні завдання з використанням судової практики. Уміння їх вирішувати має виробити у здобувачів вищої освіти навички застосування кримінально-правових норм до конкретних життєвих ситуацій.

Пропоновані практичні завдання мають умовний характер. Перш ніж вдатися до їх розв'язування, потрібно уважно завдання перечитати, звернути особливу увагу на юридичну термінологію, оцінити обставини, викладені в умові.

Виконувати завдання слід у точній відповідності до вказаних умов, зробивши юридичний аналіз обставин справи та зіставивши їх зі змістом закону та судової практики. При цьому треба назвати всі характерні ознаки кожного елементу складу кримінального правопорушення, які містяться в законі або впливають з його змісту, і порівняти з обставинами, вказаними в задачі. Також потрібно проаналізувати призначене в задачі покарання на предмет його відповідності нормам закону.

Тема 1

**ПОНЯТТЯ, ПРЕДМЕТ, МЕТОДИ,
ЗАВДАННЯ ТА ПРИНЦИПИ
КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ**

1. Питання для теоретичного засвоєння:

1. Поняття кримінального права.
2. Предмет і методи кримінального права як галузі права.
3. Завдання кримінального права як галузі права.
4. Система кримінального права як галузі права.
5. Джерела кримінального права як галузі права.
6. Принципи кримінального права як галузі права.
7. Кримінальне право в системі права України.

2. Виконайте завдання до теми.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

1. До ознак кримінального права як системи норм НЕ належить:

- 1) загальнообов'язкова нормативність;
- 2) формальна визначеність;
- 3) державна забезпеченість;
- 4) приватноправовий характер;
- 5) правильної відповіді немає.

2. Які основні інститути кримінального права відрізняють його від інших галузей права:

- 1) договір і відповідальність;
- 2) права і свободи людини;
- 3) кримінальне правопорушення і покарання;
- 4) обов'язки і санкції;
- 5) правильної відповіді немає.

3. Кримінальне право як галузь права є:

- 1) сукупністю судових рішень;
- 2) системою юридичних норм;
- 3) системою правових звичаїв;
- 4) сукупністю моральних норм;
- 5) правильною відповіді немає.

4. Норми кримінального права встановлюють:

- 1) порядок укладення цивільних договорів;
- 2) права та обов'язки громадян;
- 3) які суспільно небезпечні діяння є кримінальними правопорушеннями;
- 4) порядок діяльності органів влади;
- 5) правильною відповіді немає.

5. До кого застосовуються покарання або інші заходи кримінально-правового впливу:

- 1) до всіх громадян держави;
- 2) до посадових осіб;
- 3) до осіб, які вчинили кримінальні правопорушення;
- 4) до свідків у кримінальному процесі;
- 5) правильною відповіді немає.

6. Що є реалізацією санкції за порушення кримінально-правової заборони:

- 1) прийняття закону;
- 2) затримання особи;
- 3) винесення вироку суду від імені держав;
- 4) порушення кримінального провадження;
- 5) правильною відповіді немає.

7. У яких актах норми кримінального права знаходять своє формальне закріплення:

- 1) у судових рішеннях;
- 2) у правових звичаях;
- 3) у нормативно-правових актах;
- 4) у доктринальних джерелах;
- 5) правильною відповіді немає.

8. Яке джерело є основоположним для кожної галузі права, зокрема кримінального:

- 1) Кримінальний кодекс України;
- 2) міжнародні договори;
- 3) Конституція України;
- 4) судова практика;
- 5) правильної відповіді немає.

9. Які акти мають певне значення як джерела формування норм кримінального права, але не є ними у формальному значенні:

- 1) лише підзаконні акти;
- 2) міжнародно-правові акти, рішення КСУ та судова практика;
- 3) локальні акти органів самоврядування;
- 4) наукові публікації;
- 5) правильної відповіді немає.

10. Яким чином рішення Конституційного Суду України впливають на кримінальне право:

- 1) встановлюють кримінальну відповідальність;
- 2) скасовують вироки судів;
- 3) впливають на формування норм шляхом визнання їх неконституційними;
- 4) є підзаконними актами;
- 5) правильної відповіді немає.

11. У якій статті Кримінального кодексу України закріплені головні завдання кримінального права:

- 1) Ст. 2 КК;
- 2) Ст. 1 КК;
- 3) Ст. 36 КК;
- 4) Ст. 50 КК;
- 5) правильної відповіді немає.

12. Яке з наведених завдань не належить до завдань кримінального права:

- 1) охорона прав і свобод людини;
- 2) захист довкілля;

- 3) забезпечення миру і безпеки людства;
- 4) регулювання цивільно-правових договорів;
- 5) правильної відповіді немає.

13. Раніше судимий за тяжкий злочин Сергій разом зі своїм знайомим Андрієм організував умисне вбивство за попередньою змовою групою осіб. Дії Сергія кваліфіковано за п.п. 12, 13 ч. 2 ст. 115 КК України, а дії Андрія – за п. 12 ч. 2 ст. 115 КК України. Який принцип кримінального права застосовано при кваліфікації їхніх дій:

- 1) принцип індивідуалізації покарання;
- 2) принцип колективного характеру відповідальності;
- 3) принцип солідарного характеру відповідальності;
- 4) принцип подвійної кримінальності;
- 5) принцип рівності громадян перед кримінальним законом.

14. Основною функцією кримінального права як галузі права є:

- 1) регулятивна;
- 2) компенсаційна;
- 3) охоронна;
- 4) виховна;
- 5) правильної відповіді немає.

15. Під час пізнього повернення додому Андрій зазнав нападу з боку озброєного ножем Сергія. Захищаючись, Андрій застосував фізичну силу, внаслідок чого заподіяв Сергію тяжкі тілесні ушкодження. Визначте, які кримінально-правові відносини виникли у цій ситуації (ст. 36 КК України):

- 1) охоронні;
- 2) регулятивні;
- 3) змішані;
- 4) кримінально-правові відносини не виникли;
- 5) правильної відповіді немає.

16. Під час побутової сварки Віктор умисно вдарив Олега металевою трубою, усвідомлюючи суспільно

небезпечний характер своїх дій. У результаті Олегу було заподіяно тяжкі тілесні ушкодження. Обставин необхідної оборони або крайньої необхідності не було. Визначте, які кримінально-правові відносини виникли у цій ситуації:

- 1) охоронні;
- 2) регулятивні;
- 3) змішані;
- 4) кримінально-правові відносини не виникли;
- 5) правильної відповіді немає.

17. Охоронна функція кримінального права полягає:

- 1) у розвитку суспільних відносин;
- 2) в охороні суспільних відносин від кримінально протиправних посягань;
- 3) у регулюванні договірних відносин;
- 4) у забезпеченні адміністративного контролю;
- 5) правильної відповіді немає.

18. Яку ще функцію, окрім охоронної, виконує кримінальне право?

- 1) Компенсаційну;
- 2) контрольну;
- 3) регулятивну;
- 4) процесуальну;
- 5) правильної відповіді немає.

19. Принципи кримінального права – це:

- 1) судові прецеденти;
- 2) основні, провідні засади, закріплені в нормах права;
- 3) підзаконні нормативні акти;
- 4) наукові рекомендації;
- 5) правильної відповіді немає.

20. КК України не передбачає можливості застосування покарання у вигляді довічного позбавлення волі до неповнолітніх осіб (ст. 98 КК України). Такий стан правового регулювання:

- 1) порушує принцип рівності громадян перед законом;
- 2) є проявом принципу гуманізму;

- 3) порушує принцип справедливості;
- 4) є проявом принципу індивідуалізації покарання;
- 5) усі відповіді правильні.

21. Який латинський вислів відображає принцип відповідальності лише за діяння, передбачене законом:

- 1) *Lex specialis derogat generali*;
- 2) *Nullum crimen sine lege*;
- 3) *Pacta sunt servanda*;
- 4) *In dubio pro reo*;
- 5) правильної відповіді немає.

22. Громадянин України Олексій, перебуваючи на території Чеської Республіки, умисно позбавив життя громадянина Чеської Республіки Петра. Суд Чеської Республіки визнав Олексія винним та призначив йому покарання у виді позбавлення волі строком на 8 років. Після повного відбуття покарання Олексій повернувся на територію України. Чи підлягає Олексій кримінальній відповідальності в Україні:

- 1) так, оскільки Олексій є громадянином України;
- 2) так, оскільки діє принцип невідворотності кримінальної відповідальності;
- 3) ні, оскільки це порушує принцип справедливості;
- 4) ні, оскільки це порушує принцип гуманізму;
- 5) ні, оскільки це порушує принцип заборони двічі притягувати до відповідальності за один і той самий злочин (*non bis in idem*).

23. Який принцип кримінального права виключає відповідальність без вини:

- 1) принцип законності;
- 2) принцип індивідуалізації;
- 3) принцип винної відповідальності;
- 4) принцип гуманізму;
- 5) правильної відповіді немає.

24. Особистий (персональний) характер кримінальної відповідальності полягає:

- 1) у відповідальності держави;
- 2) у відповідальності лише особи, яка вчинила кримінальне правопорушення;
- 3) у колективній відповідальності;
- 4) у відповідальності родичів винного;
- 5) правильної відповіді немає.

25. Марина звернулася у правоохоронні органи зі заявою відкрити кримінальне провадження щодо її сусіда Миколи, який здійснив акт скотолозтва. Втім, у відкритті кримінального провадження було відмовлено, оскільки у КК України не встановлено відповідальності за ці дії. Такі дії слідчого:

- 1) порушують принцип невідворотності відповідальності;
- 2) є проявом реалізації принципу індивідуалізації покарання;
- 3) є проявом принципу відповідальності лише за суспільно небезпечне діяння, передбачене кримінальним законом (*nullum crimen sine lege*);
- 4) є проявом принципу суб'єктивного ставлення у вину;
- 5) є порушенням принципу особистої відповідальності.

26. На які частини поділяються норми кримінального права:

- 1) матеріальну і процесуальну;
- 2) основну і додаткову;
- 3) Загальну та Особливу;
- 4) публічну і приватну;
- 5) правильної відповіді немає.

27. Загальна частина кримінального права містить:

- 1) конкретні склади кримінальних правопорушень;
- 2) межі покарань за окремі діяння;
- 3) завдання, принципи та основні інститути кримінального права;

- 4) судову практику;
- 5) правильної відповіді немає.

28. Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо гуманізації відповідальності за правопорушення у сфері господарської діяльності» від 15 листопада 2011 року було декриміналізовано низку злочинів у сфері господарської діяльності. На який принцип кримінального права зважав законодавець:

- 1) гуманізації;
- 2) відповідності покарання тяжкості вчиненого злочину;
- 3) посилення кримінальної відповідальності;
- 4) диференціації кримінальної відповідальності;
- 5) правильної відповіді немає.

29. Як співвідносяться кримінальне право і кримінальне процесуальне право:

- 1) як причина і наслідок;
- 2) як загальне і спеціальне;
- 3) як зміст і форма;
- 4) як публічне і приватне;
- 5) правильної відповіді немає.

30. У КК України передбачено відповідальність за заподіяння смерті через необережність у вигляді обмеження волі на строк від трьох до п'яти років або позбавлення волі на той самий строк (ч. 1 ст. 119) і покарання у вигляді позбавлення волі на строк від трьох до восьми років з позбавленням права керувати транспортними засобами на строк до трьох років або без такого за порушення правил безпеки дорожнього руху, або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами, якщо це спричинило загибель людини (ч. 2 ст. 286). Цю різницю в покараннях за необережне заподіяння смерті встановлено з огляду на такий принцип кримінального права, як:

- 1) принцип індивідуалізації покарання;
- 2) принцип гуманізму;
- 3) принцип диференціації кримінальної відповідальності;
- 4) принцип суб'єктивного ставлення у вину;
- 5) принцип особистої відповідальності.

ЗАДАЧІ

1. Проаналізуйте наведені твердження та визначте, які з них є правдивими та стосуються кримінального права, а які – хибними та характеризують інші галузі права. Обґрунтуйте свою відповідь.

Твердження:

1) Кримінальне право визначає, які діяння є кримінальними правопорушенням та які покарання за їх вчинення застосовуються.

2) Кримінальне право регулює майнові відносини між приватними особами та встановлює відповідальність за порушення процесу передачі майна.

3) У кримінальному праві використовується диспозитивний метод правового регулювання відносин.

4) Кримінальне право використовує імперативний метод правового регулювання.

2. Розподіліть наведені суспільні відносини за галузями права та визначте, які з них входять до предмета кримінального права.

1) Заподіяння тілесних ушкоджень середньої тяжкості.

2) Порушення умов дії договору купівлі-продажу.

3) Оскарження протоколу про адміністративне правопорушення.

4) Заволодіння чужим майном шляхом обману.

3. Ознайомтесь із описом ситуації і визначте, які завдання кримінального права реалізуються у кожному окремому випадку.

Особа була засуджена за вчинення розбою. Суд призначив їй покарання у виді десяти років позбавлення волі з конфіскацією майна не лише задля покарання винного, а й щоб запобігти вчиненню ним нових злочинів. Цей випадок набув широкого розголосу у ЗМІ, і кожен житель країни мав можливість ознайомитись із цим репортажем.

4. Складіть схему системи кримінального права та віднесіть наведені нижче норми до Загальної або Особливої частини.

Приклади норм:

- Поняття кримінального правопорушення.
- Поняття крадіжки.
- Підстави звільнення від кримінальної відповідальності.
- Види покарань.
- Види покарань за вчинення особою вимагання.
- Відповідальність за умисне вбивство.

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ З ВИКОРИСТАННЯМ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ

1. Ознайомтеся з постановою Верховного Суду від 26 квітня 2018 року у справі № 342/538/14-к (URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/73758539>) і дайте відповідь на такі запитання:

- У чому полягала фабула справи та наявність якого виду кримінально-правових відносин, що виникли щодо засудженого, констатував місцевий та апеляційний суди?
- У чому, на думку захисника, полягає неправильне застосування кримінального закону щодо його підзахисного?
- Який висновок щодо застосування відповідних кримінально-правових норм сформулював Верховний Суд і наявність якого виду кримінально-правових відносин було встановлено? Які аргументи на обґрунтування своєї позиції навів Верховний Суд?

2. Назвіть конституційні положення, які мають стосунок до сфери кримінально-правового регулювання, та обґрунтуйте положення, що Конституція України є джерелом кримінального права.

3. Проаналізуйте рішення ЄСПЛ у справі «Кононов проти Латвії» (URL: https://hudoc.echr.coe.int/rus#_ftnref). Визначте:

- Порушення, якого принципу кримінального права (на думку заявника) стало підставою для звернення?
- Що є джерелом кримінального права відповідно до вищевказаного Рішення ЄСПЛ?

4. Проаналізуйте рішення ЄСПЛ у справі «А. та Б. проти Норвегії» (URL: <https://hudoc.echr.coe.int/app/conversion/docx/pdf?library=ECHR&id=001-183381&filename=CASE%20OF%20A%20AND%20B%20v.%20NORWAY%20-%20%205BUkrainian%20Translation%5D%20by%20KM%20Partners%20>). Визначте:

- Який принцип кримінального права було порушено?
- Як свою позицію аргументують заявники?
- Як порушення (або відсутність порушення) принципу аргументував ЄСПЛ?
- Чи погоджуєтесь Ви з аргументами, наведеними заявником та Судом?

КОНТРОЛЬНІ ЗАПИТАННЯ

1. У чому полягає поняття кримінального права та яке його значення для регулювання суспільних відносин у сфері протидії кримінальним правопорушенням?

2. Які суспільні відносини становлять предмет кримінального права та якими методами вони регулюються?

3. Які основні завдання покладаються на кримінальне право як галузь права та як вони реалізуються на практиці?

4. У чому полягає система кримінального права України та яке значення має поділ кримінального права на Загальну і Особливу частини?

5. Які нормативно-правові акти є джерелами кримінального права України та яке їх співвідношення між собою?

6. У чому полягає зміст принципу законності в кримінальному праві та як він впливає на встановлення кримінальної відповідальності?

7. Як принцип вини (особистої відповідальності) реалізується в кримінальному праві та яке його значення для притягнення особи до кримінальної відповідальності?

8. У чому полягає принцип справедливості кримінального права та як він враховується при призначенні покарання?

9. Яке значення має принцип гуманізму в кримінальному праві України та як він проявляється у видах і межах кримінальної відповідальності?

10. Яке місце займає кримінальне право в системі права України та як воно взаємодіє з іншими галузями права?

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ДЛЯ ОПРАЦЮВАННЯ ТЕМИ

Судова практика

1. Ilmseher v. Germany. Applications nos. 10211/12 and 27505/14. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-187540>
2. Big Brother Watch and Others v. the United Kingdom. URL: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-186048%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-186048%22]})
3. Сергій Золотухін проти Російської Федерації : рішення Європейського суду з прав людини від 10. 02. 2009 р., заява № 14939/03. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/app/conversion/docx/?library=ECHR&id=001-117760&filename=CASE%20OF%20SERGEY%20ZOLOTUKHIN%20v.%20RUSSIA%20-%20%5BUkrainian%20Translation%5D%20by%20the%20COE%20Human%20Rights%20Trust%20Fund.docx&logEvent=False>
4. Цоньо Цонев проти Болгарії : рішення Європейського суду з прав людини, заява № 35623/11. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/app/conversion/pdf/?library=ECHR&id=001-221600&filename=CASE%20OF%20TSONYO%20TSONEV%20v.%20BULGARIA%20-%20%5BUkrainian%20Translation%5D%20summary%20by%20the%20Supreme%20Court%20of%20Ukraine.pdf>

Додаткова література

1. Бараннік Р. В. Принципи верховенства права і законності як орієнтири тлумачення оціночних понять у кримінальному провадженні. *Право і суспільство*. 2025. № 4. С. 157–164.
2. Баулін Ю. В. Сучасне кримінальне право України: підсумки, тенденції, перспективи розвитку. *Питання боротьби зі злочинністю* : зб. наук. пр. / ред. кол.: В. І. Борисов та ін. Харків : Право, 2012. Вип. 23. С. 29–42.
3. Баулін Ю., Тацій В. Завдання вітчизняної кримінально-правової науки в умовах реформування кримінального законодавства України. *Право України*. 2020. № 2. С. 17–30.
4. Балобанова Д. О. Динаміка кримінального права України (теоретико-прикладне дослідження) : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук. Одеса, 2021. 44 с.
5. Галабала М. В. Кримінально-правова наука незалежної України. *Проблеми Загальної частини* : монографія. Київ : Юрінком Інтер, 2013. 240 с.
6. Грищук В. К. Поняття, предмет, методи, завдання, функції, система, джерела та принципи українського кримінального права :

навч. посіб. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2009. 112 с.

7. Демчук П. Законність як елемент принципу верховенства права у кримінальному праві : монографія. Київ : Ваїте, 2025. 212 с.
8. Житний О. О. Кримінальне право України в міжнародному вимірі (порівняльно-правовий аналіз) : монографія. Харків : Одиссей, 2013. 376 с.
9. Лисак А. А. Поняття принципів права в площині кримінального права. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2024. № 1. С. 510–515.
10. Лисак А. А. Тлумачення принципу верховенства права в практиці ЄСПЛ: кримінально-правовий аспект. *Актуальні проблеми держави і права*. 2024. №102. С. 80–88.
11. Максимович Р. Л. Судовий прецедент як джерело кримінального права. *Соціально-правові студії*. 2021. Вип. 1. С. 93–102.
12. Наден О. В. Теоретичні основи кримінально-правового регулювання в Україні : монографія. Харків : Право, 2012. 272 с.
13. Олійник О. Принципи кримінального права: поняття, система та значення : монографія. Харків : Право, 2021. 544 с.
14. Панов М. І. Вступ до навчального курсу «Кримінальне право України» : лекція. Київ : Ін Юре, 2015. 104 с.
15. Письменський Є. О. Про міжгалузеву взаємодію норм кримінального та адміністративного права (деякі теоретико-прикладні аспекти). *Адвокат*. 2010. № 1. С. 34–39.
16. Суржик Ю. В. Практика Європейського Суду з прав людини – джерело кримінального права України. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 10. С. 587–589.
17. Сучасна кримінально-правова система в Україні: реалії та перспективи : монографія. Київ : ВАІТЕ, 2015. 688 с.
18. Тімофєєва Л. Ю. Принципи кримінального права та їх реалізація в умовах війни. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2022. Т. 1 № 17. С. 36–51.
19. Шевченко Є. В. До питання про структуру кримінально-правової норми. *Проблеми законності*. 2012. Вип. 118. С. 125–133
20. Шевченко С. Принцип пропорційності у криміналізації діянь : монографія. Київ : ВД «Дакор», 2024. 320 с.
21. Ющик О. І. Функції держави в контексті принципу законності. *Право України*. 2023. № 12. С. 112–121.

Тема 2

ПОНЯТТЯ ТА ВИДИ ЗАХОДІВ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО ХАРАКТЕРУ

1. Питання для теоретичного засвоєння:

1. Поняття та види заходів кримінально-правового характеру.
2. Поняття кримінальної відповідальності, її види як основний захід кримінально-правового характеру.
3. Форми реалізації кримінальної відповідальності.
4. Підстава кримінальної відповідальності. Поняття та функції складу кримінального правопорушення.
5. Види складів кримінальних правопорушень.
6. Склад кримінального правопорушення і його значення для кримінально-правової кваліфікації.

2. Виконайте завдання до теми.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

1. Підставою кримінальної відповідальності є:

- 1) вчинення юридичною особою суспільно небезпечного діяння, яке містить склад кримінального правопорушення, передбаченого КК України;
- 2) вчинення особою суспільно небезпечного діяння, яке формально містить ознаки будь-якого діяння, передбаченого КК України, але через малозначність не спричинило суспільної небезпеки, тобто не заподіяло і не могло заподіяти істотної шкоди фізичній особі;
- 3) вчинення особою суспільно небезпечного діяння, передбаченого як кримінальне правопорушення у міжнародному договорі України;

4) вчинення особою суспільно небезпечного діяння, яке містить склад кримінального правопорушення, передбаченого КК України;

5) жодна відповідь не є правильною.

2. Антон вчинив умисне вбивство з корисливих мотивів. Що є підставою кримінальної відповідальності:

1) вчинене діяння, яке містить склад кримінального правопорушення, передбаченого п. 6 ч. 2 ст. 115 КК України;

2) вчинене діяння, яке містить склад кримінального правопорушення;

3) наявність статті, яка передбачає кримінальну відповідальність за умисне вбивство;

4) набрання обвинувальним вироком суду законної сили;

5) жодна відповідь не є правильною.

3. Визначте, що не є формою реалізації кримінальної відповідальності:

1) засудження винного, не пов'язане з призначенням йому покарання;

2) звільнення від кримінальної відповідальності з передачею особи на поруки колективу підприємства, установи або організації;

3) засудження особи, пов'язане з призначенням покарання, але без його реального відбування;

4) відбування призначеного судом покарання;

5) жодна відповідь не є правильною.

4. Геннадій вчинив умисне вбивство з корисливих мотивів. Щодо нього відкрито кримінальне провадження та обрано запобіжний захід у вигляді тримання під вартою. Обвинувальним вироком суду Геннадія засуджено до покарання у виді позбавлення волі строком на 10 років з конфіскацією майна. Кримінально-правові відносини виникають:

1) з моменту вчинення кримінального правопорушення;

2) з моменту відкриття кримінального провадження;

3) з моменту обрання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою;

4) з моменту набрання законної сили обвинувальним вироком суду;

5) жодна відповідь не є правильною.

5. Геннадій вчинив умисне вбивство з корисливих мотивів. Щодо нього відкрито кримінальне провадження та обрано запобіжний захід у вигляді тримання під вартою. Обвинувальним вироком суду Геннадія засуджено до покарання у виді позбавлення волі строком на 10 років з конфіскацією майна. З якого моменту настає кримінальна відповідальність:

1) з моменту вчинення кримінального правопорушення;

2) з моменту відкриття кримінального провадження;

3) з моменту взяття під варту;

4) з моменту набрання обвинувальним вироком законної сили;

5) жодна відповідь не є правильною.

6. 15 жовтня 2015 р. Геннадій вчинив умисне вбивство з корисливих мотивів. Щодо нього відкрито кримінальне провадження та обрано запобіжний захід у вигляді тримання під вартою. 15 серпня 2015 р. обвинувальним вироком суду Геннадія засуджено до покарання у виді позбавлення волі строком на 10 років з конфіскацією майна. 16 серпня 2033 р. спливе строк погашення судимості. З якого моменту припиняється кримінальна відповідальність:

1) з моменту відбуття призначеного обвинувальним вироком суду покарання;

2) з моменту погашення судимості;

3) з моменту набрання обвинувальним вироком законної сили;

4) кримінальна відповідальність не припиняється ніколи;

5) жодна відповідь не є правильною.

7. 15 жовтня 2015 р. Геннадій вчинив умисне вбивство з корисливих мотивів. Щодо нього відкрито кримінальне провадження та обрано запобіжний захід у вигляді

тримання під вартою. 15 серпня 2015 р. обвинувальним вироком суду Геннадія засуджено до покарання у виді позбавлення волі строком на 10 років з конфіскацією майна. Відбувши 8 років і 6 місяців покарання у виді позбавлення волі, Геннадій захворів на тяжку хворобу, що перешкоджала відбуванню покарання. 27 березня 2024 р. суд, враховуючи тяжкість кримінального правопорушення, характер захворювання та особу засудженого, прийняв рішення про звільнення від покарання за хворобою на підставі ч. 1 ст. 84 КК України. Визначте момент припинення кримінальної відповідальності (ознайомтеся зі ст. 88 КК України):

- 1) з моменту звільнення від покарання за хворобою;
- 2) з моменту погашення судимості;
- 3) з моменту вирішення питання про припинення кримінальної відповідальності судом;
- 4) з моменту встановлення факту захворювання особи на тяжку хворобу, що перешкоджає відбуванню покарання;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

8. З переліку наведених ситуацій виберіть діяння, яке містить склад кримінального правопорушення, що є підставою кримінальної відповідальності:

1) 13-річний Микита під час бійки ножом вбив свого ровесника Руслана;

2) головний лікар міської клінічної лікарні, лікар-хірург, помістив у заклад з надання психіатричної допомоги завідомо психічно здорову особу (ознайомтеся зі ст. 151 КК України «Незаконне поміщення в заклад з надання психіатричної допомоги»);

3) Артем 30 жовтня 2024 р. не сплатив встановлені рішенням суду кошти на утримання двох малолітніх дітей у зв'язку з тим, що перебував за кордоном у відрядженні (ознайомтеся зі ст. 164 КК України «Ухилення від сплати аліментів на утримання дітей»);

4) 16-річний Павло таємно, шляхом проникнення до житла свого сусіда викрав домашню приставку PlayStation, яку продав на ринку (ознайомтеся зі ст. 185 КК України «Крадіжка»);

- 5) жодна відповідь не є правильною.

9. 14-річний Павло, щоб показати сміливість перед своїми товаришами, викрав мотоцикл 16-річного Артема (ознайомтеся з ч. 2 ст. 22 КК України та ст. 289 КК України «Незаконне заволодіння транспортним засобом»):

1) Павло підлягає кримінальній відповідальності за незаконне заволодіння транспортним засобом;

2) Павло не підлягає кримінальній відповідальності, оскільки мотоцикл не є предметом складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 289 КК України;

3) Павло не підлягає кримінальній відповідальності, оскільки з'ясовано, що модель мотоцикла є 1991 року випуску, і це не заподіяло істотної шкоди Артему;

4) Павло не підлягає кримінальній відповідальності, оскільки відсутня ознака суб'єкта складу кримінального правопорушення;

5) жодна відповідь не є правильною.

10. 16-річний Артем, маючи неприязні стосунки зі своїм сусідом Назарієм, заподіяв останньому середньої тяжкості тілесні ушкодження. Судмедекспертиза встановила, що на момент вчинення суспільно небезпечного діяння Артем внаслідок хронічного психічного захворювання був неосудним. Дайте правову оцінку діям Артем, чи підлягає він кримінальній відповідальності:

1) Артем не підлягає кримінальній відповідальності, оскільки відсутні ознаки об'єкта складу кримінального правопорушення;

2) Артем не підлягає кримінальній відповідальності, оскільки відсутні ознаки об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення;

3) Артем не підлягає кримінальній відповідальності, оскільки відсутні ознаки суб'єкта складу кримінального правопорушення;

4) Артем не підлягає кримінальній відповідальності, оскільки відсутні ознаки суб'єктивної сторони складу кримінального правопорушення;

5) жодна відповідь не є правильною.

11. Арсен, який є власником квартири, неодноразово пред'являв вимогу Геннадію виконати цивільно-правові зобов'язання, які виникли на підставі договору оренди житла (квартири), а саме: сплатити орендну плату в розмірі та в строки, що передбачені договором, здійснити оплату комунальних послуг за останні два місяці, а також відшкодувати вартість пошкодженого майна, переданого відповідно до акта прийому-передачі (ознайомтеся зі ст. 355 КК України):

1) Арсен підлягає кримінальній відповідальності за примушування до виконання цивільно-правового зобов'язання;

2) Арсен не підлягає кримінальній відповідальності, оскільки в його діях відсутня ознака об'єкта складу кримінального правопорушення;

3) Арсен не підлягає кримінальній відповідальності, оскільки в його діях відсутня ознака об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення;

4) Арсен не підлягає кримінальній відповідальності, оскільки в його діях відсутня ознака суб'єкта складу кримінального правопорушення;

5) жодна відповідь не є правильною.

12. 16-річний Артем у вільний від навчання час працював помічником майстра на станції технічного обслуговування автомобілів. 20 жовтня 2025 р., коли у майстерні, де проводять технічний огляд та ремонт автомобілів, нікого не було, Артем викрав набір ручних інструментів та шуруповерт. Дайте правову оцінку діям Артема, чи підлягає він кримінальній відповідальності (ознайомтеся зі ст. 185 КК України):

1) Артем підлягає кримінальній відповідальності;

2) Артем не підлягає кримінальній відповідальності, оскільки в його діях відсутні ознаки об'єкта складу кримінального правопорушення;

3) Артем не підлягає кримінальній відповідальності, оскільки він неповнолітній;

4) Артем не підлягає кримінальній відповідальності, оскільки викрав відповідні речі через затримку виплати заробітної плати;

5) жодна відповідь не є правильною.

13. 16-річний Антон з мотивів ревнощів завдав умисних ударів 17-річному Івану, оскільки вважав, що той залицяється до його дівчини. Встановлено, що кримінальне правопорушення Антон вчинив уперше, у вчиненому щиро розкаявся. На підставі ч. 1 ст. 97 КК України суд прийняв рішення про звільнення Антона від кримінальної відповідальності із застосуванням до неповнолітнього примусових заходів виховного характеру у виді обмеження дозвілля і встановлення особливих вимог до поведінки неповнолітнього. Застосування примусових заходів виховного характеру в наведеній ситуації – це (ознайомтеся зі ст.ст. 97, 105 КК України та зі ст. 126 КК України):

- 1) форма кримінальної відповідальності;
- 2) вид покарання для неповнолітніх;
- 3) форма покарання для неповнолітніх;
- 4) захід кримінально-правового характеру;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

14. Відсутність істотної шкоди фізичній чи юридичній особі, суспільству або державі вказує на:

- 1) кримінальну протиправність діяння;
- 2) формальну визначеність діяння;
- 3) малозначність діяння;
- 4) ступінь суспільної небезпечності діяння;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

15. Які є правові наслідки визнання діяння малозначним:

- 1) особа підлягає звільненню від кримінальної відповідальності;
- 2) є підставою для пом'якшення покарання;
- 3) особа не підлягає кримінальній відповідальності;
- 4) є підставою для звільнення від покарання з випробуванням;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

16. Залежно від способу опису кримінального правопорушення в законі, виберіть ту відповідь, яка передбачає простий склад кримінального правопорушення:

- 1) розбій, поєднаний з проникненням у житло, інше приміщення чи сховище (ч. 3 ст. 187 КК України);

2) незаконне проникнення до житла чи до іншого володіння особи, незаконне проведення в них огляду чи обшуку, а так само незаконне виселення чи інші дії, що порушують недоторканність житла громадян (ч. 1 ст. 162 КК України);

3) незаконне використання винаходу, корисної моделі, промислового зразка, топографії інтегральної мікросхеми, сорту рослин, раціоналізаторської пропозиції, привласнення авторства на них, або інше умисне порушення права на ці об'єкти, якщо це завдало матеріальної шкоди у великому розмірі (ст. 2 ст. 177 КК України);

4) експлуатація дитини, яка не досягла віку, з якого законодавством дозволяється працевлаштування, шляхом використання її праці, вчинені щодо кількох дітей (ч. 2 ст. 150 КК України);

5) жодна відповідь не є правильною.

17. Залежно від способу опису кримінального правопорушення в законі, виберіть ту відповідь, яка передбачає складений склад кримінального правопорушення:

1) напад з метою заволодіння чужим майном, поєднаний із насильством, небезпечним для життя чи здоров'я особи, яка зазнала нападу, або з погрозою застосування такого насильства (розбій) (ч. 1 ст. 187 КК України);

2) застосування зброї масового знищення, забороненої міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України (ч. 1 ст. 439 КК України);

3) самовільне зайняття земельної ділянки, яким завдано значної шкоди її законному володільцю або власнику (ч. 1 ст. 197-1 КК України);

4) розголошення відомостей військового характеру, що становлять державну таємницю, за відсутності ознак державної зради (ч. 1 ст. 422 КК України);

5) жодна відповідь не є правильною.

18. Залежно від способу опису кримінального правопорушення в законі, виберіть ту відповідь, яка не передбачає простий склад кримінального правопорушення:

1) ненадання без поважних причин допомоги хворому медичним працівником, який зобов'язаний, згідно

з установленними правилами, надати таку допомогу, якщо йому завідомо відомо, що це може мати тяжкі наслідки для хворого (ч. 1 ст. 139 КК України);

2) проведення абортів особою, яка не має спеціальної медичної освіти (ч. 1 ст. 134 КК України);

3) умисне знищення або пошкодження майна, що належить судді, народному засідателю чи присяжному або їх близьким родичам, у зв'язку з їх діяльністю, пов'язаною зі здійсненням правосуддя, що спричинили загибель людей чи інші тяжкі наслідки (ч. 2 ст. 378 КК України);

4) вбивство, вчинене через необережність (ч. 1 ст. 119 КК України);

5) жодна відповідь не є правильною.

19. Залежно від способу опису кримінального правопорушення в законі, виберіть ту відповідь, яка не передбачає складений склад кримінального правопорушення:

1) умисне знищення або пошкодження чужого майна, що спричинило загибель людей чи інші тяжкі наслідки (ч. 2 ст. 194 КК України);

2) завідоме залишення без допомоги особи, яка перебуває в небезпечному для життя стані і позбавлена можливості вжити заходів до самозбереження через малолітство, старість, хворобу або внаслідок іншого безпорадного стану, якщо той, хто залишив без допомоги, зобов'язаний був піклуватися про цю особу і мав змогу надати їй допомогу, а також у разі, коли він сам поставив потерпілого в небезпечний для життя стан, якщо ці діяння спричинили смерть особи або інші тяжкі наслідки (ч. 3 ст. 135 КК України);

3) перешкоджання вільному здійсненню виборцем, учасником референдуму свого виборчого права або права брати участь у референдумі, перешкоджання діяльності іншого суб'єкта виборчого процесу, процесу референдуму, ініціативної групи референдуму, комісії з референдуму, члена виборчої комісії, члена ініціативної групи референдуму, члена комісії з референдуму або офіційного спостерігача при виконанні ними своїх повноважень чи здійсненні своїх прав, поєднане зі знищенням чи пошкодженням майна (ч. 2 ст. 157 КК України);

4) зґвалтування, що спричинило тяжкі наслідки (ч. 5 ст. 152 КК України);

5) жодна відповідь не є правильною.

20. Вкажіть види складів кримінальних правопорушень за конструкцією об'єктивної сторони:

- 1) матеріальні, складені, прості;
- 2) матеріальний, формальний, усічений;
- 3) основні, кваліфіковані, прості;
- 4) прості, складені, альтернативні;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

21. Контрабанда, тобто переміщення через митний кордон України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю культурних цінностей, отруйних, сильнодіючих, вибухових речовин, радіоактивних матеріалів, зброї або боєприпасів (крім гладкоствольної мисливської зброї або бойових припасів до неї), частин вогнепальної нарізної зброї, а також спеціальних технічних засобів негласного отримання інформації (ч. 1 ст. 201 КК України), за конструкцією об'єктивної сторони є кримінальним правопорушенням з:

- 1) формальним складом;
- 2) матеріальним складом;
- 3) усіченим складом;
- 4) формально-матеріальним складом;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

22. Зловживання владою або службовим становищем, тобто умисне, з метою одержання будь-якої неправомірної вигоди для самої себе чи іншої фізичної або юридичної особи використання службовою особою влади чи службового становища всупереч інтересам служби, якщо воно завдало істотної шкоди охоронюваним законом правам, свободам та інтересам окремих громадян або державним чи громадським інтересам, або інтересам юридичних осіб (ч. 1 ст. 364 КК України), за конструкцією об'єктивної сторони є кримінальним правопорушенням з:

- 1) формальним складом;

- 2) матеріальним складом;
- 3) усіченим складом;
- 4) формально-матеріальним складом;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

23. Розбій (ст. 187 КК України) та бандитизм (ст. 257 КК України) за конструкцією об'єктивної сторони є кримінальними правопорушеннями з:

- 1) формальним складом;
- 2) матеріальним складом;
- 3) усіченим складом;
- 4) формально-матеріальним складом;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

24. Умисне завдання удару, побоїв або вчинення інших насильницьких дій, які завдали фізичного болю і не спричинили тілесних ушкоджень, карається штрафом до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадськими роботами на строк до двохсот годин, або виправними роботами на строк до одного року (ч. 1 ст. 126 КК України). Визначте вид кримінального правопорушення залежно від ступеня тяжкості:

- 1) кримінальний проступок;
- 2) нетяжкий злочин;
- 3) тяжкий злочин;
- 4) особливо тяжкий злочин;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

25. Публічна наруга над Державним Прапором України, Державним Гербом України або Державним Гімном України карається штрафом від однієї тисячі до чотирьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або пробаційним наглядом на строк до трьох років, або позбавленням волі на той самий строк (ч. 1 ст. 338 КК України). Визначте вид кримінального правопорушення залежно від ступеня тяжкості:

- 1) кримінальний проступок;
- 2) нетяжкий злочин;
- 3) тяжкий злочин;

- 4) особливо тяжкий злочин;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

26. Створення не передбачених законом збройних формувань або участь у їх діяльності карається позбавленням волі на строк від трьох до восьми років з конфіскацією майна або без такої (ч. 2 ст. 260 КК України). Визначте вид кримінального правопорушення залежно від ступеня тяжкості:

- 1) кримінальний проступок;
- 2) нетяжкий злочин;
- 3) тяжкий злочин;
- 4) особливо тяжкий злочин;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

27. Умисне заподіяння працівникові правоохоронного органу або його близьким родичам тяжкого тілесного ушкодження у зв'язку з виконанням цим працівником службових обов'язків карається позбавленням волі на строк від п'яти до дванадцяти років (ч. 3 ст. 345 КК України). Визначте вид кримінального правопорушення залежно від ступеня тяжкості:

- 1) кримінальний проступок;
- 2) нетяжкий злочин;
- 3) тяжкий злочин;
- 4) особливо тяжкий злочин;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

28. Із запропонованих варіантів виберіть той, котрий містить склад кримінального правопорушення, який за ступенем тяжкості є нетяжким:

1) організація озброєної банди з метою нападу на підприємства, установи, організації чи на окремих осіб, а також участь у такій банді або у вчинюваному нею нападі (ст. 257 КК України);

2) вчинення дій сексуального характеру, пов'язаних із вагінальним, анальним або оральним проникненням в тіло іншої особи з використанням геніталій або будь-якого іншого предмета, без добровільної згоди потерпілої особи (згвалтування) (ч. 1 ст. 152 КК України);

3) захоплення або тримання особи як заручника з метою спонукання родичів затриманого, державної або іншої установи, підприємства чи організації, фізичної або службової особи до вчинення чи утримання від вчинення будь-якої дії як умови звільнення заручника (ч.1 ст. 147 КК України);

4) погроза вбивством, якщо були реальні підстави побоюватися здійснення цієї погрози (ч. 1 ст.129 КК України);

5) жодна відповідь не є правильною.

29. Із запропонованих варіантів, виберіть той, котрий містить склад кримінального правопорушення, який за ступенем тяжкості є тяжким:

1) умисне вбивство з метою приховати інше кримінальне правопорушення або полегшити його вчинення (п. 9 ч. 2 ст. 115 КК України);

2) організація групових дій, що призвели до грубого порушення громадського порядку або суттєвого порушення роботи транспорту, підприємства, установи чи організації, а також активна участь у таких діях (ст. 293 КК України);

3) притягнення завідомо невинного до кримінальної відповідальності слідчим, прокурором чи іншою уповноваженою на те законом особою (ч. 1 ст. 372 КК);

4) незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення чи пересилання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів без мети збуту (ч. 1 ст. 309 КК України);

5) жодна відповідь не є правильною.

30. Із запропонованих варіантів виберіть той, котрий містить склад кримінального правопорушення, який за ступенем тяжкості є особливо тяжким:

1) незаконне перешкоджання організації або проведенню зборів, мітингів, вуличних походів і демонстрацій, якщо це діяння було вчинене службовою особою або із застосуванням фізичного насильства (ст. 340 КК України);

2) незаконне придбання з метою збуту або зберігання з цією метою, а також збут чи транспортування з метою збуту незаконно виготовлених спирту етилового, спиртових дистилатів, алкогольних напоїв, пива, тютюнових виробів,

тютюну, промислових заміників тютюну, пального або інших піддакцизних товарів (ч. 1 ст. 204 КК України);

3) порушення порядку в'їзду на тимчасово окуповану територію України та виїзду з неї з метою заподіяння шкоди інтересам держави, вчинені організованою групою (ч. 3 ст. 332-1 КК України);

4) умисне вбивство з корисливих мотивів (п. 6 ч. 2 ст. 115 КК України);

5) жодна відповідь не є правильною.

ЗАДАЧІ

1. Іван шляхом проникнення до житла Світлани таємно викрав ювелірні прикраси (ч. 3 ст. 185 КК України). Встановлено, що на момент вчинення кримінального правопорушення Івану було 13 років 10 місяців.

Чи є підстави для притягнення Івана до кримінальної відповідальності?

Варіант 1. Встановлено, що на момент вчинення кримінального правопорушення через тимчасовий розлад психічної діяльності Іван не міг усвідомлювати свої дії та керувати ними.

Варіант 2. Встановлено, що на момент вчинення кримінального правопорушення Іван не був здатний повною мірою усвідомлювати свої дії та керувати ними.

Варіант 3. Шляхом проникнення на подвір'я дачного будинку Іван викрав 4 поліна та 2 метри дроту.

2. Антон вчинив хуліганство (ч. 1 ст. 296 КК України). Відповідно до ст. 47 КК України, суд звільнив Антона від кримінальної відповідальності у зв'язку з передачею його на поруки.

Чи є підстави для реалізації кримінальної відповідальності?

Варіант 1. Антон протягом року після передачі його на поруки ухилявся від заходів виховного характеру, порушував громадський порядок шляхом неодноразового розпивання алкогольних напоїв у громадському місці. Загальні збори колективу прийняли рішення про відмову від поручительства за взяту ними на поруки особу.

Чи є підстави для реалізації кримінальної відповідальності за раніше вчинене кримінальне правопорушення?

Варіант 2. На момент вчинення хуліганства (ч. 1 ст. 296 КК України) Антонові було 13 років. Суд, відповідно до ч. 1 ст. 97 КК України, прийняв рішення про звільнення його від кримінальної відповідальності і застосував примусові заходи виховного характеру, передбачені п.п. 1, 2 ч. 2 ст. 105 КК України.

Варіант 3. Встановлено, що на момент вчинення хуліганства Антон внаслідок розумової відсталості, яка розвинулася через ураження нервової системи (кори головного мозку), не був здатний усвідомлювати свої дії та керувати ними. Суд виніс ухвалу про застосування примусових заходів медичного характеру у виді надання амбулаторної психіатричної допомоги в примусовому порядку.

Варіант 4. Антон вчинив хуліганство із застосуванням вогнепальної зброї (ч. 4 ст. 296 КК України). Через недбале ставлення чергового до виконання своїх обов'язків Антон втік. Лише через 7 років Антон був затриманий при спробі вчинити грабіж.

3. Віктора засуджено за відкрите викрадення чужого майна (ч. 1 ст. 186 КК України). Відповідно до ч. 1 ст. 75 КК України, суд звільнив його від відбування покарання з випробуванням, зі встановленням іспитового строку на 1 рік.

Чи реалізується кримінальна відповідальність?

Варіант 1. З дня вчинення відкритого викрадення чужого майна до дня набрання вироком суду законної сили минуло 5 років.

Варіант 2. Віктор 17 липня 2024 р. таємно із супермаркету викрав пляшку вина (ч. 1 ст. 185 КК України) вартістю 400 грн. 9 серпня 2024 р. набув чинності Закон України «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення та деяких інших законів України щодо посилення відповідальності за дрібне викрадення чужого майна та врегулювання деяких інших питань діяльності правоохоронних органів» № 3886-IX від 18 липня 2024 р., яким внесено зміни до ст. 51 КУпАП.

Ознайомтеся зі Законом України № 3886-IX від 18 липня 2024 р., ст. 51 КУпАП та ст. 5 КК України.

Чи є підстави для кримінальної відповідальності?

4. Степан із використанням спеціального обладнання виготовляв підроблену національну валюту, яку зберігав у себе в будинку. При спробі збути в касі театру купюру номіналом 100 гривень він був затриманий працівниками поліції. ВхіднобшукувбудинкуСтепанабуловиучено250підроблених купюр номіналом 100 гривень, 150 купюр номіналом 200 гривень. За висновком судово-криміналістичної експертизи виявити підробку вилучених купюр можна лише з використанням спеціального обладнання.

Ознайомтеся зі ст. 199 КК України.

Чи є підстави для притягнення Степана до кримінальної відповідальності?

Варіант 1. Степан з використанням спеціального обладнання виготовив 250 купюр номіналом 1000 грн з метою погашення боргу за програш в азартних іграх.

Варіант 2. Степан придбав з метою використання при продажу товарів підроблену національну валюту у свого товариша.

Варіант 3. З метою продемонструвати свої художні здібності Степан виготовив та запропонував своєму товаришу Артему підроблені грошові банкноти для використання у театральній постановці.

5. Сергій на ґрунті ревності висловив на адресу Ганни погрозу підпалити її будинок. Згодом Сергій підпалив хлів, що знаходився в господарстві потерпілої.

Ознайомтеся зі ст. 194 та ст. 195 КК України.

З якого моменту виникають кримінально-правові відносини?

Чи є підстави для притягнення Сергія до кримінальної відповідальності?

Варіант 1. Встановлено, що на момент висловлення погрози підпалити будинок, через хронічне психічне захворювання, Сергій не усвідомлював значення своїх дій і не міг керувати ними. Суд виніс ухвалу про застосування примусових

заходів медичного характеру у виді надання амбулаторної психіатричної допомоги у примусовому порядку.

Варіант 2. Сергія засуджено за умисне знищення шляхом підпалу будинку Ганни до покарання у виді позбавлення волі строком на 5 років. Після відбуття ним 3 років і 4 місяців покарання, суд прийняв рішення, відповідно до п. 2 ч. 3 ст. 81 КК України, про умовно-дострокове звільнення від відбування покарання.

Варіант 3. Сергія засуджено за умисне знищення шляхом підпалу будинку Ганни до покарання у виді позбавлення волі строком на 5 років. Після відбуття ним 2 років і 6 місяців покарання, суд прийняв рішення, відповідно до п. 2 ч. 4 ст. 82 КК України, замінити невідбуту частину покарання більш м'яким покаранням у виді обмеження волі.

6. Повертаючись пізно ввечері з роботи, невідомий чоловік напав на Ганну та вчинив зґвалтування. Про вчинене Ганна правоохоронним органам не повідомила, побоюючись осуду на роботі та з боку рідних. Через два місяці після зґвалтування Ганна познайомилась із молодим чоловіком, з яким почала зустрічатись, через місяць після знайомства вони почали спільно проживати. Під час медичного огляду молодий чоловік дізнався, що хворий на венеричну хворобу. У результаті ретельних перевірок та аналізів з'ясувалось, що чоловік заразився від Ганни, а вона в свою чергу заразилась від невідомого, який напав на неї та зґвалтував.

Ознайомтеся зі ст. 133 КК України.

Чи є в діях Ганни склад кримінального правопорушення?

Варіант 1. Ганна повернулася з тривалого відрядження з-за кордону. При перевірці стану здоров'я було виявлено, що вона хвора на СНІД. Ганна почала проходити курс лікування. Познайомившись з Остапом, вона про своє захворювання йому не сказала. Невдовзі вони одружилися. Дізнавшись від лікарів про хворобу жінки, Остап покинув Ганну. Обстеження показало, що Остап не є носієм вірусу СНІД.

Ознайомтеся зі ст. 130 КК України.

Чи є в діях Ганни склад кримінального правопорушення?

Варіант 2. Обстеження показало, що Остап є носієм вірусу СНІД.

Ознайомтеся зі ст. 130 КК України.

Чи є в діях Ганни склад кримінального правопорушення?

7. Ярослав – давній друг Микити, на запрошення останнього приїхав до нього на дачу на святкування його дня народження. Трохи затримавшись, Ярослав прийняв рішення залишитися переночувати у Микити. Вранці, після пробудження, Ярослав, розглядаючи гостьову кімнату, помітив рідкісний фотоапарат, який, на його думку, на антикварному ринку коштував би чималих грошей. Впевнившись, що всі ще відпочивають, Ярослав взяв фотоапарат та сховав його в своєму авто з наміром незаконно збагатитися.

Ознайомтеся зі ст. 185 КК України.

Чи є в діях Ярослава склад кримінального правопорушення?

З якого моменту виникають кримінально-правові відносини?

Варіант 1. Ярослав вчинив кримінальне правопорушення, передбачене ч. 1 ст. 185 КК України. Встановлено, що Ярослав вчинив кримінальне правопорушення вперше, після вчинення кримінального правопорушення щиро покавсяся, активно сприяв розкриттю кримінального правопорушення та повністю відшкодував завдані збитки. Суд прийняв рішення про звільнення Ярослава від кримінальної відповідальності на підставі ст. 45 КК України.

Чи реалізується кримінальна відповідальність?

Визначте вид кримінального правопорушення за ступенем тяжкості?

Варіант 2. Ярослава за таємне викрадення чужого майна засуджено до покарання у виді виправних робіт строком на 1 рік. Відповідно до ч. 1 ст. 75 КК України, суд звільнив його від відбування покарання з випробуванням зі встановленням испытowego строку тривалістю 1 рік.

Чи реалізується кримінальна відповідальність?

8. 15-річні школярі Вадим та Михайло, не бажаючи писати контрольну роботу з математики, зателефонували до поліції та повідомили про замінування школи. Після двох годин ретельної перевірки вибухотехніки не виявили вибухівки.

Ознайомтеся зі ст. 259 КК України.

Чи є в діях школярів склад кримінального правопорушення?

Варіант 1. За завідомо неправдиве повідомлення про загрозу безпеці громадян суд застосував до школярів примусові заходи виховного характеру, передбачені п.п. 1, 2 ч. 2 ст. 105 КК України.

Чи є застосування примусових заходів виховного характеру формою реалізації кримінальної відповідальності?

Варіант 2. На момент завідомо неправдивого повідомлення про загрозу безпеці громадян школярам виповнилося 16 років.

Чи є підстави для притягнення школярів до кримінальної відповідальності?

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ З ВИКОРИСТАННЯМ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ

Ознайомтеся з такими прикладами зі судової практики та обґрунтуйте відповіді на питання:

1. Постанова Верховного Суду від 26 квітня 2018 року у справі № 342/538/14-к. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/73758539>:

– У чому полягає зміст касаційної скарги, поданої захисником?

– У чому полягає зміст касаційної скарги, поданої прокурором?

– Яке рішення прийняв суд?

– Які аргументи суд навів щодо відсутності у вчиненому ознак складу кримінального правопорушення?

2. Вирок Ужгородського міськрайонного суду Закарпатської області від 22 листопада 2019 року у справі № 308/7692/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/85821335>:

– Назвіть обставини вчиненого кримінального правопорушення.

– Назвіть вид заходу кримінально-правового характеру.

– Визначте форму реалізації кримінальної відповідальності.

– Яке рішення прийняв суд?

3. Ухвала Червоноградського міського суду Львівської області від 30 вересня 2022 року у справі № 459/2113/22. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/106555862>:

– Назвіть обставини вчиненого кримінального правопорушення.

- Чи реалізується кримінальна відповідальність?
- Який вид заохочувальних заходів застосовано судом?
- Яке рішення прийняв суд?

4. Вирок Солом'янського районного суду міста Києва від 25 червня 2025 року у справі № 760/14887/24. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/128874326>:

– Назвіть обставини вчиненого кримінального правопорушення.

- Назвіть вид заходу кримінально-правового характеру.
- Визначте форму реалізації кримінальної відповідальності.
- Яке рішення прийняв суд?

КОНТРОЛЬНІ ЗАПИТАННЯ

1. Назвіть види заходів кримінально-правового характеру.
2. Чим відрізняється притягнення до кримінальної відповідальності від її настання?
3. Назвіть види кримінальної відповідальності.
4. Перелічіть підстави кримінальної відповідальності.
5. З якого моменту особа вважається винною у вчиненні кримінального правопорушення?
6. Назвіть форми кримінальної відповідальності.
7. З якого моменту кримінальна відповідальність виникає та припиняється?
8. Хто є суб'єктами кримінально-правових відносин?
9. Як реалізується кримінальна відповідальність?
10. Що таке ретроспективна кримінальна відповідальність?

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ДЛЯ ОПРАЦЮВАННЯ ТЕМИ

Нормативно-правові акти

1. Рішення Конституційного Суду України від 27 жовтня 1999 року у справі за конституційним поданням Міністерства внутрішніх

справ України щодо офіційного тлумачення положень частини третьої статті 80 Конституції України (справа про депутатську недоторканність). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v009p710-99#Text>

2. Про застосування Конституції України при здійсненні правосуддя : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 1 листопада 1996 року № 9. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0009700-96#Text>.

Додаткова література

1. Балобанова Д. О., Газдайка-Василишин І. Б. Кримінальна відповідальність та її підстава : навчальний посібник. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2024. 52 с. URL: https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/8094/1/balobanova-gazdajka_MAKET.pdf.
2. Марін О. К., Павлик Л. В. Заходи кримінально-правового характеру : навчальний посібник. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2024. 96 с.
3. Нікіфорова Т. І. Теорія і практика застосування заходів кримінально-правового характеру : навчальний посібник. Хмельницький : Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2020. 175 с. URL: <https://dspace.lvduvs.edu.ua/handle/1234567890/7867>.
4. Сухонос В. В., Сухонос В. В. (мол.). Склад злочину: закон, теорія і практика : монографія. Суми : Університетська книга, 2018. 200 с.
5. Сучасні тенденції розвитку кримінальної юстиції в Україні : колективна монографія / І. Серкевич, Н. Устрицька, В. Навроцька та ін. ; за ред. : І. Гловюк, Н. Лащук. Львів : ПП «Видавництво «БОНА», 2021. 388 с. URL: <https://dspace.lvduvs.edu.ua/handle/1234567890/3725>.
6. Литвинов О. М., Митрофанов І. І. Концептуальна модель механізму реалізації кримінальної відповідальності : монографія. Харків : Золота миля, 2017. 180 с.
7. Мусиченко О. М. Зрозумілість кримінального закону : дис. ... д-ра філософії : 081 Право. Одеса, 2020. 300 с.
8. Драган О. В. Поняття й види заходів кримінально-правового характеру. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2018. № 1. С. 202–205.

9. Жук І. В. Обмежувальні заходи у кримінальному праві України: правова природа та сутність. Вісник Ужгородського національного університету. 2019. Вип. 55. Т. II. С. 83–86.
10. Павлова Т. О. Правова природа обмежувальних заходів за чинним Кримінальним кодексом України. *Правова держава*. 2019. № 34. С. 89–94.
11. Пономаренко Ю. А. Види засобів кримінального права. *Проблеми законності* : зб. наук. праць / відп. ред. В. Я. Тацій. Харків : Нац. юрид. ун-т імені Ярослава Мудрого, 2020. Вип. 149. С. 154–167.
12. Примаченко В. Ф. Диференціація кримінальної відповідальності: поняття та зміст. *Вісник кримінологічної асоціації України*. 2016. № 1 (12). С. 104–117.
13. Устрицька Н. І. Форми реалізації кримінальної відповідальності: деякі міркування. *Вісник Херсонського державного університету*. 2016. № 1. С. 50–53.
14. Устрицька Н. І. Механізм кримінально-правового реагування на вчинений злочин. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2016. № 2. С. 311–320.

Тема 3

ЗАКОН ПРО КРИМІНАЛЬНУ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

1. Питання для теоретичного засвоєння:

1. Поняття та завдання закону про кримінальну відповідальність.
2. Структура закону про кримінальну відповідальність.
3. Чинність закону про кримінальну відповідальність у часі.
4. Пряма та зворотна дія закону про кримінальну відповідальність у часі.
5. Чинність закону про кримінальну відповідальність у просторі.
6. Чинність закону про кримінальну відповідальність за колом осіб.
7. Вирішення питання про кримінальну відповідальність осіб, які підлягають кримінальній відповідальності за законодавством іноземної держави і перебувають на території України, та виконання вироків, винесених іноземними судами чи міжнародними судовими установами.
8. Поняття та види тлумачення закону про кримінальну відповідальність.

2. Виконайте завдання до теми.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

1. Завдання Кримінального кодексу України визначені:

- 1) у доктрині кримінального права;
- 2) в Загальній та Особливій частинах Кримінального кодексу України;

3) у розділі «Загальні положення» Кримінального кодексу України;

4) у розділі «Закон про кримінальну відповідальність» Кримінального кодексу України;

5) жодна відповідь не є правильною.

2. Завданням Кримінального кодексу України є:

1) перевиховання осіб, які вчинили кримінальне правопорушення;

2) запобігання кримінальним правопорушенням;

3) визначення переліку кримінальних правопорушень;

4) визначення видів заходів кримінально-правового характеру;

5) жодна відповідь не є правильною.

3. У якій відповіді диспозиція кримінально-правової норми за способом опису є простою:

1) відкрите викрадення чужого майна (грабіж) (ч. 1 ст. 186 КК України);

2) порушення вимог законодавчих та інших нормативно-правових актів про охорону праці службовою особою підприємства, установи, організації або громадянином – суб'єктом підприємницької діяльності, якщо це порушення заподіяло шкоду здоров'ю потерпілого (ч. 1 ст. 271 КК України);

3) умисне середньої тяжкості тілесне ушкодження, тобто умисне ушкодження, яке не є небезпечним для життя і не потягло за собою наслідків, передбачених у ст. 121 цього Кодексу, але таке, що спричинило тривалий розлад здоров'я або значну стійку втрату працездатності менш як на одну третину (ч. 1 ст. 122 КК України);

4) необережне тяжке або середньої тяжкості тілесне ушкодження (ст. 128 КК України);

5) жодна відповідь не є правильною.

4. У якій відповіді диспозиція кримінально-правової норми за способом опису є описовою:

1) ухилення від призову на строкову військову службу, військову службу за призовом осіб офіцерського складу (ст. 335 КК України);

2) незаконне використання символіки Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала, крім випадків, передбачених цим Кодексом (ст. 445 КК України);

3) порушення особою, яка входить у добовий наряд частини (крім варти і вахти), статутних правил внутрішньої служби, якщо воно спричинило тяжкі наслідки, запобігання яким входило в обов'язки даної особи (ч. 1 ст. 421 КК України);

4) домашнє насильство, тобто умисне систематичне вчинення фізичного, психологічного або економічного насильства щодо подружжя чи колишнього подружжя або іншої особи, з якою винний перебуває (перебував) у сімейних або близьких відносинах, що призводить до фізичних або психологічних страждань, розладів здоров'я, втрати працездатності, емоційної залежності або погіршення якості життя потерпілої особи (ст. 126-1 КК України);

5) жодна відповідь не є правильною.

5. У якій відповіді диспозиція кримінально-правової норми за способом опису є відсильною:

1) невиконання наказу начальника, вчинене за відсутності ознак, зазначених у частині першій статті 402 цього Кодексу, якщо воно спричинило тяжкі наслідки (ч. 1 ст. 403 КК України);

2) дезертирство, тобто самовільне залишення військової частини або місця служби з метою ухилитися від військової служби, а також нез'явлення з тією самою метою на службу у разі призначення, переведення, з відрядження, відпустки або з лікувального закладу (ч. 1 ст. 408 КК України);

3) вбивство, тобто умисне протиправне заподіяння смерті іншій людині (ч. 1 ст. 115 КК України);

4) незаконне звільнення працівника з роботи з особистих мотивів чи у зв'язку з повідомленням ним як викривачем про вчинення іншою особою корупційного або пов'язаного з корупцією правопорушення, інших порушень Закону України «Про запобігання корупції», а також інше грубе порушення законодавства про працю (ч. 1 ст. 172 КК України);

5) жодна відповідь не є правильною.

6. У якій відповіді кримінально-правова норма за способом опису є бланкетною:

1) розголошення відомостей, що становлять державну таємницю, особою, якій ці відомості були довірені або стали відомі у зв'язку з виконанням службових обов'язків, за відсутності ознак державної зради або шпигунства (ч. 1 ст. 328 КК України);

2) порушення порядку в'їзду на тимчасово окуповану територію України та виїзду з неї з метою заподіяння шкоди інтересам держави (ч. 1 ст. 332-1 КК України);

3) масове знищення рослинного або тваринного світу, отруєння атмосфери або водних ресурсів, а також вчинення інших дій, що можуть спричинити екологічну катастрофу (ст. 441 КК України);

4) зловживання владою або службовим становищем, тобто умисне, з метою одержання будь-якої неправомірної вигоди для самої себе чи іншої фізичної або юридичної особи використання службовою особою влади чи службового становища всупереч інтересам служби, якщо воно завдало істотної шкоди охоронюваним законом правам, свободам та інтересам окремих громадян або державним чи громадським інтересам, або інтересам юридичних осіб (ч. 1 ст. 364 КК України);

5) жодна відповідь не є правильною.

7. Відповідно до ч. 1 ст. 260 КК України, створення не передбачених законами України воєнізованих формувань або участь у їх діяльності карається позбавленням волі на строк від двох до п'яти років з конфіскацією майна або без такої. Визначте вид санкції:

1) проста, одинична, відносно визначена;

2) проста, альтернативна, відносно визначена;

3) кумулятивна, одинична, відносно визначена;

4) кумулятивна, альтернативна, відносно визначена;

5) жодна відповідь не є правильною.

8. Відповідно до ч. 1 ст. 365 КК України, перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу карається обмеженням волі на строк до п'яти років або позбавленням волі на строк від двох

до п'яти років, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років. Визначте вид санкції:

- 1) проста, одинична, відносно визначена;
- 2) проста, альтернативна, відносно визначена;
- 3) кумулятивна, одинична, відносно визначена;
- 4) кумулятивна, альтернативна, відносно визначена;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

9. Як вирішується питання кримінальної відповідальності громадян України, які вчинили кримінальні правопорушення за її межами:

- 1) не підлягає кримінальній відповідальності за Кримінальним кодексом України;
- 2) завжди підлягає кримінальній відповідальності за Кримінальним кодексом України;
- 3) питання про кримінальну відповідальність такої особи в Україні вирішується в кожному конкретному випадку судом;
- 4) підлягає кримінальній відповідальності за Кримінальним кодексом України, якщо інше не передбачено міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

10. Громадянин України Арсен в Республіці Чехія на ґрунті ненависті вчинив насильство щодо громадянина Чеської Республіки Якуба і там зазнав за нього кримінального покарання:

- 1) Арсен не може бути притягнутий в Україні до кримінальної відповідальності за це кримінальне правопорушення;
- 2) Арсен може бути притягнутий в Україні до кримінальної відповідальності за це кримінальне правопорушення;
- 3) Арсен притягається в Україні до кримінальної відповідальності за це кримінальне правопорушення;
- 4) він притягається в Україні до кримінальної відповідальності за це кримінальне правопорушення, але суд може пом'якшити призначене йому покарання;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

11. Громадянин Чеської Республіки Якуб, який не проживає постійно в Україні, за вчинені за її межами кримінальні правопорушення:

1) підлягає відповідальності виключно за Кримінальним кодексом України;

2) не підлягає в Україні відповідальності за Кримінальним кодексом України;

3) підлягає в Україні відповідальності за Кримінальним кодексом України у випадках, передбачених міжнародними договорами або якщо він вчинив умисне вбивство громадянина України на території іншої держави;

4) підлягає в Україні відповідальності за Кримінальним кодексом України лише у випадках, передбачених міжнародними договорами;

5) жодна відповідь не є правильною.

12. Дипломатичний агент консульської установи іноземної держави вчинив сексуальне насильство щодо неповнолітньої особи на території України. Яким чином вирішується питання про кримінальну відповідальність дипломатичного агента консульської установи:

1) така особа ніколи не підлягає відповідальності за Кримінальним кодексом України;

2) така особа завжди підлягає відповідальності за Кримінальним кодексом України;

3) така особа підлягає відповідальності за Кримінальним кодексом України лише у випадках, передбачених міжнародними договорами;

4) питання про кримінальну відповідальність такої особи вирішується дипломатичним шляхом;

5) жодна відповідь не є правильною.

13. Які особи можуть бути видані іноземній державі для притягнення до кримінальної відповідальності:

1) Арсен, громадянин України, який вчинив умисне вбивство з особливою жорстокістю в м. Больцано (Республіка Італія) і перебуває на території України;

2) Гордій, громадянин України, який вчинив шахрайство з фінансовими ресурсами у Республіці Чехія і перебуває на території України;

3) Ігнатій, громадянин України, який у лютому 2025 р. на території Республіки Польща порушив правила безпеки дорожнього руху у стані наркотичного сп'яніння, що призвело до смерті потерпілого, та з березня 2025 р. перебуває на території України;

4) Армен, громадянин Республіки Вірменія, який у березні 2025 р. на території Республіки Польща збув наркотичні засоби у великих розмірах та з травня 2025 р. перебуває на території України;

5) жодна відповідь не є правильною.

14. Територіальний принцип закону України про кримінальну відповідальність поширюється на:

1) іноземні військові судна, що знаходяться в територіальному морі чи порту України;

2) невійськові судна, приписані до портів на території України, що знаходяться під прапором України у відкритому морі;

3) іноземні військові повітряні судна, що знаходяться у відкритому повітряному просторі України;

4) іноземні невійськові транспортні повітряні судна, що знаходяться у відкритому повітряному просторі України;

5) жодна відповідь не є правильною.

15. Вкажіть, у яких випадках діє реальний принцип чинності закону про кримінальну відповідальність:

1) вчинення кримінального правопорушення громадянами України та особами без громадянства, що постійно проживають в Україні, за межами території України;

2) вчинення громадянами України за межами території України тяжкого або особливо тяжкого злочину проти прав і свобод щодо осіб без громадянства;

3) вчинення за межами території України іноземцями або особами без громадянства, що не проживають постійно в Україні, тяжкого або особливо тяжкого злочину проти прав і свобод громадян України або інтересів України;

4) вчинення кримінального правопорушення на території України іноземцями або особами без громадянства,

що не проживають постійно в Україні, у випадках, передбачених міжнародними договорами;

5) жодна відповідь не є правильною.

16. Вкажіть, на які діяння, відповідно до принципу громадянства, поширює свою дію закон про кримінальну відповідальність:

1) вчинені на території України її громадянами та особами без громадянства, що постійно проживають в Україні;

2) вчинені за межами України іноземцями, які постійно не проживають на території України;

3) вчинені за межами України особами без громадянства, які постійно не проживають на території України;

4) вчинені на території України іноземцями та особами без громадянства, що постійно проживають в Україні;

5) жодна відповідь не є правильною.

17. Вкажіть, які особи, згідно з принципом територіальності, підлягають відповідальності за Кримінальним кодексом України:

1) виключно громадяни України;

2) всі особи, незалежно від громадянства;

3) іноземці та особи без громадянства, які постійно проживають на території України;

4) дипломатичні представники іноземних держав;

5) жодна відповідь не є правильною.

18. Чи враховується вирок суду іноземної держави, якщо особа була засуджена за кримінальне правопорушення, вчинене нею за межами України, та знову вчинила кримінальне правопорушення на території України:

1) завжди повинен враховуватися судом;

2) може бути врахований судом;

3) не враховується судом;

4) враховується судом залежно від ступеня тяжкості злочину;

5) жодна відповідь не є правильною.

19. Що слід розуміти під преюдицією у кримінальному праві:

1) нове кримінальне правопорушення, вчинене під час відбування покарання, призначеного за раніше вчинене діяння;

2) діяння, кримінальна відповідальність за вчинення якого настає за умови попереднього притягнення особи до адміністративної відповідальності;

3) кілька тотожних дій, спрямованих на заподіяння єдиної шкоди й реалізацію єдиного умислу;

4) вчинення двох або більше кримінальних правопорушень, передбачених тією самою статтею Особливої частини КК України;

5) жодна відповідь не є правильною.

20. Що таке екстрадиція:

1) повернення осіб, які вчинили кримінальне правопорушення, на батьківщину;

2) видача осіб, які вчинили кримінальне правопорушення;

3) договір між державами про делімітацію кордонів;

4) мирне вирішення спірного питання між державами;

5) жодна відповідь не є правильною.

21. Чи можуть громадяни України бути видані іноземній державі для притягнення їх до кримінальної відповідальності та віддання до суду:

1) так, можуть;

2) ні, не можуть;

3) можуть за наявності запиту;

4) можуть, якщо є клопотання Міністерства юстиції запитуючої держави;

5) жодна відповідь не є правильною.

22. Як вирішується питання застосування закону про кримінальну відповідальність за аналогією відповідно до чинного Кримінального кодексу України? Виберіть правильне твердження:

1) дозволяється застосування норми кримінального закону, яка передбачає відповідальність за подібний злочин, до діяння, яке не має прямого законодавчого врегулювання;

2) якщо немає конкретної кримінально-правової норми, що регулює певний випадок, суд може застосувати аналогію закону або аналогію права для вирішення справи;

3) застосування закону про кримінальну відповідальність за аналогією рекомендовано Європейським судом з прав людини;

4) застосування закону про кримінальну відповідальність за аналогією заборонено;

5) жодна відповідь не є правильною.

23.Що слід розуміти під зворотною дією закону про кримінальну відповідальність у часі:

1) заборона поширення нового кримінального закону, яким скасована кримінальна протиправність діяння, пом'якшена кримінальна відповідальність або іншим чином поліпшене становище особи, на осіб, які вчинили кримінальне правопорушення до набрання таким законом чинності;

2) поширення нового кримінального закону, яким скасована кримінальна протиправність діяння, пом'якшена кримінальна відповідальність або іншим чином поліпшене становище особи, на усіх потенційних кримінальних правопорушників;

3) поширення нового кримінального закону, що встановлює кримінальну протиправність діяння, посилює кримінальну відповідальність або іншим чином погіршує становище особи, на осіб, які вчинили кримінальне правопорушення до набрання таким законом чинності;

4) поширення нового кримінального закону, яким скасована кримінальна протиправність діяння, пом'якшена кримінальна відповідальність або іншим чином поліпшене становище особи, на осіб, які вчинили кримінальні правопорушення до набрання таким законом чинності;

5) жодна відповідь не є правильною.

24.В яких випадках виникає зворотна дія закону про кримінальну відповідальність:

1) у всіх випадках без винятку після прийняття нового закону про кримінальну відповідальність;

2) у випадках, визначених кримінальним процесуальним законодавством;

3) у випадках, коли скасовує кримінальну протиправність діяння або караність діяння, пом'якшує кримінальну відповідальність особи або іншим чином поліпшує становище особи, яка вчинила кримінальне правопорушення;

4) у всіх випадках після прийняття нового закону про кримінальну відповідальність, але до моменту оголошення підозри у вчиненні кримінального правопорушення;

5) жодна відповідь не є правильною.

25. На яких осіб поширюється зворотна дія кримінального закону в часі:

1) Марина 20 жовтня 2011 р. о 21.00 за завищеними цінами реалізувала алкогольні напої та тютюнові вироби Артему, який знаходився в стані алкогольного сп'яніння (ознайомитись із Законом України № 4025-VI від 15.11.2011 р.);

2) Ігнатій зі закинутого домоволодіння викрав дві жердини, які використав для підтримування рослин у своєму саду (діяння, яке хоча формально і містить ознаки кримінального правопорушення, передбаченого КК України, але через малозначність не становить суспільної небезпеки);

3) Олег 26 лютого 2022 р. з особистих мотивів зневажливо висловлювався, глузував та зухвало критикував військовослужбовця ЗС України, який здійснював заходи із забезпечення національної безпеки та оборони (ознайомитися зі ст. 435-1 КК України та Законом України № 2110-IX від 03.03.2022 р.);

4) Артем 20 квітня 2017 р. перемістив через митний кордон України поза митним контролем частини вогнепальної нарізної зброї (ознайомитися зі ст. 201 КК України та Законом України № 2052-VIII від 18 травня 2017 р.);

5) жодна відповідь не є правильною.

26. Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення кримінальної відповідальності за виготовлення та поширення забороненої інформаційної продукції» від 3 березня 2022 р. № 2110-IX КК України доповнений ст. 435-1

«Образа честі і гідності військовослужбовця, погроза військовослужбовцю». У п. II вказано, що Закон набирає чинності з дня, наступного за днем його опублікування. Так, Закон був опублікований у «Голосі України» 15 березня 2022 р., в «Урядовому кур'єрі» – 27 квітня 2022 р., в «Офіційному віснику України» – 29 квітня 2022 р. Коли Закон набув чинності:

- 1) 15 березня 2022 р.;
- 2) 16 березня 2022 р.;
- 3) 28 квітня 2022 р.;
- 4) 30 квітня 2022 р.;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

27.Законом України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України у зв'язку з ратифікацією Римського статуту Міжнародного кримінального суду та поправок до нього» від 9 жовтня 2024 р. № 4012-IX КК України доповнено ст. 442-1 «Злочин проти людяності», щодо якого, відповідно до ч. 5 ст. 49 КК, давність не застосовується. Яку дію в часі має кримінальний закон у новій редакції:

- 1) лише пряму;
- 2) лише зворотну;
- 3) в частині, що посилює відповідальність, – зворотну, в частині, що пом'якшує, – пряму;
- 4) в частині, що пом'якшує відповідальність, – зворотну, в частині, що посилює, – пряму;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

28.У якій відповіді названо осіб, що не наділені повним дипломатичним імунітетом (ознайомтеся з Віденською конвенцією про дипломатичні зносини від 18 квітня 1961 року та Віденською конвенцією про консульські зносини від 24 квітня 1963 року):

- 1) дипломатичні кур'єри;
- 2) члени адміністративно-технічного персоналу дипломатичного представництва та члени їх сімей, які проживають разом з ними і не є громадянами держави перебування або не проживають у ній постійно;

3) члени сімей дипломатичних агентів, які проживають разом з ними і є громадянами держави перебування;

4) дипломатичні агенти, що проїжджають через територію України, яка видала їм візи, якщо такі необхідні, або перебувають на цій території, слідуючи для зайняття свого посту або повертаються у свою державу, – у межах, необхідних для транзиту;

5) жодна відповідь не є правильною.

29.Згідно з Постановою Пленуму Верховного Суду «Про практику розгляду судами кримінальних справ про злочини, вчинені стійкими злочинними об'єднаннями» № 13 від 23 грудня 2005 р., бандою необхідно визнавати озброєну організовану групу або злочинну організацію, яка попередньо створена з метою вчинення кількох нападів на підприємства, установи, організації чи на окремих осіб або одного такого нападу, який потребує ретельної довготривалої підготовки. Визначте вид тлумачення за суб'єктом:

1) офіційне;

2) системне;

3) судове;

4) поширювальне;

5) жодна відповідь не є правильною.

30.25 жовтня 2025 р. Артем придбав з метою збуту особливо небезпечні наркотичні засоби у великому розмірі. 30 жовтня 2025 р. Артем добровільно здав придбані наркотичні засоби і вказав джерело їх придбання. Часом вчинення кримінального правопорушення є:

1) 25 жовтня 2025 р.;

2) 26 жовтня 2025 р.;

3) 30 жовтня 2025 р.;

4) 31 жовтня 2025 р.;

5) жодна відповідь не є правильною.

ЗАДАЧІ

1. Громадянин України В., який постійно проживав у м. Львові, гостював у друзів у м. Мюнхені (Федеративна

Республіка Німеччина). Одного вечора, відпочиваючи в ресторані, він заподіяв громадянину Республіки Німеччина умисне тяжке тілесне ушкодження, що спричинило смерть потерпілого. У Республіці Німеччина він затриманий не був і повернувся додому.

За законодавством якої держави може бути притягнутий до кримінальної відповідальності В.?

Варіант 1. В. був громадянином Литви, вчинив кримінальне правопорушення у м. Мюнхені, після цього поїхав до України в м. Львів.

Варіант 2. В. є особою без громадянства, що постійно проживає у м. Львові, вчинив кримінальне правопорушення у м. Мюнхені, після цього поїхав в Україну.

Варіант 3. В. є громадянином Литви, під час відпочинку у м. Мюнхені спричинив П., який є громадянином України, тяжкі тілесні ушкодження, що спричинили смерть потерпілого.

Варіант 4. В. є особою без громадянства, який тимчасово проживає у м. Мюнхені, заподіяв тяжкі тілесні ушкодження громадянину України, що спричинили смерть потерпілого.

2. Громадянин України Григорій, тимчасово проживаючи на території іноземної держави, вчинив грабіж, за вчинення якого був засуджений до трьох років позбавлення волі. Після відбуття покарання Григорій повернувся до України, де вчинив декілька крадіжок.

Якими є правові наслідки засудження особи за межами України? Чи буде врахована попередня судимість Г. при кваліфікації вчиненого ним повторного кримінального правопорушення?

Варіант 1. Григорія було затримано працівниками правоохоронних органів за вимагання чужого майна, вчиненого на території України. У ході досудового розслідування стало відомо, що в складі організованої групи 6 місяців тому він вчинив декілька вимагань, поєднаних з насильством, небезпечним для життя особи, в м. Прага, за що оголошений у розшук.

Чи повинен Григорій нести кримінальну відповідальність за законодавством України та іноземної держави чи лише за законодавством однієї держави?

Варіант 2. Григорій, гостюючи у своїх родичів у м. Прага, в період, коли господарів не було вдома, викрав ювелірні прикраси та інші цінності. Після повернення в Україну був затриманий працівниками поліції та притягнутий до кримінальної відповідальності за ст. 185 КК України.

Чи правильно вирішив справу суд?

Варіант 3. Григорій, тимчасово проживаючи у своїх родичів у м. Прага, в період, коли господарів не було вдома, викрав грошові кошти, ювелірні прикраси та інші цінності, чим заподіяв матеріальних збитків у великому розмірі. За вчинене кримінальне правопорушення Григорій відбув покарання у виді позбавлення волі строком 2 роки. Після повернення в Україну був затриманий працівниками поліції та притягнутий до кримінальної відповідальності за ч. 4 ст. 185 КК України.

Чи правильно вирішив справу суд?

3. Віктор, громадянин України, перебуваючи у відрядженні в Римі, під час святкування дня народження свого іноземного партнера по бізнесу познайомився з молодою дівчиною, якій увесь вечір приділяв увагу, запрошував на танці та пригощав різними алкогольними напоями. Наприкінці вечора громадянин України запропонував молодій дівчині провести її додому, на що остання дала згоду. Далі Віктор прийняв пропозицію продовжити знайомство в апартаментах дівчини. У процесі знайомства між молодими людьми виникло бажання вступити в добровільний статевий акт. Під час статевого акту молодій дівчині стало погано, вона попросила партнера припинити статевий акт, але останній проігнорував бажання дівчини, продовжуючи статевий акт проти її волі, застосовуючи до неї фізичне насильство. За вчинені діяння Віктора було засуджено до трьох років позбавлення волі. Після відбування покарання Віктор повернувся в Україну, де з часом знову вчинив кримінальне правопорушення проти статевої свободи.

Дайте правову оцінку вчиненому.

Ознайомтеся зі ст. 152 КК України.

Визначте час та місце вчинення кримінального правопорушення.

Охарактеризуйте правові наслідки засудження особи за межами України.

Чи враховується попередня судимість громадянина України під час кваліфікації нового кримінального правопорушення?

4. Кирило, перебуваючи у м. Венеція (Республіка Італія), придбав для особистого вживання на території України дві пластикові капсули кокаїну загальною масою 0,1605 г та шість капсул героїну загальною масою 1,3203 г за ціною 15 євро за капсулу. Після цього заховав їх у пакет з одягом. Згодом цей пакет він передав водію мікроавтобуса Богдану для перевезення на територію України. Через два дні Богдан прибув у м. Вінниця, де й передав пакет брату Кирила. Під час передачі пакета брат Кирила, який не знав про вміст пакета, був затриманий правоохоронними органами.

Дайте правову оцінку вчиненому.

Ознайомтеся зі ст. 309 КК України.

Визначте час та місце вчинення кримінального правопорушення.

За законодавством якої держави повинен нести кримінальну відповідальність Кирило?

Варіант 1. Кирило, громадянин Ізраїлю, незаконно перемістив через митний кордон України з приховуванням від митного контролю у міжнародному пункті пропуску для повітряного сполучення «Одеса» особливо небезпечний наркотичний засіб канабіс, помістивши його у фрагмент паперу з написом «RAW», який було виявлено в ході митного контролю під час проведення митного огляду багажу співробітниками Одеської митниці.

Ознайомтеся зі ст. 305 КК України.

Варіант 2. Кирило є особою без громадянства, який тимчасово проживає у м. Одеса, систематично незаконно виготовляв з макової соломи наркотичні засоби та пересилав їх своїй подрузі Радославі до м. Кишинєва для збуту. Гроші за збут наркотичних засобів вони розподіляли між собою. Під час збуту чергової партії Радослава була затримана.

Ознайомтеся зі ст. 307 КК України.

5. Під час спільного навчання військово-морських флотів двох держав на крейсері іноземної держави, який стояв

в акваторії порту м. Одеси, виник конфлікт між військовими моряками двох держав. Матрос українського флоту заподіяв матросу іноземної держави тяжкі тілесні ушкодження.

За законодавством якої держави буде вирішуватися питання про кримінальну відповідальність матроса українського флоту?

6. На круїзному лайнері, приписаному до порту Одеса, під час подорожі до Аліканте (Республіка Іспанія) у Середземному морі громадянин Молдови заподіяв тяжкі тілесні ушкодження громадянину Італії, що спричинили смерть потерпілого.

Закон про кримінальну відповідальність якої держави має бути застосований у цьому випадку?

Варіант 1. На круїзному лайнері, приписаному до порту Одеса, під час подорожі до Аліканте (Республіка Іспанія) у Середземному морі громадянин Молдови заподіяв тяжкі тілесні ушкодження громадянину України, що спричинили смерть потерпілого.

Варіант 2. На круїзному лайнері, приписаному до порту Аліканте, під час подорожі до Палермо (Республіка Італія) у Середземному морі громадянин Молдови заподіяв тяжкі тілесні ушкодження громадянину України, що спричинили смерть потерпілого.

7. 10 липня 2024 р. Владислава було затримано за таємне викрадення алкогольних напоїв на суму 590 грн. 10 серпня 2024 р. захисник засудженого подав клопотання про закриття кримінального провадження на підставі п. 4-1 ч. 1 ст. 284 КПК України, оскільки 9 серпня 2024 р. набрав чинності Закон України «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення та деяких інших законів України щодо посилення відповідальності за дрібне викрадення чужого майна та врегулювання деяких інших питань діяльності правоохоронних органів» № 3886-IX від 18 липня 2024 р.

Ознайомтеся зі ст.ст. 5 та 185 КК України.

Чи підлягає задоволенню клопотання захисника?

Положення якого закону необхідно враховувати під час оцінки діянь Владислава?

8. Почесний консул Латвійської Республіки в м. Київ, керуючи автомобілем у стані алкогольного сп'яніння, скоїв наїзд на пішохода, заподіявши останньому тяжкі тілесні ушкодження. Допомогу потерпілому не надав і зник з місця події, залишивши особу в небезпечному для життя стані.

Як повинно бути вирішене питання про кримінальну відповідальність почесного консула?

Варіант 1. Посол Республіки Сербія в Україні протягом 2021–2022 рр. збирав з метою передачі іноземній державі відомостей, що становлять державну таємницю.

Варіант 2. Співробітник адміністративно-технічного персоналу дипломатичного представництва Республіки Чехія в Україні вчинив сексуальне насильство щодо неповнолітньої громадянки України.

Варіант 3. Водій дипломатичного представництва Угорщини на службовому вантажопасажирському мікроавтобусі «Mercedes Sprinter» перемістив через митний кордон України з приховуванням від митного контролю особливо небезпечні наркотичні засоби та психотропні речовини.

Виконайте завдання

Наведіть по два приклади кожного з чотирьох видів диспозиції статті Особливої частини КК України (проста, описова, відсилочна, бланкетна).

Наведіть по два приклади кожного з двох видів санкцій статей Особливої частини КК України (альтернативна, кумулятивна, відносно визначена).

Наведіть приклади тлумачення закону про кримінальну відповідальність за суб'єктом та за обсягом.

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ З ВИКОРИСТАННЯМ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ

Ознайомтеся з такими прикладами зі судової практики:

1. Постанова Верховного Суду України від 22 серпня 2024 року у справі № 567/507/23. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/121159033>

2. Ухвала Вишгородського районного суду Київської області від 2 жовтня 2024 року у справі № 363/1244/15-к. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/122121713>

3. Ухвала Млинівського районного суду Рівненської області від 30 грудня 2020 року у справі № 559/1755/20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/93935321>

Обґрунтуйте відповіді на такі питання:

- Назвіть обставини вчиненого кримінального правопорушення.
- Які аргументи суд навів щодо зворотної дії закону про кримінальну відповідальність у часі?
- Який вплив на кримінальну відповідальність мають зміни, внесені до статей законами, про які йдеться у відповідних судових рішеннях?
- Яке рішення прийняв суд?

КОНТРОЛЬНІ ЗАПИТАННЯ

1. Охарактеризуйте співвідношення кримінально-правової норми та статті кримінального закону.
2. Якими принципами визначається чинність закону про кримінальну відповідальність?
3. Що слід розуміти під поняттям території України?
4. У чому проявляється зворотна дія закону про кримінальну відповідальність у часі?
5. Визначте правові наслідки засудження особи за межами України.
6. У чому полягає значення судового тлумачення кримінально-правових норм?
7. Поясніть, у чому полягає відмінність між судовою практикою і судовим прецедентом?

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ДЛЯ ОПРАЦЮВАННЯ ТЕМИ

Нормативно-правові акти

1. Про державний кордон України : Закон України від 4 листопада 1991 року № 1777-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1777-12#Text>
2. Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства : Закон України від 22 вересня 2011 року № 3773-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3773-17#Text>
3. Про правонаступництво : Закон України від 12 вересня 1991 року № 1543-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1543-12#Text>.

4. Про громадянство України : Закон України від 18 січня 2001 року № 2235-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2235-14#Text>
5. Про виключну (морську) економічну зону України : Закон України від 16 травня 1995 року № 162/95-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/162/95-%D0%B2%D1%80#Text>
6. Про міжнародні договори України : Закон України від 29 червня 2004 року № 1906-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1906-15#Text>
7. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 46 народних депутатів України щодо офіційного тлумачення положень статті 58 Конституції України, статей 6, 81 Кримінального кодексу України (справа про зворотну дію кримінального закону в часі) від 19 квітня 2000 року № 6-рп/2000. Справа № 1-3/2000. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v005p710-98#Text>
8. Положення про дипломатичні представництва та консульські установи іноземних держав в Україні : Указ Президента України від 10 червня 1993 року № 198/93. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/198/93#Text>
9. Про деякі питання застосування законодавства, яке регулює порядок та строки затримання (арешту) осіб при вирішенні питань, пов'язаних з їх екстрадицією : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 8 жовтня 2004 року № 16. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0016700-04#Text>.

Міжнародні договори

1. Європейська конвенція про видачу правопорушників від 13 грудня 1957 року. Ратифікована Верховною Радою України 16 січня 1998 року.
2. Конвенція про континентальний шельф від 29 квітня 1958 року. Ратифікована СРСР 20 жовтня 1960 року.
3. Конвенція про територіальне море і прилеглу зону від 29 квітня 1958 року. Ратифікована СРСР 20 жовтня 1960 року.
4. Конвенція про відкрите море від 29 квітня 1958 року. Ратифікована СРСР 20 жовтня 1960 року.
5. Віденська конвенція про дипломатичні зносини від 18 квітня 1961 року.
6. Віденська конвенція про консульські зносини від 24 квітня 1963 року. СРСР приєднався до Конвенції 23 березня 1989 року.

7. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права 1966 року. Ратифікований УРСР 19 жовтня 1973 року.
8. Європейська конвенція про міжнародну дійсність кримінальних вироків від 28 травня 1970 року. Ратифікована Україною 26 вересня 2002 року.
9. Додатковий протокол до Європейської конвенції про видачу правопорушників від 15 жовтня 1975 року. Ратифікований Верховною Радою України 16 січня 1998 року.
10. Другий додатковий протокол до Європейської конвенції про видачу правопорушників від 17 березня 1978 року. Ратифікований Верховною Радою України 16 січня 1998 року.
11. Віденська конвенція про правонаступництво держав стосовно договорів від 23 серпня 1978 року. Ратифікована Україною 17 вересня 1992 року.
12. Європейська конвенція про передачу провадження у кримінальних справах від 15 травня 1972 року.
13. Європейська конвенція про передачу засуджених осіб від 21 березня 1983 року. Україна приєдналася до Конвенції 22 вересня 1995 року.
14. Конвенція СНД про правову допомогу і правові відносини у цивільних, сімейних і кримінальних справах від 22 січня 1993 року. Ратифікована Україною 10 листопада 1994 року.
15. Договір між Україною та КНР про екстрадицію від 10 грудня 1998 року. Ратифікований Верховною Радою України від 21 жовтня 1999 року.

Додаткова література

1. Балобанова Д. О., Газдайка-Василишин І. Б. Закон про кримінальну відповідальність : навчальний посібник. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2023. 72 с. URL: <https://dspace.lvduvs.edu.ua/handle/1234567890/6049>.
2. Борисов В. І. Закон про кримінальну відповідальність. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2015. № 2(5). С. 343–345.
3. Борисов В.-І. Санкція кримінально-правова. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2016. № 1(6). С. 433–434.
4. Буроменський М. В. Міжнародне кримінальне право та кримінально-правова система України. *Сучасна кримінально-правова система в Україні: реалії та перспективи* / Ю. В. Баулін, М. В. Буроменський, В. В. Голіна, В. К. Грищук, О. В. Зайчук,

- В. О. Навроцький, О. В. Наден, Ю. В. Нікітін, Н. М. Оніщенко, Ю. А. Пономаренко, М. І. Хавронюк, О. В. Харитоновна, В. І. Шакур. Київ : ВАІТЕ, 2015. С. 465–496.
5. Гацелюк В. Криміналізація суспільно небезпечних діянь протягом дії Кримінального кодексу України 2001 року: останні сюжети на фоні загальної палітри законодавчих рішень. Київ : ВАІТЕ, 2021. 228 с. URL: <https://www.osce.org/files/f/documents/a/3/504226.pdf>.
 6. Котай Т. В. Тлумачення закону про кримінальну відповідальність: поняття, види, значення : дис. ... канд юрид. наук : 12.00.08. Київ, 2019. 253 с.
 7. Загинець-Заболотенко З. А., Панченко Н. М. Можливість зворотної дії результатів судового тлумачення кримінального закону в контексті його правової визначеності. Аналітично-порівняльне правознавство. 2024. № 10. С. 688–693.
 8. Навроцький В. О. Застосування в Україні кримінально-правових норм. *Сучасна кримінально-правова система в Україні: реалії та перспективи* / Ю. В. Баулін, М. В. Буроменський, В. В. Голіна, В. К. Гришук, О. В. Зайчук, В. О. Навроцький, О. В. Наден, Ю. В. Нікітін, Н. М. Оніщенко, Ю. А. Пономаренко, М. І. Хавронюк, О. В. Харитоновна, В. І. Шакур. Київ : ВАІТЕ, 2015. С. 415–464.
 9. Пономаренко Ю. А. Кримінальне законодавство України. *Сучасна кримінально-правова система в Україні: реалії та перспективи* / Ю. В. Баулін, М. В. Буроменський, В. В. Голіна, В. К. Гришук, О. В. Зайчук, В. О. Навроцький, О. В. Наден, Ю. В. Нікітін, Н. М. Оніщенко, Ю. А. Пономаренко, М. І. Хавронюк, О. В. Харитоновна, В. І. Шакур. Київ : ВАІТЕ, 2015. С. 285–330.
 10. Рубашенко М. А., Пономаренко Є. С. Дія кримінального закону щодо злочинів, учинених на тимчасово окупованій території України. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2016. № 1 (6). С. 131–140.

Тема 4

КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ

1. Питання для теоретичного засвоєння:

1. Поняття та класифікація кримінальних правопорушень.
2. Поняття та ознаки малозначного діяння.
3. Поняття кримінального проступку.
4. Поняття та види злочинів.
5. Види корупційних кримінальних правопорушень. Значення виділення корупційних кримінальних правопорушень у кримінальному законі.
6. Види кримінальних правопорушень, пов'язаних із корупцією. Значення виділення кримінальних правопорушень, пов'язаних із корупцією, у кримінальному законі.
7. Відмежування кримінального правопорушення від інших правопорушень.

2. Виконайте завдання до теми.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

1. Нормативно-правове визначення поняття кримінального правопорушення сформульовано у:

- 1) Конституції України;
- 2) Кримінальному кодексі України;
- 3) Кримінальному процесуальному кодексі України;
- 4) Кримінально-виконавчому кодексі України;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

2. Згідно з нормативно-правовим (законодавчим) його визначенням, кримінальне правопорушення – це:

- 1) будь-яке протиправне діяння, за яке передбачено покарання;

2) передбачене КК України суспільно небезпечне винне діяння (дія або бездіяльність), вчинене суб'єктом кримінального правопорушення;

3) сукупність передбачених кримінальним законом об'єктивних і суб'єктивних ознак, які визначають (характеризують) відповідне діяння як кримінальне правопорушення;

4) передбачене КК України суспільно небезпечне діяння (дія або бездіяльність), вчинене суб'єктом кримінального правопорушення;

5) жодна відповідь не є правильною.

3. Ознакою кримінального правопорушення є:

1) діяння, яке зазнає морального осуду в суспільстві;

2) діяння, передбачене Кримінальним кодексом України;

3) діяння, яке спричинило фінансові збитки;

4) діяння, передбачене Кодексом України про адміністративні правопорушення;

5) жодна відповідь не є правильною.

4. Ознакою кримінального правопорушення є:

1) об'єкт;

2) предмет;

3) об'єктивна сторона;

4) суспільна небезпека;

5) жодна відповідь не є правильною.

5. Ознакою кримінального правопорушення є:

1) час;

2) місце;

3) вина;

4) спосіб;

5) жодна відповідь не є правильною.

6. Передбачене КК України суспільно небезпечне винне діяння (дія або бездіяльність) є кримінальним правопорушенням лише тоді, якщо воно вчинене:

1) фізичною особою;

2) будь-якою особою;

3) юридичною особою;

- 4) суб'єктом кримінального правопорушення;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

7. Суспільна небезпека – це:

- 1) обов'язкова ознака будь-якого кримінального правопорушення;
- 2) обов'язкова ознака лише злочинів;
- 3) обов'язкова ознака лише кримінальних проступків;
- 4) обов'язкова ознака лише умисних кримінальних правопорушень;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

8. Вина (винність) – це:

- 1) обов'язкова ознака лише умисних кримінальних правопорушень;
- 2) обов'язкова ознака лише особливо тяжких злочинів;
- 3) не обов'язкова ознака кримінального правопорушення;
- 4) обов'язкова ознака будь-якого кримінального правопорушення;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

9. Караність:

- 1) не є ознакою кримінального правопорушення;
- 2) це обов'язкова ознака будь-якого кримінального правопорушення;
- 3) це обов'язкова ознака лише кримінальних проступків;
- 4) обов'язкова ознака лише деяких кримінальних правопорушень;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

10. Поняття «суспільно небезпечне діяння» охоплює:

- 1) активну дію;
- 2) дію та бездіяльність;
- 3) дію, бездіяльність, наслідки;
- 4) дію, бездіяльність, причинний зв'язок;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

11. Дія або бездіяльність, яка хоча формально й містить ознаки будь-якого діяння, передбаченого КК України, але через малозначність не становить суспільної небезпеки, тобто не заподіяла і не могла заподіяти істотної шкоди фізичній чи юридичній особі, суспільству або державі:

- 1) є кримінальним правопорушенням;
- 2) є кримінальним проступком;
- 3) не є кримінальним правопорушенням;
- 4) є нетяжким злочином;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

12. Малозначне діяння – це:

- 1) дія або бездіяльність, що не містить ознак кримінального правопорушення;
- 2) дія або бездіяльність, яка формально містить ознаки кримінального правопорушення, але не могла заподіяти істотної шкоди;
- 3) діяння, що містить хуліганський мотив;
- 4) кримінальний проступок;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

13. Малозначне діяння не є кримінальним правопорушенням, оскільки:

- 1) відсутній причинний зв'язок;
- 2) відсутній суб'єкт кримінального правопорушення;
- 3) не становить суспільної небезпеки;
- 4) не заподіяло моральної шкоди;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

14. Дія або бездіяльність є такою, що лише формально містить ознаки будь-якого діяння, передбаченого КК України, але через мало-значність не становить суспільної небезпеки, тільки тоді, коли вона:

- 1) вчинена умисно, але без настання суспільно небезпечних наслідків;
- 2) не заподіяла і не могла заподіяти істотної шкоди фізичній чи юридичній особі, суспільству або державі;
- 3) не заподіяла і не могла заподіяти жодної шкоди фізичній чи юридичній особі, суспільству або державі;

- 4) вчинена з необережності;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

15. Суспільна небезпечність діяння полягає в тому, що кримінальне правопорушення:

- 1) заподіює будь-яку шкоду або створює загрозу її спричинення будь-яким суспільним відносинам;
- 2) лише створює реальну загрозу заподіяння істотної шкоди охоронюваним кримінальним законом суспільним відносинам;
- 3) суперечить моральним або етичним нормам суспільства;
- 4) заподіює істотну шкоду суспільним відносинам, охоронюваним кримінальним законом, або створює реальну загрозу її заподіяння;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

16. Характер суспільної небезпечності кримінального правопорушення – це:

- 1) його властивість (здатність) заподіювати шкоду або створювати загрозу її спричинення об'єктам кримінально-правової охорони (тим суспільним відносинам, які поставлені під охорону КК (закону про кримінальну відповідальність, кримінального закону));
- 2) його властивість (здатність) заподіювати істотну шкоду або створювати загрозу її спричинення об'єктам кримінально-правової охорони (тим суспільним відносинам, які поставлені під охорону КК (закону про кримінальну відповідальність, кримінального закону));
- 3) його властивість (здатність) заподіювати будь-яку шкоду або створювати загрозу її спричинення будь-яким суспільним відносинам;
- 4) його тяжкість;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

17. Ступінь суспільної небезпечності кримінального правопорушення – це:

- 1) вказівка на те, чи діяння було вчинене умисно або необережно;

2) показник порівняльної шкідливості (тяжкості) кримінальних правопорушень одного і того ж характеру суспільної небезпеки;

3) оцінка моральної шкоди, яку діяння завдало суспільству;

4) кількісна характеристика, що визначається інтенсивністю посягання та передусім розміром (обсягом) шкоди, яка заподіюється діянням охоронюваним кримінальним законом суспільним відносинам чи ставить їх під загрозу заподіяння такої шкоди;

5) жодна відповідь не є правильною.

18. Передбаченість у санкції закону про кримінальну відповідальність покарання або інших заходів кримінально-правового характеру, що підлягають застосуванню за вчинення суспільно небезпечного діяння, визначеного в диспозиції статті Особливої частини КК як кримінальне правопорушення, є ознакою:

1) суспільної небезпечності;

2) вини;

3) караності;

4) протиправності;

5) жодна відповідь не є правильною.

19. Які види кримінальних правопорушень передбачає КК України:

1) адміністративні та кримінальні;

2) кримінальні проступки і злочини;

3) злочини та дисциплінарні правопорушення;

4) проступки та злочини;

5) жодна відповідь не є правильною.

20. Заподіяння шкоди без винного ставлення до неї з боку особи, яка таку шкоду спричинила, є:

1) кримінальним проступком;

2) проступком;

3) злочином;

4) казусом;

5) жодна відповідь не є правильною.

21. Передбачене КК України суспільно небезпечно, винне діяння (дія або бездіяльність), вчинене суб'єктом кримінального правопорушення, за яке в санкції статті (частини статті) Особливої частини КК України встановлено основний вид покарання у виді штрафу в розмірі не більше трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або інше покарання, не пов'язане з позбавленням волі, це є:

- 1) злочин;
- 2) проступок;
- 3) кримінальний проступок;
- 4) правопорушення;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

22. Чинний КК України поділяє злочини залежно від ступеня їх тяжкості на:

- 1) кримінальні проступки і злочини;
- 2) нетяжкі, тяжкі та особливо тяжкі;
- 3) легкі, середньої тяжкості та тяжкі;
- 4) нетяжкі, середньої тяжкості, тяжкі та особливо тяжкі;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

23. Передбачене КК України суспільно небезпечно, винне діяння (дія або бездіяльність), вчинене суб'єктом кримінального правопорушення, за яке в санкції статті (частини статті) Особливої частини КК України встановлено основний вид покарання у виді штрафу в розмірі понад три тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавлення волі на певний строк чи довічне позбавлення волі, це є:

- 1) злочин;
- 2) проступок;
- 3) кримінальний проступок;
- 4) правопорушення;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

24. Згідно з чинним КК України, нетяжким злочином є:

1) злочин, за вчинення якого передбачено основне покарання у виді штрафу в розмірі не більше десяти

тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавлення волі на строк не більше п'яти років;

2) злочин, за вчинення якого передбачено основне покарання у виді штрафу в розмірі не більше двадцяти п'яти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавлення волі на строк не більше десяти років;

3) злочин, за який призначено покарання у виді позбавлення волі на строк не більше одного року або інше, більш м'яке покарання;

4) злочин, за вчинення якого передбачено основне покарання у виді штрафу в розмірі понад двадцять п'ять тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, позбавлення волі на строк понад десять років або довічного позбавлення волі;

5) жодна відповідь не є правильною.

25. Згідно з чинним КК України, тяжким злочином є:

1) злочин, за вчинення якого передбачено основне покарання у виді штрафу в розмірі не більше десяти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавлення волі на строк не більше п'яти років;

2) злочин, за вчинення якого передбачено основне покарання у виді штрафу в розмірі не більше двадцяти п'яти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавлення волі на строк не більше десяти років;

3) злочин, за який призначено покарання у виді позбавлення волі на строк не більше одного року або інше, більш м'яке покарання;

4) злочин, за вчинення якого передбачено основне покарання у виді штрафу в розмірі понад двадцять п'ять тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, позбавлення волі на строк понад десять років або довічного позбавлення волі;

5) жодна відповідь не є правильною.

26. Згідно з чинним КК України, особливо тяжким злочином є:

1) злочин, за вчинення якого передбачено основне покарання у виді штрафу в розмірі не більше десяти

тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавлення волі на строк не більше п'яти років;

2) злочин, за вчинення якого передбачено основне покарання у виді штрафу в розмірі не більше двадцяти п'яти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавлення волі на строк не більше десяти років;

3) злочин, за який призначено покарання у виді довічного позбавлення волі;

4) злочин, за вчинення якого передбачено основне покарання у виді штрафу в розмірі понад двадцять п'ять тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, позбавлення волі на строк понад десять років або довічного позбавлення волі;

5) жодна відповідь не є правильною.

27. Злочин, за який передбачено основне покарання у виді штрафу в розмірі не більше десяти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, є:

1) легким злочином;

2) нетяжким злочином;

3) тяжким злочином;

4) особливо тяжким злочином;

5) жодна відповідь не є правильною.

28. Злочин, за який передбачено основне покарання у виді штрафу в розмірі не більше двадцяти п'яти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, є:

1) нетяжким злочином;

2) злочином середньої тяжкості;

3) тяжким злочином;

4) особливо тяжким злочином;

5) жодна відповідь не є правильною.

29. Злочин, за який передбачено основне покарання у виді штрафу в розмірі понад двадцять п'ять тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, є:

1) злочином середньої тяжкості;

2) тяжким злочином;

3) особливо тяжким злочином;

- 4) найбільш тяжким злочином;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

30. Петро, граючи у дворі з друзями у футбол, сильно вдарив по м'ячу. М'яч випадково влучив у вікно квартири на першому поверсі. Шматок скла впав і порізав руку літній жінці, яка саме стояла під вікном. Жінка втратила багато крові й померла дорогою до лікарні. Чи може бути притягнутий Петро до кримінальної відповідальності за необережне вбивство (ст. 119 КК України):

- 1) так, оскільки його дії призвели до смерті людини;
- 2) ні, оскільки необережне заподіяння смерті не є кримінально караним діянням;
- 3) ні, оскільки Петро не є суб'єктом кримінального правопорушення;
- 4) ні, оскільки відсутнє суспільно небезпечне діяння;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

31. Ігор, бажаючи налякати знайомого, кинув камінь у бік його автомобіля, але випадково влучив у знайомого та заподіяв йому середньої тяжкості тілесні ушкодження. Чи підлягає Ігор кримінальній відповідальності:

- 1) так, за умисне заподіяння середньої тяжкості тілесних ушкоджень;
- 2) так, за злочин, вчинений із необережності;
- 3) ні, оскільки шкода заподіяна випадково;
- 4) Ігор не є суб'єктом кримінального правопорушення;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

32. Під час грози на трасі у фуру, якою керував водій Андрій, раптово влучила блискавка. Внаслідок удару у водія на кілька секунд стався больовий шок і він втратив керування автомобілем. Машина виїхала на узбіччя та збила велосипедиста, який зазнав тяжких тілесних ушкоджень. Чи може Андрій бути притягнутий до кримінальної відповідальності за порушення правил безпеки дорожнього руху (ч. 2 ст. 286 КК України):

- 1) так, оскільки є суспільно небезпечні наслідки – тяжкі тілесні ушкодження;

- 2) ні, оскільки необережне заподіяння шкоди не є кримінально протиправним;
- 3) ні, оскільки Андрій не є суб'єктом злочину;
- 4) ні, оскільки відсутнє суспільно небезпечне діяння;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

33. Андрій і Богдан вночі проникли на склад приватного підприємця та забрали кілька старих дерев'яних ящиків і зламані металеві стелажі, які власник складу давно збирався викинути як непотріб. Наступного дня вони продали все на пункті прийому металобрухту.

Власник заявив у поліцію, що не шкодує про втрату речей, але факт крадіжки заперечувати не став. Що вчинили Андрій і Богдан:

- 1) злочин;
- 2) кримінальне правопорушення;
- 3) малозначне діяння;
- 4) казус;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

34. Студент Артем, проходячи повз супермаркет, узяв із прилавка яблуко вартістю 8 гривень і з'їв його, навіть не виходячи з магазину. Після цього охоронець затримав Артема та викликав поліцію. Вчинено:

- 1) злочин;
- 2) кримінальний проступок;
- 3) малозначне діяння;
- 4) казус;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

35. На уроці фізкультури учень 9 класу Дмитро грав у баскетбол і під час стрибка за м'ячем випадково зіштовхнувся з однокласником Іллею. Ілля невдало впав і зламав руку (середньої тяжкості тілесне ушкодження). Учитель фізкультури викликав швидку та повідомив батьків потерпілого. Чи може Дмитро бути притягнутий до кримінальної відповідальності за заподіяну шкоду:

- 1) так, оскільки завдано шкоду здоров'ю іншої особи;
- 2) так, за злочин, учинений із необережності;

- 3) ні, оскільки шкода заподіяна без вини Дмитра (казус);
- 4) ні, оскільки Дмитро є неповнолітнім;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

36. Петро під час риболовлі помітив, що хлопчик упав у воду і почав тонути. Петро кинувся його рятувати. У процесі рятування Петро схопив хлопчика за руку, щоб витягнути на берег, але випадково вивихнув йому плече. Чи можна притягнути Петра до кримінальної відповідальності за заподіяння тілесних ушкоджень:

- 1) так, оскільки хлопчик отримав тілесне ушкодження;
- 2) ні, оскільки відсутнє суспільно небезпечне діяння;
- 3) так, за злочин, учинений із необережності;
- 4) ні, оскільки потерпілий сам упав у воду;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

37. Пилип та Антон вступили у статевий зв'язок. Здійснено:

- 1) кримінальне правопорушення;
- 2) малозначне діяння;
- 3) казус;
- 4) злочин;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

38. Сергій вирішив навчитися стріляти з лука у власному дворі. Він прицілювався у мішень, установлену на стіні сараю. У цей момент сусід Микола раптово вийшов із-за сараю, і стріла потрапила йому в плече, заподіявши середньої тяжкості тілесні ушкодження. Яку правову оцінку слід дати діям Сергія:

- 1) злочин;
- 2) кримінальне правопорушення;
- 3) малозначне діяння;
- 4) казус (випадок);
- 5) жодна відповідь не є правильною.

39. 15-річний Влад під час прогулянки вдарив 19-річного Кирила кулаком у плече, спричинивши йому легкі

тілесні ушкодження. Якої ознаки, що характеризує кримінальне правопорушення, немає у цій ситуації:

- 1) кримінальна протиправність;
- 2) винність;
- 3) діяння;
- 4) суб'єкт злочину;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

40. Олена розлютилася на свою колегу та уявила, як зіпсує їй автомобіль, але жодних дій не вчинила. У цій ситуації здійснено:

- 1) злочин;
- 2) правопорушення;
- 3) делікт;
- 4) малозначне діяння;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

41. Марія, перебуваючи у стані важкого психічного розладу (неосудна), підпалила власну кімнату у квартирі, через що пожежа пошкодила помешкання сусідів. У цій ситуації вчинено:

- 1) кримінальне правопорушення;
- 2) суспільно небезпечне діяння;
- 3) правопорушення;
- 4) проступок;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

ЗАДАЧІ

1. Олексій вигулював свого великого пса породи ротвейлер без повідка та намордника у дворі багатоповерхівки, порушуючи правила утримання тварин. Собака вибіг на дитячий майданчик і кинувся на 10-річного хлопчика, заподіявши йому тяжкі тілесні ушкодження (ч. 1 ст. 121 КК України).

Чи може Олексій бути притягнутий до кримінальної відповідальності за заподіяну шкоду?

2. Безробітний Андрій, не маючи грошей, уночі непомітно заходив на міське кладовище й знімав із пам'ятників мідні

таблички та металеві елементи огорожі. Наступного дня він здавав їх у пункт прийому брухту.

Чи містять дії Андрія ознаки кримінального правопорушення?

3. Петро дізнався, що його сусід Степан зберігає у себе вдома кілька старовинних ікон, які, за чутками, коштують дуже дорого. Коли Степан поїхав у відрядження, Петро вночі відчинив замок запасним ключем і виніс дві ікони. Наступного дня, намагаючись продати їх на ринку, він довідався, що це лише сучасні сувенірні копії, загальною вартістю 800 гривень.

Чи містять дії Петра ознаки кримінального правопорушення?

4. Після сварки з чоловіком Галина на очах у нього й доньки розірвала дорогі фіранки та розбила набір кришталевих келихів, пояснивши, що все це куплено на спільні гроші і вона має право «половину знищити». Чоловік звернувся до поліції з вимогою притягнути Галину до відповідальності за умисне знищення або пошкодження майна (ст. 194 КК України).

Чи можна притягнути Галину до кримінальної відповідальності за ці дії?

5. Раніше неодноразово судимий Богдан після звільнення не зміг знайти роботу і залишився без засобів до існування. Узимку він вирішив, що краще повернутися до колонії, ніж жити на вулиці. На ринку він підійшов до перехожої жінки та різким рухом вихопив у неї з рук пакет із продуктами харчування й одразу ж сів на лавку неподалік, чекаючи поліцію.

Чи підлягає Богдан кримінальній відповідальності за свої дії?

6. Віктор пообіцяв Марині, що після весілля подарує їй власну квартиру та оформить на неї бізнес. Він умовив Марину залишити роботу й переїхати до нього в інше місто, переконавши, що вони скоро розпишуться. Протягом трьох місяців Марина жила у Віктора вдома, готувала їжу, прибирала й допомагала вести домашнє господарство. Згодом з'ясувалося,

що Віктор і не збирався одружуватися й робив так із кількома жінками раніше. Марина звернулася до поліції з вимогою притягнути Віктора до кримінальної відповідальності за обман і примушування до спільного проживання.

Чи є в діях Віктора ознаки кримінального правопорушення?

7. Сергій зупинив водія автомобіля марки «Toyota» та попросив підвезти його до сусіднього села. Водій відмовив, пославшись на брак часу. Тоді Сергій, дістаючи з кишені ніж і погрожуючи застосувати його, наказав водієві вийти з машини. Сівши за кермо, він доїхав до потрібного місця та залишив автомобіль біля сільради, після чого пішов пішки.

Суд кваліфікував дії Сергія за ч. 3 ст. 289 КК України. Визначте ступінь тяжкості злочину.

8. Костянтин постійно сварився зі своєю дівчиною Мариною. Під час останньої сварки він наніс їй удар ножем у груди, заподіявши проникаюче поранення, яке, згідно з висновком судово-медичної експертизи, відноситься до тяжких тілесних ушкоджень. Злякавшись скоєного, Костянтин викликав швидку допомогу, постійно навідував дівчину в лікарні та подарував їй на знак примирення новий мобільний телефон вартістю 1 500 доларів США. Марина написала заяву до слідчого з проханням закрити кримінальне провадження щодо Костянтина.

Визначте ступінь тяжкості злочину та поясніть, чи може Костянтин бути звільнений від кримінальної відповідальності на підставі ст. 46 КК України (звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням винного з потерпілим).

9. 14-річний Сулим узимку блукав садовим кооперативом у пошуках їжі та теплого місця. Побачивши замиський будинок із заштореними вікнами, він вирішив проникнути всередину, щоб знайти харчі. Переконавшись, що господарів немає, Сулим палицею розбив вікно, заліз у будинок і взяв із холодильника два яблука, шматок хліба та пакет молока (усього на суму близько 200 грн). Коли хлопець виходив із будинку, його затримали власник і патрульний поліції.

Визначте, чи вчинив Сулим кримінальне правопорушення і чи можна розцінювати його дії як малозначні.

10. 85-річний Борис, посварившись із синами та невістками через те, що вони приділяли йому мало уваги, вирішив насолити їм і подарував свою трикімнатну квартиру сусідці, яка протягом року допомагала йому з покупками продуктів та прибиранням у квартирі. Сини звернулися до поліції з вимогою притягнути батька до кримінальної відповідальності за те, що він «розтратив» майно, яке мало перейти їм у спадщину.

Ознайомтеся зі ст. 191 КК України (Привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем).

Чи є в діях Бориса склад цього кримінального правопорушення? Відповідь обґрунтуйте.

11. Богдан, побоюючись за своє життя та життя своєї родини через нещодавній замах на нього та спробу викрадення його сина, придбав на ринку в раніше не знайомого чоловіка вогнепальну зброю без передбаченого законом дозволу.

Чи становлять дії Богдана суспільну небезпеку і чи створюють вони загрозу заподіяння шкоди охоронюваним кримінальним законом суспільним відносинам?

Чим суспільна небезпека відрізняється від протиправності?

Вирішіть питання про можливість притягнення Богдана до кримінальної відповідальності з урахуванням положень ст. 263 КК України (Незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами).

12. Павло, посперечавшись із друзями, виготовив грошову купюру номіналом 500 грн та зробив із неї паперовий літачок.

Ознайомившись із диспозицією ч. 1 ст. 199 КК України (Виготовлення, зберігання, придбання, перевезення, пересилання, ввезення в Україну з метою використання при продажу товарів, збуту або збут підроблених грошей), вирішіть питання про можливість притягнення Павла до кримінальної відповідальності.

Варіант. Виготовлену купюру номіналом 500 грн Павло подарував своїй сестрі.

Вирішіть питання про притягнення Павла до кримінальної відповідальності з урахуванням положень ч. 1 ст. 199 КК України.

13. Студент Степан, який проживав у кімнаті гуртожитку, хворів на сифіліс. Розсердившись на сусіда по кімнаті, він почав навмисно користуватися його посудом і витиратися його рушниками. Дізнавшись про це, сусіди звернулися до поліції з вимогою притягнути Степана до кримінальної відповідальності за діяння, передбачене ч. 1 ст. 130 КК України (Зараження вірусом імунodefіциту людини чи іншої невиліковної інфекційної хвороби).

Ознайомившись із диспозицією ч. 1 ст. 130 КК України, вирішіть питання про кримінальну відповідальність Степана.

Варіант. Степан дізнався, що він ВІЛ-інфікований. Він запропонував сусіду по кімнаті надкусити яблуко, яке вже надкусив сам. Сусід з'їв решту фрукта.

Вирішіть питання про можливість притягнення Степана до кримінальної відповідальності.

14. Під час проведення обшуку у квартирі Григорія було виявлено та вилучено один патрон калібру 9 мм, який чоловік зберігав у приліжковій тумбі. Згідно з висновком експерта, цей патрон є бойовим припасом. Захисник Григорія подав клопотання про закриття кримінального провадження у зв'язку з малозначністю діяння.

Ознайомтеся зі ст. 11 та ст. 263 КК України (Незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами) і вирішіть, чи підлягає це клопотання задоволенню.

15. Марко та Григорій працювали на одному підприємстві. Під час обідньої перерви вони жартома почали боротися. Григорій, упершись головою у груди Марка, намагався перекинути його через себе, але Марко не піддався. Раптом Григорій похитнувся, упав на підлогу й за кілька хвилин помер.

Судово-медична експертиза встановила, що смерть на- стала внаслідок перелому шийних хребців, отриманого під час різкого руху самого Григорія.

Чи можна вважати дії Марка кримінальним право- порушенням?

16. До 14-річного Артема звернулася незнайома жінка. Вона сказала, що живе одна у квартирі на першому поверсі багатоповерхівки, вийшла на хвилинку до сусідки й не може потрапити додому, бо двері зачинилися, а ключі залишили- ся всередині. Жінка попросила Артема залізти через кватир- ку та відчинити їй двері зсередини. Артем погодився і вико- нав прохання, але коли виходив із квартири, їх обох затримали працівники поліції. Згодом з'ясувалося, що жінка раніше неод- норазово судима за крадіжки й обманом використала хлопця для проникнення до чужої квартири з метою крадіжки.

Чи є дії Артема кримінально протиправними? Хто під- лягає кримінальній відповідальності за даних обставин?

17. Пізно ввечері біля одного з барів у Львові близько де- сяти молодих хлопців у стані алкогольного сп'яніння вчини- ли бійку. На місце події прибув наряд поліції у складі двох осіб. Поліцейські закликали припинити хуліганські дії, але хлопці, помітивши нечисленність наряду, напали на них, збили з ніг і почали бити. Один із поліцейських зробив попереджуваль- ний постріл угору, але це не подіяло. Тоді він почав приціль- ний вогонь по нападаниках, унаслідок чого одному з них було заподіяно тяжкі тілесні ушкодження, а решта втекли.

Чи є дії поліцейського кримінально протиправними? Озна- йомтесь зі ст. 46 Закону України «Про Національну поліцію».

18. Андрій дізнався, що його сусід Ігор відкладає гроші для купівлі мотоцикла та зберігає їх удома. Під час розмови зі своїм товаришем Віталієм Андрій сказав, що через кілька мі- сяців збирається викрасти ці гроші. Жодних дій для реаліза- ції задуманого Андрій не вчинив. Через день Віталій посва- рився з Андрієм і повідомив поліцію про його намір.

Чи є дії Андрія кримінально протиправними?

19. Марина під час відпочинку в іншому місті зазнала зґвалтування невідомим чоловіком. Про цей випадок вона

нікому не розповіла і до лікаря не звернулася. Через два тижні Марина мала інтимні стосунки зі своїм хлопцем Сергієм. Через деякий час Сергій звернувся до лікаря і дізнався, що захворів на венеричну хворобу. З'ясувалося, що він заразився від Марини, а сама Марина – від гвалтівника.

Чи є дії Марини кримінально протиправними? Ознайомившись із ст. 130 КК України, вирішіть питання про кримінальну відповідальність Марини.

20. Кирило, перебуваючи у стані алкогольного сп'яніння, увечері прийшов до двору свого сусіда Шаміля, з яким раніше не мав конфліктів. Побачивши у дворі велосипед, Кирило почав голосно кричати, що Шаміль нібито «сховав у себе його інструменти». Коли господар вийшов на ганок і спробував заспокоїти Кирила, той почав стукати кулаком по хвіртці та вигукувати, що «спалить хату разом із усіма, якщо зараз же не віддасть йому речі». Шаміль пояснив, що нічого не брав і попросив Кирила піти додому. Після цього Кирило трохи покричав, але згодом сам пішов геть.

Наступного дня щодо Кирила було відкрито кримінальне провадження за ч. 1 ст. 129 КК України (Погроза вбивством). Адвокат обвинуваченого в судовому засіданні просив суд винести виправдувальний вирок, мотивуючи тим, що висловлювання Кирила не мали реального характеру, не були підкріплені жодними діями та не викликали в потерпілого реального страху за своє життя.

Яке рішення має прийняти суд у справі?

21. Рано вранці Симон приїхав до свого дачного будинку. Побачивши, що на підвір'ї багато сухого листя, він вирішив спалити його у металевій бочці, як робив це щороку восени. Симон не знав, що під шаром листя на землі пролилася дизельна олія із пошкодженої ємності для пального сусіда. Коли Симон підпалив листя, полум'я раптово поширилося на землю, а потім і на сусідню ділянку, знищивши теплицю та пошкодивши частину огорожі сусіда.

Під час досудового розслідування Симону інкримінували знищення або пошкодження майна через необережність (ст. 196 КК України).

Чи вчинив Симон кримінальне правопорушення?

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ З ВИКОРИСТАННЯМ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ

Ознайомтеся з такими прикладами зі судової практики:

1. Вирок Братського районного суду Миколаївської області від 14 квітня 2021 року у справі № 471/1024/20 (провадження 1-кп/471/20/21). URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/96294073?utm_source=chatgpt.com

2. Вирок Личаківського районного суду м. Львова від 18 липня 2023 року у справі № 463/5482/23 (провадження 1-кп/463/476/23). URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/112273519?utm_source=chatgpt.com

3. Вирок Коломийського міськрайонного суду Івано-Франківської області від 25 березня 2022 року м. Коломия у справі № 346/5233/21 (провадження 1-кп/346/306/22) URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/103771378?utm_source=chatgpt.com

4. Постанова Верховного Суду колегією суддів Третьої судової палати Касаційного кримінального суду від 06 листопада 2024 року у справі № 367/6150/19 (провадження 51-2613км24). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/122989146>

Обґрунтуйте відповіді на такі питання:

- Назвіть обставини вчиненого кримінального правопорушення.
- Яке рішення прийняв суд?
- Чи встановив суд усі елементи складу кримінального правопорушення?
- Визначте вид кримінального правопорушення.

КОНТРОЛЬНІ ЗАПИТАННЯ

1. Яке визначення кримінального правопорушення передбачено КК України?

2. Які обов'язкові ознаки кримінального правопорушення встановлює закон?

3. Що означає «суспільна небезпечність» як матеріальна ознака кримінального правопорушення?

4. Який зміст протиправності як формальної ознаки кримінального правопорушення?

5. Що означає «винність діяння» як ознака кримінального правопорушення?

6. Який зміст поняття «кримінально-правова караність діяння» як ознаки кримінального правопорушення?

7. Що таке «малозначне діяння» і як воно відрізняється від кримінального правопорушення?

8. Який критерій покладено в основу розмежування кримінального правопорушення від інших видів правопорушень?

9. Яку класифікацію передбачає ст. 12 КК України? Який критерій покладено в основу такої класифікації?

10. Яке значення має класифікація кримінальних правопорушень за ступенем тяжкості?

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ДЛЯ ОПРАЦЮВАННЯ ТЕМИ

Нормативно-правові акти

1. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
2. Кримінальний кодекс України : Закон України від 5 квітня 2001 року № 2341-III. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення: 20.11.2025)
3. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон України від 7 грудня 1984 року № 8073-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text> (дата звернення: 20.11.2025)
4. Про запобігання корупції : Закон України від 14 жовтня 2014 року № 1700-VII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>.

Додаткова література

1. Балобанова Д. О., Газдайка-Василишин І. Б. Кримінальне правопорушення та його види : навчальний посібник. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2023. 72 с. URL: <https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/6553/1/KrymPravoporush-11-2.pd>.
2. Гритенко О. А. Визначення кримінального проступку у законодавстві деяких європейських країн. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 2. С. 341–343.

3. Красницький І. В., Яремко Г. З. Кримінальний проступок: нові виклики тлумачення поняття. *Соціально-правові студії*. 2020. Вип. 4 (10). С. 49–56.
4. Лихова С. Я., Семчук Н. І. Корупційні злочини як загроза національній безпеці: зарубіжний правоохоронний досвід. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 1. С. 235–237.
5. Олійник А. М., Канцір В. С. Актуальні питання законодавчого визначення корупційних кримінальних правопорушень. *Право. UA*. 2024. № 2. С. 75–83.
6. Плохута Є. П. Малозначне діяння у кримінальному праві: поняття та сутність. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2024. № 1 (24). С. 93–96.
7. Пономаренко Ю. А. Загальна теорія визначення караності кримінальних правопорушень : монографія. Харків : Право, 2020. 720 с.
8. Романівка З. Є. Знаряддя та засоби вчинення злочину як ознака об'єктивної сторони складу злочину. *Порівняльно-аналітичне право*. 2019. № 6. С. 414–416.
9. Сидорук І. І. Щодо визначення поняття «кримінальне правопорушення». *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2022. Вип. 70. С. 399–404.
10. Тельпіс М. С. Відмежування знарядь і засобів вчинення злочину від предмета злочину. *Право і суспільство*. 2019. № 3. Ч. 2. С. 194–200.
11. Тельпіс М. С. Знаряддя та засоби вчинення злочину: поняття та значення. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2016. Вип. 6. Т. 3. С. 88–90.
12. Теплюк М., Тубелець О. Відмова від концепції суспільної небезпечності діяння та її вплив на механізм кримінально-правового регулювання. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2025. № 2(24). С. 1–43.
13. Фріс П. Л. Ідеологія кримінально-правової політики : монографія. Івано-Франківськ : Супрун В. П., 2021. 389 с.
14. Хавронюк М. І. Кримінальні проступки: науково-практичний коментар статей Кримінального кодексу України. Київ : ВД «Дакор», 2020. 266 с.

Тема 5

**ОБ'ЄКТ СКЛАДУ
КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ**

1. Питання для теоретичного засвоєння:

1. Поняття і значення об'єкта складу кримінального правопорушення. Механізм заподіяння шкоди об'єктові складу кримінального правопорушення.

2. Класифікація об'єктів складу кримінального правопорушення.

3. Загальний об'єкт складу кримінального правопорушення і його значення.

4. Родовий об'єкт складу кримінального правопорушення і його значення.

5. Безпосередній об'єкт складу кримінального правопорушення і його значення.

6. Основний та додатковий безпосередній об'єкт складу кримінального правопорушення.

7. Об'єкт і предмет складу кримінального правопорушення.

8. Поняття предмета кримінального правопорушення, його відмінність від об'єкта кримінального правопорушення, знарядь і засобів вчинення кримінального правопорушення. Значення предмета складу кримінального правопорушення.

9. Потерпілий як ознака складу кримінального правопорушення.

2. Виконайте завдання до теми.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

1. Сукупність встановлених у законі про кримінальну відповідальність юридичних ознак (об'єктивних

і суб'єктивних), що визначають вчинене суспільно небезпечне діяння як кримінально протиправне, називається:

- 1) кримінальним правопорушенням;
- 2) складом кримінального правопорушення;
- 3) елементом кримінального правопорушення;
- 4) доказами;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

2. Єдиною підставою кримінальної відповідальності є:

- 1) наявність шкоди;
- 2) вирок суду;
- 3) склад кримінального правопорушення;
- 4) визнання вини підсудним;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

3. Сукупність об'єктивних і суб'єктивних ознак, які характеризують конкретне суспільно небезпечне діяння як кримінальне правопорушення, встановлюється в:

- 1) Конституції України;
- 2) Кримінальному кодексі України;
- 3) Кримінальному процесуальному кодексі України;
- 4) Кримінально-виконавчому кодексі України;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

4. Чи є перелік складів кримінальних правопорушень у Кримінальному кодексі України вичерпним:

- 1) ні, суд може самостійно визначати нові склади кримінальних правопорушень;
- 2) так, лише ті діяння, склад яких передбачено Кримінальним кодексом, є кримінально караними;
- 3) так, але тільки для кримінальних правопорушень проти основ національної безпеки України;
- 4) ні, органи досудового розслідування можуть розширювати перелік;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

5. Елементами складу кримінального правопорушення є:

- 1) суспільна небезпечність кримінального правопорушення, протиправність, винність, караність;

2) об'єкт кримінального правопорушення; об'єктивна сторона кримінального правопорушення; суб'єкт кримінального правопорушення; суб'єктивна сторона кримінального правопорушення;

- 3) мотив, мета, наслідки, санкція;
- 4) намір, мета, засоби, наслідки;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

6. Обов'язковою ознакою складу кримінального правопорушення є:

- 1) час кримінального правопорушення;
- 2) місце кримінального правопорушення;
- 3) суб'єкт кримінального правопорушення;
- 4) мотив кримінального правопорушення;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

7. Обов'язковою ознакою складу кримінального правопорушення є:

- 1) мета;
- 2) мотив;
- 3) вина;
- 4) емоційний стан;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

8. Обов'язковою ознакою об'єкта кримінального правопорушення є:

- 1) потерпілий;
- 2) предмет кримінального правопорушення;
- 3) суспільні відносини, що охороняються законом;
- 4) мотив кримінального правопорушення;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

9. Обов'язковою ознакою об'єктивної сторони кримінального правопорушення є:

- 1) діяння (дія або бездіяльність);
- 2) місце вчинення;
- 3) спосіб вчинення;
- 4) знаряддя кримінального правопорушення;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

10. Обов'язковими ознаками суб'єкта кримінального правопорушення є:

- 1) вік і стать;
- 2) осудність і досягнення віку кримінальної відповідальності;
- 3) громадянство і посада;
- 4) мотив і мета;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

11. До факультативних ознак об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення належать:

- 1) місце, час, спосіб, знаряддя;
- 2) діяння і наслідки;
- 3) вина і мотив;
- 4) вік і осудність;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

12. До факультативних ознак суб'єктивної сторони кримінального правопорушення належать:

- 1) діяння і наслідки;
- 2) мотив, мета, емоційний стан;
- 3) об'єкт і предмет кримінального правопорушення;
- 4) спосіб і час;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

13. Якщо відсутня хоча б одна обов'язкова ознака складу кримінального правопорушення, то:

- 1) кримінальна відповідальність не настає;
- 2) кримінальне правопорушення визнається мало-значним;
- 3) призначається умовне покарання;
- 4) кримінальне правопорушення вважається незакінченим;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

14. Петро мав намір викрасти автомобіль, але не встиг: поліція його затримала біля авта, коли він тільки дістав відмичку. Який елемент складу кримінального правопорушення відсутній:

- 1) суб'єкт;

- 2) суб'єктивна сторона;
- 3) об'єктивна сторона;
- 4) об'єкт;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

15. 12-річний хлопець украв у магазині шоколадку. Який елемент складу кримінального правопорушення відсутній:

- 1) об'єкт;
- 2) суб'єкт;
- 3) об'єктивна сторона;
- 4) суб'єктивна сторона;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

16. Водій К. здійснив наїзд на пішохода, який раптово вибіг на дорогу в недозволеному місці. Яка ознака складу відсутня:

- 1) об'єкт;
- 2) об'єктивна сторона;
- 3) суб'єктивна сторона;
- 4) суб'єкт;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

17. Громадянин С. підпалив кіоск у стані важкого психічного розладу, не усвідомлюючи своїх дій. Який елемент складу відсутній:

- 1) суб'єкт;
- 2) об'єкт;
- 3) суб'єктивна сторона;
- 4) об'єктивна сторона;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

18. Особа розбила власне вікно у своєму будинку. Який елемент складу відсутній:

- 1) об'єкт;
- 2) об'єктивна сторона;
- 3) суб'єкт;
- 4) суб'єктивна сторона;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

19. За ступенем суспільної небезпеки (тяжкості) склади кримінальних правопорушень розрізняють на:

- 1) прості та складні;
- 2) матеріальні, формальні, усічені;
- 3) прості (основні), з пом'якшуючими обставинами, з обтяжуючими обставинами; особливо обтяжуючими обставинами;
- 4) кримінальні проступки і злочини;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

20. За характером структури складів, тобто за способом опису їх ознак безпосередньо в законі, склади поділяються на:

- 1) матеріальні, формальні, усічені;
- 2) прості та складні;
- 3) триваючі та продовжувані;
- 4) прості (основні), з пом'якшуючими обставинами, з обтяжуючими обставинами; особливо обтяжуючими обставинами;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

21. За характером об'єктивної сторони склади кримінальних правопорушень поділяються на:

- 1) прості, складні, триваючі, продовжувані;
- 2) матеріальні, формальні, усічені;
- 3) прості (основні), з пом'якшуючими обставинами, з обтяжуючими обставинами; особливо обтяжуючими обставинами;
- 4) умисні та необережні;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

22. Основним (простим) складом кримінального правопорушення є:

- 1) склад, що містить усі обов'язкові та додаткові (факультативні) ознаки кримінального правопорушення;
- 2) склад, який передбачає підвищену суспільну небезпеку через наявність обтяжуючих ознак;

3) склад, що характеризує найбільш типові ознаки певного кримінального правопорушення без обтяжуючих або пом'якшуючих обставин;

4) склад, у якому відсутні лише особливо обтяжуючі обставини;

5) жодна відповідь не є правильною.

23. Склад кримінального правопорушення, який характеризується обставинами, що значною мірою знижують суспільну небезпечність і караність кримінального правопорушення, називається:

1) основним (простим);

2) кваліфікованим;

3) з пом'якшуючими обставинами;

4) усіченим;

5) жодна відповідь не є правильною.

24. Склад кримінального правопорушення з ознаками, що обтяжують відповідальність і впливають на кваліфікацію, називається:

1) основним (простим);

2) з обтяжуючими обставинами;

3) з пом'якшуючими обставинами;

4) триваючим;

5) жодна відповідь не є правильною.

25. Склад кримінального правопорушення з ознаками, що надають кримінальному правопорушенню особливої суспільної небезпечності, називається:

1) з особливо обтяжуючими обставинами;

2) основним (простим);

3) триваючим;

4) продовжуваним;

5) жодна відповідь не є правильною.

26. Склад кримінального правопорушення, який характеризується наявністю двох або більше об'єктів, дій, наслідків чи форм вини, називається:

1) простим;

- 2) складним;
- 3) продовжуваним;
- 4) триваючим;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

27. Матеріальним є склад кримінального правопорушення, у якому:

- 1) кримінальне правопорушення вважається закінченим з моменту вчинення діяння, незалежно від наслідків;
- 2) кримінальне правопорушення вважається закінченим лише після настання суспільно небезпечних наслідків;
- 3) відповідальність настає за сам намір учинити кримінальне правопорушення;
- 4) відсутній обов'язковий причинний зв'язок між діянням та наслідком;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

28. Формальним є склад кримінального правопорушення, у якому:

- 1) кримінальне правопорушення визнається закінченим лише після настання суспільно небезпечних наслідків;
- 2) обов'язковою ознакою є причинний зв'язок між діянням і наслідками;
- 3) кримінальне правопорушення визнається закінченим у момент вчинення діяння, незалежно від настання наслідків;
- 4) відсутній суб'єктивний бік складу;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

29. Усіченим є склад кримінального правопорушення, у якому:

- 1) кримінальне правопорушення визнається закінченим лише після настання суспільно небезпечних наслідків;
- 2) кримінальне правопорушення визнається закінченим уже на стадії готування або замаху;
- 3) обов'язковою ознакою є настання матеріальної шкоди;
- 4) діяння не містить ознак об'єктивної сторони;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

30. Триваючим є склад кримінального правопорушення, у якому:

1) кримінальне правопорушення складається з кількох тотожних дій, об'єднаних єдиним умислом;

2) кримінальне правопорушення вчиняється безперервно, шляхом тривалого невиконання обов'язку або постійного збереження забороненого стану;

3) кримінальне правопорушення визнається закінченим у момент вчинення діяння, незалежно від наслідків;

4) кримінальне правопорушення визнається закінченим лише після настання суспільно небезпечних наслідків;

5) жодна відповідь не є правильною.

31. Моментом початку триваючого кримінального правопорушення є:

1) момент, коли настали суспільно небезпечні наслідки;

2) момент, коли особа вчинила останню дію у серії тотожних діянь;

3) момент вчинення першої протиправної дії або виникнення стану безперервного невиконання обов'язку;

4) момент припинення протиправного стану;

5) жодна відповідь не є правильною.

32. Моментом закінчення триваючого кримінального правопорушення є:

1) момент вчинення першої протиправної дії;

2) момент настання суспільно небезпечних наслідків;

3) момент припинення протиправного стану незалежно від причин його припинення;

4) момент порушення кримінального провадження;

5) жодна відповідь не є правильною.

33. Продовжуваним є склад кримінального правопорушення, у якому:

1) кримінальне правопорушення здійснюється безперервно, шляхом тривалого невиконання обов'язку;

2) кримінальне правопорушення складається з кількох тотожних діянь, об'єднаних єдиним умислом і спрямованих на спільну мету;

3) кримінальне правопорушення визнається закінченим уже на стадії готування;

4) об'єктивна сторона не включає суспільно небезпечних наслідків;

5) жодна відповідь не є правильною.

34. Моментом початку продовжуваного кримінального правопорушення є:

1) момент, коли настали суспільно небезпечні наслідки;

2) момент вчинення останнього з кількох тотожних діянь;

3) момент вчинення першої дії, що входить до єдиного умислу;

4) момент, коли особу викрито у вчиненні кримінального правопорушення;

5) жодна відповідь не є правильною.

35. Моментом закінчення продовжуваного кримінального правопорушення є:

1) момент вчинення першої дії, що входить до єдиного умислу;

2) момент припинення протиправного стану;

3) момент вчинення останньої дії, яка входить до єдиного умислу;

4) момент настання суспільно небезпечних наслідків;

5) жодна відповідь не є правильною.

36. Частина 1 статті 185 КК України (Таємне викрадення чужого майна (крадіжка)) є складом:

1) кваліфікованим (з обтяжуючими обставинами);

2) особливо кваліфікованим;

3) привілейованим (з пом'якшуваними обставинами);

4) основним (простим);

5) жодна відповідь не є правильною.

37. Стаття 116 КК України (Умисне вбивство, вчинене у стані сильного душевного хвилювання) є складом:

1) кваліфікованим (з обтяжуючими обставинами);

2) привілейованим (з пом'якшуваними обставинами);

- 3) особливо кваліфікованим;
- 4) основним (простим);
- 5) жодна відповідь не є правильною.

38. Частина 1 ст. 187 КК України (Напад з метою заволодіння чужим майном, поєднаний із насильством, небезпечним для життя чи здоров'я особи, яка зазнала нападу, або з погрозою застосування такого насильства (розбій)) є складом:

- 1) матеріальним;
- 2) формальним;
- 3) усіченим;
- 4) формально-матеріальним;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

39. Частина 1 ст. 111 КК України (Державна зрада, тобто діяння, умисно вчинене громадянином України на шкоду суверенітетові, територіальній цілісності та недоторканності, обороноздатності, державній, економічній чи інформаційній безпеці України: перехід на бік ворога в період збройного конфлікту, шпигунство, надання іноземній державі, іноземній організації або їх представникам допомоги в проведенні підривної діяльності проти України) є складом:

- 1) простим;
- 2) складним;
- 3) триваючим;
- 4) продовженим;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

40. Частина 1 статті 115 КК України (умисне вбивство) є складом:

- 1) формальним;
- 2) усіченим;
- 3) матеріальним;
- 4) складним;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

41. Частина 1 статті 278 КК України (угон або захоплення залізничного рухомого складу, повітряного, морського чи річкового судна) є складом:

- 1) матеріальним;
- 2) формальним;
- 3) усіченим;
- 4) складним;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

42. Елементом якого з наведених кримінально-правових понять є об'єкт:

- 1) кримінального правопорушення;
- 2) складу кримінального правопорушення;
- 3) кримінальної відповідальності;
- 4) кримінального покарання;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

43. Об'єктом кримінального правопорушення є:

- 1) будь-яке благо, яким володіє потерпілий і якому завдано шкоди;
- 2) предмет, на який безпосередньо спрямоване кримінальне правопорушення;
- 3) суспільні відносини, що охороняються кримінальним законом, яким заподіюється шкода чи створюється загроза її заподіяння;
- 4) потерпілий, який зазнав шкоди від кримінального правопорушення;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

44. Об'єкт кримінального правопорушення як елемент складу кримінального правопорушення вказує на таке:

- 1) на що спрямовано посягання;
- 2) хто вчинив кримінальне правопорушення;
- 3) яким способом вчинено кримінальне правопорушення;
- 4) які наслідки настали;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

45. Поняття об'єкту складу кримінального правопорушення визначено у:

- 1) Кримінальному кодексі України;
- 2) Конституції України;
- 3) науці кримінального права;
- 4) рішенні Конституційного Суду України;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

46. У структурі суспільних відносин, що становлять об'єкт кримінального правопорушення, розрізняють такі елементи:

- 1) предмет, суб'єкт, потерпілий;
- 2) суб'єкти, соціальний зв'язок (зміст відносин) та предмет, з приводу якого існують відносини;
- 3) діяння, наслідки, причинний зв'язок;
- 4) закон, норма, санкція;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

47. До елементів об'єкта злочину не належить:

- 1) суб'єкт суспільних відносин;
- 2) соціальний зв'язок між суб'єктами;
- 3) предмет, з приводу якого існують відносини;
- 4) спосіб посягання;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

48. У складі кримінального правопорушення суб'єкт суспільних відносин є елементом:

- 1) суб'єктивної сторони;
- 2) об'єктивної сторони;
- 3) об'єкта кримінального правопорушення;
- 4) суб'єкта злочину кримінального правопорушення;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

49. Вкажіть, у якій відповіді вичерпно названі суб'єкти охоронюваних законом про кримінальну відповідальність (кримінальним законом) суспільних відносин:

- 1) держава;
- 2) держава та службові особи;
- 3) держава та фізичні особи;

4) держава в особі компетентних органів, фізичні та юридичні особи;

5) жодна відповідь не є правильною.

50. У відносинах власності суб'єктами можуть бути:

1) лише фізичні особи;

2) власник та інші учасники цивільного обороту;

3) тільки держава;

4) тільки потерпіла особа;

5) жодна відповідь не є правильною.

51. Якщо йдеться про кримінальні правопорушення проти життя та здоров'я особи, то суб'єктами відповідних суспільних відносин є:

1) держава і злочинець;

2) громадянин та інші члени суспільства;

3) потерпілий і орган досудового розслідування;

4) лікарі та пацієнти;

5) жодна відповідь не є правильною.

52. Предметом суспільних відносин є:

1) люди, які беруть участь у суспільних відносинах;

2) матеріальні та нематеріальні блага, з приводу яких виникають суспільні відносини;

3) норми права, що регулюють поведінку осіб;

4) кримінальне правопорушення;

5) жодна відповідь не є правильною.

53. За ступенем узагальнення охоронюваних законом про кримінальну відповідальність (кримінальним законом) суспільних відносин (класифікація по вертикалі) виділяють такі види об'єкта складу кримінального правопорушення:

1) основний, факультативний, загальний;

2) загальний, родовий, безпосередній;

3) факультативний, загальний, додатковий;

4) основний, родовий, безпосередній;

5) жодна відповідь не є правильною.

54. За класифікацією по горизонталі безпосередній об'єкт складу кримінального правопорушення поділяється на такі види:

- 1) основний безпосередній, додатковий безпосередній, додатково-факультативний;
- 2) основний безпосередній, додатково-факультативний, факультативний безпосередній;
- 3) основний безпосередній, додатковий обов'язковий, додатковий факультативний;
- 4) загальний, безпосередній, основний безпосередній, факультативний безпосередній;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

55. Загальний об'єкт складу кримінального правопорушення в теорії кримінального права визначається як:

- 1) сукупність однорідних суспільних відносин, що охороняються певною групою кримінально-правових норм;
- 2) конкретне суспільне відношення, на яке безпосередньо спрямовано кримінально-протиправне посягання;
- 3) уся сукупність суспільних відносин, які охороняються кримінальним законом від кримінально-протиправних посягань;
- 4) матеріальні та нематеріальні блага, з приводу яких виникають суспільні відносини;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

56. Родовий об'єкт складу кримінального правопорушення в теорії кримінального права визначається як:

- 1) конкретне, охоронюване законом про кримінальну відповідальність (кримінальним законом) суспільне відношення, якому суспільно небезпечним діям особи спричинюється істотна шкода;
- 2) уся сукупність суспільних відносин, які охороняються кримінальним законом від кримінально-протиправних посягань;
- 3) група тотожних чи однорідних за своєю соціальною та економічною сутністю суспільних відносин, які внаслідок цього охороняються єдиним комплексом взаємопов'язаних кримінально-правових норм;

4) матеріальні речі, з приводу яких виникають суспільні відносини;

5) жодна відповідь не є правильною.

57. Безпосередній об'єкт складу кримінального правопорушення в теорії кримінального права визначається як:

1) конкретні суспільні відносини, які поставлені законодавцем під охорону певної статті Особливої частини КК і яким заподіюється шкода кримінальним правопорушенням, що підпадає під ознаки конкретного складу кримінального правопорушення;

2) уся сукупність суспільних відносин, які охороняються кримінальним законом від кримінально-протиправних посягань;

3) група тотожних чи однорідних за своєю соціальною та економічною сутністю суспільних відносин, які внаслідок цього охороняються єдиним комплексом взаємопов'язаних кримінально-правових норм;

4) матеріальні речі, з приводу яких виникають суспільні відносини;

5) жодна відповідь не є правильною.

58. Сукупність усіх суспільних відносин, що поставлені під охорону кримінального законодавства, це:

1) основний об'єкт складу кримінального правопорушення;

2) загальний об'єкт складу кримінального правопорушення;

3) родовий об'єкт складу кримінального правопорушення;

4) безпосередній об'єкт складу кримінального правопорушення;

5) жодна відповідь не є правильною.

59. Група тотожних чи однорідних за своєю соціальною та економічною сутністю суспільних відносин, які внаслідок цього охороняються єдиним комплексом взаємопов'язаних кримінально-правових норм, це:

1) основний об'єкт складу кримінального правопорушення;

2) загальний об'єкт складу кримінального правопорушення;

3) родовий об'єкт складу кримінального правопорушення;

4) безпосередній об'єкт складу кримінального правопорушення;

5) жодна відповідь не є правильною.

60. Конкретні суспільні відносини, які поставлені законодавцем під охорону певної статті Особливої частини КК і яким заподіюється шкода кримінальним правопорушенням, що підпадає під ознаки конкретного складу кримінального правопорушення, це:

1) безпосередній об'єкт складу кримінального правопорушення;

2) основний безпосередній об'єкт складу кримінального правопорушення;

3) додатковий обов'язковий об'єкт складу кримінального правопорушення;

4) додатковий факультативний об'єкт складу кримінального правопорушення;

5) жодна відповідь не є правильною.

61. Суспільні відносини, які насамперед і головним чином прагнучи поставити під охорону законодавець, приймаючи закон про кримінальну відповідальність, це:

1) безпосередній об'єкт складу кримінального правопорушення;

2) основний безпосередній об'єкт складу кримінального правопорушення;

3) додатковий обов'язковий об'єкт складу кримінального правопорушення;

4) додатковий факультативний об'єкт складу кримінального правопорушення;

5) жодна відповідь не є правильною.

62. Об'єкт, який у разі вчинення певного кримінального правопорушення може існувати поряд з основним, а може бути і відсутнім, це:

1) додатковий безпосередній об'єкт складу кримінального правопорушення;

2) додатковий обов'язковий об'єкт складу кримінального правопорушення;

3) додатковий факультативний об'єкт складу кримінального правопорушення;

4) видовий об'єкт;

5) жодна відповідь не є правильною.

63. Об'єкт, який у даному складі кримінального правопорушення страждає завжди, у будь якому випадку вчинення певного кримінального правопорушення, – це:

1) додатковий безпосередній об'єкт складу кримінального правопорушення;

2) додатковий обов'язковий об'єкт складу кримінального правопорушення;

3) додатковий факультативний об'єкт складу кримінального правопорушення;

4) видовий об'єкт;

5) жодна відповідь не є правильною.

64. Елемент суспільних відносин, який піддається безпосередньому кримінально протиправному впливові або у зв'язку з яким вчиняються кримінальне правопорушення, – це:

1) предмет кримінального правопорушення;

2) предмет кримінально-протиправного впливу;

3) предмет об'єкта складу кримінального правопорушення;

4) потерпілий від кримінального правопорушення;

5) жодна відповідь не є правильною.

65. Який об'єкт складу кримінального правопорушення лежить в основі об'єднання норм Особливої частини КК в розділи:

1) безпосередній;

2) загальний;

3) родовий;

4) видовий;

5) жодна відповідь не є правильною.

66. Предмет матеріального світу, що використовується особою для вчинення кримінального правопорушення шляхом заподіяння шкоди об'єкту посягання, – це:

- 1) предмет кримінального правопорушення;
- 2) об'єкт кримінального правопорушення;
- 3) знаряддя вчинення кримінального правопорушення;
- 4) засоби вчинення кримінального правопорушення;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

67. Предмети, речовини та явища об'єктивної істини, які використовуються для полегшення або прискорення вчинення кримінального правопорушення, а також для створення умов для його реалізації, – це:

- 1) предмет кримінального правопорушення;
- 2) об'єкт кримінального правопорушення;
- 3) знаряддя вчинення кримінального правопорушення;
- 4) засоби вчинення кримінального правопорушення;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

68. Що з наведеного є знаряддям кримінального правопорушення:

- 1) автомобіль, використаний для втечі злочинців;
- 2) гроші, викрадені з магазину;
- 3) приміщення магазину, куди проникли злочинці;
- 4) наркотичні засоби, які прийняли злочинці перед вчиненням кримінального правопорушення;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

69. Який предмет не відноситься до знаряддя та засобу вчинення кримінального правопорушення:

- 1) ніж, яким завдано тілесні ушкодження;
- 2) комп'ютер, використаний для шахрайства;
- 3) гроші, викрадені з каси;
- 4) маска, яка приховує обличчя під час пограбування;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

70. Що з наведеного є родовим об'єктом складів кримінальних правопорушень проти власності:

- 1) державне майно;

- 2) державне і приватне майно;
- 3) державне і колективне майно;
- 4) право власності;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

71. Що з наведеного є родовим об'єктом складів кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я людини:

- 1) конкретна особа;
- 2) життя і здоров'я конкретної особи;
- 3) суспільні відносини щодо життя і здоров'я людей;
- 4) здоров'я окремого потерпілого;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

72. Що є родовим об'єктом складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 115 КК (умисне вбивство):

- 1) особа;
- 2) життя та здоров'я особи;
- 3) життя особи;
- 4) здоров'я особи;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

73. Що з наведеного є родовим об'єктом складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 121 КК (умисне тяжке тілесне ушкодження):

- 1) особа;
- 2) життя та здоров'я особи;
- 3) життя особи;
- 4) здоров'я особи;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

74. Що є основним безпосереднім об'єктом складу кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 187 КК (розбій):

- 1) життя та здоров'я особи;
- 2) честь та гідність особи;
- 3) право власності;
- 4) недоторканність особи;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

75. Що є додатковим безпосереднім об'єктом складу кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 187 КК (розбій):

- 1) чуже майно;
- 2) життя чи здоров'я особи;
- 3) життя і здоров'я особи;
- 4) здоров'я особи;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

ЗАДАЧІ

1. У лютому Горпина залишила свого 20-річного сина Іллю, який після ДТП був прикутий до ліжка і потребував постійного догляду, самого у квартирі без їжі та належного опалення. Жінка поїхала на три дні до іншого міста у справах. Сусідка Анна чула, як Ілля кликав на допомогу, але вирішила не втручатися, вважаючи це «особистими проблемами родини». Через три доби Іллю знайшли мертвим – він помер від переохолодження та виснаження.

Чи є у діях Горпини та Анни ознаки складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 135 КК України (залишення в небезпеці)?

Визначте вид складу кримінального правопорушення за способом опису диспозиції та конструкції об'єктивної сторони.

2. Дільничний офіцер поліції Тарас, приходячи додому на обід, часто залишав свою табельну вогнепальну зброю у шухляді кухонного столу. Одного разу його семирічна донька знайшла пістолет, дістала його та почала з ним гратися. До кімнати увійшла дружина Темурбаєва, відібрала у дитини пістолет і виявила, що він був заряджений та зі зведеним курком.

Чи є в діях Тараса ознаки кримінального правопорушення, передбаченого ст. 264 КК України (Недбале зберігання вогнепальної зброї або бойових припасів).

Визначте вид складу кримінального правопорушення за способом опису диспозиції та конструкції об'єктивної сторони.

3. Потап, перебуваючи в гостях у бабусі, побачив на тумбі флакон із написом «Клофелін». Не запитавши дозволу, він взяв його собі та пішов до парку відпочинку. Там він спробував речовину на смак, після чого заснув на лавці. Під час перевірки патрульними поліції у Потапа було вилучено флакон із клофеліном. На запитання поліцейських він відповів, що взяв препарат для використання як снодійне.

Ознайомтесь із диспозицією ч. 1 ст. 321 КК України (Незаконне виробництво, виготовлення, придбання, перевезення, пересилання, зберігання з метою збуту або збут отруйних чи сильнодіючих речовин або отруйних чи сильнодіючих лікарських засобів).

Чи є в діях Потапа ознаки цього кримінального правопорушення.

4. Геннадій, звільнившись із місць позбавлення волі, зустрів оперуповноваженого поліції, який свого часу розкрив учинене ним кримінальне правопорушення. Бажаючи помститися, Геннадій підстеріг працівника поліції біля його дому та вистрілив йому у спину, внаслідок чого поліцейський загинув.

Ознайомтеся зі статтями 115 та 348 КК України. Яке кримінальне правопорушення вчинив Геннадій? За якими елементами складу різняться ці суспільно небезпечні діяння?

5. Кирило систематично займався «бізнесом». Ввечері він підстерігав собак дорогих порід, які під час прогулянки віддалялись від власників, і забирав їх до себе додому. Після того як власники публікували оголошення про зниклих собак, Кирило дзвонив їм і пропонував повернути тварин за винагороду, погрожуючи, що в іншому випадку тварини будуть умертвлені. За цей час він заробив 60 тис. грн.

Ознайомтеся із ст.ст. 185, 189, 299 КК України. Дайте юридичну оцінку діям Кирила.

6. Борис познайомився з Роксоланою через оголошення. Вона була вдвічі старшою за нього. Коли вони стали жити разом, Борис почав стверджувати, що хворий на рак і йому потрібно їхати на лікування в Ізраїль. Роксолана оплатила поїздку. Через місяць він сказав, що потрібна ще консультація

в Німеччині. Отримавши потрібну суму, Борис разом із новою подругою поїхав відпочивати в Італію. Коли він дізнався, що Роксолана більше не може його фінансувати, заявив, що не хоче завдавати їй страждань і пішов.

Чи є в діях Бориса ознаки кримінального правопорушення, передбаченого ст. 190 КК України?

7. Сусіди Пилип і Григорій неодноразово сварилися через те, що Григорій виносив сміття не у відведене місце, а складав пакети біля під'їзду. Після чергової суперечки Пилип, розлючений поведінкою сусіда, уночі зламав бокове дзеркало на його автомобілі. Наступного дня Григорій звернувся до поліції. Вартість пошкодженого дзеркала становила 3 000 гривень.

Ознайомтеся з ч. 1 ст. 194 КК України (умисне знищення або пошкодження майна). Чи містять дії Пилипа ознаки кримінального правопорушення, передбаченого цією статтею?

8. Два рибалки – Корній і Лука – під час риболовлі на лісовому озері натрапили на перекинутий човен, біля якого лежали двоє чоловіків, що були без свідомості. Побачивши біля них рюкзак із грошима, телефонами та документами, Корній і Лука забрали ці речі та втекли.

Ознайомтеся зі ст. 185 КК України (крадіжка) та ст. 186 КК України (грабіж). Кваліфікуйте дії Корнія та Луки.

9. Під час поїздки у вагоні метро Марина заснула. Вийшовши на свій зупинці, вона помітила, що з її сумки зник гаманець. Оглянувшись, вона помітила чоловіка, який тримав схожий гаманець і різко побіг. Марина наздогнала його, відштовхнула та відібрала гаманець назад, після чого чоловік втік. Прийшовши додому, вона виявила свій гаманець у себе в сумці.

Ознайомтеся зі ст. 186 КК України (грабіж) та ст. 185 КК України (крадіжка). Чи містять дії Марини ознаки будь-якого кримінального правопорушення?

10. Після сварки з коханою дівчиною Іван вирішив покінчити життя самогубством. Він сів у власний автомобіль

«BMW», розігнався до 220 км/год та, побачивши зустрічну фуру, виїхав на зустрічну смугу. Водій фури встиг уникнути зіткнення, але автомобіль Івана вдарився об колесо фури, після чого авто Івана розвернуло та воно в'їхало в таксі, що їхало позаду. Іван з переломом ребер потрапив у лікарню, водій фури отримав легкі тілесні ушкодження, а водій таксі помер на місці ДТП.

Ознайомтеся зі ст. 286 КК України (порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами) та ст. 115 КК України (умисне вбивство). Чи містяться в діях Івана ознаки будь-якого кримінального правопорушення?

11. У парку Петро знайшов гаманець з грошима та посвідченням водія. У гаманці також була візитка власника. Петро забрав гроші собі, а гаманець, посвідчення та візитку викинув у смітник.

Чи містяться в діях Петра ознаки будь-якого кримінального правопорушення?

12. Пацієнт психоневрологічного відділення, який страждає на помірні когнітивні порушення, вдарив медсестру склянкою по обличчю та зламав їй ніс, завдавши тілесних ушкоджень середнього ступеня тяжкості.

Ознайомтеся зі ст. 122 КК України (умисне середньої тяжкості тілесне ушкодження). Який елемент складу кримінального правопорушення відсутній у діях пацієнта?

13. Максим, менеджер приватної фірми, взяв споживчий кредит для ремонту квартири. Після конфлікту з керівництвом його звільнили, і знайти нову роботу він не зміг. Коли борг за кредитом значно зріс, Максим, озброївшись електрошокером, увійшов до магазину та, погрожуючи продавцю застосуванням насильства, вимагав видати гроші з каси.

Ознайомтеся зі ст. 187 КК України (розбій). Чи містять дії Максима ознаки розбою? Яким за конструкцією об'єктивної сторони є склад кримінального правопорушення, передбачений ст. 187 КК України?

14. Зоряна, яка щойно народила сина, дізналася від лікаря, що її дитина страждає на хронічне захворювання, яке може вплинути на психічний розвиток у майбутньому. Вона домовилася з медсестрою, яка за грошову винагороду замінила її дитину на сина іншої породіллі – Романни. Коли Романна отримала дитину для годування, вона помітила підміну.

Ознайомтеся зі ст. 148 КК України (підміна дитини). Чи містять дії Зоряни ознаки кримінального правопорушення? Яким за конструкцією об'єктивної сторони є склад кримінального правопорушення, передбачений ст. 148 КК України?

15. Чотирнадцятирічна Катерина приєдналася до групи з трьох повнолітніх осіб, які займалися викраденням мобільних телефонів у громадських місцях. Протягом місяця група викрала п'ять телефонів, завдавши потерпілим шкоду на загальну суму 130 тис. грн.

Ознайомтеся зі ст. 185 КК України (крадіжка). Чи містять дії Катерини ознаки складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 185 КК України?

16. Уночі невідомі особи проникли до складу приватної компанії та викрали обладнання на суму 80 тис. грн. Розслідування встановило, що адміністратор складу Петро, який останнім залишав приміщення, перебував у стані алкогольного сп'яніння та не зачинив склад і не увімкнув сигналізацію.

Ознайомтеся зі ст. 367 КК України (службова недбалість). Чи містять дії Петра склад кримінального правопорушення?

17. Брати – Петро (16 років) та Павло (15 років) – вирішили пожартувати і зателефонували до поліції, повідомивши про нібито замінування школи, де вони навчаються. Вибухового пристрою під час перевірки не виявили.

Ознайомтеся зі ст. 259 КК України (завідомо неправдиве повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності). Чи є в діях братів склад кримінального правопорушення, передбачений ст. 259 КК України?

18. Максим, який їхав велосипедом з м. Чернігів до м. Ніжин, помітив на дорозі лежачого чоловіка, що отримав травми внаслідок падіння з мотоцикла. Зупинившись, Максим переконався, що потерпілий потребує медичної допомоги, однак не викликав швидку і не повідомив жодним чином про ситуацію. Потерпілий залишився без допомоги і через деякий час помер.

Ознайомтеся зі ст. 136 КК України (ненадання допомоги особі, яка перебуває в небезпечному для життя стані). Чи є в діях Максима склад кримінального правопорушення, передбачений ст. 136 КК України?

19. Олег, прийшовши в гості до свого знайомого Ігоря, виявив, що останній не вдома. Знаючи, де Ігор ховає ключ від квартири, Олег вирішив зайти всередину та зачекати. Перебуваючи у квартирі, Олег помітив на столі ноутбук марки Lenovo. Він взяв його, поклав у сумку та намагався вийти з квартири, але в цей момент до квартири прийшов Ігор і побачив Олега.

Чи є в діях Олега склад кримінального правопорушення?

20. Взявши макет пістолета, Михайло увірвався до відділення банку «ПриватБанк» та, погрожуючи касиру, наказав їй відкрити сейф і покласти всі гроші в його сумку. Касирка, злякавшись, виконала вимогу Михайла, той забрав сумку з грошима та втік.

Ознайомтесь зі ст. 186 (грабіж) та ст. 187 (розбій) КК України. Чи є в діях Михайла склад кримінального правопорушення?

21. Марко та Юрій проникли до підсобного приміщення супермаркету «Океан» з метою викрасти алкогольні напої. Вони почали складати пляшки до рюкзака. Під час пошуку товару Марко випадково зачепив електричний обігрівач, який стояв поруч із пластиковими коробками, і виникла пожежа. В результаті згоріли товари та обладнання супермаркету на суму 1,2 млн грн.

Ознайомтесь із ст. 194 (умисне знищення або пошкодження майна) та ст. 196 (необережне знищення або пошкодження

майна). Чи є в діях Марка та Юрія склад кримінального правопорушення?

22. Ігор, будучи електромонтером підстанції, проводив ремонтні роботи на високовольтному обладнанні. Він не переконався у вимкненні напруги та відсутності струму на робочих проводах. Під час перевірки обладнання його колега Тарас торкнувся проводів і отримав ураження електричним струмом високої напруги, внаслідок чого помер на місці.

Кваліфікуйте дії Ігоря.

23. Остап перебуваючи у стані алкогольного сп'яніння, ввечері прийшов до одного з кафе міста. Він гучно кричав, лаявся на перехожих і співробітників закладу, перекинув столи та розбив скляні чаші, порушивши спокій відвідувачів. Поліція прибула і затримала Остапа на місці.

Ознайомтесь зі ст. 296 КК України (хуліганство). Чи є в діях Остапа склад кримінального правопорушення, передбаченого ст. 296 КК України?

24. Тарас керував автомобілем у місті. Під час руху сталося зіткнення з пішоходом, який через три дні помер у лікарні від отриманих травм. Під час розслідування встановлено, що автомобіль мав заводський дефект рульового керування, який унеможливив своєчасне уникнення наїзду.

Ознайомтесь із ст. 286 КК України (порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами) та ст. 287 КК України (випуск в експлуатацію технічно несправних транспортних засобів або інше порушення їх експлуатації). Чи підлягає Тарас кримінальній відповідальності? Хто може нести відповідальність за наслідки ДТП?

25. Сергій дізнався, що його сусідка Поліна отримала у спадок магазин у центрі міста та значну суму грошей на рахунок. Сергій, озброївшись обрізом, прийшов до її квартири і, погрожуючи фізичною розправою, вимагав передати йому право власності на магазин. Поліна відмовилася виконувати вимоги і заявила, що нічого не передасть.

Ознайомтеся зі ст. 189 КК України (вимагання) та визначте безпосередній об'єкт кримінального правопорушення.

26. У диспозиціях наведених нижче статей КК України передбачено заподіяння потерпілому тяжких тілесних ушкоджень:

а) під час сварки Михайло спричинив Івану тяжкі тілесні ушкодження (ч. 1 ст. 121 КК України);

б) Микита вчинив розбійний напад, завдавши Петру тяжких тілесних ушкоджень ч. 4 ст. 187 КК України);

в) Андрій, погрожуючи вбивством, спричинив тяжкі тілесні ушкодження слідчому у зв'язку з розслідуванням справи його родича (ч. 3 ст. 345 КК України);

г) начальник цеху Тарас допустив до роботи Богдана, не ознайомивши його з правилами техніки безпеки. До кінця робочого дня Богдану було спричинено тяжкі тілесні ушкодження (ч. 1 ст. 272 КК України).

Визначте безпосередній об'єкт кожного з наведених кримінальних правопорушень.

27. Працівник Національного художнього музею Станіслав викрав зі сховища музею картину відомого художника, яка знаходилася там на тимчасовому зберіганні, замінивши її на майстерно виконану копію.

Ознайомтеся зі ст.ст. 185 та 190 КК України. Визначте безпосередній об'єкт та предмет кримінального правопорушення у наведеному випадку. Вкажіть, яке кримінально протиправне діяння вчинив Станіслав. Поясніть, яке значення для кваліфікації має предмет кримінального правопорушення.

28. Петро та Семен, скориставшись тим, що господар квартири відлучився, зламали замок та проникли до оселі Івана. Вони викрали ноутбук, ювелірні прикраси та гладкоствольну рушницю з набоями.

Ознайомтеся зі ст.ст. 185 та 263 КК України. Визначте безпосередні об'єкти кримінальних правопорушень, які вчинили Петро та Семен. Вкажіть предмети вчинених ними кримінальних правопорушень.

29. Петро, перебуваючи в стані алкогольного сп'яніння, розглядав незаконно придбану малокаліберну рушницю. Випадково натиснувши на спусковий гачок, він поранив собі ногу. Після цього він звернувся до поліції і заявив, що на нього напав невідомий і викрав зі сумки ноутбук та гаманець. Під час досудового розслідування було встановлено, що Петро надав завідомо неправдиві відомості про кримінальне правопорушення.

Ознайомтеся зі ст.ст. 263 та 384 КК України. Визначте безпосередні об'єкти кримінальних правопорушень, вчинених Петром. Вкажіть, чи є у цьому випадку предмети кримінальних правопорушень, і якщо так, то які саме.

30. Іван, маючи рішення суду про обов'язок сплачувати аліменти на утримання двох неповнолітніх дітей, протягом трьох років навмисно ухилявся від виконання цього обов'язку. Він систематично змінював місце проживання, працевлаштовувався за підробленими документами та уникав контакту з органами державної виконавчої служби.

Визначте, яким суспільним відносинам завдано шкоду діями Івана. Розкрийте механізм заподіяння шкоди об'єкту кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 164 КК України.

31. Любомир, з метою заволодіння грошима своєї знайомої Катерини, задушив її у квартирі, після чого забрав з її сумки 30 000 гривень і золотий ланцюжок.

Визначте види об'єктів кримінальних правопорушень, вчинених Любомиром, предмет кримінального правопорушення та потерпілого.

32. Під час святкування дня народження в кафе між Сергієм і його знайомим Павлом виникла сварка через образливі висловлювання. Розлючений Сергій вихопив зі столу ніж та наніс Павлові один удар у ліве плече, внаслідок чого останній отримав поранення, що спричинило середньої тяжкості тілесне ушкодження.

Визначте, якому об'єкту кримінального правопорушення хотів заподіяти шкоду Сергій.

33. Під час риболовлі Андрій та його знайомий Дмитро пливли човном по річці. На середині водойми човен перекинувся. Дмитро, який не вмів плавати, почав тонути та кликати на допомогу. Андрій, який добре плавав і міг урятувати товариша, доплив до берега не викликавши допомоги. Через кілька хвилин Дмитра врятували інші рибалки, які почули крики.

Чи заподіяно бездіяльністю Андрія шкоду суспільним відносинам, що охороняються ст. 135 КК України?

34. Зоран, бажаючи помститися своєму сусідові Роману за образу, вирішив його вбити. Увечері він чекав Романа біля під'їзду, маючи при собі кухонний ніж. Коли в темряві побачив, що хтось підходить до будинку, Зоран підійшов іззаду та наніс кілька ударів ножем у груди. Після цього він утік, вважаючи, що вбив Романа. Під час розслідування з'ясувалося, що Зоран помилився – він убив не Романа, а випадкового перехожого.

Чи впливає на кримінальну відповідальність така помилка? Визначте ознаки об'єктів кримінальних правопорушень?

35. Пізно ввечері Григорій, перебуваючи біля зупинки громадського транспорту, напав на Любов, погрожуючи їй ножем, вимагав віддати сумку. Злякавшись за своє життя, Любов віддала нападнику сумку, у якій були гроші, мобільний телефон і золотий ланцюжок. Після цього Григорій утік із місця події.

Ознайомтесь із ст. 187 КК України. Скільки кримінальних правопорушень учинив Григорій? Визначте ознаки об'єкта (об'єктів) цього (цих) кримінального правопорушення.

36. Під час нічного концерту в парку Іван, перебуваючи у стані алкогольного сп'яніння, поводився агресивно та порушував громадський порядок. Коли охоронець зробив йому зауваження, Іван вихопив ніж та кілька разів ударив ним відвідувача Матвія, спричинивши йому тяжкі тілесні ушкодження. Зазначені дії були кваліфіковані за ч. 1 ст. 121, ч. 2 ст. 263, ч. 4 ст. 296 КК України.

Визначте ознаки об'єктів цих кримінальних правопорушень.

37. Костянтин і Лілія довгий час мали неприязні стосунки. Одного вечора вони зустрілися на вулиці та почали гучно сваритися. Костянтин, вважаючи Лілію вагітною, сильно вдарив її рукою по животу, сподіваючись завдати шкоди здоров'ю ненародженої дитини. Пізніше з'ясувалося, що Лілія не була вагітною, і тілесних ушкоджень не було завдано.

Чи впливає така помилка на кримінальну відповідальність? Визначте ознаки об'єкта кримінального правопорушення, який вчинив Костянтин.

38. До Макара завітав Павло, який запропонував купити у нього кілька електродеталей за пляшку віскі. Макар погодився, віддав пляшку віскі та запитав, звідки Павло взяв деталі. Павло відповів, що викрав їх зі складу підприємства, на якому він працює. Тоді Макар запропонував Павлу викрасти ще кілька деталей зі складу, обіцяючи за це оплату. Павло дав згоду на цю пропозицію.

Про один чи декілька кримінальних правопорушень ідеться в цьому випадку? Визначте ознаки об'єкта (об'єктів) кримінального правопорушення (кримінальних правопорушень).

39. Касир підприємства Пауліна мала отримати в банку 180 000 грн для виплати заробітної плати працівникам. Через помилку банку їй було видано 185 000 грн. Помітивши зайву суму, Пауліна забрала собі 5 000 грн. Суд кваліфікував дії Пауліни за ст. 193 КК України.

Чи правильно суд кваліфікував дії Пауліни? Визначте родовий та безпосередній об'єкти, а також предмет вчиненого кримінального правопорушення.

40. Павло таємно викрав автомобіль Ігната «BMW X7» вартістю 60 000 дол. США з метою подальшого продажу. Суд кваліфікував дії Павла за ч. 5 ст. 185 КК України.

Чи правильно суд визначив об'єкти та предмети вчиненого Павлом кримінального правопорушення? Ознайомтесь із ст.ст. 185 та 289 КК України.

41. Мисливець Семен під час прогулянки у Карпатах знайшов 50 срібних монет часів Середньовіччя. Не повідомивши органи охорони культурної спадщини, Семен частину монет залишив собі, а частину передав знайомому. Його було засуджено за ст. 193 КК.

Чи правильно суд визначив кваліфікацію? Визначте родовий та безпосередній об'єкти, а також предмет вчиненого кримінального правопорушення.

42. Павло та Роман проникли вночі до аптеки «Здоров'я» та викрали 800 упаковок рецептурного препарату «Морфекс» (наркотичний лікарський засіб), після чого намагалися продати їх стороннім особам. Суд визнав Павла та Романа винними у вчиненні кримінальних правопорушень, передбачених ч. 2 ст. 307 та ч. 1 ст. 309 КК України. В апеляційній скарзі вони просили перекваліфікувати їхні дії на ч. 1 ст. 185 КК, аргументуючи тим, що «Морфекс» не є предметом кримінального правопорушення за ст.ст. 307 та 309 КК України.

Чи підлягає апеляційна скарга Павла та Романа задоволенню? Обґрунтуйте відповідь, ознайомтесь із змістом ст. 307 та ст. 309 КК України.

43. Юрій та Остап (обидва у стані сп'яніння) вирішили перевезти колоди на мінінавантажувачі в лісовому масиві. Під час руху одна колода зісковзнула з навантажувача, і Юрій попросив Остапа підсунути її під колесо, щоб підняти її назад. Остап підсунув колоду ногою, але втратив рівновагу та потрапив під колесо, отримавши травми, від яких наступного дня помер.

Суд визнав Юрія винним у вчиненні злочину, передбаченого ч. 3 ст. 286 КК України.

В апеляційній скарзі адвокат Юрія просив перекваліфікувати його дії на ч. 1 ст. 119 КК, стверджуючи, що дії не посягали на безпеку руху та експлуатації транспорту.

Чи підлягає скарга адвоката задоволенню? Визначте всі об'єкти вчиненого Юрієм кримінального правопорушення.

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ З ВИКОРИСТАННЯМ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ

Ознайомтеся з такими прикладами зі судової практики:

1. Вирок Біляївського районного суду Одеської області від 22 травня 2024 року у справі № 496/788/24 (провадження № 1-кп/496/380/24). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/119238046>

2. Вирок Уманського міськрайонного суду Черкаської області від 11 березня 2024 року у справі № 705/6593/23. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117610668>

3. Вирок Мукачівського міськрайонного суду Закарпатської області від 03 липня 2024 у справі № 303/2740/24 (провадження № 1-кп/303/209/24). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/120172782>

4. Вирок Святошинського районного суду м. Києва від 10 січня 2024 року у справі № 759/498/24 (провадження № 1-кп/759/799/24). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/116206259>

Обґрунтуйте відповіді на такі питання:

- Назвіть обставини вчиненого кримінального правопорушення.
- Яке рішення прийняв суд?
- Визначте вид складу кримінального правопорушення.
- Визначте родовий та безпосередній об'єкти кримінального правопорушення.

КОНТРОЛЬНІ ЗАПИТАННЯ

1. Що є об'єктом складу кримінального правопорушення?

2. Яка існує класифікація об'єктів по «вертикалі»?

3. Яка існує класифікація об'єктів по «горизонталі»?

4. З яких елементів складаються суспільні відносини?

5. У чому полягає зміст (соціальний зв'язок) суспільних відносин?

6. Який принцип покладений в основу розподілу кримінальних правопорушень на розділи в Особливій частині КК?

7. Які є види додаткового безпосереднього об'єкта складу кримінального правопорушення?

8. До якої ознаки складу кримінального правопорушення належить предмет кримінального правопорушення?

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ДЛЯ ОПРАЦЮВАННЯ ТЕМИ

Нормативно-правові акти

1. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 20.11.2025).
2. Кримінальний кодекс України : Закон України від 5 квітня 2001 року № 2341-III. Ст.ст. 2, 18–22. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення: 20.11.2025).

Додаткова література

1. Алієва А. В. Предмет кримінального правопорушення: поняття, види та значення : автореф. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 «Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право». Харків : Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, 2021. 20 с.
2. Балобанова Д. О., Газдайка-Василишин І. Б. Об'єкт кримінального правопорушення та його види : навчальний посібник. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2024. 51 с. URL: <https://dspace.lvduvs.edu.ua/handle/1234567890/8377>
3. Вітко Ю. О. Теоретичні аспекти об'єкта і предмета злочину. *DICTUM FACTUM*. 2020. № 1(6). С. 111–119.
4. Воробей П. А., Вільгушинський М. Й., Воробей О. В. Об'єкт правопорушення і його зміни в контексті судової практики. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2025. Вип. 2(61). С. 124–132.
5. Воробей П. А., Драган О. В. Система об'єктів кримінальних правопорушень та їх класифікація. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 6. С. 777–781.
6. Орловський Р. С., Пахомов А. В. Об'єкт як елемент загального складу кримінального правопорушення, його ознаки та значення. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 11. С. 573–578.
7. Плисюк Н. М. Поняття та види потерпілої особи за кримінальним законодавством України. *Науковий вісник Ужгородського*

національного університету. Серія: Право. 2025. Вип. 87. Ч. 3. С. 326–330.

8. Резніченко С. В., Резніченко Г. С. Деякі проблеми визначення поняття «потерпілий» у кримінальному законодавстві України. *Право і суспільство*. 2022. № 1. С. 184–188.
9. Таволожанська Ю. С. Гідність особи як об'єкт кримінально-правової охорони. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 9. С. 449–451.
10. Ткаченко І. М. Близькі особи як потерпілі від кримінальних правопорушень *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 6. С. 378–383.
11. Ткаченко І. М. Співвідношення потерпілої особи і жертви кримінального правопорушення. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2023. Вип. 78. Ч. 2. С. 234–241.
12. Ткаченко І. М. Сучасні концепції потерпілого від кримінального правопорушення в теорії кримінального права. *Вісник Пенітенціарної асоціації України*. 2021. № 4 (18). С. 73–85.
13. Ткаченко І. М. Потерпілий у кримінальному та кримінально-процесуальному законодавстві: актуальні питання теорії та практики. *Київський часопис права*. 2022. № 4. С. 185–193.

Тема 6

ОБ'ЄКТИВНА СТОРОНА СКЛАДУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ

1. Питання для теоретичного засвоєння:

1. Поняття і значення об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення.

2. Суспільно небезпечне діяння: поняття та види.

3. Поняття суспільно небезпечної дії та бездіяльності. Умови відповідальності за суспільно небезпечну бездіяльність.

4. Значення непереборної сили, фізичного і психічного примусу для вирішення питання про кримінальну відповідальність особи.

5. Суспільно небезпечні наслідки: поняття, види і значення. Матеріальні і формальні (усічені) склади кримінальних правопорушень.

6. Причинний зв'язок між суспільно небезпечним діянням і суспільно небезпечними наслідками та його значення. Кримінально-правові теорії причинного зв'язку.

7. Спосіб, засоби, знаряддя, обстановка, час, місце вчинення кримінального правопорушення і їх кримінально-правове значення.

2. Виконайте завдання до теми.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

1. Поняття об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення сформульовано:

1) у Кримінальному процесуальному кодексі України;

2) у Конституції України;

3) у Кримінальному кодексі України;

- 4) в науці кримінального права;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

2. У якій відповіді вказано найповніше визначення поняття об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення:

1) сукупність передбачених кримінальним законом внутрішніх ознак, що характеризують суспільно небезпечне діяння як кримінальне правопорушення;

2) сукупність передбачених кримінальним законом зовнішніх і внутрішніх ознак, що характеризують суспільно небезпечне діяння як кримінальне правопорушення;

3) сукупність передбачених кримінальним законом об'єктивних та суб'єктивних ознак, що характеризують суспільно небезпечне діяння як кримінальне правопорушення;

4) зовнішня сторона кримінального правопорушення, що характеризується суспільно небезпечним діянням (дією чи бездіяльністю), суспільно небезпечними наслідками, причинним зв'язком між діянням і суспільно небезпечними наслідками, а також місцем, часом, обстановкою, способом і знаряддями, засобами вчинення кримінального правопорушення;

- 5) жодна відповідь не є правильною.

3. Ознакою об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення є:

- 1) суб'єкт кримінального правопорушення;
- 2) суспільно небезпечне діяння (дія або бездіяльність);
- 3) мотив;
- 4) вина;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

4. Суспільно небезпечне (злочинне) діяння є ознакою:

- 1) об'єкта кримінального правопорушення;
- 2) предмета кримінального правопорушення;
- 3) об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення;
- 4) суб'єкта складу кримінального правопорушення;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

5. Ознакою об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення є:

- 1) діяння;
- 2) суспільно небезпечні наслідки;
- 3) осудність;
- 4) протиправність;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

6. Ознакою об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення є:

- 1) діяння (дія або бездіяльність);
- 2) небезпечність;
- 3) малозначність;
- 4) причинний зв'язок між суспільно небезпечним діянням і суспільно небезпечними наслідками;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

7. Ознакою об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення є:

- 1) мотив;
- 2) мета;
- 3) караність;
- 4) місце вчинення кримінального правопорушення;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

8. Ознакою об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення є:

- 1) час вчинення кримінального правопорушення;
- 2) момент вчинення кримінального правопорушення;
- 3) період, протягом якого вчиняється кримінальне правопорушення;
- 4) тривалість вчинення кримінального правопорушення;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

9. Ознакою об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення є:

- 1) суспільна небезпека;
- 2) кримінальна протиправність;
- 3) мотив, мета;

- 4) спосіб вчинення кримінального правопорушення;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

10. Обов'язковою ознакою об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення є:

- 1) суспільно небезпечні наслідки;
- 2) місце вчинення кримінального правопорушення;
- 3) спосіб вчинення кримінального правопорушення;
- 4) суспільно небезпечне діяння (дія або бездіяльність);
- 5) жодна відповідь не є правильною.

11. Формами суспільно небезпечного діяння є:

- 1) дія і бездія;
- 2) діяльність і бездіяльність;
- 3) дія і бездіяльність;
- 4) протиправність і суспільна небезпечність;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

12. Ознаками суспільно небезпечної дії є такі:

- 1) активна, свідома, вольова, суспільно небезпечна, протиправна;
- 2) пасивна, свідома, вольова, суспільно небезпечна, протиправна;
- 3) активна, несвідома, вольова, суспільно небезпечна, протиправна;
- 4) суспільно небезпечна, протиправна;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

13. Ознаками суспільно небезпечної бездіяльності є такі:

- 1) активна, несвідома, вольова, суспільно небезпечна, протиправна;
- 2) пасивна, свідома, вольова, суспільно небезпечна, протиправна;
- 3) пасивна, несвідома, вольова, суспільно небезпечна, протиправна;
- 4) активна, свідома, вольова, суспільно небезпечна, протиправна;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

14. У якому випадку воля особи не виявляється у вчиненні нею дії чи бездіяльності:

- 1) самооборона;
- 2) непереборна сила;
- 3) уявна оборона;
- 4) переборний фізичний примус (наси́льство);
- 5) жодна відповідь не є правильною.

15. У якому випадку воля особи не виявляється у вчиненні нею дії чи бездіяльності:

- 1) переборний фізичний примус (наси́льство);
- 2) непереборний фізичний примус (наси́льство);
- 3) страх перед можливими наслідками;
- 4) необхідна оборона;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

16. У якому випадку воля особи не виявляється у вчиненні нею дії чи бездіяльності:

- 1) крайня необхідність;
- 2) самооборона;
- 3) вчинення дії чи бездіяльності у стані алкогольного чи наркотичного сп'яніння;
- 4) необхідна оборона;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

17. Яка з наведених подій може бути прикладом непереборної сили:

- 1) раптовий сильний землетрус;
- 2) сварка з сусідом;
- 3) наявність поганої погоди;
- 4) стан неосудності;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

18. Що з наведеного НЕ є ознакою непереборної сили:

- 1) надзвичайність;
- 2) реальна невідворотність;
- 3) незалежність від волі особи;
- 4) психологічний тиск від іншої особи;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

19. Яка правова характеристика дій особи, що вчинила кримінальне правопорушення під впливом непереборного фізичного примусу:

- 1) діяння визнається малозначним;
- 2) особа не підлягає кримінальній відповідальності;
- 3) особа підлягає кримінальній відповідальності, але покарання пом'якшується;
- 4) дії кваліфікуються як необхідна оборона;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

20. Непереборний фізичний примус – це:

- 1) погроза застосування насильства;
- 2) протиправний фізичний вплив, що цілком пригнічує волю особи, внаслідок чого вона позбавлена можливості обрати бажаний варіант поведінки;
- 3) стан сильного душевного хвилювання;
- 4) протиправний фізичний вплив, що обмежує волю особи;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

21. За наявності непереборного фізичного примусу:

- 1) відсутня вина особи;
- 2) вина є, але незначна;
- 3) вина є у формі необережності;
- 4) вина є, але мотив виправдовує діяння;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

22. Вкажіть правильне твердження:

- 1) непереборний фізичний примус завжди є обставиною, що пом'якшує покарання;
- 2) непереборний фізичний примус виключає кримінальну протиправність діяння;
- 3) непереборний фізичний примус виключає кримінальну відповідальність;
- 4) непереборний фізичний примус є проявом крайньої необхідності;
- 5) немає правильної відповіді.

23. У ситуації непереборного фізичного примусу:

- 1) особа діє в умовах необхідної оборони;
- 2) особа завжди має альтернативу поведінки;
- 3) особа позбавлена свободи волевиявлення;
- 4) особа діє через страх;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

24. Який елемент складу кримінального правопорушення пов'язаний зі суспільно небезпечними наслідками:

- 1) об'єкт кримінального правопорушення;
- 2) об'єктивна сторона кримінального правопорушення;
- 3) суб'єкт кримінального правопорушення;
- 4) суб'єктивна сторона кримінального правопорушення;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

25. У яких складах кримінальних правопорушень суспільно небезпечні наслідки є обов'язковою ознакою:

- 1) формальних;
- 2) матеріальних;
- 3) безоб'єктних;
- 4) у всіх складах без винятку;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

26. Суспільно небезпечні (злочинні) наслідки – це:

- 1) суспільні відносини, яким в одних випадках спричинюється істотна шкода, а в інших – ні;
- 2) структурний елемент охоронюваних кримінальним законом суспільних відносин, через вплив на який їм заподіюється або може заподіюватися істотна шкода;
- 3) шкода, що заподіюється кримінально протиправним діянням суспільним відносинам, охоронюваним кримінальним законом, або реальна небезпека заподіяння такої шкоди;
- 4) те, на що направлене посягання, чому спричинюється або може бути спричинена шкода;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

27. У якій відповіді названо види суспільно небезпечних наслідків:

- 1) корисні, нейтральні та шкідливі;

- 2) матеріальні та духовні;
- 3) матеріальні та нематеріальні;
- 4) фізичні та нематеріальні;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

28. У якій відповіді названо підвиди матеріальних суспільно небезпечних наслідків:

- 1) фізичні, майнові, особисті;
- 2) фізичні та майнові;
- 3) майнові та моральні;
- 4) економічні і соціальні;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

29. У якій відповіді названо підвиди нематеріальних суспільно небезпечних (злочинних) наслідків:

- 1) економічні, політичні, організаційні;
- 2) політичні, організаційні, соціальні;
- 3) моральні, організаційні, політичні;
- 4) організаційні та соціальні;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

30. Причинний зв'язок є ознакою:

- 1) об'єкта кримінального правопорушення;
- 2) об'єктивної сторони кримінального правопорушення;
- 3) суб'єкта кримінального правопорушення;
- 4) суб'єктивної сторони кримінального правопорушення;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

31. Вкажіть відповідь, у якій найповніше подано визначення причинного зв'язку:

- 1) об'єктивно існуючий, необхідний, внутрішньо закономірний зв'язок між суспільно небезпечним діянням (дією чи бездіяльністю) і суспільно небезпечним наслідком, коли дія або бездіяльність викликає настання наслідку;
- 2) необхідний, зовнішній та незакономірний зв'язок між суспільно небезпечним діянням (дією чи бездіяльністю) і суспільно небезпечним наслідком, коли дія або бездіяльність викликає настання наслідку;

3) опосередкований та достатній зв'язок між суспільно небезпечним (злочинним) діянням та суспільно небезпечними наслідками;

4) єдиний та необхідний зв'язок між діянням і наслідком;

5) жодна відповідь не є правильною.

32. Причинний зв'язок відсутній, якщо:

1) наслідок був передбачуваним;

2) діяння особи не створювало реальної можливості настання наслідку;

3) особа діяла умисно;

4) особа діяла необережно;

5) жодна відповідь не є правильною.

33. Причинний зв'язок між дією та наслідком вважається встановленим, якщо:

1) дія передувала наслідку;

2) дія прямо обумовила настання наслідку і не була випадковою;

3) наслідок був небажаним;

4) особа не мала наміру заподіяти шкоду;

5) жодна відповідь не є правильною.

34. Місце вчинення кримінального правопорушення є ознакою:

1) об'єкта кримінального правопорушення;

2) предмета кримінального правопорушення;

3) об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення;

4) суб'єктивної сторони складу кримінального правопорушення;

5) жодна відповідь не є правильною.

35. Вкажіть відповідь, у якій найповніше сформульовано визначення місця вчинення кримінального правопорушення:

1) ділянка території, на якій вчинено кримінальне правопорушення;

2) певна територія або інше місце, де відбувається суспільно небезпечне діяння і настають його суспільно небезпечні наслідки;

3) ділянка території, яка своїми специфічними властивостями впливає на характер і ступінь суспільної небезпеки вчиненого кримінального правопорушення;

4) ділянка місцевості, де було проведено огляд місця події;

5) жодна відповідь не є правильною.

36. Особа відправила шкідливу комп'ютерну програму електронною поштою, перебуваючи в Києві; наслідки настали у Львові. Місцем вчинення кримінального правопорушення є:

1) тільки Київ;

2) тільки Львів;

3) Київ і Львів;

4) жодне з наведених;

5) жодна відповідь не є правильною.

37. Час вчинення кримінального правопорушення є ознакою:

1) об'єкта кримінального правопорушення;

2) предмета кримінального правопорушення;

3) об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення;

4) суб'єктивної сторони складу кримінального правопорушення;

5) жодна відповідь не є правильною.

38. Вкажіть відповідь, у якій найповніше сформульовано визначення часу вчинення кримінального правопорушення:

1) певний відрізок часу, протягом якого відбувається суспільно небезпечне діяння і настають суспільно небезпечні наслідки;

2) час доби, коли було вчинено кримінальне правопорушення;

3) пора року, коли було вчинено кримінальне правопорушення;

4) конкретна календарна дата вчинення кримінального правопорушення;

5) жодна відповідь не є правильною.

39. Для кримінальних правопорушень із формальним складом час вчинення правопорушення визначається:

1) лише за часом настання наслідків;

2) за часом, коли закінчилось діяння;

3) за моментом вчинення дії або бездіяльності;

4) за часом, коли винний усвідомив суспільну небезпечність вчиненого ним діяння;

5) жодна відповідь не є правильною.

40. Для кримінальних правопорушень із матеріальним складом часом вчинення правопорушення визнається:

1) момент настання наслідків;

2) момент вчинення дії або бездіяльності;

3) час, коли наслідки стали відомі органам влади;

4) момент винесення експертного висновку;

5) жодна відповідь не є правильною.

41. Спосіб вчинення кримінального правопорушення є ознакою:

1) об'єкта кримінального правопорушення;

2) суспільно небезпечного діяння;

3) суспільно небезпечних наслідків;

4) об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення;

5) жодна відповідь не є правильною.

42. Вкажіть відповідь, у якій найповніше сформульовано визначення обстановки вчинення кримінального правопорушення:

1) час доби, коли було вчинено кримінальне правопорушення;

2) об'єктивно-предметні умови, в яких вчиняється кримінальне правопорушення;

3) ділянка території, на якій було вчинено кримінальне правопорушення;

4) усі відповіді характеризують обстановку вчинення кримінального правопорушення;

5) жодна відповідь не є правильною.

43. Який із наведених елементів може входити до обстановки вчинення кримінального правопорушення:

1) освітлення, шум, погодні умови;

2) психічний стан особи, яка вчиняє кримінальне правопорушення;

3) спосіб вчинення діяння;

4) форма вини;

5) жодна відповідь не є правильною.

44. Вчинення кримінального правопорушення в умовах стихійного лиха – це:

1) спосіб кримінального правопорушення;

2) засіб кримінального правопорушення;

3) обстановка кримінального правопорушення;

4) час кримінального правопорушення;

5) жодна відповідь не є правильною.

45. Спосіб вчинення кримінального правопорушення є ознакою:

1) об'єкта кримінального правопорушення;

2) суспільно небезпечного діяння;

3) суспільно небезпечних наслідків;

4) об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення;

5) жодна відповідь не є правильною.

46. Спосіб вчинення кримінального правопорушення – це:

1) місце, де відбулося діяння;

2) час вчинення кримінального правопорушення;

3) сукупність прийомів та методів, за допомогою яких вчиняється кримінальне правопорушення;

4) засоби, якими особа користувалася під час вчинення кримінального правопорушення;

5) жодна відповідь не є правильною.

47. Який приклад ілюструє спосіб вчинення злочину:

1) вчинення діяння у нічний час;

2) викрадення шляхом обману;

3) вчинення діяння у стані сильного душевного хвилювання;

4) вчинення діяння у стані алкогольного сп'яніння;

5) жодна відповідь не є правильною.

48. Засоби вчинення кримінального правопорушення є ознакою:

1) предмета кримінального правопорушення;

2) об'єктивної сторони кримінального правопорушення;

3) обстановки кримінального правопорушення;

4) способу вчинення кримінального правопорушення;

5) жодна відповідь не є правильною.

49. У якій відповіді дано найповніше визначення засобів вчинення кримінального правопорушення:

1) речі матеріального світу, у зв'язку з якими або з приводу яких вчиняється кримінальне правопорушення;

2) речі матеріального світу, якими безпосередньо заподіюється або може бути заподіяна істотна шкода суспільним відносинам, що взяті під охорону кримінальним законом;

3) речі матеріального світу, якими безпосередньо не заподіюється або не може бути заподіяна шкода суспільним відносинам, що взяті під охорону кримінальним законом, але які полегшують вчинення кримінального правопорушення;

4) речі матеріального світу, якими безпосередньо не заподіюється або не може бути заподіяна істотна шкода суспільним відносинам, що взяті під охорону кримінальним законом, і які полегшують вчинення кримінального правопорушення;

5) жодна відповідь не є правильною.

50. Який приклад демонструє засоби, передбачені статтею КК:

- 1) викрадення майна шляхом зловживання довірою;
- 2) умисне вбивство з використанням отрути;
- 3) застосування вогнепальної зброї при розбої;
- 4) вчинення діяння у стані сп'яніння;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

51. Знаряддя вчинення кримінального правопорушення є ознакою:

- 1) предмета кримінального правопорушення;
- 2) об'єктивної сторони кримінального правопорушення;
- 3) обстановки кримінального правопорушення;
- 4) способу вчинення кримінального правопорушення;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

52. У якій відповіді дано найповніше визначення знарядь вчинення кримінального правопорушення:

1) речі матеріального світу, у зв'язку з якими або з приводу яких вчиняється кримінальне правопорушення;

2) речі матеріального світу, якими безпосередньо заподіюється або може бути заподіяна істотна шкода суспільним відносинам, що взяті під охорону кримінальним законом;

3) речі матеріального світу, якими безпосередньо не заподіюється або не може бути заподіяна шкода суспільним відносинам, що взяті під охорону кримінальним законом, але які полегшують вчинення кримінального правопорушення;

4) речі матеріального світу, якими безпосередньо не заподіюється або не може бути заподіяна істотна шкода суспільним відносинам, що взяті під охорону кримінальним законом, і які полегшують вчинення кримінального правопорушення;

5) жодна відповідь не є правильною.

53. Знаряддя відрізняються від засобів тим, що:

1) перші використовуються лише для підготовки кримінального правопорушення;

2) є завжди нематеріальними;

3) безпосередньо застосовуються для виконання об'єктивної сторони кримінального правопорушення;

- 4) не мають значення для кваліфікації;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

54. Чи може транспортний засіб бути знаряддям кримінального правопорушення:

- 1) ні, бо не призначений для цього;
- 2) так, якщо використовується для наїзду чи блокування;
- 3) ні, це лише засіб вчинення кримінального правопорушення;
- 4) так, завжди;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

ЗАДАЧІ

1. Повернувшись увечері додому, Сашко дізнався від сусіда, що його тесть, перебуваючи у пригніченому стані, випив значну кількість лікарського препарату з токсичною дією, маючи намір вчинити самогубство. Зайшовши до кімнати тестя, Сашко помітив, що чоловік блідий, скаржиться на сильний біль у животі та запаморочення. Сашко запитав, чи потрібно викликати швидку допомогу. Тесть відповів відмовою, заявивши, що ухвалив остаточне рішення і просив «не втручатися».

Через годину Сашко ще раз зайшов до тестя й запропонував допомогу, однак той знову відмовився та вимагав залишити його в спокої. Увечері Сашко зайнявся домашніми справами та пішов спати. Близько третьої години ночі Сашка розбудили крики тестя, який благав викликати лікарів. Сашко негайно зателефонував до швидкої медичної допомоги, однак врятувати тестя не вдалося – він помер у лікарні від токсичного отруєння.

Ознайомтесь зі ст. 136 КК України.

Чи є в діях Сашка ознаки кримінального правопорушення? Якщо так, охарактеризуйте його об'єктивну сторону.

2. Досвідчений рибалка Гнат запросив свого товариша Любомира на нічну риболовлю на віддаленому лісовому озері. Увечері, очікуючи, поки стемніє, чоловіки розпивали алкоголь і посварилися. Конфлікт швидко переріс у бійку. Під час сутички Гнат штовхнув Любомира так, що той упав

на каміння й отримав перелом ключиці та сильний забій грудної клітки, унаслідок чого не міг самостійно пересуватися. Після бійки Гнат, роздратований ситуацією, забрав спорядження, сів у човен і повернувся на інший берег, залишивши Любомира лежати на лісовому узбережжі. Любомир спробував подати голос, але через біль та слабкість не зміг. Уночі на берег вийшла зграя диких кабанів. Спроба Любомира відповзти до води закінчилась невдало – тварини його смертельно поранили.

На ранок місцеві рибалки знайшли тіло Любомира. Експертиза встановила, що він був живий ще кілька годин після бійки, але через травми не міг покинути місце.

Ознайомтеся зі ст.ст. 119, 128, 135, 136 КК України.

Чи перебувають у причинному зв'язку дії Гната та смерть Любомира? Чи підлягає Гнат кримінальній відповідальності за смерть Любомира? Як слід кваліфікувати дії Гната?

3. Працівники лісопильної ділянки Кирило та Маркіян посварилися після спільного розпивання алкогольних напоїв. Під час конфлікту Маркіян, розлючений словами Кирила, схопив дерев'яну ручку від лопати й наніс Кирилу кілька ударів по тілу та один удар по голові в ділянку скроні. Судово-медична експертиза встановила у потерпілого легкі тілесні ушкодження, зокрема садно у скроневій ділянці та синці на тулубі.

Виділіть і охарактеризуйте юридично значущі ознаки об'єктивної сторони кримінального правопорушення, вчиненого Маркіяном.

Чи має кримінально-правове значення знаряддя вчинення діяння?

4. Водій Юрій, керуючи автомобілем ВАЗ-2109, під час повороту до двору багатоповерхового будинку не впорався з керуванням і заїхав на край тротуару. Переднім бампером він зачепив 9-річну дівчинку, яка стояла біля під'їзду. У результаті ДТП дитині було завдано легких тілесних ушкоджень: садна коліна та забій передпліччя. Батьки постраждалої викликали поліцію й наполягали на притягненні Юрія до кримінальної відповідальності за ст. 286 КК України.

Чи є підстави для притягнення Юрія до кримінальної відповідальності? Яке кримінально-правове значення мають наслідки вчиненого діяння?

5. Двоє підлітків – Сава та Марк – з хуліганських мотивів вирішили «пожартувати». Вони принесли до колії кілька великих каменів і поклали їх на одну з рейок, маючи намір створити перешкоду для руху поїзда. Невдовзі до станції наближався приміський поїзд, однак машиніст, помітивши на відстані сторонні предмети, встиг знизити швидкість і передав інформацію черговому по станції. Працівники залізниці вчасно прибули на місце та прибрали камені з колії. Порушення руху поїздів або аварії не сталося.

Ознайомтесь із диспозицією ч. 1 ст. 277 КК України.

Визначте, чи містяться в діях Сави та Марка ознаки об'єктивної сторони цього кримінального правопорушення.

6. Петро вночі проник до квартири 78-річної Марії через відчинене вікно. Там він, погрожуючи пластиковим пістолетом, вимагав у пенсіонерки гроші та цінності. Внаслідок сильного стресу та раптового підвищення тиску у Марії розвинувся інфаркт, і вона померла на місці.

Чи існує причинний зв'язок між діями Петра і смертю Марії? Як слід кваліфікувати дії Петра?

7. Рятувальник Роман під час ліквідації пожежі у багатопверховому будинку почув крики маленького хлопчика з однієї із квартир. Проте, боячись, що сам постраждає від вогню, Роман не надав допомогу, і дитина загинула.

Чи існує причинний зв'язок між бездіяльністю Романа та смертю дитини? Чи змінилася б кримінально-правова оцінка якби Роман був: а) просто сусідом постраждалих; б) законним опікуном дитини; в) знайомим родини, який сам підпалив будинок з метою помсти?

Виходячи з диспозицій ч. 2 ст. 115, ст.ст. 119, 135, 136, 166, 270 КК України, визначте, за яке конкретне кримінальне правопорушення Романа можна притягнути до відповідальності у кожному з трьох варіантів.

8. Під час конфлікту на вечірці Лука вдарив Семена по руці уламком скляної пляшки. Для зупинки кровотечі та обробки рани Семен звернувся до травмпункту, де йому наклали шви, зробили пов'язку та провели стандартну протиалергічну ін'єкцію. Внаслідок індивідуальної непереносимості ліків Семен помер на місці від анафілактичного шоку.

Чи є підстави для притягнення Луки до кримінальної відповідальності за смерть Семена?

9. Дванадцятирічний Іван катався на саморобному плоту по заповненому водою котловану на території будівельного майданчика і потонув, перевернувшись з плоту. Батьки Івана звернулися до поліції з вимогою притягнути до кримінальної відповідальності осіб, які не забезпечили безпеку на будівельному майданчику і допустили перебування сторонніх осіб на території.

Під час перевірки було встановлено: котлован не був огорожений та позначений відповідними знаками всупереч правилам безпеки на будівництві; проте поліція відмовила у відкритті кримінального провадження, зазначивши, що причиною смерті є необережність дитини.

Оцініть законність цього рішення? Що є підставою кримінальної відповідальності за бездіяльність?

10. Під час спільного розпивання алкоголю між Сергієм та Левом виникла сварка. Сергій, згадавши давні образи, вдарив Лева кулаком по обличчю, після чого Лев впав. Сергій взяв пляшку з горілкою і облив потерпілого спиртом та підпалив. Внаслідок отриманих опіків другого-третього ступеня Лев помер.

Ознайомтесь із ст.ст. 115, 119, ч. 2 ст. 122 КК України.

Як слід кваліфікувати дії Сергія? Яким способом було вчинено кримінальне правопорушення? Яке значення для кримінальної відповідальності має спосіб вчинення кримінального правопорушення?

11. Під час прогулянки група робітників йшла дорогою до будівельного майданчика. Іван зупинився, щоб закурити. Після запалювання цигарки він кинув недопалок на землю.

Недопалок потрапив у лежачий поруч порожній металевий барабан із залишками розчинника, що спричинило пожежу та вибух. Внаслідок вибуху один робітник загинув, інший отримав тяжкі тілесні ушкодження.

Дайте правову оцінку діям Івана.

12. Кузьма викликав майстра Петра для заміни кухонної раковини. Разом із учнем Семеном Петро замінив раковину, після чого обоє пішли, прихопивши з кухні без дозволу господаря невелику пляшку спиртного «за роботу». На подвір'ї Петро налив у стакан Семену, а сам почав пити з горла. Після кількох ковтків вони відчули сильний біль і печіння. Петро помер у лікарні; Семен вижив завдяки медичній допомозі. Згодом з'ясувалося, що в пляшці була сірчана кислота. Родичі Петра вимагали притягнення до кримінальної відповідальності господаря квартири Кузьми.

Чи порушив Кузьма правила обережності, залишивши пляшку з кислотою на кухні? Чи можна притягнути його до кримінальної відповідальності за смерть Петра?

13. Під час виставки сучасного мистецтва до Бориса почав нав'язливо чіплятися Андрій, який перебував у стані алкогольного сп'яніння. Борис, намагаючись припинити небажані дії, різко відштовхнув його від себе. Через втрату координації Андрій не втримав рівновагу, впав на мармурову підлогу та вдарився потилицею. Унаслідок падіння йому було заподіяно тяжке тілесне ушкодження.

Чи існує причинний зв'язок між діями Бориса та наслідками, що настали?

14. Водій трамваю Корній, намагаючись уникнути зіткнення з автомобілем, який раптово виїхав на колії, здійснив екстрене гальмування. Один із пасажирів, утративши рівновагу під час ривка, різко відмахнувся рукою та випадково вдарив по обличчю Ірину, заподіявши їй тілесне ушкодження середньої тяжкості.

Чи утворюють дії Корнія та пасажирів суспільно небезпечне діяння, передбачене кримінальним законом?

15. Після генерального прибирання в підсобному приміщенні Стас виставив у коридор загального користування пакет зі старим інвентарем та коробку з непотрібними паперами, плануючи винести все це до смітника вранці. Проходячи коридором, мешканець будинку Любомир не помітив коробки, перечепився через неї, упав і, ударившись головою об підлогу, помер від отриманої черепно-мозкової травми.

Чи існує причинний зв'язок між діями Стаса та смертю Любомира? Чи підлягає Стас кримінальній відповідальності?

16. Пізно ввечері Сидор, перебуваючи у стані сильного алкогольного сп'яніння, зустрів на зупинці громадського транспорту свого знайомого Броніслава, який повертався з роботи. Сидор почав ображати Броніслава, погрожувати йому та вимагати гроші «на випивку». Броніслав неодноразово просив залишити його в спокої, однак Сидор ігнорував ці вимоги та продовжував поводитися агресивно, наближаючись до Броніслава. Остерігаючись за свою безпеку, Броніслав дістав зі сумки складний ніж для побутових потреб і завдав Сидору один удар у живіт. Через сорок хвилин потерпілого доставили до лікарні, де під час операції він помер. Судово-медична експертиза встановила, що від удару ножом у Сидора була пошкоджена передня стінка шлунка. Смерть настала від закриття дихальних шляхів блювотинням. Блювотиння було спричинено сукупністю факторів: тяжким станом алкогольного сп'яніння, подразненням слизової оболонки шлунка внаслідок поранення та впливом наркозу під час операції.

Які саме суспільно небезпечні діяння перебувають у причинному зв'язку зі смертю Сидора? Чи знаходяться дії Броніслава у причинному зв'язку зі смертю Сидора? Дайте характеристику об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення, вчиненого Броніславом.

17. Під час планової перевірки дотримання вимог охорони праці інженер з безпеки одного державного дослідницького центру Гнат виявив у лекційній аудиторії пошкоджену електричну розетку: оголений дріт під напругою періодично торкався металевої кришки. Розуміючи, що в найближчі дні в цьому приміщенні заходів не передбачено,

Гнат вирішив відкласти ремонт на невизначений час і нікого зі співробітників про небезпечну несправність не поінформував. Наступного ранку керівництво центру спонтанно скликало робочу нараду саме в цій аудиторії. Працівник відділу логістики Орест, зайшовши до приміщення у вологому після дощу одязі, сів біля несправної розетки та, випадково торкнувшись її плечем, отримав ураження електричним струмом, що спричинило його смерть.

Чи існує причинний зв'язок між діями Гната та смертю Ореста? Охарактеризуйте об'єктивну сторону злочину, який міг бути вчинений Гнатом.

18. Увечері Карим і Дмитро зустріли на вулиці свою знайому Любов, з якою в них давно склалися неприязні стосунки. Під час розмови Карим почав ображати Любу грубими висловлюваннями, а Дмитро висловлював на її адресу погрози застосування фізичного насильства. Намагавшись уникнути можливого нападу, Люба різко побігла геть. Перебігаючи проїзну частину, вона не помітила автомобіля, потрапила під колеса та загинула.

Чи перебувають дії Карима та Дмитра у причинному зв'язку зі смертю Люби?

19. Сусіди Георгій та Павло, які вже тривалий час перебували у конфліктних стосунках, одного вечора, перебуваючи у стані алкогольного сп'яніння, почали сварку через встановлений між їхніми ділянками паркан. Георгій наполягав, що паркан має бути пересунутий на пів метра, а Павло категорично відмовлявся це робити. Після чергової суперечки Георгій вирішив «провчити» сусіда. Пізно вночі він підпалив дров'ятню, що належала Павлу, використавши для цього каністру бензину, яка зберігалася у нього в сараї. Вогонь швидко охопив споруду та спричинив значні матеріальні збитки.

Дайте аналіз об'єктивної сторони кримінального правопорушення, вчиненого Георгієм. Яке значення має спосіб вчинення цього кримінального правопорушення для кримінальної відповідальності? Враховуючи зміст ст. 194 КК України, визначте, за якою частиною може наставати відповідальність.

20. Неповнолітні Петро та Юрій увечері у вихідний день вийшли на вулицю. Петро поскаржився Юрію на брак грошей для придбання нових кросівок. Юрій запропонував «вирішити питання» шляхом заволодіння грошима у перехожих. Взявши зі собою складний ніж, хлопці сховалися в під'їзді багатоповерхівки. Дочекавшись перехожого, вони напали на нього та, погрожуючи ножем, вимагали віддати гроші й цінності. Оскільки у потерпілого грошей не було, хлопці його відпустили.

Чи наявні в поведінці Петра та Юрія ознаки суспільно небезпечного діяння? Чи утворює об'єктивна сторона їхніх дій склад кримінального правопорушення, передбачений ст. 187 КК України?

21. Прочитавши статтю в інтернеті про шахрайські схеми, Кіндрат вирішив спробувати один із описаних способів заволодіння чужим майном. Наступного дня він одягнув чужий непримітний одяг і зайшов у торговий центр. У примірочній Кіндрат спробував непомітно замінити товар, який планував викрасти, на свій одяг, після чого намагався покинути магазин. На виході спрацювала сигналізація, і його затримали працівники охорони.

Чи містить поведінка Кіндрата ознаки суспільно небезпечного діяння? Ознайомтеся зі статтями 185 та 186 КК України. Яке кримінально-правове значення має спосіб вчинення кримінального правопорушення?

22. Богдан позичив у Сергія 18 000 гривень і протермінував строк повернення. Сергій, роздратований затримкою, запросив Богдана до свого гаража «обговорити питання боргу». Після розмови Сергій заблокував двері гаража зовні та забрав у потерпілого мобільний телефон, щоб той «не викликав поліцію». Богдан перебував у гаражі більше доби, поки його не відпустили. Під час звільнення Сергій пригрозив подальшим насильством, якщо борг не буде повернено найближчим часом.

Ознайомтеся зі ст.ст. 146, 189 та 355 КК України.

Назвіть ознаки об'єктивної сторони вчинених Сергієм кримінальних правопорушень.

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ З ВИКОРИСТАННЯМ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ

Ознайомтеся з такими прикладами зі судової практики:

1. Вирок Шишацького районного суду Полтавської області від 8 травня 2025 р. у справі № 551/422/25 (провадження № 1-кп/551/45/25). URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/127192277?utm_source=chatgpt.com

2. Вирок Костопільського районного суду Рівненської області від 15 січня 2021 р. у справі № 572/1861/18 (провадження № 1-кп/564/9/21). URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/94161272?utm_source=chatgpt.com

3. Вирок Заводського районного суду м. Дніпро-дзержинська Дніпропетровської області від 14 лютого 2024 р. у справі № 208/2509/22 (провадження № 1-кп/208/253/24). URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/116977349?utm_source=chatgpt.com

4. Вирок Саксаганського районного суду м. Кривий Ріг Дніпропетровської області від 21 січня 2015 р. у справі № 214/5637/14-к. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/127192277?utm_source=chatgpt.com

Обґрунтуйте відповіді на такі питання:

- Назвіть обставини вчиненого кримінального правопорушення.
- Яке рішення прийняв суд?
- Проаналізуйте ознаки об'єктивної сторони кримінального правопорушення.

КОНТРОЛЬНІ ЗАПИТАННЯ

1. Що таке «об'єктивна сторона кримінального правопорушення» та яке її значення?

2. Які обов'язкові та факультативні ознаки характеризують об'єктивну сторону кримінального правопорушення?

3. Яка роль факультативних ознак об'єктивної сторони кримінального правопорушення?

4. Які форми діяння характеризують об'єктивну сторону кримінального правопорушення?

5. Що таке «бездіяльність» та які є умови кримінальної відповідальності за кримінально протиправну бездіяльність?

6. Яким є значення нездоланної сили, фізичного та психічного примусу для вирішення питання про кримінальну відповідальність?

7. Що таке «суспільно небезпечні наслідки», які є їх види та значення для визначення об'єктивної сторони кримінального правопорушення?

8. Що таке «причинний зв'язок» як ознака об'єктивної сторони кримінального правопорушення?

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ДЛЯ ОПРАЦЮВАННЯ ТЕМИ

Нормативно-правові акти

1. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 20.11.2025).
2. Кримінальний кодекс України : Закон України від 5 квітня 2001 року № 2341-III. Ст.ст. 2, 18–22. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення: 20.11.2025).

Додаткова література

1. Вознюк А. Час вчинення злочину: актуальні проблеми кримінально-правового регулювання. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 3. С. 258–262.
2. Гончарук Д. А. Поняття об'єктивної сторони злочину у світлі сучасної судової практики. *Правознавство та суспільство*. 2023. № 11(4). С. 65–78.
3. Галаган В. І., Саліхова І. Ю. Місце вчинення кримінального правопорушення як складова події, що підлягає доказуванню в кримінальному провадженні. *Європейський часовий часопис*. 2023. № 1. С. 59–63.
4. Маслова О. О. Вплив обстановки вчинення кримінального правопорушення на суспільну небезпечність діяння. *Право і суспільство*. 2021. № 4. С. 163–172.
5. Маслова О. О. Щодо значення факультативних ознак об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2022. № 2 (43). С. 110–117.
6. Перець В. А. До питання щодо способів законодавчої техніки при конструюванні складів кримінальних правопорушень

- з альтернативними ознаками об'єктивної сторони. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2025. № 2(24). С. 78–93.
7. Романівка З. Є. Знаряддя та засоби вчинення злочину як ознака об'єктивної сторони складу злочину. *Порівняльно-аналітичне право*. 2019. № 6. С. 414–416.
 8. Сергєєва Т. В. Поняття категорії наслідків злочину у теорії кримінального права. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 5. С. 195–198.
 9. Тельпіс М. С. Відмежування знарядь і засобів вчинення злочину від предмета злочину. *Право і суспільство*. 2019. № 3. Ч. 2. С. 194–200.
 10. Тельпіс М. С. Знаряддя та засоби вчинення злочину: поняття та значення. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2016. Вип. 6. Т. 3. С. 88–90.
 11. Шевчук В. В. Кримінально-правові наслідки порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами: огляд судової практики. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2024. Вип. 86. Ч. 4. С. 386–395.
 12. Шевчук В. В. Транспортний засіб – предмет, знаряддя чи засіб вчинення кримінального правопорушення, передбаченого ст. 286 КК України? *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2024. Вип. 85. Ч. 3. С. 346–351.

Тема 7

СУБ'ЄКТ СКЛАДУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ

1. Питання для теоретичного засвоєння:

1. Поняття і ознаки суб'єкта складу кримінального правопорушення.
2. Фізична особа як загальна ознака суб'єкта складу кримінального правопорушення.
3. Вік, з якого може наставати кримінальна відповідальність, як ознака суб'єкта складу кримінального правопорушення.
4. Осудність як ознака суб'єкта складу кримінального правопорушення.
5. Поняття і критерії неосудності.
6. Поняття і кримінально-правове значення обмеженої осудності.
7. Поняття та види спеціального суб'єкта складу кримінального правопорушення.
8. Опосередковане вчинення кримінального правопорушення.

2. Виконайте завдання до теми.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

1. Відповідно до вимог закону про кримінальну відповідальність, суб'єктом кримінального правопорушення є:

- 1) фізична особа, яка вчинила суспільно небезпечне діяння;
- 2) фізична особа, яка вчинила суспільно небезпечне діяння після досягнення віку, з якого може наставати кримінальна відповідальність;

3) фізична осудна особа, яка вчинила суспільно небезпечне діяння після досягнення віку, з якого може наставати кримінальна відповідальність;

4) фізична осудна особа, яка вчинила суспільно небезпечне діяння;

5) жодна відповідь не є правильною.

2. Які правові наслідки настають для особи, котра в день свого 14-річчя вчинила суспільно небезпечне винне діяння, яке може кваліфікуватися як кримінальне правопорушення:

1) особа не може бути притягнута до кримінальної відповідальності;

2) така особа підлягає кримінальній відповідальності лише у випадку вчинення особливо тяжких злочинів;

3) застосовуються примусові заходи виховного характеру;

4) особа підлягає кримінальній відповідальності;

5) жодна відповідь не є правильною.

3. Яка сукупність ознак, відповідно до КК України, є обов'язковими ознаками суб'єкта кримінального правопорушення:

1) фізична особа, яка досягла встановленого кримінальним законом віку, з якого може наставати кримінальна відповідальність;

2) фізична осудна або юридична особа;

3) фізична осудна особа, яка досягла встановленого кримінальним законом віку, з якого може наставати кримінальна відповідальність;

4) фізична особа, яка досягла чотирнадцятирічного віку, з якого може наставати кримінальна відповідальність;

5) жодна відповідь не є правильною.

4. Які правові наслідки настають після вчинення суспільно небезпечного діяння особою до досягнення віку, з якого може наставати кримінальна відповідальність:

1) звільняється від кримінальної відповідальності із застосуванням заходів медичного характеру;

2) звільняється від покарання із застосуванням примусових заходів виховного характеру;

3) підлягає кримінальній відповідальності у випадку вчинення умисного особливо тяжкого злочину;

4) підлягає кримінальній відповідальності і покаранню після досягнення нею встановленого віку;

5) жодна відповідь не є правильною.

5. Як визначає КК України поняття спеціального суб'єкта кримінального правопорушення:

1) юридична особа, кримінальна відповідальність якої може наставати відповідно до закону про кримінальну відповідальність;

2) фізична осудна особа, яка вчинила у віці, з якого може наставати кримінальна відповідальність, кримінальне правопорушення, суб'єктом якого може бути певна особа;

3) фізична та юридична особи, кримінальна відповідальність яких настає відповідно до закону про кримінальну відповідальність;

4) фізична особа, яка вчинила у віці, з якого настає кримінальна відповідальність, кримінальне правопорушення, суб'єктом якого може бути певна особа;

5) жодна відповідь не є правильною.

6. Яке визначення поняття «осудність» міститься в законі про кримінальну відповідальність:

1) розумова повноцінність особи, яка вчинила суспільно небезпечне діяння;

2) здатність адекватно сприймати навколишню дійсність;

3) здатність усвідомлювати свої дії і керувати ними;

4) здатність критично оцінювати свою поведінку і вчинки;

5) жодна відповідь не є правильною.

7. Які правові наслідки настають у разі вчинення особою суспільно небезпечного діяння в стані неосудності:

1) особа підлягає кримінальній відповідальності і до неї в установленому законом порядку застосовуються примусові заходи медичного характеру;

2) провадження у справі зупиняється з направленням особи на лікування до психіатричної лікарні;

3) провадження у справі зупиняється і поновлюється, якщо особа видужала до закінчення строків давності притягнення до кримінальної відповідальності за вчинений злочин;

4) особа не підлягає кримінальній відповідальності, до такої особи в установленому законом порядку можуть бути застосовані примусові заходи медичного характеру;

5) жодна відповідь не є правильною.

8. Які правові наслідки настають для особи після вчинення кримінального правопорушення і до постановлення вироку, якщо вона захворіла на психічну хворобу, що позбавляє її можливості усвідомлювати свої дії і керувати ними:

1) особа не підлягає покаранню, до такої особи в установленому законом порядку може бути застосовано примусове лікування, а після одужання така особа може підлягати покаранню;

2) зазначена обставина не впливає на перебіг досудового і судового провадження у справі щодо цієї особи, до її видужання може бути відтерміновано відбування призначеного покарання;

3) така особа звільняється від кримінальної відповідальності;

4) особа не підлягає покаранню, до такої особи в установленому законом порядку можуть бути застосовані примусові заходи медичного характеру, а після одужання така особа може підлягати покаранню;

5) жодна відповідь не є правильною.

9. Як КК України визначає поняття обмеженої осудності:

1) захворювання особи на психічну хворобу після вчинення суспільно небезпечного діяння, що обмежує можливість притягнення її до кримінальної відповідальності;

2) наявність у особи психічного розладу під час вчинення кримінального правопорушення, внаслідок чого вона

не була здатна повною мірою усвідомлювати свої дії та керувати ними;

3) наявність у особи психічного розладу після вчинення кримінального правопорушення, внаслідок чого вона не була здатна повною мірою усвідомлювати свої дії та керувати ними;

4) наявність у особи захворювання, що обмежує можливість призначення їй покарань певного виду;

5) жодна відповідь не є правильною.

10.Які правові наслідки настають для особи, яка вчинила суспільно небезпечне діяння у стані обмеженої осудності:

1) враховується у складанні досудової доповіді, яка може бути підставою для застосування примусових заходів виховного характеру;

2) може бути підставою для звільнення особи від кримінальної відповідальності;

3) може бути підставою для звільнення особи від відбування певного виду покарань;

4) враховується при призначенні покарання і може бути підставою для застосування примусових заходів медичного характеру;

5) жодна відповідь не є правильною.

11.Який вплив на обсяг кримінальної відповідальності особи має вчинення кримінального правопорушення у стані наркотичного сп'яніння:

1) є підставою для звільнення особи від покарання із застосуванням примусового лікування;

2) може бути визнаний обставиною, що пом'якшує покарання;

3) за наявності стану тяжкого сп'яніння особа може бути звільнена від кримінальної відповідальності;

4) зазначений стан не звільняє особу від кримінальної відповідальності;

5) жодна відповідь не є правильною.

12. За загальним правилом, з якого мінімального віку для особи може наставати кримінальна відповідальність:

- 1) з чотирнадцяти років;
- 2) з вісімнадцяти років;
- 3) з шістнадцяти років;
- 4) закон не встановлює мінімального віку, з якого може наставати кримінальна відповідальність неповнолітніх;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

13. Які особливості настання кримінальної відповідальності неповнолітніх:

- 1) закон не встановлює мінімального віку, з якого може наставати кримінальна відповідальність неповнолітніх;
- 2) з чотирнадцяти років за вчинення будь-якого кримінального правопорушення, передбаченого законом про кримінальну відповідальність;
- 3) з чотирнадцяти років за вчинення кримінального правопорушення незалежно від тяжкості, передбаченого законом про кримінальну відповідальність;
- 4) жодна відповідь не є правильною;
- 5) з п'ятнадцяти років за вчинення певних кримінальних правопорушень, які передбачені законом про кримінальну відповідальність.

14. Як у чинному КК України регламентовано питання максимального віку, із досягненням якого може наставати кримінальна відповідальність:

- 1) такий максимальний вік не передбачено;
- 2) такий максимальний вік передбачено;
- 3) такий максимальний вік передбачено лише за окремі кримінальні правопорушення;
- 4) такий максимальний вік не передбачено лише за окремі кримінальні правопорушення;
- 5) немає правильної відповіді.

15. У якому випадку юридична особа може бути суб'єктом кримінального правопорушення:

- 1) у випадках прямо передбачених у КК України;
- 2) у всіх випадках;

3) лише за вчинення особливо тяжких кримінальних правопорушень;

4) лише за вчинення тяжких та особливо тяжких кримінальних правопорушень;

5) жодна відповідь не є правильною.

16. Який вплив на обсяг кримінальної відповідальності особи має вчинення кримінального правопорушення у стані алкогольного сп'яніння:

1) є підставою для звільнення особи від покарання із застосуванням примусового лікування;

2) може бути визнано обставиною, що пом'якшує покарання;

3) за наявності стану тяжкого сп'яніння особа може бути звільнена від кримінальної відповідальності;

4) зазначений стан не звільняє особу від кримінальної відповідальності;

5) жодна відповідь не є правильною.

17. У якому випадку суб'єктом кримінального правопорушення можуть бути тварини:

1) у всіх випадках;

2) в жодному випадку;

3) лише у випадках, прямо передбачених у КК України;

4) лише у випадку використання людиною при вчиненні умисного особливо тяжкого злочину;

5) жодна відповідь не є правильною.

18. Не може бути ознакою спеціального суб'єкта:

1) громадянство іноземної держави;

2) громадянство України;

3) участь у судовому процесі;

4) стать особи;

5) жодна відповідь не є правильною.

19. Відсутність ознак спеціального суб'єкта, передбачених конкретним складом кримінального правопорушення:

1) виключає кримінальну відповідальність за дане кримінальне правопорушення;

2) є обставиною, яка пом'якшує покарання за вчинене кримінальне правопорушення;

3) може бути підставою для звільнення від кримінальної відповідальності;

4) не впливає жодним чином на питання кримінальної відповідальності особи;

5) жодна відповідь не є правильною.

20. Яким критерієм характеризується осудність:

1) медичним;

2) організаційним;

3) функціональним;

4) математичним;

5) жодна відповідь не є правильною.

21. Яким критерієм характеризується осудність:

1) організаційним;

2) функціональним;

3) математичним;

4) фармацевтичним;

5) жодна відповідь не є правильною.

22. Стан неосудності визначається на момент:

1) вчинення суспільно небезпечного діяння;

2) вчинення кримінального правопорушення;

3) притягнення до кримінальної відповідальності;

4) застосування примусових заходів медичного характеру;

5) жодна відповідь не є правильною.

23. Визнання особи обмежено осудною враховується при:

1) притягненні особи до кримінальної відповідальності;

2) призначенні покарання;

3) при застосуванні примусових заходів виховного характеру;

4) при застосуванні примусових заходів медичного характеру;

5) жодна відповідь не є правильною.

24. Особа, визнана судом обмежено осудною:

- 1) не підлягає кримінальній відповідальності;
- 2) підлягає кримінальній відповідальності;
- 3) підлягає звільненню від кримінальної відповідальності;
- 4) може бути звільнена від покарання;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

25. Особи, що вчинили кримінальні правопорушення у віці від чотирнадцяти до шістнадцяти років:

- 1) підлягають завжди кримінальній відповідальності;
- 2) не підлягають ніколи кримінальній відповідальності;
- 3) підлягають кримінальній відповідальності лише у випадках, передбачених КК України;
- 4) підлягають кримінальній відповідальності лише у випадку вчинення особливо тяжкого кримінального правопорушення, передбаченого КК України;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

ЗАДАЧІ

1. 18-річний Тарас, 17-річний Іван і 15-річний Остап були засуджені за контрабанду підакцизних товарів, вчинену організованою групою за ч. 3 ст. 201-4 КК України.

Чи можуть бути Тарас, Іван та Остап суб'єктами складу кримінального правопорушення, передбаченого в ч. 3 ст. 204-1 КК України, а якщо ні, то яким чином треба вирішити питання про їхню кримінальну відповідальність?

2. У день власного 16-річчя Юлія здійснила незаконне заволодіння транспортним засобом – автомобілем, який належав Роману. Повертаючись ввечері пізно додому, вона смертельно поранила двох підлітків Юрія та Василя, які їхали на електричному самокаті.

Чи може бути Юлія притягнена до кримінальної відповідальності за незаконне заволодіння транспортним засобом (ст. 289 КК) і порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами (ст. 286 КК)?

3. 5 жовтня 2025 року двоє невідомих напали на Мар'яну і, застосувавши насильство, небезпечне для життя і здоров'я, відібрали в неї гаманець і мобільний телефон. У процесі розслідування кримінального провадження виявилось, що є питання щодо віку одного з них, а саме Матвія. Документів, які б могли підтвердити вік Матвія, виявлено не було, і тому була призначена експертиза. На підставі цієї експертизи у висновку експерта було зазначено, що приблизний вік Матвія – 15–16 років.

Варіант. За висновком експертизи, Матвій народився у 2001 році.

Чи може бути Матвій суб'єктом складу кримінального правопорушення «Розбій» (ст. 187 КК)?

4. 16-річний Олег запропонував 12-річному Юрію викрасти із квартири Руслани рідкісну картину. Юрій на таку пропозицію погодився. Коли Руслана пішла на навчання, Юрій таємно проник у її квартиру, заволодів відповідною картиною і біля будинку передав її Олегу. Вироком суду Олег був засуджений за крадіжку, вчинену за попередньою змовою групою осіб, поєднану із проникненням в житло (ч. 3 ст. 185 КК) і за втягнення неповнолітніх у протиправну діяльність (ст. 304 КК), а Юрія було звільнено від кримінальної відповідальності у зв'язку з недосягненням ним віку, з якого може наставати кримінальна відповідальність.

Чи правильно вирішив цю справу суд?

5. Маркіян проник уночі в магазин електроніки і викрав мобільний телефон. У процесі розслідування відповідного кримінального провадження з'ясувалося, що Маркіян хоча й усвідомлював вчинювані ним дії, але внаслідок розладу психічної діяльності не міг керувати ними.

Варіант. Маркіян через наявний у нього психічний розлад не був здатен повною мірою усвідомлювати свої дії (бездіяльність) та (або) керувати ними.

Чи підлягає кримінальній відповідальності Маркіян?

6. Руслана обвинувачувалася в тому, що, будучи в нетверезому стані, здійснила сексуальне насильство щодо

Романа. Розкауючись у вчиненому, Руслана згодом пояснила, що в момент вчинення цього діяння була п'яною і нічого не пам'ятала і тому просила на цій підставі звільнити її від кримінальної відповідальності. На підставі наявних матеріалів кримінального провадження було встановлено, що зазначене діяння вона вчинила у стані патологічного сп'яніння.

Варіант. На підставі судово-психологічної експертизи було встановлено, що це діяння вона вчинила у стані фізіологічного сп'яніння.

Чи підлягає кримінальній відповідальності Руслана за вчинене діяння?

7. Наталя та Ілона, будучи працівниками Товариства з обмеженою відповідальністю «Мрія», незаконно виготовляли вино, що призвело до отруєння кількох осіб (ч. 3 ст. 204 КК). Родичі зазначених осіб звернулися до поліції зі заявою про вчинення кримінального правопорушення і з проханням відкрити кримінальне провадження щодо Товариства з обмеженою відповідальністю «Мрія». Було відмовлено у відкритті кримінального провадження.

Варіант. Родичі зазначених осіб звернулися до поліцію із заявою про вчинення кримінального правопорушення і проханням відкрити кримінальне провадження щодо Наталі та Ілони.

Чи підлягає кримінальній відповідальності Наталя та Ілона за вчинення діяння?

8. Олега було засуджено за грубе порушення угоди про працю (ч. 1 ст. 173 КК).

Які кримінальні правопорушення, передбачені розділом V Особливої частини КК України, можуть бути вчинені спеціальним суб'єктом?

Чи правильно суд визнав Олега спеціальним суб'єктом кримінального правопорушення, передбаченого в ч. 1 ст. 173 КК України?

9. Оля звернулась до подруги Катерини, яка була стоматологом, із проханням здійснити їй аборт, оскільки майбутня дитина була небажана для Олі. Катерина погодилась

і за кілька днів здійснила штучне переривання вагітності Олі у власному кабінеті на роботі. Оля була засуджена за ст. 134 КК України.

Варіант. Оля була лікарем акушер-гінекологом.

Чи може бути Оля суб'єктом цього кримінального правопорушення?

10. Степан у день свого чотирнадцятиріччя разом зі шістнадцятирічним Іваном здійснили зґвалтування дванадцятирічної Софії.

Судом Степан та Іван були засуджені за ч. 3 ст. 152 КК України.

Варіант. Було встановлено, що Іван діяв у стані обмеженої осудності.

Чи правильно вчинив суддя?

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ З ВИКОРИСТАННЯМ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ

Ознайомтеся з такими прикладами зі судової практики:

1. Ухвала Лохвицького районного суду Полтавської області від 12 квітня 2024 року у справі № 538/2563/23 (провадження № 1-кп/538/28/24). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/118326235>

2. Ухвала Зарічного районного суду м. Суми від 29 травня 2013 року у справі № 591/4602/13-к. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/50041676>

3. Ухвала Буринського районного суду Сумської області від 14 червня 2019 року у справі № 574/743/19 (провадження № 1-кс/574/397/2019). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/82802992>

4. Ухвала Центрального районного суду м. Миколаєва від 13 березня 2013 року у справі № 490/686/13-к. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/29923890>

5. Ухвала Вишгородського районного суду Київської області від 21 березня 2024 року у справі № 363/3760/21 (провадження № 1-кп/363/179/24). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117912413>

6. Ухвала Автозаводського районного суду м. Кременчука Полтавської області від 23 серпня 2016 року

у справі № 524/3089/16-к. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/59910902>

Обґрунтуйте відповіді на такі питання:

– Назвіть обставини вчиненого кримінального правопорушення.

– Яке рішення прийняв суд?

– Які аргументи суд навів щодо встановлення ознак суб'єкта складу кримінального правопорушення у кожному рішенні?

– Чи правильно суди визначили обов'язкові ознаки суб'єкта складу кримінального правопорушення?

КОНТРОЛЬНІ ЗАПИТАННЯ

1. Які правові наслідки захворювання особи на психічну хворобу після вчинення нею кримінального правопорушення, що позбавляє її можливості усвідомлювати свої дії (бездіяльність) або керувати ними?

2. Як впливає на кримінальну відповідальність вчинення кримінального правопорушення у стані сп'яніння внаслідок вживання алкоголю, наркотичних засобів або інших одурманюючих речовин?

3. Яке кримінально-правове значення виділення окремих видів спеціальних суб'єктів складу кримінального правопорушення?

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ДЛЯ ОПРАЦЮВАННЯ ТЕМИ

Нормативно-правові акти

1. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 20.11.2025).
2. Кримінальний кодекс України : Закон України від 5 квітня 2001 року № 2341-III. Ст.ст. 2, 18-22. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення: 20.11.2025).
3. Конвенція ООН про права дитини від 20 листопада 1989 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text (дата звернення: 20.11.2025).
4. Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей : Закон України від 24 січня 1995 року № 20-95-ВР. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/20/95-%D0%B2%D1%80>
(дата звернення: 20.11.2025).

5. Основи законодавства про охорону здоров'я : Закон України від 19 листопада 1992 року № 2801-XII. Ст. 9. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12> (дата звернення: 20.11.2025).
6. Про психіатричну допомогу : Закон України від 22 лютого 2000 року № 1489-III. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1489-14> (дата звернення: 20.11.2025).

Судова практика

1. Про практику застосування судами примусових заходів медичного характеру та примусового лікування : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 3 червня 2005 року № 7. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0007700-05> (дата звернення: 20.11.2025).
2. Постанова Верховного Суду у справі № 755/5059/19 від 29.07.2021 р. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/98728750> (дата звернення 20.11.2025).
3. Постанова Верховного Суду у справі № 237/3510/23 від 14.07.2025 р. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/129015175> (дата звернення 20.11.2025).

Додаткова література

1. Бурдін В. М. Осудність та неосудність (кримінально-правове дослідження) : монографія. Львів : Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка, 2010. 780 с.
2. Вовк М. З Кримінально-правова характеристика віку особи : автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2016. 22 с.
3. Грищук В. К., Пасека О. Ф. Кримінальна відповідальність юридичних осіб: порівняльно-правове дослідження : монографія. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2013. 248 с.
4. Куц В. М., Чорней С. Осудність (кримінально-правові аспекти) : монографія. Київ : Норма права, 2021. 186 с.
5. Ландіна А. В. Спеціальний суб'єкт злочину: порівняльно-правовий аспект. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2025. Т. 1. № 10. С. 54–63.

Тема 8

СУБ'ЄКТИВНА СТОРОНА СКЛАДУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ

1. Питання для теоретичного засвоєння:

1. Поняття і ознаки суб'єктивної сторони складу кримінального правопорушення.
2. Вина як ознака суб'єктивної сторони складу кримінального правопорушення.
3. Форми та види вини.
4. Умисел як форма вини, його ознаки та види.
5. Необережна форма вини, ознаки та види.
6. Мотив, мета, емоції як факультативні ознаки суб'єктивної сторони складу кримінального правопорушення, їх кримінально-правове значення.
7. Помилки в кримінальному праві: юридичні та фактичні.

2. Виконайте завдання до теми.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

1. Встановлення ознак якого елементу складу кримінального правопорушення є завершальним етапом у констатації складу кримінального правопорушення:

- 1) суб'єкта складу кримінального правопорушення;
- 2) суб'єктивної сторони складу кримінального правопорушення;
- 3) об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення;
- 4) об'єкта складу кримінального правопорушення;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

2. Суб'єктивна сторона складу кримінального правопорушення є:

- 1) ознакою складу кримінального правопорушення;
- 2) елементом складу кримінального правопорушення;
- 3) елементом кримінального правопорушення;
- 4) заходом кримінально-правового характеру;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

3. Суб'єктивна сторона складу кримінального правопорушення є:

- 1) ознакою лише умисних кримінальних правопорушень;
- 2) елементом лише умисних складів кримінальних правопорушень;
- 3) елементом умисних та необережних складів кримінальних правопорушень;
- 4) ознакою лише необережних кримінальних правопорушень;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

4. Поняття суб'єктивної сторони складу кримінального правопорушення визначено:

- 1) у Конституції України;
- 2) у КК України;
- 3) у КПК України;
- 4) у правових висновках Верховного Суду;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

5. Поняття суб'єктивної сторони складу кримінального правопорушення визначено:

- 1) у науці кримінального права;
- 2) у КК України;
- 3) у Конституції України;
- 4) у правових висновках Верховного Суду;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

6. Чи є твердження правильним: «Поняття суб'єктивної сторони складу кримінального правопорушення є законодавчо визначеним»:

- 1) так;
- 2) ні;

- 3) так, лише у КК України;
- 4) так, лише у Конституції України;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

7. Обов'язковою ознакою суб'єктивної сторони складу кримінального правопорушення є:

- 1) провина;
- 2) винність;
- 3) задум;
- 4) осудність;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

8. Обов'язковою ознакою суб'єктивної сторони складу кримінального правопорушення є:

- 1) вина;
- 2) мотив;
- 3) мета;
- 4) усі відповіді є правильними;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

9. Обов'язковою ознакою суб'єктивної сторони складу кримінального правопорушення є:

- 1) емоційний стан;
- 2) мотив;
- 3) мета;
- 4) усі відповіді є правильними;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

10. Обов'язковою ознакою суб'єктивної сторони складу кримінального правопорушення є:

- 1) емоційний стан;
- 2) мотив;
- 3) мета;
- 4) вина;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

11. Осудність:

1) є ознакою суб'єктивної сторони будь-якого складу кримінального правопорушення;

- 2) є ознакою суб'єктивної сторони лише умисних складів кримінальних правопорушень;
- 3) є ознакою суб'єктивної сторони кваліфікованого складу кримінального правопорушення;
- 4) не є ознакою жодного елемента складу кримінального правопорушення;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

12. Винність:

- 1) є обов'язковою ознакою суб'єктивної сторони складу кримінального правопорушення;
- 2) є факультативною ознакою суб'єктивної сторони складу кримінального правопорушення;
- 3) не відноситься до ознак суб'єктивної сторони складу кримінального правопорушення;
- 4) є обов'язковою ознакою суб'єктивної сторони лише умисних складів кримінальних правопорушень;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

13. Вина:

- 1) є обов'язковою ознакою об'єкта складу кримінального правопорушення;
- 2) є обов'язковою ознакою суб'єкта кримінального правопорушення;
- 3) є факультативною ознакою суб'єктивної сторони складу кримінального правопорушення;
- 4) є факультативною ознакою об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

14. Вина:

- 1) є обов'язковою ознакою суб'єктивної сторони складу кримінального правопорушення;
- 2) є факультативною ознакою суб'єктивної сторони складу кримінального правопорушення;
- 3) є обов'язковим елементом складу кримінального правопорушення;
- 4) є обов'язковим елементом складу злочину;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

15. Випадок (казус):

- 1) є обов'язковою ознакою суб'єктивної сторони умисного складу кримінального правопорушення;
- 2) є обов'язковою ознакою вини;
- 3) є обов'язковою ознакою злочину;
- 4) є обов'язковою ознакою кримінального проступку;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

16. Визначте неправильне положення:

- 1) вина не може бути розмежувальною ознакою складів кримінальних правопорушень;
- 2) випадок (казус) виключає вину;
- 3) зміст суб'єктивної сторони складу кримінального правопорушення впливає на ступінь суспільної небезпечності особи;
- 4) зміст суб'єктивної сторони складу кримінального правопорушення впливає на призначення покарання;
- 5) усі відповіді містять неправильні положення.

17. Визначте правильне положення:

- 1) форма вини завжди вказана у диспозиції статті Особливої частини КК України;
- 2) суб'єктивна сторона не впливає на кваліфікацію кримінального правопорушення;
- 3) дефініція вини є законодавчо визначеною;
- 4) поняття форм вини визначено у КК України;
- 5) усі відповіді містять неправильні положення.

18. Формою вини є:

- 1) винуватість;
- 2) задум;
- 3) намір;
- 4) умисел;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

19. Формами вини є:

- 1) умисел та намір;
- 2) необережність та задум;
- 3) задум та намір;

- 4) завідомість та намір;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

20. Формами вини є:

- 1) умисел та необережність;
- 2) задум та необережність;
- 3) завідомість та необережність;
- 4) намір та задум;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

21. Формою вини є:

- 1) необережність;
- 2) задум;
- 3) намір;
- 4) завідомість;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

22. Вина – це (згідно зі законодавчим визначенням):

1) психічне ставлення особи до заподіяних наслідків, передбачених КК України, яке виражене у формі умислу або необережності;

2) психічне ставлення особи до вчинюваної дії чи бездіяльності, передбаченої КК України, та її наслідків, виражене у формі умислу або необережності;

3) психічне ставлення особи до вчинюваної дії чи бездіяльності, передбаченої КК України, та її наслідків, виражене у формі необережності;

4) психічне ставлення особи до вчинюваної дії чи бездіяльності, передбаченої КК України, та її наслідків, виражене у формі умислу;

- 5) жодна відповідь не є правильною.

23. Вина – це (згідно зі законодавчим визначенням):

1) психологічне ставлення особи до вчинюваної дії чи бездіяльності, передбаченої КК України, та її наслідків, виражене у формі умислу або необережності;

2) психологічне ставлення особи до вчиненої дії чи бездіяльності, передбаченої КК України, та її наслідків, виражене у формі умислу або необережності;

3) психічне ставлення особи до вчиненої дії чи бездіяльності, передбаченої КК України, та її наслідків, виражене у формі умислу або необережності;

4) психічне ставлення особи до вчиненої дії чи бездіяльності, передбаченої КК України, та її наслідків, виражене у формі умислу або необережності;

5) жодна відповідь не є правильною.

24. Якщо при вчиненні кримінального правопорушення особа усвідомлювала суспільно небезпечний характер свого діяння (дії або бездіяльності), передбачала його суспільно небезпечні наслідки і бажала або хоча не бажала, але свідомо припускала їх настання, то кримінальне правопорушення вважається вчиненим:

1) з прямим умислом;

2) з непрямым умислом;

3) навмисно;

4) необережно;

5) жодна відповідь не є правильною.

25. Якщо при вчиненні кримінального правопорушення особа усвідомлювала суспільно небезпечний характер свого діяння (дії або бездіяльності), передбачала його суспільно небезпечні наслідки і бажала або хоча не бажала, але свідомо припускала їх настання, то кримінальне правопорушення вважається вчиненим:

1) умисно;

2) необережно;

3) з прямим умислом;

4) з наперед обдуманим умислом;

5) жодна відповідь не є правильною.

26. Видом вини є:

1) умисел;

2) необережність;

3) прямий умисел;

4) усі відповіді є правильними;

5) жодна відповідь не є правильною.

27. Видом вини є:

- 1) необережність;
- 2) кримінальна протиправна самовпевненість;
- 3) умисел;
- 4) усі відповіді є правильними;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

28. Видом вини є:

- 1) завідомість;
- 2) необережність;
- 3) кримінальна протиправна недбалість;
- 4) умисел;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

29. Залежно від часу виникнення та формування виділяють такі види умислу:

- 1) прямий та непрямий;
- 2) конкретизований та неконкретизований;
- 3) конкретизований та альтернативний;
- 4) заздалегідь обдуманий та раптовий;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

30. Залежно від часу виникнення та формування виділяють такі види умислу:

- 1) раптовий та неконкретизований;
- 2) конкретизований та неконкретизований;
- 3) конкретизований та альтернативний;
- 4) заздалегідь обдуманий та раптовий;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

31. Залежно від спрямованості та ступеня конкретизації суспільно небезпечних наслідків виділяють такі види умислу:

- 1) раптовий та заздалегідь обдуманий умисел;
- 2) конкретизований та неконкретизований умисел;
- 3) прямий та непрямий умисел;
- 4) визначений та альтернативний;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

32. Якщо при вчиненні кримінального правопорушення особа усвідомлювала суспільно небезпечний характер свого діяння (дії або бездіяльності), передбачала його суспільно небезпечні наслідки і бажала їх настання, то має місце:

- 1) прямий умисел;
- 2) конкретизований умисел;
- 3) непрямий умисел;
- 4) раптовий умисел;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

33. Якщо при вчиненні кримінального правопорушення особа усвідомлювала суспільно небезпечний характер свого діяння (дії або бездіяльності), передбачала його суспільно небезпечні наслідки і бажала їх настання, то має місце:

- 1) конкретизований умисел;
- 2) наперед обдуманий умисел;
- 3) альтернативний умисел;
- 4) раптовий умисел;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

34. Якщо при вчиненні кримінального правопорушення особа усвідомлювала суспільно небезпечний характер свого діяння (дії або бездіяльності), передбачала його суспільно небезпечні наслідки і хоча й не бажала, але свідомо припускала їх настання, то має місце:

- 1) неконкретизований умисел;
- 2) умисел;
- 3) необережність;
- 4) прямий умисел;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

35. Якщо при вчиненні кримінального правопорушення особа усвідомлювала суспільно небезпечний характер свого діяння (дії або бездіяльності), передбачала його суспільно небезпечні наслідки і хоча й не бажала, але свідомо припускала їх настання, то має місце:

- 1) прямий умисел;

- 2) неконкретизований умисел;
- 3) непрямий умисел;
- 4) наперед необдуманий умисел;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

36. Згідно із законодавчим визначенням, інтелектуальна ознака прямого умислу полягає в тому, що:

1) особа при вчиненні кримінального правопорушення усвідомлювала суспільно шкідливий характер свого діяння (дії або бездіяльності), передбачала його суспільно небезпечні наслідки;

2) особа при вчиненні кримінального правопорушення усвідомлювала суспільно небезпечний характер свого діяння (дії або бездіяльності), передбачала його суспільно небезпечні наслідки;

3) особа при вчиненні кримінального правопорушення усвідомлювала характер свого діяння (дії або бездіяльності), передбачала його суспільно небезпечні наслідки;

4) особа при вчиненні кримінального правопорушення усвідомлювала характер свого діяння (дії або бездіяльності), але не передбачала його суспільно небезпечні наслідки;

5) жодна відповідь не є правильною.

37. Згідно зі законодавчим визначенням, інтелектуальна ознака непрямого умислу полягає в тому, що:

1) особа при вчиненні кримінального правопорушення лише усвідомлювала суспільно небезпечний характер свого діяння (дії або бездіяльності);

2) особа при вчиненні кримінального правопорушення лише передбачала його суспільно небезпечні наслідки;

3) особа при вчиненні кримінального правопорушення лише усвідомлювала суспільно небезпечний характер свого діяння (дії або бездіяльності), але не передбачала настання суспільно небезпечних наслідків;

4) особа при вчиненні кримінального правопорушення усвідомлювала шкідливий характер свого діяння (дії або бездіяльності), передбачала настання наслідків;

5) жодна відповідь не є правильною.

38. Вольова ознака непрямого умислу полягає в тому, що:

1) особа при вчиненні кримінального правопорушення бажала настання суспільно небезпечних наслідків;

2) особа при вчиненні кримінального правопорушення лише не бажала настання суспільно небезпечних наслідків;

3) особа при вчиненні кримінального правопорушення не бажала настання суспільно небезпечних наслідків, але свідомо припускала їх настання;

4) особа при вчиненні кримінального правопорушення бажала настання суспільно небезпечних наслідків, але не припускала їх настання;

5) жодна відповідь не є правильною.

39. Згідно із законодавчим визначенням, вольова ознака прямого умислу полягає в тому, що:

1) особа при вчиненні кримінального правопорушення бажала настання суспільно небезпечних наслідків;

2) особа при вчиненні кримінального правопорушення не бажала, але свідомо припускала настання суспільно небезпечних наслідків;

3) особа при вчиненні кримінального правопорушення бажала та свідомо припускала настання суспільно небезпечних наслідків;

4) особа при вчиненні кримінального правопорушення не бажала настання суспільно небезпечних наслідків;

5) жодна відповідь не є правильною.

40. Якщо при вчиненні кримінального правопорушення особа передбачала можливість настання суспільно небезпечних наслідків свого діяння (дії або бездіяльності), але легковажно розраховувала на їх відвернення, або якщо не передбачала настання можливості настання суспільно небезпечних наслідків свого діяння (дії або бездіяльності), хоча повинна була і могла їх передбачити, то має місце:

1) кримінальна протиправна бездіяльність;

2) кримінальна протиправна самовпевненість;

3) кримінальна протиправна недбалість;

- 4) необережність;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

41. Якщо при вчиненні кримінального правопорушення особа передбачала можливість настання суспільно небезпечних наслідків свого діяння (дії або бездіяльності), але легковажно розраховувала на їх відвернення, або якщо не передбачала настання можливості настання суспільно небезпечних наслідків свого діяння (дії або бездіяльності), хоча повинна була і могла їх передбачити, то має місце:

- 1) кримінальна протиправна легковажність;
- 2) кримінальна протиправна зухвалість;
- 3) кримінальна протиправна бездіяльність;
- 4) необережність;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

42. Відповідно до законодавчого визначення, кримінальна протиправна самовпевненість має місце, якщо особа:

- 1) передбачала можливість настання суспільно небезпечних наслідків, але легковажно розраховувала на їх відвернення;
- 2) не передбачала можливості настання суспільно небезпечних наслідків свого діяння (дії або бездіяльності), хоча повинна була і могла їх передбачити;
- 3) передбачала настання суспільно небезпечних наслідків, але легковажно розраховувала на їх відвернення;
- 4) передбачала можливість настання конкретних суспільно небезпечних наслідків, але легковажно розраховувала на їх відвернення;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

43. Відповідно до законодавчого визначення, кримінальна протиправна недбалість має місце, якщо особа:

- 1) не передбачала можливості настання суспільно небезпечних наслідків свого діяння (дії або бездіяльності), хоча повинна була і могла їх передбачити;

2) не передбачала можливості настання істотних наслідків свого діяння (дії або бездіяльності), хоча повинна була і могла їх передбачити;

3) не передбачала настання конкретних суспільно небезпечних наслідків свого діяння (дії або бездіяльності), хоча повинна була і могла їх передбачити;

4) не передбачала можливості настання істотних наслідків свого діяння (дії або бездіяльності), хоча повинна була і могла їх передбачити;

5) жодна відповідь не є правильною.

44. Факультативними ознаками суб'єктивної сторони складу кримінального правопорушення визнаються:

1) мотив, мета та замисел;

2) мотив і мета;

3) мотив, мета та емоції;

4) мотив, мета та задум;

5) жодна відповідь не є правильною.

45. Обумовлене певними потребами чи інтересами, усвідомлене особою внутрішнє спонукання, яке викликає намір вчинити кримінальне правопорушення, – це:

1) мета;

2) замисел;

3) задум;

4) мотив;

5) жодна відповідь не є правильною.

46. Певне уявлення про бажаний результат, заради досягнення якого особа вчиняє суспільно небезпечне діяння, – це:

1) задум;

2) замисел;

3) кримінально протиправний результат;

4) мета;

5) жодна відповідь не є правильною.

47. Короткострокові суб'єктивні переживання, які виникають на певну подію і визначають емоційний стан

особи, що безпосередньо пов'язаний із вчиненням кримінального правопорушення, – це:

- 1) мотив;
- 2) мета;
- 3) емоції;
- 4) стрес;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

48. Неправильне уявлення особи щодо юридичної оцінки або фактичних об'єктивних ознак вчиненого нею діяння – це:

- 1) похибка;
- 2) помилки;
- 3) неточність;
- 4) недолік;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

49. Яке положення правильно характеризує юридичну помилку, при якій особа помилково вважала, що вчиняє кримінальне правопорушення, яке насправді не визнається таким за КК України:

- 1) особа буде підлягати кримінальній відповідальності за схоже за ознаками діяння, яке передбачене у КК України;
- 2) особа буде звільнена від кримінальної відповідальності;
- 3) до такої особи суд може застосувати примусові заходи виховного характеру;
- 4) особа не буде підлягати кримінальній відповідальності;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

50. Яке положення правильно характеризує юридичну помилку, при якій особа вважає, що вчинюване нею діяння не є кримінальним правопорушенням, тоді як насправді КК України визнає його таким:

- 1) така помилка не впливає на кваліфікацію вчиненого відповідно до КК України;
- 2) особа не буде притягнена до кримінальної відповідальності;
- 3) особа буде притягнута до кримінальної відповідальності, але необізнаність із КК України буде врахована як обставина, яка пом'якшує покарання;

- 4) особа буде звільнена від кримінальної відповідальності;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

51. Яке положення правильно характеризує юридичну помилку, при якій особа помилково вважає, що вчинюване нею діяння підпадає під певну статтю КК України, тоді як насправді таке діяння кваліфікується за іншою статтею КК України:

- 1) особа підлягає кримінальній відповідальності за тією статтею КК України, про яку мала обізнаність;
- 2) така помилка не впливає на кваліфікацію діяння за відповідною статтею Особливої частини КК України;
- 3) особа підлягає кримінальній відповідальності за незакінчене кримінальне правопорушення, яке мала намір вчинити;
- 4) помилка буде врахована при призначенні покарання як обставина, що його пом'якшує;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

ЗАДАЧІ

1. Кирило, студент технічного університету, за допомогою 3D-принтера виготовив ID-картку, яка була дуже схожа з оригінальними документами цього виду. Картка містила усі реквізити дійсного документа. Кирило показав підробку своїм друзям-студентам. Руслан та Остап були впевнені, що документ – справжній. Кирило зумів переконати друзів у тому, який він вправний інженер.

Ознайомтеся зі ст. 358 КК України.

Визначте обов'язкові ознаки суб'єктивної сторони кожного складу кримінального правопорушення, передбаченого у відповідних частинах ст. 358 КК України.

Вирішіть питання про притягнення Кирила до кримінальної відповідальності за ст. 358 КК України.

2. Орест та Роман разом зі своїми знайомими дівчатами Світланою та Мариною розпивали алкогольні напої на березі сільського озера, де до цього часу ніколи не були. Ближче до вечора дівчата вирішили скупатися. Світлана та Марина, які не вміли плавати, зайшли у воду, при якій рівень води

для Світлани був на рівні нижньої третини грудної клітки, а для Марини – на рівні верхньої третини грудної клітки. Вони трималися за руки та голосно спілкувалися. У цей час Орест вирішив пожартувати з ними. Він сказав, що навчить дівчат плавати. При цьому раптово штовхнув їх на глибину озера. Не очікуючи такого, Світлана та Марина почали тонути. Роман, побачивши це, підплив до Світлани та врятував її. Тим часом Орест намагався надати допомогу Марині, однак через повноводність озера йому не вдалося це зробити.

Ознайомтеся зі ст.ст. 115 та 119 КК України.

Визначте обов'язкові ознаки суб'єктивної сторони кожного складу кримінального правопорушення.

Вирішіть питання про притягнення Ореста до кримінальної відповідальності.

Варіант. Орест приревнував Світлану до Романа та вирішив покарати її за це. Він знав, що дівчата не вміють плавати. Підплив до них та щосили штовхнув Світлану на глибину. Світлана потягнула за собою Марину. Дівчата опинилися по голову у воді. Роман намагався врятувати дівчат. Йому вдалося витягти з води Світлану, але Марина потонула.

Вирішіть питання про притягнення Ореста до кримінальної відповідальності.

За якими ознаками слід відрізнити помилку в об'єкті від відхилення дії або удару.

3. Котельник Іван знав, що у цеху внаслідок короткого замикання електромережі вийшла з ладу розетка, за допомогою якої живиться додаткове обладнання до головного котла. В нього закінчувалася зміна, і тому він не хотів затримуватися, оскільки на нього уже чекали його друзі, з якими той ішов на футбольний матч. Він знав, що його напарник Остап є дуже відповідальним і коли прийде на заміну, то обов'язково все полагодить. Однак по дорозі на роботу Остап потрапив у затор і значно спізнився на зміну. Коли він зайшов у котельню, то стався вибув, в результаті чого йому було заподіяно тяжке тілесне ушкодження.

Вирішіть питання про притягнення Івана до кримінальної відповідальності.

З якою формою вини вчинено діяння Іваном?

Ознайомтеся зі ст. 121 та ст. 128 КК України Чи можна їх розмежувати за ознаками суб'єктивної сторони?

Для відповіді на питання потрібно ознайомитися з Постановою Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику в справах про злочини проти життя та здоров'я особи» від 7 лютого 2003 року № 2 (пункт 26).

4. Ігор керував транспортним засобом по уже відомому йому маршруту. Наближаючись до регульованого перехрестя, він побачив жовтий сигнал світлофора, який сигналізував про те, що слід приготуватися до зупинки. Ігор вирішив пришвидшитися та переїхати перехрестя. Він побачив свого сусіда Антона, який намагався перейти на перехресті. Ігор почав йому махати, щоб той зупинився, але Антон сприйняв цей жест як просто привітання. Ігор здійснив наїзд на пішохода, в результаті чого Антону було спричинено середньої тяжкості тілесне ушкодження.

Вирішіть питання про притягнення Ігоря до кримінальної відповідальності.

З якою формою вини вчинено діяння Ігорем?

Ознайомтеся зі ст.ст. 128 та 286 КК України та визначте обов'язкові ознаки суб'єктивної сторони цих складів кримінальних правопорушень.

Варіант. Ігор побачив, як через пішохідний перехід йде його недруг Антон, з яким вони не можуть поділити свій спільний бізнес. Він вирішив скористатися ситуацією на дорозі та пришвидшив рух транспортного засобу при тій же зміні сигналу світлофору. В результаті наїзду Антону було заподіяно смерть.

Ознайомтеся з п. 6 ч. 2 ст. 115 та ст. 286 КК України та вирішіть питання про наявність у діях Ігоря ознак суб'єктивної сторони відповідного складу кримінального правопорушення.

5. Іванна перевозила за кордон у власному транспортному засобі в потаємному сховку старовинну гравюру, яка має культурну цінність. Під час митного огляду цю річ було виявлено працівниками митниці. На запитання, чому вона не задекларувала гравюру, Іванна відповіла, що у встановленому порядку отримала дозвіл на перевезення культурної

цінності, але оскільки перевозить її для своєї приватної колекції, а не з метою збуту, то не вважає, що в її діях наявна контрабанда культурних цінностей.

Визначте обов'язкові ознаки суб'єктивної сторони складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 201 КК України.

Чи відповідають аргументи Іванни ознакам суб'єктивної сторони складу контрабанди культурних цінностей та зброї (ст. 201 КК України)?

Чи вбачається у діяннях Іванни помилка?

6. Горпина знала, що коханка її чоловіка Віта працює приватним нотаріусом. Під виглядом клієнтки вона записалася на прийом. Дочекавшись своєї години, Горпина зайшла у кабінет до Віти, зачинивши за собою двері. Жінки почали з'ясовувати стосунки. Горпина була дуже розлючена і нанесла декілька ударів по руках та обличчі Віти, що мало характер побоїв. Віта звернулася у правоохоронні органи із заявою про вчинення щодо неї хуліганства, аргументуючи тим, що Горпина вчиняла свої дії, перебуваючи у службовому кабінеті.

Визначте обов'язкові ознаки суб'єктивної сторони складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 296 КК України.

Ознайомтеся з висновком щодо суб'єктивної сторони хуліганства, який сформульований у Постанові суддів Другої судової палати Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 5 березня 2024 року у справі № 202/716/22 (провадження № 51-5296км23). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117555107>.

Чи є вимоги Віти обґрунтованими?

Як вирішить справу суд?

7. Тарас разом з дружиною придбали автомобіль зі США і одразу встановили на нього найкращу сигналізацію. Доцільність такого кроку була обумовлена, на їхню думку, тим, що в м. Києві почастишали випадки викрадення транспортних засобів. Десь через місяць Тарас, перебуваючи вдома, отримав повідомлення на мобільний телефон про те, що автомобіль знятий зі сигналізації і рухається по карті з місця паркінгу.

Тарас розповів ситуацію сусіду Кирилу та попросив підвезти його до паркінгу. По дорозі він подзвонив на 102 і повідомив про те, що його автомобіль викрадено. Біля паркінгу їх чекав уже екіпаж поліцейських, які прибули на виклик. Тарас виявив свій автомобіль на місці стоянки. За інформацією компанії-виробника, в той день стався масштабний збій системи сигналізації, що розсилала фейкові повідомлення власникам транспортних засобів. Щодо Тараса було порушено кримінальне провадження за ст. 383 КК України, а саме за відомо неправдиве повідомлення про вчинення кримінального правопорушення.

Ознайомтеся зі ст. 383 КК України та визначте обов'язкові ознаки суб'єктивної сторони.

Чи обґрунтованим є рішення слідчого про порушення кримінального провадження за ч. 1 ст. 383 КК України?

8. Микита, маючи кримінально протиправний досвід вчинення крадіжок зі салонів транспортних засобів, як правило, знаходив своїх потенційних жертв біля butikів із люксовими брендами. Він помітив, як із дороговартісного авто вийшов чоловік та попрямував у магазин. Своє портмоне він залишив на передньому сидінні для пасажирів. Сподіваючись на «добру здобич», Микита розбив скло та викрав портмоне. Гаманця у портмоне не виявилось. Лише було посвідчення водія та ID картка власника транспортного засобу, які він одразу спалив.

Ознайомтеся зі ст.ст. 185 та 357 КК України.

Якою формою вини характеризується вчинене Микитою діяння?

9. Захар придбав мисливський будиночок, який розташовувався на краю лісу. Як зятю мисливцю, йому кортіло випробувати свою нову мисливську рушницю. Йому дуже сподобалося місцевість, де знаходився будинок. З подвір'я доволі далеко можна було побачити дахи сільських будиночків. Коли почало темніти, Захар вийшов за огорожу подвір'я і здійснив декілька пострілів у глибокий ліс. Почулися стогони, Захар підбіг на звук і побачив, що тяжко поранив одного чоловіка, який на велосипеді повертався через ліс у село.

Визначте форму вини, з якою вчинено діяння.

Ознайомтеся зі ст.ст. 121 та 128 КК України.

Ознайомтеся із правовою позицією щодо розмежування складів кримінальних правопорушень, передбачених ст.ст. 121 та 128 КК України, яка сформульована у Постанові колегії суддів Другої судової палати Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 15 вересня 2022 року у справі № 577/195/20 (провадження № 51-4465км21). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/106354721>

10. Валентин не платив орендну плату за користування квартирою Ореста. На вимогу власника звільнити житло Валентин реагував агресивно і сказав, що нехай Орест потерпить, бо зараз грошей нема. Орест звернувся до своїх друзів Андрія та Володимира, які запропонували «примусове виселення». Втрюх вони зв'язали Валентина, який виходив із авто. Закинули його у багажник і привезли до квартири. Там вони змусили його зібрати свої речі. Коли Валентин опирався, то Орест завдав йому декілька ударів ногами і руками по різних частинах тіла. Під погрозами Валентин повернув Оресту заборговану суму орендної плати. «Примусове виселення» завершилося тим, що Валентин з речами опинився на вулиці. Він звернувся зі заявою до правоохоронних органів.

Визначте обов'язкові ознаки суб'єктивної сторони складів кримінальних правопорушень, передбачених ст.ст. 189, 146 та 355 КК України.

Ознайомтеся зі ст. 146 КК України та Постановою колегії суддів Другої судової палати Верховного Суду від 8 квітня 2021 року у справі № 511/2543/17 (провадження № 51-2778км20). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/96243758>

Вирішіть питання про притягнення винних до кримінальної відповідальності.

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ З ВИКОРИСТАННЯМ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ

1. Ознайомтеся з такими прикладами зі судової практики:

– Вирок Білопільського районного суду Сумської області від 20 січня 2023 року у справі № 573/1734/22

(провадження № 1-кп/573/28/23). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/108518719>

– Вирок Біляївського районного суду Одеської області від 22 травня 2024 року у справі № 496/788/24 (провадження № 1-кп/496/380/24). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/119238046>

Обґрунтуйте відповіді на такі питання:

– Назвіть обставини вчиненого кримінального правопорушення.

– Яке рішення прийняв суд?

– Які аргументи суд навів щодо ознак суб'єктивної сторони складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 117 КК України, у кожному вирокі? Проведіть між ними розмежування.

– Чи правильно суди визначили обов'язкові ознаки суб'єктивної сторони складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 117 КК України?

2. Ознайомтеся з Постановою колегії суддів Третьої судової палати Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 28 лютого 2024 року у справі № 40126821 (провадження № 51-6716км23). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117402596>

Обґрунтуйте відповіді на такі питання:

– Назвіть обставини вчиненого кримінального правопорушення.

– Які вимоги касаційної скарги?

– Яке рішення прийняв суд?

– Яку правову позицію висловив суд щодо ознак суб'єктивної сторони складів кримінальних правопорушень?

Ознайомтеся з окремою думкою судді Третьої судової палати Касаційного кримінального суду в складі Верховного Суду у кримінальному провадженні № 51-6716км23. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117473221>

Визначте аргументи судді, який не згоден із постановою колегії.

3. Ознайомтеся з Постановою колегії суддів Третьої судової палати Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 22 травня 2025 року у справі № 617/1927/21

(провадження № 51-51км25). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/127702549>)

Обґрунтуйте відповіді на такі питання:

- Які обставини справи мали місце?
- Які вимоги касаційної скарги?
- Ознаки якого елементу складу кримінального правопорушення стали вирішальними для подання касаційної скарги?
- Яку правову позицію висловив Касаційний кримінальний суд щодо розмежування складів кримінальних правопорушень, передбачених ч. 1 ст. 115 та ч. 2 ст. 121 КК України?

4. Ознайомтеся з Постановою колегії суддів Другої судової палати Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 8 травня 2025 року у справі № 207/722/23 (провадження № 51-2686км24). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/127297857>)

Обґрунтуйте відповіді на такі питання:

- Які обставини справи мали місце та в чому полягав зміст касаційної скарги?
- На яких ознаках суб'єктивної сторони розбою (ст. 187 КК України) наголошує Касаційний кримінальний суд?
- Які обставини суд бере до уваги при встановленні ознак суб'єктивної сторони цього складу кримінального правопорушення?

5. Ознайомтеся з Постановою колегії Першої судової палати Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 8 лютого 2024 року у справі № 743/283/20 (провадження № 51-1446км22). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117015979>)

Обґрунтуйте відповіді на такі питання:

- Які аргументи щодо неправильного застосування кримінального законодавства наведено у касаційній скарзі?
- Які обставини врахував Касаційний кримінальний суд для встановлення вини засудженого?
- Яке рішення прийняв Касаційний кримінальний суд?

6. У Постанові Другої судової палати Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 6 жовтня 2022 року

у справі № 369/1586/17 (провадження № 51-28км22) (URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/106788061#>) зроблено висновок щодо суб'єктивної сторони складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 171 КК України, про перешкодження законній професійній діяльності журналістів.

Ознайомившись із цією постановою, наведіть обставини, які свідчать про вину на вчинення кримінального правопорушення.

КОНТРОЛЬНІ ЗАПИТАННЯ

1. Що слід розуміти під суб'єктивною стороною складу кримінального правопорушення?

2. Які обов'язкові та факультативні ознаки суб'єктивної сторони складу кримінального права виділяються в науці кримінального права?

3. Чи можуть факультативні ознаки трансформуватися в обов'язкові ознаки суб'єктивної сторони конкретного складу кримінального правопорушення?

4. Що слід розуміти під виною як обов'язковою ознакою суб'єктивної сторони складу кримінального правопорушення?

5. У чому полягає зміст та сутність вини?

6. Які форми вини визначено у КК України?

7. Яке кримінальне правопорушення вважається умисним?

8. Які види умислу визначено у КК України?

9. Які види умислу виділяються в науці кримінального права?

10. Що розуміють під прямим умислом?

11. В чому зміст інтелектуальної та вольової ознаки прямого умислу?

12. Що потрібно розуміти під непрямым умислом?

13. В чому зміст інтелектуальної та вольової ознаки непрямого умислу?

14. За якими ознаками слід розмежовувати прямий та непрямий умисел?

15. Яке кримінальне правопорушення вважається необережним?

16. Які види необережності виділяються у КК України?
17. Що розуміють під кримінально протиправною самовпевненістю?
18. Що слід розуміти під кримінально протиправною недбалістю?
19. За якими ознаками розмежовують:
- непрямий умисел від кримінально протиправної самовпевненості;
 - кримінально протиправну самовпевненість від кримінально протиправної недбалості?
20. У чому полягає суть об'єктивного та суб'єктивного критеріїв кримінально протиправної недбалості?
21. Як розмежувати кримінально протиправну недбалість та казус (випадок)?
22. Що слід розуміти під мотивом, метою та емоціями?
23. Які види помилок поширені в науці кримінального права?
24. Які є види фактичних помилок і яке їх кримінально правове значення?
25. Які є види юридичних помилок і яке їх кримінально правове значення?

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ДЛЯ ОПРАЦЮВАННЯ ТЕМИ

1. Багіров С. Р. «Безнаслідкова необережність» у сучасних умовах реформування кримінального законодавства: проблема та шляхи її розв'язання. *Наукові записки НаУКМА. Юридичні науки*. 2022. Т. 7. С. 4–13.
2. Багіров С. Р. Вчинення необережного злочину кількома суб'єктами як явище об'єктивної реальності і проблема теорії кримінального права. *Часопис Київського університету права*. 2016. № 2. С. 301–306.
3. Борисов В. І. Змішана форма вини. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2015. № 2(5). С. 352–354.
4. Вереша Р. В. Мотив, мета та емоційний стан у кримінальному праві : монографія. Київ : Алерта, 2023. 238 с.
5. Вереша Р. В. Теорія вини у кримінальному праві : монографія. Київ : Алерта, 2020. 240 с.
6. Вереша Р. В. Феноменологія вини у кримінальному праві : монографія. Київ : Алерта, 2022. 650 с.

7. Капустін О. Умисел у складі злочину. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 12. С. 294–299.
8. Крайник Г. С. Вина у кримінальному та податковому законодавстві України: перспективи удосконалення формулювань. *Правова позиція*. 2024. № 4(45). С. 5–9.
9. Крайник Г. С. Змішана форма вини у теорії кримінального права та судовій практиці. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2015. № 2(5). С. 97–110.
10. Луцький Т. Кримінальна відповідальність за необережне заподіяння смерті в Україні: теорія та практика : монографія. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. 544 с. URL: <https://dspace.lvduvs.edu.ua/handle/1234567890/5027.7>
11. Любавіна В. П. Поняття вини як елемент змісту кримінального права. *Часопис Київського університету права*. 2021. Вип. 12. С. 270–273.
12. Максимович Р. Л., Тимчишин Т. М. Факультативні ознаки суб'єктивної сторони складу злочину за чинним Кримінальним кодексом України. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична*. 2025. № 2. С. 93–99.
13. Пушкар О. А. Змішана форма вини як кримінально-правова категорія : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Київ, 2019. 19 с.
14. Стрельцов Є. Л. Суб'єктивне ставлення як основна складова кваліфікації кримінальних правопорушень. *Вісник Південного регіонального центру Національної академії правових наук України*. 2020. № 22. С. 99–105.
15. Терпелюк Є. В. Суб'єктивне ставлення особи до злочину та принципи кримінального права. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Право»*. 2020. Вип. 29. С. 246–252.
16. Шевченко Є. В., Зінченко І. О. Змішана вина у кримінальному праві України: її види та вплив на кваліфікацію кримінальних правопорушень (Частина перша). *Економічна теорія та право*. 2023. № 1(52). С. 87–104.
17. Шевченко Є. В., Зінченко І. О. Змішана вина у кримінальному праві України: її види та вплив на кваліфікацію кримінальних правопорушень (Частина друга). *Економічна теорія та право*. 2023. № 2(53). С. 48–65.

Тема 9
**СТАДІЇ
КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ**

1. Питання для теоретичного засвоєння:

1. Поняття і види стадій кримінального правопорушення.
2. Закінчене кримінальне правопорушення.
3. Готування до кримінального правопорушення.
4. Замах на кримінальне правопорушення.
5. Кримінальна відповідальність за незакінчене кримінальне правопорушення.
6. Добровільна відмова від вчинення кримінального правопорушення.

2. Виконайте завдання до теми.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

1. Стадії можливі у кримінальних правопорушеннях, вчинених:

- 1) лише з непрямым умислом;
- 2) лише з прямим умислом;
- 3) як умисно, так і з необережності;
- 4) з прямим та непрямым умислом;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

2. Визначте правильне положення:

- 1) стадії кримінального правопорушення відрізняються одна від одної видом вини;
- 2) стадії кримінального правопорушення відрізняються одна від одної формою вини;
- 3) стадії кримінального правопорушення відрізняються одна від одної моментом закінчення кримінально протиправного діяння;

4) стадії кримінального правопорушення відрізняються одна від одної моментом закінчення кримінально протиправного діяння;

5) жодна відповідь не є правильною.

3. Визначте неправильне положення:

1) стадії кримінального правопорушення відрізняються одна від одної моментом закінчення кримінально протиправного діяння;

2) КК України визнає кримінально протиправними три стадії кримінального правопорушення;

3) закінчене кримінальне правопорушення поглинає в себе усі попередні стадії вчинення кримінального правопорушення;

4) закінчене кримінальне правопорушення не може поглинати в себе усі попередні стадії вчинення кримінального правопорушення;

5) жодна відповідь не є правильною.

4. При застосуванні яких кримінально-правових норм не мають значення стадії кримінального правопорушення:

1) про добровільну відмову від кримінального правопорушення;

2) про обставини, які виключають кримінальну протиправність діяння;

3) про призначення покарання;

4) про співучасть;

5) жодна відповідь не є правильною.

5. При застосуванні яких кримінально-правових норм не мають значення стадії кримінального правопорушення:

1) про співучасть;

2) про судимість;

3) про добровільну відмову від кримінального правопорушення;

4) про чинність кримінального закону в часі;

5) жодна відповідь не є правильною.

6. При застосуванні яких кримінально-правових норм мають значення стадії кримінального правопорушення:

- 1) про чинність кримінального закону в часі;
- 2) про добровільну відмову від кримінального правопорушення;
- 3) про співучасть;
- 4) усі відповіді є правильними;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

7. Згідно зі законодавчим визначенням, закінченим кримінальним правопорушенням є:

- 1) діяння, яке містить всі ознаки складу злочину, передбаченого відповідною статтею Особливої частини КК України;
- 2) діяння, яке містить всі ознаки складу кримінального правопорушення, передбаченого відповідною статтею Особливої частини КК України;
- 3) дія, яка містить всі ознаки складу кримінального правопорушення, передбаченого відповідною статтею Особливої частини КК України;
- 4) діяння, яке містить всі ознаки кримінального правопорушення, передбаченого відповідною статтею Особливої частини КК України;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

8. Залежно від конструкції об'єктивної сторони, кримінальні правопорушення поділяються на такі види (вказати найбільш повну відповідь):

- 1) кримінальні правопорушення з майновим, з формальним та з усіченим складом;
- 2) кримінальні правопорушення з матеріальним, з фіктивним та з усіченим складом;
- 3) кримінальні правопорушення з формальним, усіченим та матеріальним складом;
- 4) кримінальні правопорушення з матеріальним та усіченим складом;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

9. Кримінальне правопорушення, яке є закінченим з моменту вчинення самого суспільно небезпечного

діяння, незалежно від настання суспільно небезпечних наслідків вважається:

- 1) з усіченим складом;
- 2) з матеріальним складом;
- 3) з формальним складом;
- 4) безнаслідковим;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

10. Кримінальне правопорушення, момент закінчення якого переноситься на більш ранню стадію, вважається:

- 1) з неповним складом;
- 2) безнаслідковим;
- 3) з усіченим складом;
- 4) з урізаним складом;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

11. Кримінальне правопорушення, яке є закінченим з моменту настання передбачених у диспозиції статті Особливої частини КК України суспільно небезпечних наслідків, вважається:

- 1) з майновим складом;
- 2) з формальним складом;
- 3) з матеріальним складом;
- 4) наслідковим;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

12. Продовжуване кримінальне правопорушення вважається закінченим:

2) з моменту вчинення першого з тотожних діянь, яке охоплювалося кримінально протиправним наміром;

3) з моменту вчинення останнього з тотожних діянь, яке охоплювалося кримінально протиправним наміром особи;

4) з моменту вчинення останнього з тотожних діянь, яке охоплювалося кримінально протиправною самовпевненістю особи;

5) з моменту вчинення першого з тотожних діянь, яке не охоплювалося кримінально протиправною самовпевненістю особи;

- 6) жодна відповідь не є правильною.

13. Кримінальна відповідальність за закінчене кримінальне правопорушення настає:

1) за статтею Загальної частини КК України, яка містить поняття закінченого кримінального правопорушення, та за тією статтею Особливої частини КК України, яка передбачає вчинене особою кримінальне правопорушення;

2) лише за статтею Особливої частини КК України, яка передбачає вчинене особою кримінальне правопорушення;

3) за статтею Загальної частини КК України, яка передбачає визначення закінченого замаху на кримінальне правопорушення, та за статтею Особливої частини КК України, яка передбачає вчинене особою кримінальне правопорушення;

4) лише за статтею Загальної частини, яка містить поняття закінченого кримінального правопорушення;

5) жодна відповідь не є правильною.

14. Визначте момент закінчення кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 199 КК України, – виготовлення, зберігання, придбання, перевезення, пересилання, ввезення в Україну з метою використання при продажу товарів, збуту, а також збут незаконно виготовлених, одержаних чи підроблених марок акцизного податку, голографічних захисних елементів, підробленої національної валюти України у виді банкнот чи металевих монет, іноземної валюти, державних цінних паперів, що існують у паперовій формі, чи білетів державної лотереї:

1) з моменту отримання прибутку від збуту принаймні одного із предметів складу кримінального правопорушення;

2) з моменту виготовлення принаймні однієї одиниці предмета складу кримінального правопорушення;

3) з моменту вчинення принаймні однієї з дій, які передбачені диспозицією статті;

4) з моменту вчинення лише збуту незаконно одержаних чи підроблених предметів складу кримінального правопорушення;

5) жодна відповідь не є правильною.

15. Самовільне присвоєння владних повноважень або звання службової особи, поєднане із вчиненням

будь-яких суспільно небезпечних дій (ч. 1 ст. 353 КК України), вважається закінченим кримінальним правопорушенням з моменту:

1) самовільного присвоєння владних повноважень або звання службової особи незалежно від вчинюваних суспільно небезпечних дій;

2) самовільного присвоєння владних повноважень або звання службової особи, яке поєднується із вчиненням принаймні однієї суспільно небезпечної дії;

3) самовільного присвоєння владних повноважень або звання службової особи, яке поєднується із вчиненням суспільно небезпечної бездіяльності;

4) самовільного присвоєння владних повноважень або звання службової особи, яке поєднується із вчиненням суспільно небезпечної дії або бездіяльності;

5) жодна відповідь не є правильною.

16. Порухення правил полювання, якщо воно заподіяло істотну шкоду, а також незаконне полювання в заповідниках або на інших територіях та об'єктах природно-заповідного фонду, або полювання на звірів, птахів чи інші види тваринного світу, що занесені до Червоної книги України (ч. 1 ст. 248 КК України). Визначте вид складу за конструкцією моменту його закінчення:

1) з формальним складом;

2) з усіченим складом;

3) з матеріальним складом;

4) з формально-матеріальним складом;

5) жодна відповідь не є правильною.

17. Незакінченим кримінальним правопорушенням є:

1) задум вчинити кримінальне правопорушення;

2) намір вчинити кримінальне правопорушення;

3) готування до кримінального правопорушення;

4) приготування до кримінального правопорушення;

5) жодна відповідь не є правильною.

18. Незакінченим кримінальним правопорушенням є:

1) приготування до кримінального правопорушення;

- 2) задум вчинити кримінальне правопорушення;
- 3) замах на кримінальне правопорушення;
- 4) КК України не визначає стадій незакінченого кримінального правопорушення;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

19. Вкажіть правильне положення, яке стосується незакінченого кримінального правопорушення:

- 1) винний повністю реалізує свій умисел;
- 2) кримінально протиправний результат не настає з причин, які залежать від волі винного;
- 3) незакінчене кримінальне правопорушення може бути вчинено лише шляхом активних дій;
- 4) суб'єкт незакінченого кримінального правопорушення не завжди повинен мати ознаки, обов'язкові для суб'єкта закінченого кримінального правопорушення;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

20. Вкажіть неправильне положення, яке стосується незакінченого кримінального правопорушення:

- 1) при незакінченому кримінальному правопорушенні лише створюються умови для вчинення кримінального правопорушення;
- 2) зі суб'єктивної сторони незакінчене кримінальне правопорушення може бути вчинене як з прямим, так і з непрямым умислом;
- 3) причини недоведення кримінального правопорушення до завершення залежать виключно від волі винного;
- 4) при призначенні покарання за незакінчене кримінальне правопорушення суд не враховує причини, внаслідок яких кримінальне правопорушення не було доведено до кінця;
- 5) в усіх відповідях вказано неправильні положення, які стосуються незакінченого кримінального правопорушення.

21. Вкажіть неправильне положення щодо готування до кримінального правопорушення:

- 1) при готуванні особа ще не вчиняє діянь, які утворюють об'єктивну сторону кримінального правопорушення, передбаченого статтею Особливої частини КК України;

- 2) форми готування вичерпно визначені у КК України;
- 3) готування до кримінального правопорушення може бути вчинено лише з прямим умислом;
- 4) в усіх відповідях містяться правильні положення про готування до кримінального правопорушення;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

22. Вкажіть правильне положення щодо готування до кримінального правопорушення:

- 1) при готуванні кримінально протиправна діяльність особи припиняється з волі особи;
- 2) при готуванні особа приступає до виконання об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення;
- 3) готування до кримінального правопорушення може бути вчинено як з прямим, так і з непрямым умислом;
- 4) законодавчий перелік форм готування до кримінального правопорушення є відкритим;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

23. Вкажіть неправильне положення щодо готування до кримінального правопорушення:

- 1) готування до кримінального правопорушення можливе у формі діяння;
- 2) готування до кримінального правопорушення можливе лише у формі дії;
- 3) готування до кримінального правопорушення можливе лише у формі бездіяльності;
- 4) готування до кримінального правопорушення можливе у формі наміру вчинити кримінальне правопорушення;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

24. Вкажіть неправильне положення щодо готування до кримінального правопорушення:

- 1) готування до кримінального правопорушення можливе у формі як дії, так і бездіяльності;
- 2) виявлення наміру вчинити кримінальне правопорушення є формою готування до кримінального правопорушення;
- 3) готування може бути вчинено лише з прямим умислом;

4) особа ще не вчиняє діянь, що утворюють об'єктивну сторону кримінального правопорушення, передбаченого статтею Особливої частини КК України;

5) жодна відповідь не є правильною.

25. Кримінальна відповідальність за готування до кримінального правопорушення настає:

1) за відповідною статтею Особливої частини КК України, яка передбачає кримінальну відповідальність за кримінальне правопорушення, до якого готувався винний;

2) за відповідною статтею Особливої частини КК України, яка передбачає закінчене кримінальне правопорушення, а незавершення його буде враховуватися як обставина, що пом'якшує покарання;

3) за відповідною статтею Загальної частини КК України, яка містить поняття готування до кримінального правопорушення, та тією статтею Особливої частини КК України, яка передбачає закінчене кримінальне правопорушення;

4) за відповідною статтею Загальної частини КК України, яка включає поняття готування до кримінального правопорушення;

5) жодна відповідь не є правильною.

26. Яке положення правильно визначає кримінально-правові наслідки готування до кримінального правопорушення:

1) готування до кримінального правопорушення, за яке статтею Особливої частини КК України передбачено покарання у виді обмеження волі на строк до п'яти років, тягне за собою кримінальну відповідальність;

2) готування до кримінального правопорушення, за яке статтею Особливої частини КК України передбачено покарання у виді позбавлення волі на строк до двох років, не тягне за собою кримінальну відповідальність;

3) готування до кримінального правопорушення, за яке статтею Особливої частини КК України передбачено покарання у виді обмеження волі на строк до двох років, тягне за собою кримінальну відповідальність;

- 4) кримінальна відповідальність за готування до кримінального проступку залежить від призначеного покарання;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

27. Незаконне виготовлення, підроблення, використання або збут підроблених або незаконно одержаних документів, які дають право на отримання наркотичних засобів чи психотропних речовин або прекурсорів, призначених для вироблення або виготовлення цих засобів чи речовин, карається штрафом від однієї тисячі до чотирьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеженням волі на строк до трьох років. Які кримінально-правові наслідки буде мати готування до підроблення рецепта на право придбання наркотичних речовин:

- 1) особа не підлягає кримінальній відповідальності за таке діяння;
- 2) особа підлягає кримінальній відповідальності за таке діяння;
- 3) особа звільняється від відбування покарання за таке діяння;
- 4) в усіх відповідях правильно визначено кримінально-правові наслідки такого готування;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

28. Визначте неправильне положення, яке стосується виявлення умислу:

- 1) виявлення умислу не є стадією кримінального правопорушення;
- 2) виявлення умислу є стадією кримінального правопорушення, якщо поєднується із вчиненням дій, спрямованих на створення умов для його реалізації або на саму реалізацію цього наміру;
- 3) виявлення умислу є кримінально караним за правилами готування до кримінального проступку;
- 4) в усіх відповідях визначено положення, які неправильно характеризують виявлення умислу;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

29. Замахом на кримінальне правопорушення є (відповідно до законодавчого визначення):

1) вчинення особою з прямим умислом лише дії, безпосередньо спрямованої на вчинення кримінального правопорушення, передбаченого відповідною статтею Особливої частини КК України, якщо при цьому кримінальне правопорушення не було доведено до кінця з причин, що не залежали від її волі;

2) вчинення особою з прямим умислом діяння (дії або бездіяльності), безпосередньо спрямованого на вчинення кримінального правопорушення, передбаченого відповідною статтею Особливої частини КК України, якщо при цьому кримінальне правопорушення не було доведено до кінця з причин, що не залежали від її волі;

3) вчинення особою з прямим умислом діяння (дії або бездіяльності), безпосередньо спрямованого на настання спільно небезпечних наслідків, передбаченого відповідною статтею Особливої частини КК України, якщо при цьому кримінальне правопорушення не було доведено до кінця з причин, що не залежали від її волі;

4) вчинення особою умисно діяння (дії або бездіяльності), безпосередньо спрямованого на вчинення кримінального правопорушення, передбаченого відповідною статтею Особливої частини КК України, якщо при цьому кримінальне правопорушення не було доведено до кінця з причин, що не залежали від її волі;

5) жодна відповідь не є правильною.

30. Замахом на кримінальне правопорушення є (відповідно до законодавчого визначення):

1) вчинення особою діяння (дії або бездіяльності), безпосередньо спрямованого на вчинення кримінального правопорушення, передбаченого відповідною статтею Особливої частини КК України, якщо при цьому кримінальне правопорушення не було доведено до кінця з причин, що не залежали від її волі;

2) вчинення особою з непрямым умислом діяння (дії або бездіяльності), безпосередньо спрямованого на вчинення кримінального правопорушення, передбаченого

відповідною статтею Особливої частини КК України, якщо при цьому кримінальне правопорушення не було доведено до кінця з причин, що не залежали від її волі;

3) вчинення особою з прямим умислом лише дії, безпосередньо спрямованої на вчинення кримінального правопорушення, передбаченого відповідною статтею Особливої частини КК України, якщо при цьому кримінальне правопорушення не було доведено до кінця з причин, що не залежали від її волі;

4) вчинення особою з прямим умислом діяння (дії або бездіяльності), безпосередньо спрямованого на вчинення кримінального правопорушення, передбаченого відповідною статтею Особливої частини КК України, якщо при цьому кримінальне правопорушення не було доведено до кінця з причин, що залежали від її волі;

5) жодна відповідь не є правильною.

31. Замах можливий при вчиненні:

- 1) умисних кримінальних правопорушень;
- 2) умисних та необережних кримінальних правопорушень;
- 3) лише кримінальних правопорушень з прямим умислом;
- 4) лише кримінальних правопорушень, які вчиняються з наперед обдуманим умислом;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

32. Замах можливий при вчиненні:

- 1) лише кримінальних правопорушень, які вчиняються із неконкретизованим умислом;
- 2) лише злочинів з прямим умислом;
- 3) лише кримінальних правопорушень з прямим умислом;
- 4) лише кримінальних проступків з прямим умислом;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

33. Визначте положення, яке правильно характеризує об'єктивні ознаки замаху на кримінальне правопорушення:

1) замах може полягати лише у вчиненні активних дій, безпосередньо спрямованих на вчинення кримінального правопорушення;

2) особа не вчиняє усіх діянь, що утворюють об'єктивну сторону кримінального правопорушення, або ж не настають наслідки, які визначені як обов'язкова ознака об'єктивної сторони;

3) причини недоведення кримінального правопорушення до кінця не залежать від волі винного;

4) замах може полягати лише у вчиненні бездіяльності, безпосередньо спрямованої на вчинення кримінального правопорушення;

5) жодна відповідь не є правильною.

34. Кримінальна відповідальність за незакінчений замах на кримінальне правопорушення настає:

1) за відповідною статтею Особливої частини КК України, яка передбачає відповідальність за закінчене кримінальне правопорушення;

2) за відповідною частиною ст. 15 та тією статтею Особливої частини КК України, яка передбачає відповідальність за закінчене кримінальне правопорушення;

3) за відповідною частиною ст. 15 та тією статтею Особливої частини КК України, яка передбачає відповідальність за незакінчене кримінальне правопорушення;

4) кримінальна відповідальність за незакінчений замах не настає;

5) жодна відповідь не є правильною.

35. Марко вихопив з рук Олени телефон і намагався втекти, але був одразу затриманий перехожим. Яка стадія вчинення грабежу має місце? Ознайомтеся з Постановою Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику у справах про злочини проти власності» від 6 листопада 2009 року № 10:

1) закінчене кримінальне правопорушення;

2) закінчений замах на кримінальне правопорушення;

3) незакінчений замах на кримінальне правопорушення;

- 4) намір вчинити кримінальне правопорушення;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

36. Станіслав вирішив убити свого брата Мирона, щоб усунути спадкоємця. З метою реалізації умислу він розмістив у соціальних мережах допис про те, що шукає людину для виконання «дуже делікатного завдання». Має місце:

- 1) готування до кримінального правопорушення;
- 2) виявлення умислу на вчинення кримінального правопорушення;
- 3) задум вчинити кримінальне правопорушення;
- 4) незакінчений замах на кримінальне правопорушення;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

37. Аркадій був звільнений умовно-достроково від відбування покарання у виді позбавлення волі за вчинення розбою. Весь час він виношував план вбивства спільника Тараса, вину якого взяв на себе та який не бажав ділитися з Аркадієм викраденими грошима. Аркадій підібрався до будинку Тараса і чекав на нього у засідці з ножем. Але по дорозі додому Тарас раптово помер від інфаркту. Аркадій був затриманий правоохоронцями. Має місце:

- 1) готування до умисного вбивства;
- 2) намір вчинити умисне вбивство;
- 3) незакінчений замах на умисне вбивство;
- 4) закінчений замах на умисне вбивство;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

38. Під виглядом отрути Галина придбала звичайну крейду. Реалізуючи умисел на вбивство коханки свого нареченого Світлани, вона підсипала крейду у горнятко з кавою. Світлана це помітила та заявила у поліцію про намір Галини вбити її. Має місце:

- 1) замах із недостатніми засобами;
- 2) замах із непридатним знаряддям;
- 3) замах на непридатний об'єкт;
- 4) замах на недостатній об'єкт;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

39. Фелікс отримав замовлення на викрадення коштовностей в особливо великому розмірі з місцевого музею. Він зумів проникнути у сховище, але коштовностей там не виявилось. Має місце:

- 1) готування до крадіжки з проникненням в особливо великому розмірі;
- 2) добровільна відмова від вчинення крадіжки з проникненням в особливо великому розмірі;
- 3) незакінчений замах на крадіжку з проникненням в особливо великому розмірі;
- 4) закінчений замах на крадіжку з проникненням в особливо великому розмірі;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

40. Фелікс отримав замовлення на вбивство бізнесмена Аркадія. Для цього Фелікс проник у його будинок, але Аркадій туди не прийшов, бо про все дізнався. Має місце:

- 1) готування до умисного вбивства;
- 2) добровільна відмова від умисного вбивства;
- 3) незакінчений замах на умисне вбивство;
- 4) закінчений замах на умисне вбивство;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

41. Відповідно до законодавчого визначення, добровільною відмовою при незакінченому кримінальному правопорушенні є:

- 1) припинення особою за своєю волею готування до кримінального правопорушення або замаху на кримінальне правопорушення, якщо при цьому вона усвідомлювала можливість доведення кримінального правопорушення до кінця;
- 2) припинення особою за своєю волею готування до кримінального правопорушення або замаху на кримінальне правопорушення, якщо при цьому вона усвідомлювала можливість доведення кримінального правопорушення до кінця;
- 3) припинення особою за своєю волею лише готування до кримінального правопорушення, якщо при цьому вона усвідомлювала можливість доведення кримінального правопорушення до кінця;
- 4) припинення особою за своєю волею лише замаху на кримінальне правопорушення, якщо при цьому вона

усвідомлювала можливість доведення кримінального правопорушення до кінця;

5) жодна відповідь не є правильною.

42. Своєчасність як кримінально-правова ознака добровільної відмови означає:

1) припинення лише готування до кримінального правопорушення;

2) припинення лише замаху на кримінальне правопорушення;

3) припинення готування до кримінального правопорушення або незакінченого замаху на кримінальне правопорушення;

4) припинення готування до кримінального правопорушення або замаху на кримінальне правопорушення;

5) жодна відповідь не є правильною.

43. Визначте правильне положення, яке стосується кримінально-правових ознак добровільної відмови від доведення кримінального правопорушення до кінця:

1) ініціатива добровільної відмови від доведення кримінального правопорушення до кінця може належати й іншим особам, а не лише особі;

2) добровільна відмова від доведення кримінального правопорушення до кінця можлива лише шляхом активних дій;

3) в окремих випадках добровільна відмова від доведення кримінального правопорушення до кінця можлива і на стадії закінченого кримінального правопорушення;

4) мотиви добровільної відмови не впливають на визнання відмови добровільною;

5) жодна відповідь не є правильною.

44. Визначте правильне положення, яке стосується кримінально-правових ознак добровільної відмови від доведення кримінального правопорушення до кінця:

1) добровільна відмова від доведення кримінального правопорушення до кінця можлива шляхом як дії, так і бездіяльності;

2) ініціатива добровільної відмови від доведення кримінального правопорушення до кінця може належати й іншим особам, але остаточне рішення про припинення посягання приймає самостійно особа, яка добровільно відмовляється від доведення кримінального правопорушення до кінця;

3) добровільна відмова виключає кримінальну відповідальність особи, яка її вчинила;

4) добровільна відмова, на відміну від дійового каяття, можлива лише щодо кримінальних правопорушень, вчинених через необережність;

5) жодна відповідь не є правильною.

45. Микита здійснив постріл з вогнепальної зброї у плановану жертву, але промахнувся. Повторного пострілу Микита не зробив та втік. Має місце:

1) дійове каяття;

2) добровільна відмова від доведення умисного вбивства до кінця;

3) готування до умисного вбивства;

4) закінчений замах на умисне вбивство;

5) жодна відповідь не є правильною.

46. Сергій та Іван розпивали спиртні напої. Між ними виникла сварка, яка переросла у бійку. Сергій вхопив ніж з довгим лезом та наніс декілька ударів Івану у грудну клітку. Іван почав втрачати свідомість. Сергій зрозумів, що Іван помирає. Він викликав медиків та поліцію, а також інтенсивно надавав медичну допомогу. Івана вдалося врятувати, але йому було заподіяно середньої тяжкості тілесне ушкодження. Має місце:

1) успішна добровільна відмова;

2) повністю невдала добровільна відмова;

3) частково невдала добровільна відмова;

4) добровільна відмова відсутня;

5) жодна відповідь не є правильною.

47. З метою застосування під час самооборони Руслан вирішив придбати вогнепальну зброю, хоча дозволу на це в установленому порядку не отримував.

За два квартали від його будинку Руслан був зупинений працівниками поліції, які виявили у нього заборонений предмет – придбану ним вогнепальну зброю. Має місце:

1) замах на кримінальне правопорушення, яке передбачено ч. 1 ст. 263 КК України;

2) закінчене кримінальне правопорушення, яке передбачено ч. 1 ст. 263 КК України;

3) готування до кримінального правопорушення, яке передбачено ч. 1 ст. 263 КК України;

4) намір вчинити носіння вогнепальної зброї без передбаченого законом дозволу;

5) жодна відповідь не є правильною.

48. Мартин, Зеновій та Герасим, які керували фанклубом однієї місцевої футбольної команди, під час матчу закликали фанів команди трохи «навести порядок у місті», оскільки були незадоволені програшем їхніх улюбленців. Погроми не відбулися, бо вчасно зреагували правоохоронні органи. Має місце:

1) закінчений замах на кримінальне правопорушення, яке передбачено ст. 295 КК України;

2) закінчене кримінальне правопорушення, передбачене ст. 295 КК України;

3) незакінчене кримінальне правопорушення, передбачене ст. 295 КК України;

4) намір вчинити кримінальне правопорушення, передбачене ст. 295 КК України;

5) жодна відповідь не є правильною.

49. Захар (20 років) запропонував Семену (16 років) піти пограбувати дачні будиночки, які вже зачинені на зиму. Він пообіцяв награтоване розподілити порівну. Пропозиція виявилася для Семена привабливою, він погодився. Про це він проговорився своєму другу Івану, який розказав про це батькам Семена. Після проведеної бесіди Семен – відмовився. Має місце:

1) намір вчинити кримінальне правопорушення, передбачене ст. 304 КК України;

2) закінчене кримінальне правопорушення, передбачене ст. 304 КК України;

3) незакінчене кримінальне правопорушення, передбачене ст. 304 КК України;

4) закінчений замах на кримінальне правопорушення, яке передбачене ст. 304 КК України;

5) жодна відповідь не є правильною.

50. Арсен пізно повертався з роботи. Він давно помітив, що біля одного будинку господар завжди залишав свій автомобіль ВАЗ-2101. На диво Арсена двері авто були відчинені. У бардачку він знайшов ключі. Арсен завів двигун і поїхав додому. Зранку автомобіль повернув на своє місце стоянки. Господар ще зранку помітив, що авто зникло і заявив у поліцію. Має місце:

1) добровільна відмова від незаконного заволодіння транспортним засобом;

2) незаконне заволодіння транспортним засобом (ч. 1 ст. 289 КК України);

3) дійове каяття;

4) незакінчене незаконне заволодіння транспортним засобом (ч. 1 ст. 289 КК України);

5) жодна відповідь не є правильною.

ЗАДАЧІ

1. Троє друзів відпочивали у замиському будинку. Під вечір Олег запропонував сходити трохи розвіятися. Поряд із будинком розпочиналася територія природного заповідника. Юрій взяв мисливську рушницю його батька. І зі словами – а раптом трапиться здобич – троє пішли у напрямку лісу. Вони нічого не вполювали. Повертаючись назад, їх зустрів представник лісової охорони.

Ознайомтеся зі ст. 246 та Постановою Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику у справах про злочини та інші правопорушення проти довкілля» від 10 грудня 2004 року № 17.

Вирішіть питання про стадію вчиненого діяння.

2. Зеновій підробив довідку про заробітну плату з метою використати її для отримання банківського кредиту, який не мав намір повертати. Наступного дня він подав у банк

необхідний пакет документів. Рішення про надання кредиту було позитивним, але Зеновій передумав його отримувати через страх бути викритим.

Ознайомтеся зі ст.ст. 358 та 190 КК України.

Яке рішення має прийняти суд?

Варіант 1. Дружина Зіна просила Зеновія не використовувати кредитні кошти через те, що його можуть засудити. Під натиском дружини Зеновій кредит не взяв.

Оцініть ситуацію з урахуванням варіанту.

Варіант 2. Зеновій не подавав довідку у банк, тому що зрозумів, що вона складена неналежно.

Оцініть ситуацію з урахуванням варіанту.

3. Семен придбав розсаду 200 рослин коноплі та висадив її на дачній ділянці. Через декілька днів у сусіда в будинку прорвало водогін і вся вода ринула на Семенову ділянку. Як наслідок усі рослини коноплі було знищено.

Ознайомтеся зі ст. 310 КК України.

Визначте момент закінчення цього складу кримінального правопорушення.

Вирішіть питання про підставність притягнення Семена до кримінальної відповідальності.

4. Працівники поліції переслідували Євгена за вчинення умисного вбивства народного депутата. Втікаючи, Євген здійснював постріли у бік правоохоронців. В результаті пострілу одного було вбито, іншому – заподіяно умисне тяжке тілесне ушкодження. Євгена не вдалося затримати.

Ознайомтеся зі ст.ст. 112 та 348 КК України.

Вирішіть питання про стадію вчинення кримінального правопорушення.

5. Сергій та Григорій вирішили пограбувати ювелірну крамницю. Вони зайшли у крамницю і макетом пістолета почали погрожувати продавчині. Вона не на жарт перелякалася, але зуміла натиснути кнопку виклику охорони. Сергій та Григорій зрозуміли, що викриті, і почали втікати з награваним. Вони були затримані працівниками охорони, коли сідали в авто біля крамниці.

Ознайомтеся з Постановою Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику у справах про злочини проти власності» від 6 листопада 2009 року № 10.

Вирішіть питання про стадію вчинення розбою.

Варіант 1. Сергій та Григорій зрозуміли, що продавчиня викликала працівників охорони. Вони залишили сумки із награваним та втекли.

Оцініть ситуацію з урахуванням варіанту.

Варіант 2. Сергій та Григорій забігли у крамницю і, не звертаючи увагу на продавчинь, швидко розбивали вітрини та складали ювелірку в рюкзаки. Вони не змогли вийти із крамниці, оскільки були затримані працівниками охорони.

Ознайомтеся з Постановою Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику у справах про злочини проти власності» від 6 листопада 2009 року № 10.

Оцініть ситуацію з урахуванням варіанту.

6. Тарас та його сусід Григорій тривалий час ворогували щодо меж земельної ділянки. Ситуація ще більше загострилася, коли Григорій розпочав будувати на спірній межі паркан. Розмови не допомагали. Розлючений Тарас взяв в руки сокиру і сказав до Григорія, якщо той не залишить межу, то він ні перед чим не зупиниться. Григорій заявив у правоохоронні органи щодо висловлених йому погроз вбивством та готуванням до умисного вбивства.

Ознайомтеся зі ст.ст. 115 та 129 КК України.

Чи підставними є вимоги Григорія?

7. На одному з місцевих паркінгів Віталій та Олексій побачили, що Жанна залишила незачиненим вікно бічних дверей свого авто «Ауді А7», 2018 року випуску. Дочекавшись, коли Жанна зайде в офіс, Віталій за допомогою підручних засобів зумів відкрити двері. Олексій сів за кермо та намагався вимкнути сигналізацію, використовуючи свій ноутбук. Вони втекли, оскільки були помічені перехожими, які уже викликали поліцію.

Варіант 1. Олексій зумів запустити двигун, але через неправильно припаркований автомобіль поряд вони змушені були відмовитися від свого наміру.

Варіант 2. Олексій не запустив двигун. Тоді Віталій запропонував підштовхнути авто. Олексій був за кермом, а Віталій штовхав авто. Автомобіль рушив з місця, але десь через метр зупинився. Олексій та Віталій змушені були відмовитися від свого наміру.

Варіант 3. Олексій та Віталій спостерігали за Жанною. Коли вона зайшла в офіс, Віталій зайшов з нею в ліфт, щоб перехопити сигнал від брелока, який він передав Олексію. Олексій, використовуючи цей сигнал біля автомобіля, пробував відкрити сигналізацію. Намір не вдався. Вони були затримані працівниками поліції.

Ознайомтеся зі ст. 286 та Постановою Пленуму Верховного Суду України «Про практику застосування судами України законодавства у справах про деякі злочини проти безпеки дорожнього руху та експлуатації транспорту, а також адміністративні правопорушення на транспорті» від 23 грудня 2005 року № 14.

Вирішіть питання про кримінально-правові наслідки вчиненого Олексієм та Віталієм.

8. Медсестра Килина за домовленістю із подружжям Тараса та Ірини мала підмінити їхню дитину на дитину Яни. Коли Яні після пологів дали чужу дитину, вона одразу ж зрозуміла підміну. Вона здійняла галас. В той час Килина уже несла дитину Яни у палату до Ірини. Через наявний хаос у пологовому вона повернула дитину назад. Отримані від Ірини гроші вона повернула.

Ознайомтеся зі ст. 148 КК України.

Вирішіть питання про кримінально-правові наслідки дій Килини, Тараса та Ірини.

9. Роман мав задум під виглядом працівника поліції зайнятися стягуванням штрафів із власників неправильно припаркованих транспортних засобів. Для цього він придбав відповідний формений одяг, підробив посвідчення працівника поліції. Проходячи по центру міста, був затриманий працівниками поліції.

Ознайомтеся зі ст.ст. 353 та 358 КК України.

Вирішіть питання про кримінально-правові наслідки дій, вчинених Романом.

Варіант 1. Розуміючи, що у нього мало знань у сфері законодавства, яке регламентує діяльність поліції, задум свій не реалізував.

Оцініть ситуацію з урахуванням варіанту.

Варіант 2. Розуміючи, що у вихідні дні паркування є безкоштовним, Роман вирішив проводити свою діяльність у найближчий робочий день.

Оцініть ситуацію з урахуванням варіанту.

10. Іванна викрала у пенсіонерки Зінаїди пенсійне посвідчення, в яке мала намір внести свої особисті дані. Підроблений документ Зінаїда хотіла використовувати для звільнення від оплати у міському транспорті.

Ознайомтеся зі ст.ст. 357 та 358 КК України.

Визначте стадії вчинених Іванною кримінальних правопорушень.

Вирішіть питання про їх кримінально-правові наслідки.

Варіант 1. Зінаїда внесла свої дані у чуже посвідчення. При пред'явленні посвідчення контролерам підrobка була виявлена.

Оцініть ситуацію з урахуванням варіанту.

Варіант 2. Зінаїда внесла свої дані у чуже посвідчення. Вона не наважилася пред'явити підrobку контролерам у транспорті. Підrobку потім спалила.

Оцініть ситуацію з урахуванням варіанту.

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ З ВИКОРИСТАННЯМ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ

1. Ознайомтеся з Постановою колегії суддів Третьої судової палати Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 11 жовтня 2023 року у справі № 756/15397/19 (провадження № 51-3647км234). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/114292175>

Обґрунтуйте відповіді на такі питання:

– У чому, на думку захисника, полягало неправильне застосування кримінального законодавства щодо його клієнта?

– Який висновок зробив Касаційний кримінальний суд

щодо добровільної здачі зброї, бойових припасів, вибухових речовин або вибухових пристроїв відповідно до ч. 3 ст. 263 КК України?

- Чим добровільна здача зброї, бойових припасів, вибухових речовин або вибухових пристроїв відрізняється від добровільної відмови від вчинення кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 263 КК України?

2. Ознайомтеся з Постановою колегії суддів Третьої судової палати Касаційного кримінального суду від 29 січня 2020 року у справі № 710/112/16-к (провадження № 51-3189км19). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/87365808>

Обґрунтуйте відповіді на питання:

- У чому, на думку прокурора, полягало неправильне застосування судами кримінального законодавства за обставинами справи?

- Яку правову позицію висловив Касаційний кримінальний суд щодо кримінально-правових ознак замаху на умисне вбивство?

- При яких обставинах можлива добровільна відмова від умисного вбивства на стадії закінченого замаху на кримінальне правопорушення?

3. Ознайомтеся з Постановою Верховного Суду від 11 грудня 2014 року у справі № 5-32кє14. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/44749621>

Обґрунтуйте відповіді на такі питання:

- Які обставини справи мали місце та які рішення прийняли суди першої та апеляційної інстанцій?

- Які аргументи наводив захисник у касаційній скарзі щодо відсутності в діях засудженої ознак замаху на умисне вбивство?

- Яку правову позицію висловив Верховний Суд щодо замаху на злочин?

- Які обставини, за позицією Верховного Суду, свідчать про наявність у діяння винного прямого умислу на вчинення злочину?

- Яке рішення прийняв Верховний Суд?

4. Ознайомтеся з Постановою колегії Першої судової палати Касаційного кримінального суду від 9 жовтня 2018 року у справі № 372/4155/15-к (провадження № 51-941км18). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/77684950>

Обґрунтуйте відповіді на такі питання:

– Чим захисник мотивував неправильну кваліфікацію вчиненого як готування до кваліфікованого умисного вбивства?

– Яку правову позицію висловив Верховний Суд щодо кримінально-правових ознак готування як стадії кримінального правопорушення?

– Чи встановив Верховний Суд наявність провокації злочину у діях правоохоронних органів?

– Яке рішення прийняв Верховний Суд?

5. Ознайомтеся з вироком Ренійського районного суду Одеської області від 22 травня 2025 року у справі № 510/474/25 (провадження № 1-кп/510/328/25). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/127561023>

Обґрунтуйте відповіді на такі питання:

– Які обставини вчиненого кримінального правопорушення мали місце?

– На підставі яких кримінально-правових ознак суд встановив у вчиненому діянні замах на контрабанду наркотичних засобів?

– Яким чином суд врахував стадію вчинення кримінального правопорушення при призначенні покарання?

6. Ознайомтеся з вироком Черкаського апеляційного суду від 17 вересня 2025 року у справі № 698/879/24 (провадження № 11-кп/821/477/25). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/130329748>

Обґрунтуйте відповіді на такі питання:

– Які обставини вчиненого кримінального правопорушення мали місце?

– Які аргументи покладено в обґрунтування касаційної скарги?

- Визначте момент закінчення кожного вчиненого кримінального правопорушення.
- Які обставини суд врахував для визначення стадій вчинених особою кримінальних правопорушень?
- Яке рішення прийняв апеляційний суд?

КОНТРОЛЬНІ ЗАПИТАННЯ

1. Які стадії кримінального правопорушення передбачено КК України?
2. Що слід розуміти під закінченим кримінальним правопорушенням?
3. Як співвідносяться поняття «час вчинення кримінального правопорушення» та «момент закінчення кримінального правопорушення»?
4. Як визначити момент закінчення кримінального правопорушення з формальним, усіченим та матеріальним складом?
5. Які підвиди кожного виду кримінального правопорушення можна виділити залежно від конструкції ознак об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення?
6. З якого моменту слід вважати закінченими триваюче та продовжуване кримінальне правопорушення?
7. Визначте стадії незакінченого кримінального правопорушення.
8. Що треба розуміти під готуванням до кримінального правопорушення?
9. Визначте об'єктивні та суб'єктивні ознаки готування до кримінального правопорушення.
10. Як розмежувати виявлення наміру на вчинення кримінального правопорушення від готування до кримінального правопорушення?
11. Які є межі караності готування до кримінального правопорушення?
12. Яка формула кримінально-правової кваліфікації готування до кримінального правопорушення?
13. Що слід розуміти під замахом на кримінальне правопорушення?
14. Визначте об'єктивні та суб'єктивні ознаки замаху на кримінальне правопорушення.

15. Які види замаху визначено у КК України?
16. Що потрібно розуміти під закінченим і незакінченим замахом?
17. Яка формула кримінально-правової кваліфікації замаху на кримінальне правопорушення?
18. Як слід розмежовувати готування до кримінального правопорушення від замаху на кримінальне правопорушення?
19. Що потрібно розуміти під добровільною відмовою при незакінченому кримінальному правопорушенні?
20. Яким кримінально-правовим ознакам має відповідати добровільна відмова від незакінченого кримінального правопорушення?
21. Чи підлягає особа кримінальній відповідальності при добровільній відмові при незакінченому кримінальному правопорушенні?

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ДЛЯ ОПРАЦЮВАННЯ ТЕМИ

1. Авраменко О. В., Парасюк Н. М., Телефанко Б. М. Кримінально-правовий інститут стадій злочину. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2015. № 1. С. 267–282.
2. Ангелуца Н. П., Буряк Є. В. Особливості добровільної відмови від готування до вчинення кримінального правопорушення. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право*. 2024. Вип. 84. Ч. 3. С. 246–251.
3. Буряк Є. В., Негода А. С. Юридична природа добровільної відмови від кримінального правопорушення в доктрині кримінального права України. *Академічні візії*. 2024. Вип. 34. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/1304/1213>
4. Вакула І. Ю. Стадії вчинення злочину за кримінальним правом України та Республіки Польща: порівняльно-правове дослідження : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Львів, 2019. 209 с. URL: https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/3544/1/vakula_d.pdf
5. Горностаї А. В. Замах на злочин при перевищенні меж необхідної оборони та заходів, необхідних для затримання злочинця. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2015. № 2(5). С. 111–121.

6. Гродецький Ю. В. Добровільна відмова при незакінченому кримінальному правопорушенні. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2025. № 1(23). С. 311–321.
7. Гродецький Ю. В. Загальні правила кваліфікації кримінального правопорушення з урахуванням його стадій. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2021. № 2(16). С. 310–325.
8. Гродецький Ю. В. Стадії вчинення злочину та добровільна відмова за законодавством пострадянських держав. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2018. Вип. 2. С. 15–48. URL: http://nauka.nlu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/12/02_Grodetskiy.pdf
9. Гродецький Ю. В. Шляхи вдосконалення норм про стадії вчинення злочину та про добровільну відмову. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2020. № 2(14). С. 1–13.
10. Дмитрук М. М. Виокремлення «закінченого злочину» як самостійної стадії суперечить правилам логіки та Кримінальному кодексу України. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2019. № 3. С. 115–118.
11. Красницький І. В., Щутяк Л. С. Відповідальність за замах на злочин за кримінальним правом України : монографія. Львів : ЛьвДУВС, 2015. 224 с. URL: http://nbuviap.gov.ua/images/dorobku_partneriv/Krasnuckiy.pdf
12. Тихий В. П. Замах на злочин. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2015. № 2(5). С. 346–351.

Тема 10

**СПІВУЧАСТЬ
У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВОПОРУШЕННІ.
ПРИЧЕТНІСТЬ ДО КРИМІНАЛЬНОГО
ПРАВОПОРУШЕННЯ**

1. Питання для теоретичного засвоєння:

1. Поняття та значення співучасті у кримінальному правопорушенні. Ознаки співучасті.

2. Види співучасників кримінального правопорушення (виконавець (співвиконавець) кримінального правопорушення; організатор кримінального правопорушення; підбурювач до кримінального правопорушення; пособник кримінального правопорушення). Кримінальна відповідальність співучасників кримінального правопорушення: підстави, межі. Поняття та значення ексцесу.

3. Форми співучасті та їх юридична характеристика (вчинення кримінального правопорушення групою осіб; групою осіб за попередньою змовою; організованою групою; злочинною організацією).

4. Кримінальна відповідальність організатора та учасників організованої групи чи злочинної організації.

5. Добровільна відмова при співучасті.

6. Поняття та форми причетності до вчинення кримінального правопорушення.

2. Виконайте завдання до теми.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

1. Відповідно до законодавчого визначення, співучастю у кримінальному правопорушенні є:

1) спільна участь декількох осіб у вчиненні кримінального правопорушення;

2) умисна спільна участь декількох осіб у вчиненні кримінального правопорушення;

3) умисна спільна участь декількох осіб у вчиненні умисного кримінального правопорушення;

4) умисна спільна участь декількох осіб у вчиненні умисного злочину;

5) жодна відповідь не є правильною.

2. Співучасть у кримінальному правопорушенні (відповідно до законодавчої дефініції) є:

1) умисна спільна участь декількох суб'єктів кримінального правопорушення у вчиненні кримінального правопорушення;

2) умисна спільна участь декількох суб'єктів кримінального правопорушення у вчиненні умисного кримінального правопорушення;

3) умисна спільна участь декількох суб'єктів кримінального правопорушення у вчиненні лише умисного злочину;

4) умисна спільна участь декількох суб'єктів кримінального правопорушення у вчиненні лише умисного кримінального проступку;

5) жодна відповідь не є правильною.

3. Визначте положення, яке неправильно характеризує об'єктивну ознаку співучасті у кримінальному правопорушенні:

1) співучасть можлива у випадку, коли один зі співучасників вчиняє кримінальне правопорушення умисно, а інший через необережність;

2) кількісна ознака співучасті визначається тим, що всі особи, які спільно вчиняють кримінальне правопорушення, наділені ознаками суб'єкта кримінального правопорушення;

3) кримінальне правопорушення та суспільно небезпечні наслідки є єдиними для всіх співучасників;

4) співучасть можлива лише на стадії незакінченого кримінального правопорушення;

5) жодна відповідь не є правильною.

4. Визначте положення, яке неправильно характеризує об'єктивну ознаку співучасті у кримінальному правопорушенні:

1) співучасть неможлива після вчинення кримінального правопорушення, коли умисел повністю зреалізований і у вчиненому наявні всі ознаки складу кримінального правопорушення;

2) між діями співучасників є випадковий причиновий зв'язок;

3) спільність як ознака співучасті – це об'єднання зусиль усіх співучасників задля спільного результату;

4) не є співучасником особа, яка вчиняє кримінальне правопорушення внаслідок фізичного або психічного примусу;

5) жодна відповідь не є правильною.

5. Визначте положення, яке неправильно характеризує суб'єктивну ознаку співучасті у кримінальному правопорушенні:

1) усі співучасники у співучасті повинні діяти умисно;

2) усі співучасники у співучасті повинні діяти лише з прямим умислом;

3) принаймні один зі співучасників може вчиняти кримінальне правопорушення з необережності;

4) виконавець не обов'язково повинен усвідомлювати кримінальну протиправність усіх та кожного зокрема співучасників;

5) жодна відповідь не є правильною.

6. Визначте положення, яке неправильно характеризує суб'єктивну сторону діяння співучасника:

1) організатор може діяти як з прямим, так і з непрямым умислом;

2) виконавець може діяти як з прямим, так і з непрямым умислом;

3) підбурювач може діяти як з прямим, так і з непрямым умислом;

4) пособник може діяти як з прямим, так і з непрямым умислом;

5) жодна відповідь не є правильною.

7. Виконавцем кримінального правопорушення, вчиненого у співучасті, є:

1) особа, яка безпосередньо вчинила кримінальне правопорушення за відсутності спільності з іншими суб'єктами кримінального правопорушення;

2) особа, яка шляхом використання неосудної особи вчинила кримінальне правопорушення;

3) особа, яка шляхом використання особи, котра не досягла віку, з якого настає кримінальна відповідальність, вчинила кримінальне правопорушення;

4) особа, яка шляхом використання особи, котра діє під фізичним або психічним примусом, вчинила кримінальне правопорушення;

5) жодна відповідь не є правильною.

8. Відповідно до законодавчого визначення, виконавцем (співвиконавцем) кримінального правопорушення є:

1) особа, яка у співучасті з іншими особами безпосередньо чи шляхом використання інших осіб, що відповідно до закону не підлягають кримінальній відповідальності за скоєне, вчинила кримінальне правопорушення, передбачене КК України;

2) особа, яка лише у співучасті з іншими суб'єктами кримінального правопорушення безпосередньо вчинила кримінальне правопорушення, передбачене КК України;

3) особа, яка лише шляхом використання інших осіб, що відповідно до закону не підлягають кримінальній відповідальності за скоєне, вчинила кримінальне правопорушення, передбачене КК України;

4) особа, яка у співучасті з іншими суб'єктами кримінального правопорушення безпосередньо чи шляхом використання інших осіб, що відповідно до закону не підлягають кримінальній відповідальності за скоєне, вчинила кримінальне правопорушення, передбачене КК України;

5) жодна відповідь не є правильною.

9. Визначте положення, яке неправильно характеризує форми співвиконавства:

1) кожен зі співучасників повністю виконує об'єктивну сторону кримінального правопорушення;

2) один зі співучасників виконує лише частину діяння, яке становить об'єктивну сторону складу кримінального правопорушення, а другий – іншу частину;

3) особа створює умови для необережного вчинення кримінального правопорушення іншою особою;

4) один співвиконавець вчиняє діяння, які описані у диспозиції статті Особливої частини КК України, а інший їх не виконує, але перебуває на місці вчинення посягання, вчиняючи такі діяння, без яких вчинення кримінального правопорушення значно ускладнювалося;

5) жодна відповідь не є правильною.

10. Іванна (16 років) разом із Вітою (13 років) вчиняли грабежі пасажирів громадського транспорту. Награбоване ділили порівну. Чи вчиняли вони кримінальні правопорушення у співучасті:

1) ні, тому що Іванна не повідомила органу досудового розслідування про свою «напарницю»;

2) так, вони є співучасниками, оскільки діяли спільно задля реалізації єдиного умислу та спільного результату;

3) ні, тому що Віта не досягла віку, з якого настає кримінальна відповідальність за грабіж;

4) ні, тому що обидві є неповнолітніми;

5) жодна відповідь не є правильною.

11. У якому положенні неправильно сформульовано правило про притягнення до кримінальної відповідальності співучасників:

1) пособник підлягає кримінальній відповідальності за відповідною частиною ст. 27 КК України, яка містить визначення пособника, і тією статтею (частиною статті) Особливої частини КК України, яка передбачає кримінальне правопорушення, вчинене виконавцем;

2) виконавець підлягає кримінальній відповідальності за відповідною частиною ст. 27 КК України, яка містить визначення виконавця, і тією статтею (частиною статті) Особливої частини КК України, яка передбачає кримінальне правопорушення, вчинене ним;

3) організатор підлягає кримінальній відповідальності за відповідною частиною ст. 27 КК України, яка містить

визначення пособника, і тією статтею (частиною статті) Особливої частини КК України, яка передбачає кримінальне правопорушення, вчинене виконавцем;

4) підбурювач підлягає кримінальній відповідальності за відповідною частиною ст. 27 КК України, яка містить визначення пособника, і тією статтею (частиною статті) Особливої частини КК України, яка передбачає кримінальне правопорушення, вчинене виконавцем;

5) жодна відповідь не є правильною.

12. Відповідно до законодавчого визначення, формою організаторства не є:

1) керування підготовкою чи вчиненням кримінальних правопорушень;

2) утворення групи осіб за попередньою змовою та керівництво нею;

3) організація вчинення кримінального правопорушення;

4) в усіх відповідях вказано правильно законодавчо передбачені форми організаторства;

5) жодна відповідь не є правильною.

13. Северин надумав збагатитися однією стародавньою ювелірною прикрасою, яку потрібно було перевезти в Україну з сусідньої держави – Республіки Польща. Обдумавши добре усі можливі етапи вчинення контрабанди, він почав підшуковувати спільника, який би зміг це успішно зреалізувати. Стасьо часто їздив в Україну у бізнесових справах і за винагороду погодився це зробити. Але дізнавшись від свого знайомого митника, що Україна посилила митний контроль – наступного дня відмовився та повернув прикрасу і завдаток. Чи можна вважати Северина організатором кримінального правопорушення, вчиненого у співучасті:

1) так, Северин є організатором готування до контрабанди, оскільки Стасьо добровільно відмовився від вчинення кримінального правопорушення на стадії готування;

2) ні, Северин не є організатором, оскільки Стасьо не реалізував заплановане кримінально протиправне діяння;

3) ні, Северин не є організатором, а буде виконавцем, оскільки залучив до вчинення контрабанди Стася, який відмовився її вчиняти;

4) так, Северин є організатором незакінченого замаху на контрабанду, оскільки Стасьо добровільно відмовився від вчинення кримінального правопорушення на стадії замаху;

5) жодна відповідь не є правильною.

14. Вкажіть положення, яке неправильно визначає підбурювача:

1) це особа, яка спонукала іншого співучасника до вчинення кримінального правопорушення;

2) перелік способів, відповідно до яких діє підбурювач, є вичерпно визначений у КК України;

3) підбурювач діє виключно із прямим умислом;

4) підбурювання може полягати як у діях, так і в бездіяльності;

5) в усіх відповідях містяться положення, які неправильно характеризують підбурювача.

15. Відповідно до законодавчого визначення, пособником є особа, яка:

1) заздалегідь не обіцяла переховувати особу, яка вчинила кримінальне правопорушення;

2) заздалегідь не обіцяла переховати знаряддя чи засоби вчинення кримінального правопорушення;

3) заздалегідь не обіцяла переховати предмети, здобуті кримінально протиправним шляхом;

4) заздалегідь не обіцяла придбати чи збути предмети, здобуті кримінально протиправним шляхом;

5) в усіх відповідях містяться положення, які неправильно характеризують пособника.

16. В науці кримінального права виділяють такі види пособництва:

1) фізичне та психологічне;

2) фізичне та технічне;

3) фізичне та інтелектуальне;

- 4) фізичне та моральне;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

17. До Геннадія звернувся Сергій із проханням надати йому консультацію з виготовлення саморобного вибухового пристрою. Сергій мав намір влаштувати такий пристрій у дачному будинку, щоб вберегти майно від злодіїв. Геннадій поділився досвідом влаштування такої вибухівки. У діях Геннадія має місце:

- 1) інтелектуальне пособництво;
- 2) фізичне пособництво;
- 3) технічне пособництво;
- 4) механічне пособництво;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

18. Оксана прокинулася пізно вночі від стукоту у двері. Це був її наречений Ігнат, який просив захвати його від поліції, оскільки втікав із місця вчинення розбою. В руках він тримав чужу сумку із грішми. Оксана є:

- 1) пособник злочину, вчиненого Ігнатом;
- 2) причетна до злочину, вчиненого Ігнатом;
- 3) співник Ігната у вчиненому ним злочину;
- 4) приховує злочин Івана, але не буде підлягати за це кримінальній відповідальності, бо є його нареченою;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

19. Ознаки, що характеризують особу окремого співучасника, ставляться у вину:

- 1) лише цьому співучаснику;
- 2) лише співучаснику, який усвідомлював ці ознаки;
- 3) лише співучаснику, який був організатором кримінального правопорушення;
- 4) лише співучаснику, який був виконавцем кримінального правопорушення;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

20. Володимир і Тарас вчинили розбій, заволодівши чужим майном Олексія в особливо великому розмірі. Тарас має непогашену судимість за розбій. Володимир

про це знав. З огляду на попередній кримінально протиправний досвід, він і запропонував Тарасу спільно вчинити злочин. Має місце:

1) Володимир і Тарас – розбій за попередньою змовою групою осіб особою, яка раніше вчинила розбій в особливо великих розмірах;

2) Володимир – розбій за попередньою змовою групою осіб особою в особливо великих розмірах, а Тарас – розбій за попередньою змовою групою осіб особою, яка раніше вчинила розбій в особливо великих розмірах;

3) Володимир – підбурювач до розбою за попередньою змовою групою осіб особою в особливо великих розмірах, а Тарас – розбій за попередньою змовою групою осіб особою, яка раніше вчинила розбій в особливо великих розмірах;

4) Володимир – організатор до розбою за попередньою змовою групою осіб особою в особливо великих розмірах, а Тарас – розбій за попередньою змовою групою осіб особою, яка раніше вчинила розбій в особливо великих розмірах;

5) жодна відповідь не є правильною.

21. Інші обставини, що обтяжують відповідальність і передбачені у статтях Особливої частини КК України як ознаки кримінального правопорушення, що впливають на кваліфікацію дій виконавця, ставляться у вину:

1) всім співучасникам, які брали участь у виконанні об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення;

2) лише тим співучасникам, які брали участь у виконанні об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення;

3) лише співучаснику, який усвідомлював ці обставини;

4) лише організатору кримінального правопорушення;

5) жодна відповідь не є правильною.

22. Арсен погодився на вбивство коханки свого «боса» Зоряни за значну винагороду. Після доведення умислу до завершення, Арсен із соціальних мереж дізнався, що вона була вагітною. На запитання про те, чому про це йому не було повідомлено раніше, отримав відповідь – чим менше знає, то краще спить. Чи можна вважати Арсена виконавцем злочину у співучасті:

1) ні, Арсен не є співучасником, але буде підлягати кримінальній відповідальності за умисне вбивство без обтяжуючих ознак;

2) так, Арсен є виконавцем умисного вбивства з корисливих мотивів, вчиненого на замовлення «боса»;

3) так, Арсен є виконавцем умисного вбивства жінки, яка завідомо для винного перебувала у стані вагітності, з корисливих мотивів вчиненого на замовлення «боса»;

4) ні, Арсен не є співучасником, а нести кримінальну відповідальність за умисне вбивство буде лише «бос»;

5) жодна відповідь не є правильною.

23. Якщо виконавець вчинив незакінчене кримінальне правопорушення, то інші співучасники:

1) не підлягають кримінальній відповідальності;

2) підлягають кримінальній відповідальності лише за закінчений замах на кримінальне правопорушення;

3) підлягають кримінальній відповідальності лише за незакінчений замах на кримінальне правопорушення;

4) підлягають кримінальній відповідальності за участь у незакінченому кримінальному правопорушенні;

5) жодна відповідь не є правильною.

24. Тимур не зміг відкрити сейф у приміщенні нотаріальної контори та змушений був утекти. Зінаїда, яка підбурила його до вчинення кримінального правопорушення, відмовилася частково оплатити проведenu роботу. Має місце:

1) Зінаїда не підлягає кримінальній відповідальності, оскільки не отримала планований результат, а Тимур – незакінчений замах на викрадення чужого майна з проникненням у приміщення;

2) Зінаїда – підбурювач до незакінченого замаху на викрадення чужого майна з проникненням у приміщення, а Тимур – незакінчений замах на викрадення чужого майна з проникненням у приміщення;

3) Зінаїда – готування на викрадення чужого майна з проникненням у приміщення, а Тимур – незакінчений замах на викрадення чужого майна з проникненням у приміщення;

4) Зінаїда – організатор незакінченого замаху на викрадення чужого майна з проникненням у приміщення, а Тимур – незакінчений замах на викрадення чужого майна з проникненням у приміщення;

5) жодна відповідь не є правильною.

25. Якщо виконавець вчинив кримінальне правопорушення, яке не охоплювався умислом інших співучасників, то вони:

1) підлягають кримінальній відповідальності за вчинене виконавцем кримінальне правопорушення;

2) підлягають кримінальній відповідальності лише у випадку, якщо вчинений виконавцем злочин є тяжким;

3) не підлягають кримінальній відповідальності за вчинене виконавцем кримінальне правопорушення, яке не охоплювалося їх умислом;

4) підлягають кримінальній відповідальності лише у випадку, якщо вчинений виконавцем злочин є особливо тяжким;

5) жодна відповідь не є правильною.

26. Карпо, Остап та Ірина вирішили викрасти автомобіль «Мерседес» із подвір'я Антона. Вони чітко усе спланували, тому що не хотіли бути викритими власником авто. Вночі вони підібралися до будинку. Остап переліз через ворота, але раптом опинився в руках Антона, який спостерігав за співучасниками зі своєї домашньої системи охорони. Розпочалася боротьба між ними. Остап був сильнішої статури і тому відкинув Антона на бруківку, внаслідок чого йому було заподіяно тяжке тілесне ушкодження. Карпо та Ірина втекли як тільки почули незрозумілі крики за воротами. Має місце:

1) Карпо, Остап та Ірина – незакінчений замах за попередньою змовою групою осіб на незаконне заволодіння транспортним засобом з проникненням у чуже володіння, умисне тяжке тілесне ушкодження за попередньою змовою групою осіб;

2) Карпо, Остап та Ірина – готування за попередньою змовою групою осіб до незаконного заволодіння транспорт-

ним засобом з проникненням у чуже володіння, умисне тяжке тілесне ушкодження за попередньою змовою групою осіб;

3) Карпо та Ірина – добровільна відмова від кримінального правопорушення, Остап – незакінчений замах на незаконне заволодіння транспортним засобом з проникненням у чуже володіння, умисне тяжке тілесне ушкодження;

4) Карпо та Ірина – незакінчений замах за попередньою змовою групою осіб на незаконне заволодіння транспортним засобом з проникненням у чуже володіння, Остап – незакінчений замах за попередньою змовою групою осіб на незаконне заволодіння транспортним засобом з проникненням у чуже володіння, умисне тяжке тілесне ушкодження;

5) жодна відповідь не є правильною.

27. Яка форма співучасті відсутня у КК України:

1) група осіб;

2) організоване угруповання;

3) злочинна організація;

4) група осіб за попередньою змовою;

5) жодна відповідь не є правильною.

28. Відповідно до законодавчого визначення, кримінальне правопорушення вважається вчиненим групою осіб, якщо:

1) у ньому брали участь принаймні один організатор та декілька (два або більше) виконавців без попередньої змови між собою;

2) у ньому брали участь декілька (два або більше) виконавців без попередньої змови між собою;

3) у ньому брали участь принаймні один організатор та/або пособник та декілька (два або більше) виконавців без попередньої змови між собою;

4) такої форми співучасті не виділено у КК України;

5) жодна відповідь не є правильною.

29. Визначте положення, яке неправильно характеризує просту форму співучасті:

1) у групі осіб змова можлива у процесі вчинення кримінального правопорушення задля координації дій її учасників;

2) змова про вчинення кримінального правопорушення у групі осіб за попередньою змовою можлива лише до здійснення замаху на кримінальне правопорушення;

3) у групі осіб за попередньою змовою об'єктивну сторону фактично може виконати й одна особа;

4) у групі осіб кожен зі співвиконавців виконує у повному обсязі чи частково об'єктивну сторону складу кримінального правопорушення;

5) у всіх відповідях наведено положення, які правильно характеризують просту форму співучасті.

30. Відповідно до законодавчого визначення, кримінальне правопорушення вважається вчиненим за попередньою змовою групою осіб, якщо:

1) його спільно вчинили декілька осіб (дві або більше), які заздалегідь, тобто до початку кримінального правопорушення, домовилися про спільне його вчинення;

2) його спільно вчинили декілька осіб (три або більше), які заздалегідь, тобто до початку кримінального правопорушення, домовилися про спільне його вчинення;

3) його спільно вчинили декілька осіб (дві або більше), які до закінчення кримінального правопорушення, домовилися про спільне його вчинення;

4) його спільно вчинили декілька осіб (дві або більше), які заздалегідь, тобто до виявлення кримінального правопорушення, домовилися про спільне його вчинення;

5) жодна відповідь не є правильною.

31. Відповідно до законодавчого визначення, кримінальне правопорушення вважається вчиненим організованою групою, якщо:

1) в його готуванні або вчиненні брали участь декілька осіб (три і більше), які попередньо зорганізувалися у стійке об'єднання для вчинення цього та іншого (інших) кримінальних правопорушень, об'єднаних єдиним планом з розподілом функцій учасників групи, спрямованих на досягнення цього плану, відомого всім учасникам групи;

2) лише при його вчиненні брали участь декілька осіб (три і більше), які попередньо зорганізувалися у стійке

об'єднання для вчинення цього та іншого (інших) кримінальних правопорушень, об'єднаних єдиним планом з розподілом функцій учасників групи, спрямованих на досягнення цього плану, відомого всім учасникам групи;

3) в його готуванні або вчиненні брали участь декілька осіб (три і більше), які попередньо зорганізувалися у стійке об'єднання для вчинення лише цього кримінального правопорушення, об'єднаних єдиним планом з розподілом функцій учасників групи, спрямованих на досягнення цього плану, відомого всім учасникам групи;

4) в його готуванні або вчиненні брали участь декілька осіб (три і більше), які попередньо зорганізувалися у групу за попередньою змовою для вчинення цього та іншого (інших) кримінальних правопорушень, об'єднаних єдиним планом з розподілом функцій учасників групи, спрямованих на досягнення цього плану, відомого всім учасникам групи;

5) жодна відповідь не є правильною.

32. Відповідно до законодавчого визначення, кримінальне правопорушення вважається вчиненим злочинною організацією, якщо:

1) воно скоєно стійким ієрархічним об'єднанням декількох осіб (трьох і більше), члени якого або структурні частини якого за попередньою змовою зорганізувалися для спільної діяльності з метою безпосереднього вчинення тяжких або особливо тяжких злочинів учасниками цієї організації, або керівництва чи координації кримінально протиправної діяльності інших осіб, або забезпечення функціонування як самої злочинної організації, так і інших кримінально протиправних груп;

2) воно скоєно стійким ієрархічним об'єднанням декількох осіб (п'ятьох і більше), члени якого або структурні частини якого за попередньою змовою зорганізувалися для спільної діяльності з метою безпосереднього вчинення лише особливо тяжких злочинів учасниками цієї організації, або керівництва чи координації кримінально протиправної діяльності інших осіб, або забезпечення функціонування як самої злочинної організації, так і інших кримінально протиправних груп;

3) воно скоєно стійким ієрархічним об'єднанням декількох осіб (п'ятьох і більше), члени якого або структурні частини якого за попередньою змовою зорганізувалися для спільної діяльності з метою безпосереднього вчинення тяжких або особливо тяжких злочинів учасниками цієї організації, або керівництва чи координації кримінально протиправної діяльності інших осіб, або забезпечення функціонування як самої злочинної організації, так і інших кримінально протиправних груп;

4) воно скоєно стійким ієрархічним об'єднанням декількох осіб (п'ятьох і більше), члени якого або структурні частини якого за попередньою змовою зорганізувалися для спільної діяльності з метою безпосереднього вчинення кримінальних правопорушень учасниками цієї організації, або керівництва чи координації кримінально протиправної діяльності інших осіб, або забезпечення функціонування як самої злочинної організації, так і інших кримінально протиправних груп;

5) жодна відповідь не є правильною.

33. Організатор організованої групи підлягає кримінальній відповідальності:

1) за всі кримінальні правопорушення, вчинені організованою групою незалежно від психічного ставлення до вчинюваних кримінальних правопорушень;

2) лише за кримінальні правопорушення, у підготовці або вчиненні яких він брав участь;

3) за всі кримінальні правопорушення, вчинені організованою групою, якщо вони охоплювалися його умислом;

4) лише за особливо тяжкі злочини, вчинені організованою групою, якщо вони охоплювалися його умислом;

5) лише за тяжкі або особливо тяжкі злочини, вчинені організованою групою чи злочинною організацією, якщо вони охоплювалися його умислом;

6) жодна відповідь не є правильною.

34. Організатор злочинної організації підлягає кримінальній відповідальності:

1) лише за тяжкі або особливо тяжкі злочини, вчинені злочинною організацією, якщо вони охоплювалися його умислом;

2) за всі кримінальні правопорушення, вчинені злочинною організацією, якщо вони охоплювалися його умислом;

3) лише за особливо тяжкі злочини, вчинені злочинною організацією, якщо вони охоплювалися його умислом;

4) за всі кримінальні правопорушення, вчинені злочинною організацією незалежно від психічного ставлення до вчинюваних кримінальних правопорушень;

5) жодна відповідь не є правильною.

35. Визначте, яке положення неправильно характеризує момент утворення організованої групи та злочинної організації:

1) злочинну організацію слід вважати створеною, якщо після досягнення особами згоди щодо вчинення першого тяжкого чи особливо тяжкого злочину, але до його закінчення об'єднання набуло всіх обов'язкових ознак такої організації;

2) організовану групу слід вважати створеною з моменту досягнення її учасниками домовленості про вчинення принаймні двох кримінальних правопорушень за наявності планів щодо подальшої спільної кримінально протиправної діяльності;

3) організовану групу слід вважати створеною з моменту досягнення її учасниками домовленості про вчинення першого кримінального правопорушення за наявності планів щодо подальшої спільної кримінально протиправної діяльності;

4) для констатації факту створення злочинної організації не має значення, чи передувала набуттю ознак злочинної організації стадія його існування як організованої групи, чи зазначена організація була одразу створена як така;

5) жодна відповідь не є правильною.

36. Метою злочинною організацією є вчинення:

1) будь-яких злочинів;

2) тяжких або особливо тяжких злочинів;

3) будь-яких кримінальних правопорушень;

4) лише особливо тяжких злочинів;

5) жодна відповідь не є правильною.

37. Який вид злочинної організації, відповідно до законодавчого визначення, характеризується наявністю мети – нападу на підприємства, установи, організації чи на окремих осіб:

- 1) терористична група;
- 2) терористична організація;
- 3) банда;
- 4) непередбачене законом збройне формування;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

38. Злочинна спільнота – це:

- 1) злочинна організація, яка нараховує більше двохсот учасників;
- 2) об'єднання двох чи більше злочинних організацій;
- 3) злочинна організація, яка нараховує більше ста учасників;
- 4) об'єднання двох чи більше організованих груп;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

39. Умовою звільнення від кримінальної відповідальності учасника злочинної організації не є:

- 1) вчинення злочину, який полягає в участі у злочинній організації;
- 2) вчинення злочину, який полягає у керівництві злочинною організацією;
- 3) вчинення злочину, який полягає в участі у злочинній організації службової особи з використанням службового становища;
- 4) КК України не передбачає спеціального виду звільнення від кримінальної відповідальності за участь у злочинній організації;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

40. Заздалегідь не обіцяне сприяння учасникам злочинних організацій та укриття їх злочинної діяльності шляхом надання приміщень, сховищ, транспортних засобів, інформації, документів, технічних пристроїв, грошей, цінних паперів, а також заздалегідь не обіцяне

здійснення інших дій по створенню умов, які сприяють їх злочинній діяльності, кваліфікується:

- 1) за відповідною частиною ст. 27, яка передбачає підбурювача, та відповідною частиною ст. 256 КК України;
- 2) за відповідною частиною ст. 27, яка передбачає пособника, та відповідною частиною ст. 256 КК України;
- 3) за відповідною частиною ст. 27, яка передбачає виконавця, та відповідною частиною ст. 256 КК України;
- 4) за відповідною частиною ст. 256 КК України;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

41. Організація озброєної банди з метою нападу на підприємства, установи, організації чи на окремих осіб кваліфікується:

- 1) за відповідною частиною ст. 27, яка передбачає організатора, та ст. 257 КК України;
- 2) за відповідною частиною ст. 27, яка передбачає виконавця, та ст. 257 КК України;
- 3) за ст. 257 КК України;
- 4) за сукупністю злочинів, передбачених ст. 255 та ст. 257 КК України;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

42. В якій відповіді неправильно визначено умови правомірності добровільної відмови виконавця:

- 1) добровільність;
- 2) остаточність;
- 3) своєчасність;
- 4) відвернення вчинення кримінального правопорушення іншими співучасниками;
- 5) в усіх відповідях вказано правильно умови правомірності добровільної відмови виконавця.

43. Виконавець, який добровільно відмовився від вчинення кримінального правопорушення до кінця:

- 1) не підлягає кримінальній відповідальності, якщо попередив вчинення кримінальних правопорушень іншими співучасниками;

2) не підлягає кримінальній відповідальності, якщо своєчасно повідомив органи державної влади про кримінальне правопорушення, яке готувалося або вчиняється;

3) не підлягає кримінальній відповідальності при дотриманні умов правомірності добровільної відмови;

4) звільняється від кримінальної відповідальності;

5) жодна відповідь не є правильною.

44. У разі добровільної відмови виконавця від вчинення кримінального правопорушення інші співучасники:

1) звільняються від кримінальної відповідальності;

2) не підлягають кримінальній відповідальності;

3) підлягають кримінальній відповідальності за готування до того кримінального правопорушення або замах на кримінальне правопорушення, від вчинення якого добровільно відмовився виконавець;

4) підлягають кримінальній відповідальності лише за замах на кримінальне правопорушення, від вчинення якого добровільно відмовився виконавець;

5) жодна відповідь не є правильною.

45. Організатор, підбурювач і пособник вважаються такими, що добровільно відмовилися від вчинення кримінального правопорушення, лише тоді, якщо:

1) остаточно незалежно від мотивів припинили розпочате ними кримінальне правопорушення;

2) прийняли таке рішення з власної волі;

3) при цьому усвідомлювали можливість успішного завершення цього кримінального правопорушення;

4) в усіх відповідях правильно визначено умови правомірності добровільної відмови організатора, підбурювача та пособника;

5) жодна відповідь не є правильною.

46. Організатор, підбурювач і пособник вважаються такими, що добровільно відмовилися від вчинення кримінального правопорушення, якщо:

1) остаточно з власної волі прийняли рішення про припинення кримінального правопорушення;

2) відвернули вчинення кримінального правопорушення, що готується або вчиняється;

3) при цьому усвідомлювали можливість успішного завершення цього кримінального правопорушення;

4) припинення кримінального правопорушення здійснено на стадіях готування та замаху;

5) жодна відповідь не є правильною.

47. Організатор, підбурювач і пособник вважаються такими, що добровільно відмовилися від вчинення кримінального правопорушення, якщо:

1) припинення кримінального правопорушення здійснено на стадіях готування та замаху;

2) остаточно з власної волі прийняли рішення про припинення кримінального правопорушення;

3) своєчасно повідомили відповідні органи державної влади про кримінальне правопорушення, що готується або вчиняється;

4) при цьому усвідомлювали можливість успішного завершення цього кримінального правопорушення;

5) жодна відповідь не є правильною.

48. Додатковими умовами правомірності добровільної відмови для пособника є:

1) припинення кримінально протиправної діяльності виконавця кримінального правопорушення;

2) ненадання засобів та знарядь вчинення кримінального правопорушення;

3) усвідомлення можливості успішного завершення цього кримінального правопорушення;

4) прийняття остаточно з власної волі рішення про припинення кримінального правопорушення;

5) жодна відповідь не є правильною.

49. Додатковими умовами правомірності добровільної відмови для пособника є:

1) припинення кримінального правопорушення на стадіях готування та замаху;

2) неусунення перешкод вчиненню кримінального правопорушення;

3) прийняття остаточно з власної волі рішення про припинення кримінального правопорушення;

4) перешкоджання кримінально протиправній діяльності виконавця;

5) жодна відповідь не є правильною.

50. За вчинення якого кримінального правопорушення підлеглою особою військовий командир буде нести кримінальну відповідальність:

1) розроблення, виробництво, придбання, зберігання, збут, транспортування зброї масового знищення (ст. 440 КК України);

2) екоцид (ст. 441 КК України);

3) злочин агресії (ст. 437 КК України);

4) злочини проти осіб та установ, що мають міжнародний захист (ст. 444 КК України);

5) жодна відповідь не є правильною.

51. За вчинення якого кримінального правопорушення підлеглою особою інша особа, яка фактично діє як військовий командир, буде нести кримінальну відповідальність:

1) найманство (ст. 447 КК України);

2) воєнні злочини (ст. 438 КК України);

3) посягання на представника іноземної держави (ст. 443 КК України);

4) розроблення, виробництво, придбання, зберігання, збут, транспортування зброї масового знищення (ст. 440 КК України);

5) жодна відповідь не є правильною.

52. За вчинення якого кримінального правопорушення підлеглою особою військовий командир буде нести кримінальну відповідальність:

1) екоцид (ст. 441 КК України);

2) злочини проти осіб та установ, що мають міжнародний захист (ст. 444 КК України);

3) застосування зброї масового знищення (ст. 439 КК України);

- 4) пропаганда (ст. 436 КК України);
- 5) жодна відповідь не є правильною.

53. За вчинення якого кримінального правопорушення підлеглою особою військовий командир буде нести кримінальну відповідальність:

- 1) геноцид (ст. 442 КК України);
- 2) пропаганда (ст. 436 КК України);
- 3) розроблення, виробництво, придбання, зберігання, збут, транспортування зброї масового знищення (ст. 440 КК України);
- 4) найманство (ст. 447 КК України);
- 5) жодна відповідь не є правильною.

54. За вчинення якого кримінального правопорушення підлеглою особою інша особа, яка фактично діє як військовий командир, буде нести кримінальну відповідальність:

- 1) найманство (ст. 447 КК України);
- 2) злочини проти людяності (ст. 442-1 КК України);
- 3) посягання на представника іноземної держави (ст. 443 КК України);
- 4) розроблення, виробництво, придбання, зберігання, збут, транспортування зброї масового знищення (ст. 440 КК України);
- 5) жодна відповідь не є правильною.

ЗАДАЧІ

1. Семен, керуючи транспортним засобом, порушив правила обгону та виїхав на зустрічну смугу руху. Микола побачив, що йому назустріч рухається автомобіль, але не зміг вчасно зреагувати та перелаштуватися у безпечну смугу, внаслідок чого стався наїзд на перехожих, які знаходилися на зупинці громадського транспорту. Тетяні було заподіяно середньої тяжкості тілесне ушкодження.

Ознайомтеся зі ст. 286 КК України та вирішіть питання про кримінальну відповідальність Семена та Миколи.

Чи вчинили вони кримінальне правопорушення у співучасті?

Відповідь обґрунтуйте.

2. Володимир не бажав ділити спадок батька з його новою молододою дружиною Аліною, яка була на четвертому місяці вагітності. Він спитав у Арсена, чи той зможе знайти людину, яка б могла виконати дуже «делікатне завдання», яке саме – не уточнив. Арсен знав, що Володимир часто вирішує різні майнові питання інших людей з використанням не надто законних способів. Він запропонував свого сусіда Ореста, знаючи, що той уже має досвід вирішення питань за допомогою сили, тим більше що недавно повернувся з місць позбавлення волі, де відбував покарання за розбійні напади.

Орест погодився вбити Аліну, отримавши від Володимира усю детальну інформацію про Аліну. Було узгоджено винагороду – 5000 доларів США, половину з яких Орест отримав при згоді. За три дні до обумовленого вбивства дружина Ореста повідомила йому про свою вагітність. Орест зрозумів, що має зупинитися. Він звернувся у правоохоронні органи, які зімітували вбивство. При передачі другої частини винагороди Володимир був затриманий.

Ознайомтеся зі ст. 115 КК України, а також із Постановою Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику в справах про злочини проти життя та здоров'я особи» від 7 лютого 2003 року № 2 (URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0002700-03#Text>) та вирішіть питання про притягнення винних до кримінальної відповідальності.

Варіант 1. Орест вбив Аліну.

Варіант 2. Орест розповів Арсену про завдання, яке отримав від Володимира. Арсен почав шантажувати Володимира, і той змушений був віддати йому за мовчання 5 000 доларів США. Орест поранив Аліну, в результаті чого їй було заподіяно тяжке тілесне ушкодження.

Варіант 3. Орест мав непогашену судимість за умисне вбивство з корисливих мотивів. Володимир та Арсен про це теж були поінформовані.

Оцініть ситуацію з урахуванням варіанту.

3. Члену правління Олександрю надійшло повідомлення від незнайомого абонента з вимогою передати флеш-накопичувач з даними клієнтської бази товариства.

Якщо цього не відбудеться, то незнайомець обіцяв оприлюднити підтвердження його інтрижки зі секретаркою Оленою. Олександр підмовив свого підлеглого Олега викрасти флеш-накопичувач із даними, який знаходився в кабінеті голови правління, пообіцявши сприяння у просування по службі.

Олег непомітно проник у службовий кабінет і забрав із шухляди флеш-накопичувач та годинник відомого люксового бренду вартістю, яка в двісті п'ятдесят і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян. Флеш-накопичувач Олег віддав Олександрові. Внаслідок поширення інформації товариство втратило значну кількість клієнтів.

Ознайомтеся зі ст.ст. 232 та 185 КК України.

Чи вчинили Олександр та Олег кримінальні правопорушення у співучасті?

Вирішіть питання про їхню кримінальну відповідальність.

Варіант. Олег побачив, що Остап, голова правління, забрав флешку зі собою та пішов у паркінг за машиною, сховавши своє обличчя. Олег наздогнав Остапа, ударом по голові звалив його з ніг. Забрав флешку та втік. Остапу було заподіяно тяжке тілесне ушкодження.

Оцініть ситуацію з урахуванням варіанту.

Ознайомтеся зі ст.ст. 231, 185, 187 та 121 КК України, а також Постановою Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику у справах про злочини проти власності» від 6 листопада 2009 року № 10. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0010700-09#Text>

4. Галина та Іванна гуляли центром міста. В натовпі людей вони помітили Яну, яка поклала в рюкзак товстий гаманець, а в кишеню свій телефон. Дівчата переглянулися і, обступивши Яну, Галина взяла гаманець, а Іванна телефон.

Ознайомтеся зі ст. 185 КК України.

Чи вчинено кримінальне правопорушення у співучасті?

Відповідь обґрунтуйте.

Варіант 1. Галина непомітно підійшла до Яни та забрала з рюкзака гаманець. Іванна усе зрозуміла лише тоді, коли побачила, як Галина ховала гаманець у свою сумку.

Варіант 2. Галина непомітно підійшла до Яни та забрала з рюкзака гаманець. Іванна це побачила і, коли проходила повз Яну, також витягнула у неї з кишені телефон.

Оцініть ситуацію з урахуванням варіанту.

5. Петро, Григорій та Яків змовилися про викрадення трьох бичків зі сільської ферми. Григорій домовився з Павлом, який був на зміні охоронцем, щоб той залишив привідчиненими ворота. Павло погодився за окрему винагороду це зробити. Вночі Петро, Григорій та Яків вивели зі стайні трьох вгодованих бичків та завантажили на причіп. По дорозі до місця, де вони мали залишити бичків, вони були затримані працівниками поліції.

Ознайомтеся зі ст. 185 КК України та вирішіть питання про кримінальну відповідальність за умовою задачі.

Варіант 1. Павло погодився допомогти Григорію викрасти одного бичка за винагороду.

Варіант 2. Павло змушений був залишитися вдома через застуду. Коли Петро, Григорій та Яків не змогли потрапити у приміщення ферми, оскільки ворота буди зачинені, тоді Григорій знайшов охоронця Євгена та запропонував йому за винагороду посприяти їм у викраденні трьох бичків. Євген погодився.

Варіант 3. Петро, Григорій та Яків доставили бичків Віктору, з яким попередньо погодили збут викраденого. Але Віктор не прийшов в обумовлене місце, бо передумав мати з ними справу. Тоді Яків згадав ще про одного свого знайомого Захара, який погодився придбати бичків за нижчою ціною, бо вони виявилися викраденими.

Оцініть ситуацію з урахуванням варіанту.

6. Ігор розказав своїм однокласникам Андрію та Валентину про можливість добре підзаробити, розповсюджуючи в школі речовину, яку можна було розводити в рідині і споживати, а ефект від цього – як від наркотичного сп'яніння. Насправді Ігор знав, що ця наркотична речовина є кратомом, що викликає ефект активізації в поведінці особи і за своїми характеристиками в 10 разів перевищує принцип морфіну. Ігор хоч був неповнолітнім, бо мав лише 16 років, але про це

йому розповів його родич Матвій, який мав налагоджену схему поставки цього наркотику. Коли Валентин зрозумів, що це наркотик, то припинив брати участь у його розповсюдженні. Ігор пообіцяв Андрію ще більшу винагороду, а також вони змогли залучити до своєї діяльності Зеновія та Григорія.

Ознайомтеся зі ст. 307 КК України та вирішіть питання про кримінальну відповідальність осіб за умовою задачі.

7. У приміщенні одного з нічних клубів дві окремі компанії гучно святкували. Тарас вирішив запросити на танець Ірину, яка була за іншим столиком. Ірина погодилася, але її знайомий Олег вирішив, що вона має танцювати лише в колі зі своїми друзями. Він схопив Ірину за руку та демонстративно почав забирати її від Тараса. Тарас попросив Олега зупинитися, але той вдарив його в обличчя. Розпочалася бійка, до якої інтуїтивно почали долучатися інші учасники. Лише завдяки діям працівників поліції вдалося припинити протиправні дії. Як потім з'ясувалося, компанія Олега прийшла у нічний клуб уже з підготовленими бітами, які мали намір використовувати під час бійки.

Ознайомтеся зі ст. 296 КК України, а також Постановою Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику у справах про хуліганство» від 22 грудня 2006 року № 10.

Вирішіть питання про притягнення до кримінальної відповідальності за умовою задачі.

8. Військовослужбовець Тимур дізнався про Сергія, який має велику суму грошей. Маючи умисел на вчинення озброєного розбійного нападу на Сергія, а також вчинення інших злочинів, Тимур викрав із військової частини пістолет і патрони до нього, автомат «АК-74» та патрони до нього, а також дві ручні осколкові гранати. Підбір осіб, яких мав намір залучити до вчинення злочинів, розпочав зі свого найближчого оточення. При цьому враховувалися особисті якості кожного, такі як фізичний стан, психологічна витривалість, вміння рішуче діяти в екстремальних та неординарних ситуаціях, навички володіння вогнепальною зброєю та керування транспортними засобами тощо. Попередній відбір пройшли Тарас, Федір, Марко, Зіновій, Олесь та Олексій.

Тимур склав детальний план вчинення розбійного нападу на Сергія, було чітко визначено функції кожного під час викрадення. Вчиненню нападу передувала ретельна підготовка, під час якої проводилися розвідувальні заходи, які полягали у візуальному спостереженні за потерпілим, зборі інформації про потерпілого, його розпорядок дня, щоденний маршрут слідування, інформації щодо членів сім'ї, які разом з ним проживають, також були підшукані транспортні засоби, придбані мобільні телефони з новими сім-картками.

Отримавши ніж-кастет, про який знали інші учасники, Зіновій під приводом замовлення таксі сів у машину до Сергія. По дорозі він вдарив його кастетом по голові і змусив зупинитися. Сергій почав втікати. Зіновій повалив його на землю та почав наносити удари кастетом. Зіновій вихопив сумку Сергія та, зрозумівши, що його дії стали відомі перехожим, втік з місця події. Повз нього на машині проїжджали Тарас, Федір та Марко, які мали підібрати його з ключами до домоволодіння Сергія. Але, зрозумівши, що їх викрито, вони цього не зробили. Всі були затримані: Олесь та Олексій, зокрема, у процесі, коли перевозили речі учасників в інше житло; Тимуру вдалося втекти. Він був затриманий, коли намагався перетнути державний кордон України в напрямку Молдови.

Ознайомтеся зі ст.ст. 185, 187, 255 та 257 КК України, а також Постановою Пленуму Верховного Суду України «Про практику розгляду судами кримінальних справ про злочини, вчинені стійкими злочинними об'єднаннями» від 23 грудня 2005 року № 13. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0013700-05#Text>.

Вирішіть питання про кримінальну відповідальність за умовою задачі.

9. Під керівництвом Петра інші три співучасники успішно вчиняли викрадення люксових транспортних засобів. Черговий угон «Bentley» Ігнат і Тарас вирішили вчинити вдвох, користуючись уже напрацьованими схемами. Вони мали відбуксирувати авто у безпечне місце, а потім завантажити на причеп і доставити замовнику. Для цього вони мали намір скористатися послугами Ігоря, який ніколи не підводив Петра під час організовуваних ним угонів. Ігор, дізнавшись

про плани Ігната та Тараса, не погодився на їхні умови. Ігнат і Тарас були затримані працівниками поліції.

Протягом певного часу були затримані Петро та інші співучасники. Було встановлено, що ними вчинено п'ять успішних викрадень автовок, вартість кожної з яких у п'ятсот і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

Ознайомтеся зі ст.ст. 185, 255, 256, 257, 289 КК України та вирішіть питання про кримінальну відповідальність за умовою задачі.

10. Ігнат уночі повернувся додому сильно п'яним. Оріся знала, що її чоловік брав участь у вчиненні розбійного нападу. Вона ретельно вимила його взуття та закинула у пральну машину його брудний одяг. Оріся також заховала у підвал сумку з грошима. Зранку до будинку прийшла поліція та повідомила, що було вчинено розбійний напад декількома особами. Представник поліції запитав в Орісі, де був її чоловік. Вона повідомила, що він увесь час був вдома.

Ознайомтеся зі ст.ст. 187, 198, 396 КК України.

Вирішіть питання про притягнення винних до кримінальної відповідальності за умовою задачі.

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ З ВИКОРИСТАННЯМ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ

1. Ознайомтеся з Постановою колегії суддів Другої судової палати Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 8 травня 2025 року у справі № 331/4515/23 (провадження № 51-5339км24). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/127297871>

Обґрунтуйте відповіді на такі питання:

– Які обставини справи мали місце та в чому полягав зміст касаційної скарги?

– На яких кримінально-правових ознаках співучасті у кримінальному правопорушенні наголошує Верховний Суд при обґрунтуванні правової позиції?

– Чим суд аргументує відсутність підстав для кваліфікації вчиненого за статтями КК України, які передбачають відповідальність за конкретні вчинені злочинні дії?

– Яке рішення прийняв Верховний Суд?

2. Ознайомтеся з Постановою Верховного Суду від 1 листопада 2022 року у справі № 553/3289/17 (провадження № 51-1170км22). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/107140860>

Обґрунтуйте відповіді на такі питання:

- Які обставини справи мали місце і яке рішення прийняли суди першої та апеляційної інстанцій?
- Які аргументи для обґрунтування касаційної скарги наводив захисник?
- Які обставини врахував Верховний Суд для констатації вчинення розбою групою осіб за попередньою змовою?
- Яку правову позицію щодо цього сформулював Верховний Суд?

3. Ознайомтеся з Постановою колегії суддів Першої судової палати Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 30 вересня 2025 року у справі № 138/2796/24 (провадження № 51-1648км25). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/130710714>

Обґрунтуйте відповіді на такі питання:

- Які обставини справи мали місце і яке рішення прийняли суди першої та апеляційної інстанцій?
- У чому, на думку адвоката засудженої, полягало неправильне застосування кримінального закону?
- Яку правову позицію сформулював Верховний Суд щодо визначення форм домовленості про спільне вчинення злочину?
- Яке рішення прийняв Верховний Суд?

4. Ознайомтеся з Постановою колегії суддів Першої судової палати Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 2 вересня 2025 року у справі № 753/19118/19 (провадження № 51-1720км25). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/129996813>

Обґрунтуйте відповіді на такі питання:

- Які обставини справи мали місце і яке рішення прийняли суди першої та апеляційної інстанцій?
- Які аргументи наводив захисник для обґрунтування касаційної скарги?

- Яку правову позицію сформував Верховний Суд щодо таких моментів співучасті у кримінальному правопорушенні?
- Які обставини свідчать на користь досягнення спільного умислу з іншими засудженими на вчинення кримінального правопорушення?
- Що слід розуміти під спільним вчиненням кримінального правопорушення у співучасті?

5. Ознайомтеся з Постановою колегії суддів Касаційного кримінального суду від 14 січня 2025 року у справі № 760/7012/17-к (провадження № 51-5440км19). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/124689381>

Обґрунтуйте відповіді на такі питання:

- Які обставини справи мали місце і яке рішення прийняли суди першої та апеляційної інстанцій?
- Які аргументи наводив прокурор для обґрунтування касаційної скарги?
- Яку правову позицію сформулював Верховний Суд щодо змісту:
 - співвиконавства у вчиненні кримінального правопорушення;
 - домовленості про спільне вчинення кримінального правопорушення?

6. У вироку Київського районного суду м. Одеси від 2 жовтня 2025 року у справі № 496/6298/22 (провадження № 1-кп/947/397/25). (URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/130719195>) міститься кваліфікація бандитизму (ст. 257 КК України).

За результатами ознайомлення з цим вироком зверніть увагу на кримінально-правові ознаки банди, визначення моменту її утворення та кваліфікації злочинів, які вчиняються учасниками банди.

7. Ознайомтеся з правовими позиціями Верховного Суду щодо визначення співвиконавства, які сформульовані у таких постановах:

- Постанова колегії суддів Першої судової палати Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 13 квітня 2021 року у справі № 621676218 (провадження

№ 51-6322км19). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/96282063>

– Постанова колегії суддів Першої судової палати Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 16 березня 2021 року у справі № 234745317 (провадження № 51-5423км19). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95708464>

На підставі проведеного ознайомлення порівняйте вказані правові позиції на предмет однозначного тлумачення кримінально-правових ознак співучасті у кримінальному правопорушенні.

8. Проаналізуйте вирок Індустріального районного суду міста Дніпропетровська від 25 квітня 2023 року м. Дніпро, справа № 202/7066/22 (провадження № 1-кп/202/171/2023) (URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/110450545>) на предмет встановлення у вчиненому ознак причетності до кримінального правопорушення.

Визначте зміст ознак складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 198 КК України.

9. Проаналізуйте вирок Надвірнянського районного суду Івано-Франківської області від 25 лютого 2019 року, справа № 348/1396/18 (провадження № 1-кп/348/119/19) (URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/80090488>) на предмет встановлення у вчиненому ознак причетності до кримінального правопорушення.

Визначте зміст ознак складу кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 396 КК України.

10. Проаналізуйте вирок Таращанського районного суду Київської області від 11 березня 2016 року, справа № 375/725/14-к (провадження № 1-кп/379/7/16) (URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/56346383>) та ухвалу Колегії суддів судової палати з розгляду кримінальних справ Апеляційного суду Київської області від 3 листопада 2016 року в справі № 375/725/14-к (провадження № 11-кп/780/587/16) (URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/62562351>) на предмет кваліфікації дій

виправданих осіб відповідно до ознак причетності до кримінального правопорушення.

Які ознаки складу кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 396 КК України, відсутні в діях виправданих осіб?

11. Проаналізуйте вирок Малиновського районного суду м. Одеси від 31 січня 2020 року, справа № 521/962/20 (провадження № 1-кп/521/796/20) (URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/87273651>) на предмет встановлення у вчиненому ознак причетності до кримінального правопорушення.

Визначте зміст ознак складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 256 КК України.

Змодельуйте практичну ситуацію, коли вчинене діяння кваліфікувалося би не як причетність, а було би формою пособництва у кримінальному правопорушенні.

КОНТРОЛЬНІ ЗАПИТАННЯ

1. Що слід розуміти під співучастю у кримінальному правопорушенні?

2. Визначте зміст об'єктивних і суб'єктивних ознак співучасті у кримінальному правопорушенні.

3. У яких випадках співучасть у кримінальному правопорушенні неможлива?

4. Які види співучасників виокремлено в КК України?

5. Якими є кримінально-правові ознаки виконавця (співвиконавця), організатора, підбурювача та пособника?

6. Які види пособництва виділяються в науці кримінального права?

7. У чому полягає відмінність підбурювання та інтелектуального пособництва?

8. За якими правилами визначається кримінальна відповідальність виконавця, організатора, підбурювача та пособника?

9. Яким чином при кваліфікації враховуються ознаки, що характеризують особу окремого співучасника?

10. Яким чином при кваліфікації враховуються інші обставини, що обтяжують відповідальність?

11. Чи можлива співучасть зі спеціальним суб'єктом?

12. За якими правилами притягуються до кримінальної відповідальності військові командири, інші особи, які діють як військові командири та інші начальники, за злочини, вчинені їх підлеглими?

13. Які форми співучасті виділяються в науці кримінального права?

14. Яке кримінальне правопорушення вважається вчиненим групою осіб?

15. Яке кримінальне правопорушення вважається вчиненим за попередньою змовою групою осіб?

16. Яке кримінальне правопорушення вважається вчиненим організованою групою?

17. Яке кримінальне правопорушення вважається вчиненим злочинною організацією?

18. За якими правилами притягується до кримінальної відповідальності організатор та інші учасники організованої групи та злочинної організації?

19. Які умови правомірності добровільної відмови виконавця?

20. Якщо виконавець добровільно відмовився від вчинення кримінального правопорушення, то які це має кримінально-правові наслідки для інших співучасників?

21. Які умови правомірності добровільної відмови організатора, підбурювача та пособника?

22. Якщо організатор, підбурювач або пособник добровільно відмовилися від вчинення кримінального правопорушення, то які це має кримінально-правові наслідки для виконавця?

23. Які додаткові умови правомірності добровільної відмови пособника виділяються в КК України?

24. Що слід розуміти під причетністю до кримінального правопорушення?

25. Які кримінально-правові ознаки причетності до кримінального правопорушення?

26. За якими ознаками слід розмежовувати співучасть у кримінальному правопорушенні від причетності до кримінального правопорушення?

27. Які форми причетності є кримінально караними відповідно до окремих статей Особливої частини КК України?

28. Які кримінально-правові наслідки причетності до кримінального правопорушення?

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ДЛЯ ОПРАЦЮВАННЯ ТЕМИ

Нормативно-правові акти

1. Про боротьбу з тероризмом : Закон України від 20 березня 2003 року № 638-IV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/638-15>
2. Про практику розгляду судами кримінальних справ про злочини, вчинені стійкими злочинними об'єднаннями : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 23 грудня 2005 року № 13. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0013700-05#Text>

Додаткова література

1. Вознюк А. А. Кримінальна відповідальність за створення злочинних об'єднань : монографія. Київ : Видавничий дім «Освіта України», 2018. 928 с. URL: <https://elar.naiu.kiev.ua/server/api/core/bitstreams/6eeea799-ecdf-4491-8e3a-5e39990cbb0d/content>
2. Вознюк А. А., Дудоров О. О., Чернявський С. С. Кримінальна відповідальність за злочини, вчинені злочинною спільнотою (статті 255, 255-1, 255-2, 256 Кримінального кодексу України) : науково-практичний коментар. Київ : Норма права, 2021. 130 с. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/items/babc1261-3503-4673-9027-46c470cc42a0>.
3. Григор'єва М. Є. Щодо питання про кримінальну відповідальність за необережне спільне спричинення кримінально-протиправних наслідків. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2021. № 2(16). С. 43–53.
4. Гродецький Ю. В. Лекція за темою: «Добровільна відмова співучасників». *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2020. № 2 (14). С. 332–339.
5. Гродецький Ю. В., Мохончук П. С. Вчинення злочину групою осіб без попередньої змови. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2018. Вип. 2. С. 49–61. URL: http://nauka.nlu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/01/03_Mohonchuk.pdf
6. Задоя К. П. Особливості кримінальної відповідальності військових командирів, інших осіб, які фактично діють як військові командири, та інших начальників. *Науковий вісник Ужгородського*

національного університету. Серія: Право. 2025. Вип. 89. Ч. 3. С. 226–230.

7. Ковальчук В. П. Кримінально-правові засоби протидії створенню злочинної організації : монографія. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2013. 222 с. URL: <https://dspace.lvduvs.edu.ua/handle/1234567890/219>
8. Кримінально-правова характеристика злочинів, що вчиняються організованими групами та злочинними організаціями : посібник для підрозділів Національної поліції у схемах / І. Б. Газдайка-Василишин, Т. М. Луцький, Т. Р. Сабанюк. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2019. 20 с. URL: <https://dspace.lvduvs.edu.ua/handle/1234567890/2721>.
9. Організаційно-правові основи запобігання тероризму : підручник / Ю. О. Лісіцина, І. Р. Серкевич, Г. З. Яремко та ін.; за заг. ред. В. В. Луцика. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2020. 432 с. URL: <https://dspace.lvduvs.edu.ua/handle/1234567890/2845>
10. Рубашенко М. А. Вчинення злочину за попередньою змовою групою осіб: огляд практики Касаційного кримінального суду. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2020. № 1 (13). С. 270–283.
11. Федорович Н. А. Кваліфікація співучасті у кримінальних правопорушеннях зі спеціальним суб'єктом, які утворилися у результаті диференціації кримінальних правопорушень за суб'єктом. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2020. № 2 (14). С. 57–72.
12. Федорович Н. А. Правова природа командної відповідальності. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2025. Вип. 89. Ч. 3. С. 288–294.
13. Цибулін Т. Особливості добровільної відмови пособника від вчинення злочину. *Історико-правовий часопис : науковий журнал*. 2015. № 1 (5). С. 172–177.

Тема 11

**МНОЖИННІСТЬ
КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ**

1. Питання для теоретичного засвоєння:

1. Поняття та значення множинності кримінальних правопорушень.
2. Одиначне кримінальне правопорушення як елемент множинності кримінальних правопорушень.
3. Повторність кримінальних правопорушень.
4. Сукупність кримінальних правопорушень.
5. Рецидив кримінальних правопорушень.
6. Множинність кримінальних правопорушень та конкуренція кримінально-правових норм.

2. Виконайте завдання до теми.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

1. Ігор, раніше судимий за порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами (ч. 1 ст. 286 КК України), вчинив хуліганство (ч. 1 ст. 296 КК України). Має місце:

- 1) повторність злочинів;
- 2) ідеальна сукупність злочинів;
- 3) реальна сукупність злочинів;
- 4) рецидив злочинів;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

2. Іван, знаходячись на задньому підвір'ї домоволодіння Ірини, таємно викрав мотоцикл (ч. 1 ст. 289 КК України).

Згодом добровільно заявив про це правоохоронним органам, повернув транспортний засіб власнику і повністю відшкодував збитки. Іван вчинив злочин вперше. Суд звільнив його від кримінальної відповідальності на підставі ч. 4 ст. 289 КК України. Однак через тиждень після звільнення від кримінальної відповідальності Іван знову вчинив таємне викрадення транспортного засобу. Має місце:

- 1) повторність кримінальних правопорушень;
- 2) сукупність кримінальних правопорушень;
- 3) рецидив кримінальних правопорушень;
- 4) продовжуване кримінальне правопорушення;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

3. Петро, перебуваючи на території торгового залу, таємно викрав чоловічу куртку вартістю 3600 грн. Приховуючи товар, Петро пройшов касову зону без оплати його вартості та попрямував до виходу з магазину. По дорозі додому Петро вирішив зайти в магазин і таємно викрав там пляшку алкогольного напою вартістю 150 грн. Має місце (ознайомтесь із ст. 185 КК України, ст. 51 КУАП):

- 1) повторність кримінальних правопорушень;
- 2) сукупність кримінальних правопорушень;
- 3) рецидив кримінальних правопорушень;
- 4) продовжуване кримінальне правопорушення;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

4. 16 квітня 2024 року Олегові виповнилося 14 років. Під час святкування дня народження близько 22 год Ігор вчинив хуліганство (ч. 1 ст. 296 КК України), будучи в стані сп'яніння. Через місяць Олег знову вчинив хуліганство, але у складі групи осіб (ч. 2 ст. 296 КК України). Має місце:

- 1) повторність кримінальних правопорушень;
- 2) сукупність кримінальних правопорушень;
- 3) рецидив кримінальних правопорушень;
- 4) продовжуване кримінальне правопорушення;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

5. У Матвія виник намір заволодіти грошовими коштами в громадян шляхом обману, що виразилось у продажі

в мережі «Internet» на сайті «e.market.ua» неіснуючих ноутбуків. З цією метою він на початку квітня 2025 року розмістив на вказаному сайті неправдиве оголошення про продаж ноутбуків за низькими цінами, на яке відгукнулось декілька громадян, у тому числі 13.04.2025 року ОСОБА_3 та 26.04.2025 року ОСОБА_2, в яких він заволодів шляхом обману коштами. Має місце:

- 1) повторність кримінальних правопорушень;
- 2) продовжуване кримінальне правопорушення;
- 3) триваюче кримінальне правопорушення;
- 4) сукупність кримінальних правопорушень;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

6. Іван у вечірній час доби перебував у кафе з незнайомим ОСОБА_6, з яким у нього виник конфлікт, який переріс у бійку у пішохідному тунелі неподалік від кафе. Під час бійки Іван відкрито витягнув з кишені ОСОБА_6 мобільний телефон і гроші та, вдаривши потерпілого ОСОБА_6 об стінку головою, який впав на землю та отримав тілесні ушкодження у вигляді садна на лівому ліктівому суглобі, що відноситься до легких тілесних ушкоджень, які викликали незначні скороминущі наслідки тривалістю не більше 6 днів, спричинив фізичне насилля, що не є небезпечним для життя чи здоров'я потерпілого. У діях Івана має місце (ознайомтесь зі ст. 125, ст. 186 КК України):

- 1) продовжуване кримінальне правопорушення;
- 2) триваюче кримінальне правопорушення;
- 3) складене кримінальне правопорушення;
- 4) сукупність кримінальних правопорушень;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

7. Іван, перебуваючи на території автостанції, грубо порушуючи громадський порядок та виражаючи явну неповагу до суспільства, що супроводжувалось особливою зухвалістю, наніс потерпілому удар палицею по обличчю, спричинивши йому тілесні ушкодження середнього ступеня тяжкості. У діях Петра має місце (ознайомтесь із ст. 296 та ст. 122 КК України):

- 1) реальна сукупність кримінальних правопорушень;

- 2) ідеальна сукупність кримінальних правопорушень;
- 3) складене одиничне кримінальне правопорушення;
- 4) продовжуване кримінальне правопорушення;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

8. Олег у 2018 році зірвав листя з кущів дикорослих рослин коноплі, які помістив у поліетиленовий пакет та переніс до свого будинку, сховав у шафу в своїй кімнаті і став незаконно зберігати для особистого вживання, без мети збуту, до липня 2020 року, коли працівниками поліції було виявлено та вилучено дану речовину. Має місце:

- 1) продовжуване кримінальне правопорушення;
- 2) триваюче кримінальне правопорушення;
- 3) складене кримінальне правопорушення;
- 4) сукупність кримінальних правопорушень;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

9. Івана було визнано винним у вчиненні кримінальних правопорушень, передбачених ч. 1 ст. 121, ч. 3 ст. 187 та ч. 1 ст. 309 КК України, за те, що у квітні 2022 року, перебуваючи в стані алкогольного сп'яніння, на ґрунті особистих неприязних стосунків, умисно наніс декілька ударів кулаком А. у голову, чим заподіяв А. тяжке тілесне ушкодження. У липні 2022 року Іван, застосовуючи насильство, що було небезпечним для життя і здоров'я, та погрожуючи пістолетом, проник у будинок Л. з метою заволодіти майном потерпілих. При спробі втекти з місця вчинення кримінального правопорушення Івана було затримано працівниками поліції. Під час затримання у нього виявлено і вилучено 10,452 г марихуани. Має місце:

- 1) сукупність кримінальних правопорушень;
- 2) повторність кримінальних правопорушень;
- 3) рецидив кримінальних правопорушень;
- 4) конкуренція кримінально-правових норм;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

10. У вечірній час на підлозі магазину біля каси з алкогольними напоями Ірина помітила банківську картку, яка є офіційним документом і належала потерпілій

та була останньою втрачена з власної необережності. В подальшому винна особа, усвідомлюючи, що вказана картка та наявні на ній грошові кошти є чужою власністю, умисно приховала її та у подальшому під час купівлі товарів розрахувалася нею, завдавши своїми діями майнову шкоду в сумі 3029 грн. Має місце (ознайомтесь із ст. 185, ст. 357 КК України):

- 1) реальна сукупність кримінальних правопорушень;
- 2) ідеальна сукупність кримінальних правопорушень;
- 3) продовжуване кримінальне правопорушення;
- 4) ускладнений одиничний злочин;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

11. Ігор здійснив підробку договору від 08.12.2024 про поточний ремонт піднавісу для облаштування входу до споруди цивільного захисту (укриття) та Акта від 22.12.2024 про приймання виконаних будівельних робіт за грудень 2022, а саме: підписав зазначений договір від імені підрядника – директора ПП, здійснив відтиск печатки ПП на цьому договорі. Крім того, у грудні 2022 року Ігор, перебуваючи у приміщенні сільської ради, пред'явив її працівникам вищевказані завідомо підроблені документи як такі, що підтверджують підстави до реєстрації бюджетних фінансових зобов'язань замовника будівництва та проведення платежів за його платіжними дорученнями на банківський рахунок підрядника. Має місце (ознайомтесь із ст. 358 КК України):

- 1) реальна сукупність кримінальних правопорушень;
- 2) ідеальна сукупність кримінальних правопорушень;
- 3) продовжуване кримінальне правопорушення;
- 4) ускладнений одиничний злочин;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

12. Владислав, будучи службовою особою, одержав у вигляді неправомірної вигоди наркотичні засоби. Має місце (ознайомтесь із ст. 368, ст. 307 КК України):

- 1) реальна сукупність кримінальних правопорушень;
- 2) ідеальна сукупність кримінальних правопорушень;
- 3) повторність кримінальних правопорушень;

- 4) ускладнений одиничний злочин;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

13. Сергій у нічний час, шляхом вільного доступу зайшов у каналізаційне приміщення і помітив телефонний кабель, закріплений на стіні, та за допомогою ножа, який заздалегідь приніс зі собою, шляхом вільного доступу, відрізав і таємно викрав магістральний кабель електрозв'язку загальною протяжністю 36 метрів, вартістю 3 262,52 грн. Цими самими діями Сергій пошкодив магістральний кабель електрозв'язку, що спричинило тимчасове припинення телефонного зв'язку для 16 абонентів. Має місце (ознайомтеся із ст. 185, ст. 360 КК України):

- 1) реальна сукупність кримінальних правопорушень;
- 2) ідеальна сукупність кримінальних правопорушень;
- 3) повторність кримінальних правопорушень;
- 4) одиничне кримінальне правопорушення;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

14. Світлана, маючи судимість за умисне вбивство з корисливих мотивів, знову вчинила умисне вбивство з корисливих мотивів. Має місце (ознайомтеся із ст. 115 КК України):

- 1) повторність кримінальних правопорушень;
- 2) сукупність кримінальних правопорушень;
- 3) рецидив кримінальних правопорушень;
- 4) одиничне кримінальне правопорушення;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

15. Гнат, маючи судимість за шахрайство, за попередньою змовою з Іваном, перебуваючи поблизу гаражу, шляхом обману та зловживання довірою Петра заволоділи двома автомобільними акумуляторами. У діях Гната має місце (ознайомтеся із ст. 190 КК України):

- 1) відсутність рецидиву;
- 2) загальний рецидив злочинів;
- 3) спеціальний рецидив злочинів;
- 4) пенітенціарний рецидив злочинів;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

16. Петра засуджено за ч. 3 ст. 185 та ч. 3 ст. 185 КК України за те, що 29 грудня 2022 року через металеве вікно він проник у гараж М., звідки викрав електрозварювальний апарат, електрокорморізку, заподіявши потерпілому шкоди на загальну суму 3280 грн, а на початку квітня 2023 року шляхом зриву навісного замка Петро проник у приміщення пилорами, яка розташована на території ПП «Нове життя», звідки викрав деревообробний станок вартістю 4300 грн. Має місце:

- 1) повторність кримінальних правопорушень;
- 2) сукупність кримінальних правопорушень;
- 3) рецидив кримінальних правопорушень;
- 4) конкуренція кримінально-правових норм;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

17. Ірина у травні-серпні 2024 р. виростила на своїй присадибній ділянці мак снодійний, соломку з якого в кількості 4 кілограми 604,92 грама зберігала з метою збуту, а у січні 2025 р. 65,46 грама макової соломи (наркотичної речовини) продала невстановленій особі. Має місце (ознайомтесь із ст. 310, ст. 307 КК України):

- 1) повторність тотожних кримінальних правопорушень;
- 2) повторність однорідних правопорушень;
- 3) повторність різнорідних кримінальних правопорушень;
- 4) повторність спеціальних кримінальних правопорушень;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

18. Матвій побачив раніше незнайому йому дівчину, яка, прямуючи йому назустріч, розмовляла по мобільному телефону в режимі відеозв'язку, тримаючи цей пристрій в руках перед собою. Реалізуючи свій раптово виниклий протиправний умисел, спрямований на відкрите викрадення чужого майна, підійшов спереду до дівчини та рукою вихопив з руки останньої належний їй мобільний телефон і з місця вчинення злочину втік. Наступного дня Матвій знову відкрито викрав мобільний телефон з рук

жінки, яка стояла на автостанції і розмовляла по телефону. Має місце (ознайомтесь із ст. 186 КК України):

- 1) повторність тотожних кримінальних правопорушень;
- 2) повторність однорідних правопорушень;
- 3) повторність різнорідних кримінальних правопорушень;
- 4) повторність спеціальних кримінальних правопорушень;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

19. Оксана систематично використовувала свою малолітню дитину для зайняття жебракуванням (ст. 150-1 КК України). Має місце:

- 1) одиничне кримінальне правопорушення;
- 2) сукупність кримінальних правопорушень;
- 3) рецидив кримінальних правопорушень;
- 4) повторність кримінальних правопорушень;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

20. У квітні 2014 року Олексій вчинив умисне тяжке тілесне ушкодження (ч. 1 ст. 121 КК України). А у липні 2024 р. Олексій знову вчинив тяжке тілесне ушкодження (ч. 1 ст. 121 КК України). Про обидва злочини правоохоронним органам стало відомо у липні 2025 року. Має місце (ознайомтесь із ст. 49 КК України):

- 1) повторність кримінальних правопорушень;
- 2) сукупність кримінальних правопорушень;
- 3) рецидив кримінальних правопорушень;
- 4) одиничне кримінальне правопорушення;
- 5) правильної відповіді немає.

21. Тараса за вчинення злочину засуджено до покарання у виді позбавлення волі. У зв'язку з цим він перебував у дільниці соціальної реабілітації при виправній колонії. Тарас, достовірно знаючи про заборону самовільного залишення дільниці соціальної реабілітації, діючи з прямим умислом без належного на те дозволу

адміністрації, покинув її межі. У діях Тараса має місце (ознайомтеся із ст. 393 КК України):

- 1) рецидив кримінальних правопорушень;
- 2) загальний рецидив кримінальних правопорушень;
- 3) спеціальний рецидив кримінальних правопорушень;
- 4) пенітенціарний рецидив кримінальних правопорушень;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

22. Ірина народила дитину та умисно, бажаючи настання смерті своєї новонародженої дитини, притиснула голову дитини до свого оголеного тіла і тримала так деякий час, перекривши дихання. Після чого закопала труп немовляти на подвір'ї будинку. Чи виникає при оцінці вчиненого конкуренція кримінально-правових норм (ознайомтеся із ст. 117, п. 2 ч. 2 ст. 115 КК України):

- 1) так, має місце конкуренція між спеціальними нормами, які містять кваліфікований та особливо кваліфікований склад кримінального правопорушення;
- 2) так, є конкуренція між спеціальними нормами, які містять привілейований та ще більш привілейований склади кримінальних правопорушень;
- 3) так, є конкуренція між спеціальними нормами, одна з яких містить кваліфікований склад кримінального правопорушення, а інша – привілейований;
- 4) ні, має місце сукупність кримінальних правопорушень;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

23. Іван, вимагаючи гроші у незнайомої особи, заподівав їй умисне тяжке тілесне ушкодження, що спричинило смерть потерпілого. Чи має місце конкуренція кримінально-правових норм (ознайомтеся із ст. 189, ст. 121 КК України):

- 1) ні, має місце сукупність кримінальних правопорушень;
- 2) так, має місце конкуренція частини і цілого;
- 3) так, має місце конкуренція загальної і спеціальної норми;
- 4) так, має місце конкуренція кількох спеціальних норм;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

24. Іван, вимагаючи гроші у незнайомої особи, заподіяв їй умисне середньої тяжкості тілесне ушкодження. Чи має місце конкуренція кримінально-правових норм (ознайомтесь із ст. 189, ст. 122 КК України):

- 1) ні, має місце сукупність кримінальних правопорушень;
- 2) так, має місце конкуренція частини і цілого;
- 3) так, має місце конкуренція загальної і спеціальної норми;
- 4) так, має місце конкуренція кількох спеціальних норм;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

25. Павло, будучи незадоволеним діяльністю міністра оборони України щодо забезпечення озброєння військ, вирішив помститися йому. Павло пострілом з вогнепальної зброї вбив його. Чи має місце конкуренція кримінально-правових норм (ознайомтесь із ст. 112, ст. 115 КК України):

- 1) ні, має місце сукупність кримінальних правопорушень;
- 2) так, має місце конкуренція частини і цілого;
- 3) так, має місце конкуренція загальної і спеціальної норми;
- 4) так, має місце конкуренція кількох спеціальних норм;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

ЗАДАЧІ

1. Директора комунального підприємства засуджено за ч. 1 ст. 364, ч. 2 ст. 191, ч. 1 ст. 366 КК за те, що він для підтвердження законних підстав невиходу на роботу отримав у невстановленої особи підроблений листок непрацездатності. Зловживаючи своїм службовим становищем, він виготовив заяву-розрахунок лікарняних та окремих виплат потерпілим на виробництві, на підставі якої отримав кошти Фонду соціального страхування України.

Ознайомтесь із ст. 364, ст. 191, ст. 366 КК України.

Чи правильно кваліфіковано діяння?

Які норми перебувають у конкуренції в заданій ситуації? Який вид конкуренції має місце і які є правила подолання такого виду конкуренції?

2. Андрій 2 вересня 2021 р. близько 12.00 год, перебуваючи в приміщенні Львівської наукової бібліотеки ім. Стефаника, шляхом вільного доступу, таємно упродовж дня викрав зі сховища, яке знаходиться на третьому поверсі будівлі, п'ятнадцять журналів «Przyiacel Ludu» вартістю 500 грн кожен на загальну суму 7500 грн.

12 вересня 2021 р. Андрій в нічний час по риштуванню піднявся на другий поверх бібліотеки та проник у сховище, звідки таємно викрав 36 журналів «DIE GRAFISCHEN KUNSTE» вартістю 200 грн кожен на загальну суму 7200 грн. Дії Андрія органи досудового слідства кваліфікували за ч. 1 ст. 185, ч. 2 ст. 185, ч. 3 ст. 185 КК України. Однак суд дії перекваліфікував на ч. 2 ст. 185 і ч. 3 ст. 185 КК України.

Оцініть правильність кваліфікації кримінальних правопорушень за наявності ознак, передбачених різними частинами однієї й тієї ж статті Особливої частини КК органами досудового слідства та суду.

Який вид конкуренції має місце? Які правила подолання такого виду конкуренції? Як слід кваліфікувати дії Андрія?

3. Іван, будучи в стані алкогольного сп'яніння, під час сварки, тримаючи в руках сокиру, став погрожувати вбивством та підпалом своїй співмешканці Ірині. Не випускаючи її із житлового будинку, за допомогою сірників підпалив житловий будинок. Внаслідок підпалу Ірина померла, також було знищено житловий будинок.

Варіант. Іван, будучи в стані алкогольного сп'яніння, під час сварки зі своєю співмешканкою Іриною зарубав її сокирою. Налякавшись від вчиненого, з метою приховати вбивство Іван підпалив будинок із вже мертвою Іриною.

Ознайомтесь із ст. 194, ст. 115 КК України.

Кваліфікуйте дії Івана. Визначте форму та вид множинності кримінальних правопорушень. Відповідь аргументуйте.

4. Іван, маючи умисел на таємне викрадення чужого майна, перебуваючи у приміщенні торгової зали магазину «Comfy», шляхом вільного доступу, переконавшись у тому, що за його діями ніхто не спостерігає, з метою особистого збагачення, таємно викрав з торгової полиці навушники

вкладиші бездротові вартістю 4165 гривень. Продовжуючи свій злочинний умисел, Іван сховав викрадене майно під куртку та вийшов з приміщення магазину і розпорядився викраденим майном на власний розсуд.

Наступного дня, маючи умисел на напад з метою заволодіння чужим майном, поєднаний з погрозою застосування насильства, що є небезпечним для життя чи здоров'я особи, яка зазнала нападу, Іван увірвався до приміщення ТОВ «Лайм Кеш», де вчинив розбійний напад із предметом, схожим на пістолет, який він тримав у правій руці, на менеджерку підприємства та, погрожуючи застосуванням зброї, наказав останній віддати йому грошові кошти, які знаходились в касі, таким чином застосував погрозу насилля, яке є небезпечною для життя чи здоров'я особи, котра зазнала нападу. Усвідомлюючи реальну загрозу своєму життю та здоров'ю, менеджер підкорилася незаконним вимогам Івана та віддала йому грошові кошти в сумі 7278 гривень, які належать ТОВ «Лайм Кеш». Сховавши грошові кошти в кишеню своєї куртки, Іван вийшов з приміщення та зник.

Варіант 1. Іван вчинив ці кримінальні правопорушення, маючи не зняту і не погашену судимість за крадіжку.

Варіант 2. Вчиняючи розбій, Іван заподіяв менеджеру підприємства тяжкі тілесні ушкодження.

Варіант 3. Вчиняючи розбій, Іван заподіяв менеджеру підприємства тяжкі тілесні ушкодження, від яких потерпілий помер у лікарні.

Надайте кримінально-правову оцінку діям Івана. Чи є у його поведінці множинність кримінальних правопорушень? Відповідь обґрунтуйте.

Чи має місце конкуренція кримінально-правових норм? Відповідь обґрунтуйте.

5. Євген, реалізуючи свій умисел на заволодіння чужим майном, зловживаючи довірою Петра, отримав від нього пароль для входу до WEB-банкінгу «Ощад24». Євген за допомогою електронно-обчислювальної техніки, а саме телефона потерпілого, який містить програмне забезпечення, призначене для автоматичної обробки інформації, та який був з'єднаний з мережею «Інтернет», не маючи на це згоди

та без відома Петра, здійснив вхід у мобільний додаток «Ощад24», користувачем якого є Петро, для подальшого безперешкодного доступу до особистого кабінету в «Ощад24». Надалі, діючи від імені Петра, Євген провів транзакції на переказ коштів в період з 17.05.2024 по 25.05.2024 на загальну суму 5100 гривень (17.05.2024 – 500 грн та 600 грн, 20.05.2024 – 700 грн, 22.05.2024 – 300 грн та 25.05.2024 – 3000 грн).

Варіант. Євген провів транзакції на переказ коштів, умисел щодо яких виникав окремих, коли була необхідність у перерахуванні коштів.

Ознайомтесь із ст. 190 КК України, ст. 51 КУпАП.

Надайте кримінально-правову оцінку діям Євгена. Чи є у його поведінці множинність кримінальних правопорушень? Відповідь обґрунтуйте.

6. Марко, перебуваючи в стані алкогольного сп'яніння, грубо порушив громадський порядок з мотивів явної неповаги до суспільства, які супроводжувались особливою зухвалістю, що виразилось у зневазі до норм моральності, діючи умисно, почав вчиняти хуліганські дії, які виявились у грубій образливій поведінці щодо оточуючих осіб та відвідувачів магазину, а саме у висловлюванні грубою нецензурною лайкою, розбитому склі входних дверей магазину, пошкодженні шлагбауму, розміщеного на в'їзді до території магазину. На неодноразові законні вимоги сторонніх осіб припинити свої неправомірні дії Марко не реагував, унаслідок чого спричинив магазину матеріальний збиток на суму 15 000 гривень.

Варіант. Марко, вчиняючи хуліганські дії, мав судимість за раніше вчинене хуліганство.

Ознайомтесь із ст. 296, ст. 194 КК України.

Надайте кримінально-правову оцінку діям Марка. Чи є у його поведінці множинність кримінальних правопорушень? Відповідь обґрунтуйте.

7. Олексій засуджений за ч. 2 ст. 289 КК України на п'ять років позбавлення волі. Захисник подав апеляцію, аргументуючи неправильність застосування кримінального закону, а саме зазначив, що його клієнт вчинив вперше незаконне

заволодіння транспортним засобом, а вказівка суду на вчинену раніше крадіжку велосипеда не є правильною. Викрадення велосипеда не посягає на суспільні відносини у сфері безпеки руху та експлуатації транспортного засобу і велосипед не відноситься до транспортного засобу у контексті ст. 289 КК України. Тому, згідно з ч. 1 ст. 32 КК України, у діях Олексія відсутня повторність кримінальних правопорушень, а тому його дії слід перекваліфікувати на ч. 1 ст. 289 КК України.

Чи підлягає апеляційна скарга захисника задоволенню? Відповідь обґрунтуйте.

8. Максим під час бійки вчинив вбивство через необережність, за що був засуджений за ч.1 ст.119 КК України до покарання у виді позбавлення волі на строк 1 рік. Через рік після відбуття покарання вчинив грабіж з проникненням у житло (ч. 3 ст. 186 КК України).

Варіант 1. Максим раніше був засуджений за крадіжку вогнепальної зброї за ч. 1 ст. 262 КК України.

Варіант 2. Максим раніше був засуджений за грабіж за ч. 1 ст. 186 КК України.

Чи є у діях Максима множинність кримінальних правопорушень? Відповідь обґрунтуйте.

9. Марк працював на заводі з виготовлення велосипедів і вирішив викрасти один із них. Для реалізації свого умислу Марк чотири дні таємно виносив додому складові частини велосипеда після закінчення робочого дня.

Варіант. При спробі викрадення останньої складової велосипеда був затриманий працівником охорони заводу.

Чи є у діях Марка множинність кримінальних правопорушень? Відповідь обґрунтуйте.

10. 20 грудня 2015 року Олег здійснив посягання на життя керівника політичного партії «Оберіг» (ст. 112 КК України). 10 квітня 2024 року Олег вчинив умисне вбивство своєї дружини на ґрунті сімейно-побутового конфлікту (ч. 1 ст. 115 КК України). Про обидва кримінальні правопорушення стало відомо працівникам поліції 20 квітня 2024 р.

Варіант 1. 20 грудня 2015 року Олег вчинив умисні тяжкі тілесні ушкодження (ч.1 ст.121 КК України).

Варіант 2. 20 грудня 2015 року Олег вчинив середньої тяжкості тілесні ушкодження (ч.1 ст.122 КК України).

Чи має місце множинність кримінальних правопорушень? Відповідь обґрунтуйте.

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ З ВИКОРИСТАННЯМ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ

Ознайомтеся з такими прикладами зі судової практики та обґрунтуйте відповіді на питання:

1. Постанова Верховного Суду у справі № 591/4366/18 (провадження № 51-1122кмо20) від 14 вересня 2020 року.
URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/91702523>)

2. Постанова Верховного Суду у справі № 159/7433/21 (провадження № 51-7742км23) від 5 грудня 2024 року.
URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/123678712>

– У чому полягала фабула справи та наявність якого виду множинності кримінальних правопорушень констатував місцевий та апеляційний суди?

– У чому, на думку захисника, полягає неправильне застосування кримінального закону щодо його підзахисного?

– Який висновок щодо застосування відповідної кримінально-правової норми сформулював Верховний Суд та в яких випадках буде утворюватись даний вид множинності кримінальних правопорушень?

– Які аргументи на обґрунтування своєї позиції навів Верховний Суд?

3. Постанова Верховного Суду у справі № 127/16102/23 (провадження № 51-1225км24 від 21 серпня 2024 року).
URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/121204834>

– У чому полягала фабула справи та наявність якого виду множинності кримінальних правопорушень констатував місцевий та апеляційний суди?

– Чому в касаційній скарзі прокурор просив рішення попередніх судів у частині кваліфікації дій засудженого змінити, виключити кваліфікуючу ознаку «вчинення протягом

року після засудження за цією статтею» та перекваліфікувати його дії з ч. 2 ст. 309 КК України на ч. 1 цієї статті?

– Який висновок щодо застосування відповідних кримінально-правових норм сформулював Верховний Суд?

– Проаналізуйте правові наслідки повторності, сукупності та рецидиву кримінальних правопорушень.

4. Ухвала Київського апеляційного суду від 2 січня 2023 року, справа 760/4189/22. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/108836056>

– Проаналізуйте ухвалу на предмет ознак множинності кримінальних правопорушень.

– Визначте форму та вид множинності.

– Чим обґрунтовувалася апеляційна скарга?

– Яке рішення прийняв суд?

КОНТРОЛЬНІ ЗАПИТАННЯ

1. Дайте визначення поняття множинності кримінальних правопорушень.

2. Чи може множинність означати наявність ознак закінченого кримінального правопорушення та готування або замаху на кримінальне правопорушення?

3. На які види поділяється одиничне кримінальне правопорушення?

4. Які існують види складних одиничних кримінальних правопорушень?

5. Що є повторністю кримінальних правопорушень?

6. Що є сукупністю кримінальних правопорушень?

7. На які види поділяється сукупність кримінальних правопорушень?

8. Що визнається конкуренцією кримінально-правових норм?

9. Що визнається рецидивом кримінальних правопорушень?

10. Які є види повторності та рецидиву?

11. Які правові наслідки повторності, сукупності та рецидиву кримінальних правопорушень?

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ДЛЯ ОПРАЦЮВАННЯ ТЕМИ

Нормативно-правові акти

1. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 року № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
2. Про практику застосування судами кримінального законодавства про повторність, сукупність і рецидив злочинів та їх правові наслідки : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 4 червня 2010 року № 7.

Додаткова література

1. Зінченко І. Кваліфікація злочинів при їх множинності та конкуренції кримінально-правових норм : навчальний посібник. Харків : Право, 2017. 112 с.
2. Колос О. Повторність злочинів у кримінальному праві України : монографія. Ірпінь : УДФСУ, 2018. 303 с.
3. Марін О. Кваліфікація злочинів при конкуренції кримінально-правових норм : монографія. Київ : Атіка, 2003. 224 с.
4. Марін О. Множинність кримінальних правопорушень : навчальний посібник. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2024. 92 с.
5. Созанський Т. Кваліфікація сукупності злочинів : монографія. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2012. 239 с.
6. Устрицька Н. Кваліфікація повторності злочинів. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2013. 216 с.
7. Устрицька Н. Поняття рецидиву злочинів за кримінальним правом України. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична*. 2018. № 3. С. 251–259.
8. Устрицька Н. І. Кримінально-правовий зміст сукупності злочинів: окремі міркування. *Порівняльно-аналітичне право*. 2018. № 6. С. 395–397.
9. Гаєвський О. «Розірвана» засудженням повторність кримінальних правопорушень та нове засудження. *Юридичний вісник*. 2024. № 5. С. 14–24.
10. Колодін Д. О., Степаненко О. В. Кваліфікація кримінальних правопорушень при конкуренції кримінально-правових норм. *Право і суспільство*. 2022. № 2. С. 222–227.

Тема 12

**ОБСТАВИНИ,
ЩО ВИКЛЮЧАЮТЬ КРИМІНАЛЬНУ
ПРОТИПРАВНІСТЬ ДІЯННЯ**

1. Питання для теоретичного засвоєння:

1. Поняття і ознаки обставин, що виключають кримінальну протиправність діяння.

2. Необхідна оборона як обставина, що виключає кримінальну протиправність діяння.

3. Уявна оборона як обставина, що виключає кримінальну протиправність діяння.

4. Затримання особи, що вчинила кримінальне правопорушення, як обставина, що виключає кримінальну протиправність діяння.

5. Крайня необхідність як обставина, що виключає кримінальну протиправність діяння.

6. Фізичний або психічний примус як обставина, що виключає кримінальну протиправність діяння.

7. Виконання наказу або розпорядження як обставина, що виключає кримінальну протиправність діяння.

8. Діяння, пов'язане з ризиком, як обставина, що виключає кримінальну протиправність діяння.

9. Виконання спеціального завдання з попередження чи розкриття кримінально протиправної діяльності організованої групи чи злочинної організації як обставина, що виключає кримінальну протиправність діяння.

10. Виконання обов'язку щодо захисту Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України як обставина, що виключає кримінальну протиправність діяння.

2. Виконайте завдання до теми.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

1. За яких умов особа, яка заподіяла шкоду при перевищенні меж необхідної оборони, НЕ підлягає кримінальній відповідальності:

1) якщо особа здійснює захист від суспільно небезпечного посягання за відсутності можливості звернутись за допомогою до інших осіб або правоохоронних органів;

2) кримінальний закон не передбачає підстав для звільнення від кримінальної відповідальності осіб, які заподіяли шкоду при перевищенні меж необхідної оборони;

3) якщо особа, здійснюючи захист, через сильне душевне хвилювання, викликане суспільно небезпечним посяганням, не могла оцінити відповідності заподіяної нею шкоди небезпечності посягання чи обставинці захисту;

4) особа, здійснюючи захист, необережно завдає тому, хто посягає, шкоди, яка явно не відповідає небезпечності посягання чи обставинці захисту;

5) жодна відповідь не є правильною.

2. Які особи мають право на необхідну оборону відповідно до ст. 36 КК України:

1) особи, які не мають можливості уникнути суспільно небезпечного посягання в інший спосіб;

2) кожна повнолітня дієздатна особа, яка може оцінити характер та інтенсивність посягання, а також обрати відповідний спосіб захисту;

3) особи, які є представниками влади, працівники правоохоронного органу, правоохоронна діяльність яких регламентується спеціальними законами;

4) особа, яка досягла віку, з якого може наставати кримінальна відповідальність;

5) жодна відповідь не має правильної відповіді.

3. За яких умов дії особи, яка захищається від суспільно небезпечного посягання, можуть бути визнані як перевищення меж необхідної оборони:

1) якщо особа, яка захищається, спричинила тому, хто посягає, істотну шкоду здоров'ю;

2) якщо особа захищається від суспільно небезпечного посягання неосудної особи;

3) якщо особа під час захисту застосувала вогнепальну зброю незалежно від небезпечності посягання або обставинки захисту;

4) якщо особа, яка захищається, умисно заподіяла тому, хто посягає, тяжкої шкоди, яка явно не відповідає небезпечності посягання або обставинці захисту;

5) жодна відповідь не є правильною.

4. У яких випадках перевищення меж необхідної оборони є підставою кримінальної відповідальності:

1) за умови необережного заподіяння шкоди життю та здоров'ю особи, яка посягає;

2) лише за вбивство та заподіяння тяжких тілесних ушкоджень особі, яка посягає;

3) за будь-яку шкоду, спричинену при перевищенні меж необхідної оборони;

4) у випадках, спеціально передбачених у статтях 118 та 124 КК України;

5) жодна відповідь не є правильною.

5. У яких випадках застосування зброї або інших засобів для захисту від нападу є правомірним відповідно до КК України:

1) спосіб захисту охоронюваних законом прав та інтересів особи, яка зазнала нападу, від суспільно небезпечного посягання у будь-яких випадках є правомірним;

2) якщо такі засоби застосовуються для затримання особи, яка вчинила кримінальне правопорушення з необережності і намагається втекти з місця пригоди;

3) для захисту від нападу озброєної особи або нападу групи осіб, а також для відвернення протиправного насильницького вторгнення у житло чи інше приміщення, незалежно від тяжкості шкоди, яку заподіяно тому, хто нападає;

4) для захисту від нападу особи, а також для відвернення протиправного насильницького вторгнення у житло чи інше приміщення, залежно від тяжкості шкоди, яку заподіяно тому, хто нападає;

5) жодна відповідь не є правильною.

6. Які дії, що виключають кримінальну протиправність діяння, є уявною обороною відповідно до вимог КК України:

1) заподіяння шкоди за таких обставин, коли реально-го суспільно небезпечного посягання не було і особа, неправильно оцінюючи дії потерпілого, лише помилково припустила наявність такого посягання;

2) заподіяння іншій особі шкоди особою, яка хоча не усвідомлювала, але могла усвідомити відсутність реального суспільно небезпечного посягання;

3) умисне заподіяння шкоди особі за відсутності з її боку дій, які можна було б оцінити як посягання, і той, хто оборонявся, лише на підставі необґрунтованої підозри, переляку тощо заподіює йому шкоду;

4) заподіяння шкоди особі, яку помилково було сприйнято такою, що раніше вчинила посягання;

5) жодна відповідь не є правильною.

7. У яких випадках заподіяння шкоди за уявної оборони виключає кримінальну відповідальність:

1) якщо особа, яка помилково вважала, що має місце суспільно небезпечне посягання, умисно заподіяла незначну шкоду;

2) якщо особа, яка помилково вважала, що має місце суспільно небезпечне посягання, необережно заподіяла істотну шкоду;

3) кримінальний закон не передбачає таких підстав;

4) якщо обстановка, що склалася, давала особі достатні підстави вважати, що мало місце реальне посягання, і вона не усвідомлювала і не могла усвідомлювати помилковості свого припущення;

5) жодна відповідь не є правильною.

8. За яких обставин настає кримінальна відповідальність особи, яка НЕ усвідомлювала і НЕ могла усвідомлювати помилковості свого припущення щодо реальності посягання:

1) за умови, якщо особа перевищила межі захисту, що дозволяються в умовах відповідного реального посягання;

- 2) кримінальний закон не передбачає таких випадків;
- 3) за умисне заподіяння шкоди під час уявної оборони особа підлягає кримінальній відповідальності у будь-яких випадках;
- 4) кримінальна відповідальність настає за необережне заподіяння істотної шкоди під час уявної оборони;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

9. Які правові наслідки заподіяння шкоди особі під час її затримання передбачені законом про кримінальну відповідальність:

- 1) такі дії не визнаються кримінально протиправними, якщо при цьому не було допущено перевищення заходів, необхідних для затримання такої особи;
- 2) такі дії у будь-якому разі не визнаються кримінально протиправними;
- 3) такі дії можуть бути визнані обставиною, що пом'якшує покарання;
- 4) заподіяння шкоди особі під час її затримання тягне кримінальну відповідальність на загальних підставах;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

10. Які наслідки заподіяння шкоди особі під час її затримання настануть, якщо при цьому були перевищені заходи, необхідні для її затримання:

- 1) заподіяння будь-якої шкоди особі в умовах її затримання не тягне кримінальної відповідальності;
- 2) заподіяння шкоди особі при перевищенні меж, необхідних для її затримання, не тягне кримінальну відповідальність лише у випадках, спеціально передбачених у КК України;
- 3) умисне заподіяння шкоди особі при перевищенні меж, необхідних для її затримання, тягне кримінальну відповідальність за фактично вчинене ;
- 4) кримінальний закон не передбачає поняття перевищення заходів, необхідних для затримання особи, яке могло би впливати на обсяг кримінальної відповідальності;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

11. Яке визначення поняття крайньої необхідності передбачає закон про кримінальну відповідальність:

1) необережне заподіяння будь-якої шкоди в стані крайньої необхідності для усунення небезпеки, яка загрожує охоронюваним законом правам цієї або інших осіб;

2) заподіяння будь-якої шкоди для усунення небезпеки, яка загрожує правам чи інтересам суспільства або окремих осіб, що охороняються законом;

3) заподіяння шкоди правоохоронюваним інтересам для усунення небезпеки, що загрожує особі чи охоронюваним законом її правам або правам інших осіб, суспільним інтересам чи інтересам держави, якщо цю небезпеку в даній обстановці не можна було усунути іншими засобами і якщо при цьому не було допущено перевищення меж крайньої необхідності;

4) заподіяння шкоди правоохоронюваним інтересам для усунення небезпеки, що загрожує особі чи охоронюваним законом її правам або правам інших осіб, суспільним інтересам чи інтересам держави, незалежно від того, чи можна було усунути цю небезпеку іншими засобами;

5) жодна відповідь не є правильною.

12. У яких випадках настає кримінальна відповідальність за шкоду, заподіяну правоохоронюваним інтересам в стані крайньої необхідності:

1) кримінальний закон не встановлює відповідальності за заподіяння шкоди в стані крайньої необхідності;

2) у випадку заподіяння шкоди правоохоронюваним інтересам незалежно від умислу, якщо така шкода є більш значною, ніж відвернена шкода;

3) у випадку умисного заподіяння шкоди правоохоронюваним інтересам, якщо така шкода є більш значною, ніж відвернена шкода;

4) у випадку умисного заподіяння будь-якої шкоди в стані крайньої необхідності не виключає кримінальної відповідальності і враховується як обставина, що пом'якшує покарання;

5) жодна відповідь не є правильною.

13. За яких обставин особа НЕ підлягає кримінальній відповідальності за шкоду, заподіяну у разі перевищення меж крайньої необхідності:

1) якщо внаслідок сильного душевного хвилювання, викликаного небезпекою, що загрожувала, особа не могла оцінити відповідність заподіяної шкоди цій небезпеці;

2) якщо внаслідок душевного хвилювання, викликаного небезпекою, що загрожувала, особа не могла оцінити відповідність заподіяної нею шкоди обстановці захисту;

3) заподіяння лише матеріальної шкоди правоохоронюваним інтересам громадян, суспільним інтересам чи інтересам держави в будь-якому розмірі;

4) заподіяння шкоди власним інтересам або інтересам особи, яка викликала небезпеку;

5) жодна відповідь не є правильною.

14. Які правові наслідки за діяння матимуть місце для особи, яка заподіяла шкоду правоохоронюваним інтересам під впливом фізичного примусу:

1) особа підлягає кримінальній відповідальності за вчинення умисного діяння під впливом фізичного примусу, незалежно від можливості керувати своїми діями;

2) зазначена обставина не звільняє особу від кримінальної відповідальності;

3) настає кримінальна відповідальність за діяння або бездіяльність, пов'язані з ризиком;

4) такі діяння не є кримінальним правопорушенням;

5) жодна відповідь не є правильною.

15. Які правові наслідки настануть для особи, якщо вона заподіяла шкоду під впливом психічного або фізичного примусу за умови збереження можливості керувати своїми діями:

1) настає кримінальна відповідальність за діяння або бездіяльність, пов'язані з ризиком;

2) виключає кримінальну відповідальність лише у випадках, які відповідають умовам крайньої необхідності;

3) виключає кримінальну відповідальність у будь-якому випадку;

- 4) є підставою для звільнення особи від покарання;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

16. Які правові наслідки настають, якщо особа вчинила діяння з метою виконання наказу або розпорядження і при цьому заподіяла шкоду правоохоронюваним інтересам:

- 1) зазначені обставини не є підставою для звільнення особи від кримінальної відповідальності;
- 2) заподіяння шкоди за таких обставин виключає кримінальну відповідальність незалежно від характеру шкоди правоохоронюваним інтересам;
- 3) особа не підлягає кримінальній відповідальності за діяння, що заподіяло шкоду правоохоронюваним інтересам, якщо воно було вчинено з метою виконання законного наказу або розпорядження;
- 4) особа не підлягає кримінальній відповідальності за діяння, що заподіяло шкоду правоохоронюваним інтересам, якщо воно було вчинено з метою виконання будь-якого наказу або розпорядження керівника;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

17. Які правові наслідки має діяння, вчинене в період збройного конфлікту і спрямоване на відсіч та стримування збройної агресії російської федерації, яке завдало шкоди здоров'ю особи, котра здійснює таку агресію, за відсутності ознак катування:

- 1) може бути кримінальним правопорушенням залежно від суб'єкта злочину;
- 2) не є кримінальним правопорушенням;
- 3) є кримінальним правопорушенням відповідно до КК України;
- 4) може бути кримінальним правопорушенням залежно від тяжкості завданої шкоди;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

18. Які правові наслідки матимуть місце за відмову від виконання кримінально протиправного наказу

або розпорядження відповідно до закону про кримінальну відповідальність:

- 1) настає кримінальна відповідальність, якщо заподіяно шкоду правоохоронюваним інтересам;
- 2) особа не підлягає кримінальній відповідальності, якщо шкоду заподіяно діянням з необережності;
- 3) особа кримінальній відповідальності не підлягає;
- 4) особа в будь-якому випадку підлягає кримінальній відповідальності;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

19. Які є правові наслідки для особи за виконання явно кримінально протиправного наказу або розпорядження:

- 1) є обов'язковою підставою для пом'якшення покарання;
- 2) є обставиною, що обтяжує покарання;
- 3) підлягає кримінальній відповідальності на загальних підставах;
- 4) при призначенні покарання такій особі строк або розмір покарання не може перевищувати половини максимального строку або розміру найбільш суворого виду покарання, передбаченого санкцією статті Особливої частини КК України;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

20. Як кваліфікуються дії особи, що віддала явно кримінально протиправний наказ особі, яка НЕ усвідомлювала і НЕ могла усвідомлювати кримінально протиправного характеру наказу чи розпорядження:

- 1) кримінальна відповідальність настає для обох осіб за вчинення кримінального правопорушення у співучасті за попередньою змовою;
- 2) кримінальній відповідальності підлягає лише особа, яка віддала явно кримінально протиправний наказ, за підбурювання або організацію вчинення злочину;
- 3) особа, яка віддала явно кримінально протиправний наказ чи розпорядження, підлягає кримінальній відповідальності залежно від тяжкості вчиненого кримінального правопорушення;

4) кримінальній відповідальності підлягає тільки особа, що віддала кримінально протиправний наказ чи розпорядження;

5) жодна відповідь не є правильною.

21. Які є правові наслідки виконання явно кримінально протиправного наказу чи розпорядження особою, яка НЕ усвідомлювала і НЕ могла усвідомлювати кримінальну протиправність їх характеру:

1) зазначені обставини не звільняють таку особу від кримінальної відповідальності;

2) кримінальна відповідальність настає для обох осіб за вчинення кримінального правопорушення у співучасті за попередньою змовою;

3) особа підлягає кримінальній відповідальності за необережний злочин;

4) особа не підлягає кримінальній відповідальності;

5) жодна відповідь не є правильною.

22. Як законом про кримінальну відповідальність регламентовано поняття діяння, що пов'язане з ризиком:

1) кримінально протиправним є будь-яке діяння, пов'язане з ризиком, якщо ним було заподіяно шкоду правоохоронюваним інтересам;

2) таке діяння не є кримінально протиправним, якщо шкоду було заподіяно інтересам, які не охороняються законом;

3) таке діяння не є кримінально протиправним, якщо заподіяна шкода правоохоронюваним інтересам є меншою, ніж відвернена шкода;

4) не є кримінальним правопорушенням діяння, якщо шкоду правоохоронюваним інтересам було заподіяно в умовах виправданого ризику для досягнення значної суспільно корисної мети;

5) жодна відповідь не є правильною.

23. Як закон про кримінальну відповідальність визначає поняття виправданого ризику:

1) якщо мету можна було досягти в даній обстановці діянням, не поєднаним з ризиком, і особа, яка допустила ризик,

обґрунтовано розраховувала, що вжиті нею заходи є достатніми для відвернення шкоди правоохоронюваним інтересам;

2) за умови досягнення значної суспільно корисної мети, незалежно від можливості досягти її неризикованим дінням;

3) якщо мету не можна було досягти в даній обстановці дінням, не поєднаним з ризиком, і особа, яка допустила ризик, обґрунтовано розраховувала, що вжиті нею заходи є достатніми для відвернення шкоди правоохоронюваним інтересам;

4) за умови досягнення будь-якої мети, за відсутності можливості досягти такої мети неризикованим дінням;

5) жодна відповідь не є правильною.

24. За яких передбачених кримінальним законом обставин ризик НЕ визнається виправданим:

1) якщо лікар не зміг відвернути загрозу життю хворого, незалежно від добросовісності виконання ним своїх обов'язків;

2) кримінальний закон не передбачає таких обставин;

3) якщо ризик завідомо створював загрозу для життя інших людей або загрозу екологічної катастрофи чи інших надзвичайних подій;

4) якщо ризик призвів до значних матеріальних втрат, незалежно від можливості передбачити такі наслідки;

5) жодна відповідь не є правильною.

25. Яке діяння, вчинене особою при виконанні спеціального завдання з попередження чи розкриття кримінально протиправної діяльності, НЕ є кримінальним правопорушенням:

1) умисне заподіяння шкоди правоохоронюваним інтересам особою, яка відповідно до закону виконувала спеціальне завдання, беручи участь в організованій групі чи злочинній організації;

2) провокування чи спонукання членів організованої групи чи злочинної організації до вчинення злочинів особою, яка виконує спеціальне завдання, з метою попередження чи розкриття їх кримінально протиправної діяльності;

3) вчинення особою, яка виконує спеціальне завдання, діянь, які підпадають під ознаки злочинів будь-якої тяжкості;

4) вимушене заподіяння шкоди правоохоронюваним інтересам особою, яка відповідно до закону виконувала спеціальне завдання, беручи участь в організованій групі чи злочинній організації з метою попередження чи розкриття їх кримінально протиправної діяльності;

5) жодна відповідь не є правильною.

ЗАДАЧІ

1. Мар'яна поступила непритомною до лікарні у вкрай тяжкому стані. Необхідно було провести шунтування судин серця, але її батьки не дали на це згоди і Мар'яна померла. На підставі судово-медичної експертизи вдалося з'ясувати, що своєчасне проведення відповідної операції дало б можливість врятувати хвору.

Варіант. Незважаючи на відсутність згоди батьків Мар'яни, лікар Сименченко провів відповідну операцію, що дало змогу врятувати хвору.

Чи підлягає Сименченко кримінальній відповідальності за вчинене діяння?

2. Співробітник управління по боротьбі з організованою злочинністю Олександр був включений до складу злочинної організації. У складі цієї злочинної організації він взяв участь у вчиненні нападу на фінансову установу. В процесі зазначеного діяння він вистрілив в одного з охоронців, заподіявши смерть останньому.

Чи підлягає Олександр кримінальній відповідальності за вчинене діяння?

3. Альпіністи Юрій і Тарас піднялись у гори. Внаслідок зсуву та обвалу каміння Тарас опинився у прірві. Юрій намагався його витягнути, але не зміг фізично цього зробити, а тому ножем перерізав мотузку, яка їх пов'язувала. В результаті зазначених дій Тарас впав і загинув.

Чи підлягатиме Юрій кримінальній відповідальності за вчинене діяння?

4. Водій авто побачив, що раптово перед ним на дорогу вибіг маленький хлопчик, щоб зловити м'яч. З метою уникнення зіткнення водій спрямував автомобіль у мотоцикл який був припаркований на узбіччі, і внаслідок цього була заподіяння велика матеріальна шкода його власнику.

Чи підлягає кримінальній відповідальності водій автомобіля за вчинене діяння?

5. Неповнолітні Наталя та Марина намагалися вночі здійснити крадіжку автомагнітоли з автомобіля Сидоренка. Останній почув проникнення до його автомобіля, оскільки спрацювала сигналізація, і вийшов на балкон. Після цього взяв мисливську рушницю та вистрілив тричі у напрямку Марини, але не влучив. Після цього вона намагалася ухилитися і просила Сидоренка зупинитися. Натомість останній ще двічі вистрілив у Марину, що спричинило ампутацію ноги останній.

Чи підлягає кримінальній відповідальності Сидоренко за вчинене діяння?

6. У метро Юлія відчула, що хтось намагається проникнути до її сумки. Вона почала голосно кричати. Пасажири Андрій і Денис, які були поруч, затримуючи крадія, спричинили останньому забій головного мозку, що характерно для тяжкого тілесного ушкодження.

Чи підлягатимуть кримінальній відповідальності пасажери Андрій і Денис за вчинене діяння?

7. Іваненко вигулював у парку собаку і побачив старого неприятеля Петренка. Згадавши старі образи, Іваненко дав команду собаці напасти на Петренка. Останній, захищаючись, підібрав лежачий поруч камінь і жбурнув у собаку, заподіявши їй смерть.

Варіант. Собака сама вирвалася з рук Іваненка та напала на Петренка.

Чи підлягає кримінальній відповідальності Петренко за вчинене діяння?

8. Ввечері Мироненко повертався додому з роботи. Коли він йшов уздовж автобусної зупинки, до нього підійшли

четверо незнайомих чоловіків і почали вимагати віддати годинник і гаманець. Проте Мироненко відмовився віддати їм своє майно. Після цього невідомі особи почали руками та ногами бити Мироненка. Останній підібрав металеву палицю, що лежала поруч, та заподіяв тяжкі тілесні ушкодження двом нападникам.

Чи підлягає кримінальній відповідальності Мироненко за вчинене діяння?

9. Троє озброєних чоловіків проникли у квартиру Свириденко і намагалися її зґвалтувати. Останній вдалося схопити кухонний ніж, що лежав на столі, і заподіяти смерть одному з них. Двоє інших після цього втекли.

Чи підлягає кримінальній відповідальності Свириденко за вчинене діяння?

10. Олег і Віталій, будучи відомими професійними боксерами, любили провокувати бійки в закладах громадського харчування та магазинах. Одного разу вони зустріли Дем'яна і Сидора та почали їх ображати. Сидор намагався вдарити Віталія. Олег здійснив удар у скроню Сидору, що спричинило смерть останньому.

Оцініть дії Сидора та Олега.

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ З ВИКОРИСТАННЯМ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ

Ознайомтеся з такими прикладами зі судової практики:

1. Вирок Індустріального районного суду м. Дніпра від 26 вересня 2022 року у справі № 202/2592/22 (провадження № 51-2149км23). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/106451515>

2. Вирок Волочиського районного суду Хмельницької області від 10 січня 2013 року у справі № 2203/3027/2012. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/125537052>

3. Вирок Попільнянського районного суду Житомирської області від 24 листопада 2021 року у справі № 288/761/21 (провадження № 1-кп/288/89/21). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/101333101>

4. Вирок Личаківського районного суду м. Львова від 9 грудня 2022 року у справі № 288/761/21 (провадження № 1-кп/463/528/22). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/107766080>

5. Вирок Червонозаводського районного суду м. Харкова від 24 квітня 2024 року у справі № 646/3927/23 (провадження № 1-кп/646/233/2024). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/118577694>

6. Вирок Володимир-Волинського міського суду Волинської області від 22 жовтня 2021 року у справі № 165/300/18 (провадження № 1-кп/154/7/21). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/100535293>

7. Вирок Солом'янського районного суду м. Києва від 12 липня 2022 року у справі № 760/6265/22 (провадження № 1-кп/760/2094/22). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/105193834>

8. Ухвала Автозаводського районного суду м. Кременчука Полтавської області від 23 серпня 2016 року у справі № 524|3089|16-к URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/59910902>

9. Вирок Хмельницького міськрайонного суду Вінницької області від 27 липня 2017 року у справі № 149/916/17. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/67947539>

10. Вирок Ковпаківського районного суду м. Суми від 6 жовтня 2017 року у справі № 592/12011/13-к. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/69402727>

Обґрунтуйте відповіді на такі питання щодо кожного вироку:

- Назвіть обставини вчиненого кримінального правопорушення.
- Яке рішення прийняв суд?
- Які аргументи суд навів щодо встановлення обставин, що виключають кримінальну протиправність діяння?
- Чи правильно суди визначили наявність чи відсутність обставин, що виключають кримінальну протиправність діяння?

КОНТРОЛЬНІ ЗАПИТАННЯ

1. Яким є кримінально-правове значення обставин, що виключають кримінальну протиправність діяння?
2. Як класифікуються обставини, що виключають кримінальну протиправність діяння?
3. Які є правила встановлення захисних механізмів і пристосувань?
4. Яка має бути оцінка заподіяння шкоди тваринам при здійсненні ними нападу?
5. Яка має бути оцінка провокації необхідної оборони?
6. Якими бувають кримінально-правові наслідки виконання і невиконання явно протиправного наказу чи розпорядження?
7. Які є умови правомірності заподіяння шкоди правоохоронюваним інтересам особою, котра виконувала завдання з попередження чи розкриття кримінально протиправної діяльності організованої групи чи злочинної організації?

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ДЛЯ ОПРАЦЮВАННЯ ТЕМИ

Нормативно-правові акти

1. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР. Ст. 19, 61, 68. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 20.11.2025).
2. Кримінальний кодекс України : Закон України від 5 квітня 2001 року № 2341-III. Ст. 2, 18–22. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення: 20.11.2025).
3. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квітня 2012 року № 4651-VI. Ст. 272. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення: 20.11.2025).
4. Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю : Закон України від 30 червня 1993 року № 3341-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3341-12#Text> (дата звернення: 20.11.2025).
5. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12 травня 2015 року № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення: 20.11.2025).

6. Про оперативно-розшукову діяльність : Закон України від 18 лютого 1992 року № 2135-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12#Text> (дата звернення: 20.11.2025).
7. Про забезпечення участі цивільних осіб у захисті України : Закон України від 3 березня 2022 року № 2114-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2114-20#Text> (дата звернення: 20.11.2025).
8. Інструкція про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, автоматичної та холодної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії та зазначених патронів, а також боєприпасів до зброї та вибухових матеріалів : Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 21 серпня 1998 року № 622. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0637-98#Text> дата звернення: 20.11.2025).

Судова практика

1. Про судову практику у справах про необхідну оборону : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 26 квітня 2002 року № 1. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0001700-02#Text> (дата звернення 20.11.2025).
2. Постанова Верховного Суду у справі № 686/7480/19 від 1 листопада 2022 року. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/107140858> (дата звернення 20.11.2025).
3. Постанова Верховного Суду у справі № 712/2759/17 від 9 квітня 2019 року. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/81202969> (дата звернення 20.11.2025).
4. Постанова Верховного Суду у справі № 676/1214/21 від 13 грудня 2022 року. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/107984930> (дата звернення 20.11.2025).
5. Постанова Верховного Суду у справі № 211/2852/16-к від 25 липня 2018 року. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/75524246> (дата звернення 20.11.2025).
6. Постанова Верховного Суду у справі № 722/1981/16-к від 19 квітня 2018 року. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/73627768> (дата звернення 20.11.2025).

Додаткова література

1. Андрусяк Г. М. Обставини, що виключають кримінальну протиправність діяння, та конституційне право людини на самозахист: проблеми співвідношення. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. Вип. 6. С. 274–277.
2. Івашко С. В. Необхідна оборона в контексті правозастосовної практики Верховного Суду. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 4. С. 529–532.
3. Кваша О. О., Андрусяк Г. М. Необхідна оборона (захист від посягання на статеву свободу та статеву недоторканність особи) : монографія. Київ : АртЕк, 2016. 264 с.
4. Сень І. З. Підстава необхідної оборони: аналіз правових позицій Верховного Суду. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2024. № 5. С. 737–743.
5. Тимофєєв Д. О., Бісюк О. С. Затримання особи, що вчинила кримінальне правопорушення: кримінально-правовий та кримінально-процесуальний аспект. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право*. 2024. Вип. 82. С. 33–39.

Тема 13

ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

1. Питання для теоретичного засвоєння:

1. Поняття і види звільнення від кримінальної відповідальності.

2. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з дійовим каяттям.

3. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням винного з потерпілим.

4. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з передачею особи на поруки.

5. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку зі зміною обстановки.

6. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строків давності.

7. Спеціальні види звільнення від кримінальної відповідальності, підстави та умови яких передбачені в окремих статтях Особливої частини КК України.

2. Виконайте завдання до теми.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

1. Які кримінально-правові наслідки має порушення особою умов передачі на поруки:

1) матеріали кримінального провадження направляються до органів досудового розслідування;

2) особа може бути передана на поруки за клопотанням громадської організації за місцем проживання;

3) закон про кримінальну відповідальність не передбачає будь-яких негативних наслідків;

4) особа притягається до кримінальної відповідальності за вчинене нею кримінальне правопорушення;

5) жодна відповідь не є правильною.

2. За яких обставин НЕ застосовується давність притягнення до кримінальної відповідальності:

1) у разі вчинення злочинів проти міжнародного правопорядку, у випадках, передбачених міжнародними договорами;

2) у разі вчинення особливо тяжких злочинів проти життя та здоров'я людини;

3) у разі вчинення злочинів проти основ національної безпеки України, проти миру та безпеки людства, в інших випадках, передбачених КК України;

4) у разі вчинення корупційних кримінальних правопорушень;

5) жодна відповідь не є правильною.

3. Що є підставою для звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку зі зміною обстановки:

1) якщо на час кримінального провадження вчинене особою діяння втратило суспільну небезпечність або ця особа перестала бути суспільно небезпечною;

2) дійове каяття;

3) закінчення строків давності;

4) передача особи на поруки;

5) жодна відповідь не є правильною.

4. Як впливає на перебіг строку давності ухилення особи, яка вчинила кримінальне правопорушення, від досудового слідства або суду:

1) притягнення до кримінальної відповідальності не впливає на перебіг строку давності;

2) перебіг давності зупиняється;

3) перебіг давності переривається;

4) перебіг давності не застосовується;

5) жодна відповідь не є правильною.

5. У якому порядку вирішується питання про застосування давності за вчинення особою злочину, за який може бути призначено покарання у виді довічного позбавлення волі:

1) якщо суд не визнає за можливе застосувати давність, то особі довічне позбавлення волі не може бути призначено і замінюється позбавленням волі на певний строк;

2) питання про застосування давності в таких випадках у КК України не врегульовано;

3) питання про застосування давності в таких випадках вирішується на загальних підставах;

4) президент України вирішує у відповідному акті про амністію або в законі про помилування;

5) жодна відповідь не є правильною.

6. Порядок звільнення від кримінальної відповідальності встановлюється:

1) Конституцією України;

2) судом;

3) законом чи судом;

4) не визначено в КК України;

5) жодна відповідь не є правильною.

7. Вставте пропущене: «Особа, яка вперше вчинила кримінальний проступок або необережний нетяжкий злочин, крім ... або кримінальних правопорушень, пов'язаних з корупцією, порушень правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керували транспортними засобами у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебували під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, звільняється від кримінальної відповідальності, якщо вона після вчинення кримінального правопорушення щиро покаялася, активно сприяла розкриттю кримінального правопорушення і повністю відшкодувала завдані нею збитки або усунула заподіяну шкоду»:

1) кримінальних правопорушень проти життя і здоров'я особи;

2) кримінальних правопорушень волі, честі і гідності особи;

3) кримінальних правопорушень проти основ національної безпеки;

4) кримінальних правопорушень проти власності;

5) жодна відповідь не є правильною.

8. Вставте пропущене: «Особа, яка вперше вчинила кримінальний проступок або необережний нетяжкий злочин, крім корупційних кримінальних правопорушень або кримінальних правопорушень, пов'язаних з корупцією ... , звільняється від кримінальної відповідальності, якщо вона після вчинення кримінального правопорушення щиро покалася, активно сприяла розкриттю кримінального правопорушення і повністю відшкодувала завдані нею збитки або усунула заподіяну шкоду»:

1) порушень правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керували транспортними засобами у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебували під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції;

2) кримінальних правопорушень проти основ національної безпеки;

3) кримінальних правопорушень проти життя і здоров'я особи;

4) кримінальних правопорушень проти власності;

5) жодна відповідь не є правильною.

9. Вставте пропущене: «Особа, яка вперше вчинила кримінальний проступок або необережний нетяжкий злочин, крім корупційних кримінальних правопорушень, кримінальних правопорушень, пов'язаних з корупцією, порушень правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керували транспортними засобами у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебували під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції,

звільняється від кримінальної відповідальності, якщо вона примирилася з потерпілим та ... »:

- 1) відшкодувала завдані нею збитки та усунула заподіяну шкоду;
- 2) відшкодувала завдані нею збитки або усунула заподіяну шкоду;
- 3) повідомила правоохоронні органи про вчинене;
- 4) відшкодувала понесені нею збитки та усунула заподіяну шкоду;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

10. Яке значення для звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням винного з потерпілим має факт активного сприяння розкриттю кримінального правопорушення:

- 1) вимагається при цьому виді звільнення від кримінальної відповідальності;
- 2) може враховуватися судом при цьому виді звільнення від кримінальної відповідальності;
- 3) враховується судом при цьому виді звільнення від кримінальної відповідальності;
- 4) може враховуватися судом при цьому виді звільнення від кримінальної відповідальності;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

11. Вставте пропущене: «КК України дозволяє звільняти особу від кримінальної відповідальності у зв'язку з передачею її на поруки лише за наявності ... колективу підприємства, установи, організації»:

- 1) заяви;
- 2) дозволу;
- 3) звернення;
- 4) клопотання;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

12. Хто може здійснювати звільнення від кримінальної відповідальності особи:

- 1) виключно суд;

- 2) суд чи органи прокуратури;
- 3) Президент України;
- 4) Верховна Рада України;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

13. Чи може суд ухвалити рішення про звільнення особи від кримінальної відповідальності при відсутності згоди особи на це:

- 1) може лише при вчиненні кримінального проступку;
- 2) може у всіх випадках;
- 3) не може в жодному випадку;
- 4) це питання вирішується на розсуд особи, яка виносить ухвалу про звільнення від кримінальної відповідальності;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

14. Чи допускається звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з передачею особи на поруки трудового колективу, якщо не встановлено, чи спроможний трудовий колектив здійснювати відповідні заходи виховного характеру:

- 1) не допускається;
- 2) допускається у всіх випадках;
- 3) допускається тільки у випадках, прямо передбачених КК України;
- 4) допускається тільки у випадку вчинення кримінального проступку;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

15. Вставте пропущене: «Закінчення загальних строків, установлених ч. 2 цієї статті (п'ятнадцять років з моменту вчинення злочину і п'ять років – проступку), є підставою для звільнення від кримінальної відповідальності у випадках, коли ... »:

- 1) цей строк не спливає раніше за диференційований, подовжений на час ухилення;
- 2) цей строк спливає раніше за диференційований, подовжений на час ухилення;
- 3) цей строк може спливати раніше за диференційований, подовжений на час ухилення;

4) цей строк не може спливати раніше за диференційований, подовжений на час ухилення;

5) жодна відповідь не є правильною.

16. За якої умови вчинення триваючого або продовжуваного кримінального правопорушення може бути підставою для звільнення особи від кримінальної відповідальності у зв'язку з передачею особи на поруки:

1) у всіх випадках;

2) в жодному випадку;

3) лише при умові, що ці кримінальні правопорушення не становлять реальної сукупності;

4) лише при умові, що ці кримінальні правопорушення становлять реальну сукупність;

5) жодна відповідь не є правильною.

17. Чи може особа бути звільнена від кримінальної відповідальності у зв'язку зі зміною обстановки, якщо вона перестала бути суспільно небезпечною, навіть якщо кримінальне правопорушення на момент розгляду справи в суді не втратило суспільної небезпечності:

1) так, може;

2) ні, не може;

3) може лише у випадках, передбачених КК України;

4) може, крім випадків, передбачених КК України;

5) немає правильної відповіді.

18. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з дійовим каяттям є:

1) умовним;

2) безумовним;

3) може бути як умовним, так і безумовним;

4) це питання вирішується на розсуд особи, яка ухвалює рішення про звільнення від кримінальної відповідальності;

5) жодна відповідь не є правильною.

19. Чи повинно враховуватися визнання особою своєї вини у вчиненні кримінального правопорушення

при звільненні від кримінальної відповідальності у зв'язку зі закінченням строків давності:

- 1) так, повинно;
- 2) ні, не повинно;
- 3) може враховуватися;
- 4) лише при вчиненні умисного особливо тяжкого кримінального правопорушення;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

20. У якому випадку перебіг давності переривається:

- 1) таке не передбачено в КК України;
- 2) у всіх випадках, якщо є згода особи;
- 3) у випадку вчинення кримінального правопорушення проти основ національної безпеки;
- 4) якщо до закінчення зазначених у КК України строків давності особа вчинила новий злочин, за винятком нетяжкого злочину, за який передбачено покарання у вигляді позбавлення волі на строк не більше двох років;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

21. Вставте пропущене: «Особа звільняється від кримінальної відповідальності, якщо з дня вчинення нею кримінального правопорушення і до дня набрання вироком законної сили минуло ... – у разі вчинення тяжкого злочину»:

- 1) десять років;
- 2) одинадцять років;
- 3) дванадцять років;
- 4) дев'ять років;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

22. Вставте пропущене: «Особа звільняється від кримінальної відповідальності, якщо з дня вчинення нею кримінального правопорушення і до дня набрання вироком законної сили минуло ... – у разі вчинення особливо тяжкого злочину»:

- 1) двадцять років;
- 2) п'ятнадцять років;
- 3) десять років;

- 4) дванадцять років;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

23. При вчиненні яких кримінальних правопорушень особа не може бути звільнена від кримінальної відповідальності у зв'язку з передачею на поруки:

- 1) кримінальних правопорушень проти громадського порядку і моральності;
- 2) кримінальних правопорушень проти життя і здоров'я особи;
- 3) порушень правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керували транспортними засобами у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння;
- 4) кримінальних правопорушень проти власності;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

24. Впродовж якого періоду часу особа, яка звільнена від кримінальної відповідальності у зв'язку з передачею на поруки, повинна виправдати довіру колективу підприємства:

- 1) одного місяця з дня передачі на поруки;
- 2) одного року з дня передачі її на поруки;
- 3) двох років з дня передачі її на поруки;
- 4) одного року з дня прийняття рішення про звільнення від кримінальної відповідальності;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

25. Які є умови звільнення особи від кримінальної відповідальності у зв'язку з передачею на поруки:

- 1) не ухилятися від заходів виховного характеру та не порушувати громадського порядку;
- 2) не ухилятися від заходів виховного характеру або не порушувати громадського порядку;
- 3) не вчиняти нових кримінальних правопорушень;
- 4) не вчиняти нових умисних тяжких чи особливо тяжких кримінальних правопорушень;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

ЗАДАЧІ

1. Іван 19 листопада 2016 року таємно викрав дизельну електростанцію, що складалася з дизельного двигуна марки С-100 та генератора електричного струму марки КДМ-46 і належала ТЗОВ «Майбутнє», заподіявши останньому значну матеріальну шкоду (ст. 185 КК України). Іван у вчиненому злочині щиро розкався, раніше злочинів не вчиняв, за місцем проживання та роботи характеризується виключно позитивно, є інвалідом II групи, працює вчителем, має на утриманні трьох неповнолітніх дітей, повністю відшкодував завдані збитки, що підтверджується квитанцією до прибуткового касового ордеру, – враховуючи це, прокурор дійшов висновку, що, відповідно до ст. 48 КК України, є всі підстави для звільнення ОСОБА_1 від кримінальної відповідальності, оскільки на час розгляду справи в суді внаслідок зміни обстановки Іван перестав бути суспільно небезпечним, а справу слід провадженням закрити.

Чи наявні підстави та умови звільнення Івана від кримінальної відповідальності?

2. Степан, будучи працівником правоохоронного органу, складав протоколи про адміністративні правопорушення з питань охорони, використання і відтворення водних живих ресурсів у встановленому порядку, з метою прикриття своєї незаконної діяльності – сприяння правопорушникам в уникненні від встановленої відповідальності та незаконного притягнення окремих осіб до адміністративної відповідальності, вносив завідомо неправдиві дані до офіційних документів-актів опису-оцінки знарядь лову, які підтверджують факти вилучення знарядь лову у правопорушників, а також свідчать про те, за якою статтею Кодексу України про адміністративні правопорушення їх притягнуто до відповідальності (ч. 1 ст. 366 КК України). Свою вину визнав повністю. На судовому засіданні просив звільнити від кримінальної відповідальності у зв'язку з дійовим каяттям. Він щиро розкався, його діями не заподіяно збитків, вперше притягується до кримінальної відповідальності, позитивно характеризується як за місцем роботи, так і за місцем проживання, є ліквідатором аварії

на ЧАЕС II категорії, брав участь у відновленні зруйнованих об'єктів після землетрусу у Вірменії.

Чи наявні підстави та умови звільнення Степана від кримінальної відповідальності?

3. Василь вперше вчинив доведення до банкрутства (ст. 219 КК України). Але були списані борги кредиторів і ліквідовано юридичну особу.

Чи наявні підстави та умови звільнення Василя від кримінальної відповідальності?

4. Степан під час конфлікту наніс легкі тілесні ушкодження Олегу (ч.1 ст. 125 КК України). Згодом потерпілий подав заяву про примирення. Степан також стверджував про примирення з потерпілим, визнав вину та щиро каявся у вчиненому.

Чи наявні підстави та умови звільнення Степана від кримінальної відповідальності?

5. Максим вперше заподіяв легкі тілесні ушкодження Віталію (ч. 1 ст. 125 КК України). Свою вину у вчиненому кримінальному правопорушенні визнав повністю, за місцем проживання характеризується позитивно і має на утриманні малолітню дитину.

Чи наявні підстави та умови звільнення Максима від кримінальної відповідальності?

6. Марія здійснила порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту (ч. 1 ст. 286 КК України). Свою вину не визнала і не відшкодувала заподіяну шкоду.

Чи наявні підстави та умови звільнення Марії від кримінальної відповідальності?

7. Юлія заподіяла умисне легке тілесне ушкодження, що спричинило короткочасний розлад здоров'я 25 вересня 2023 року (ч. 2 ст. 125 КК). Об'єктивних доказів на підтвердження зупинення або переривання строків давності, передбачених ч.ч. 2, 3 ст. 49 КК України, не виявлено.

Чи наявні підстави та умови звільнення Юлії від кримінальної відповідальності?

8. Юрій вчинив незаконне проникнення до чужого житла (ч. 1 ст. 162 КК України) 22 жовтня 2025 року. Об'єктивних доказів на підтвердження зупинення або переривання строків давності, передбачених ч.ч. 2, 3 ст. 49 КК України, не виявлено. Натомість він не примирився з потерпілою особою і не визнав своєї вини.

Чи наявні підстави та умови звільнення Юрія від кримінальної відповідальності?

9. Матвій заподіяв умисне легке тілесне ушкодження Віктору, що спричинило незначну втрату працездатності (ч. 2 ст. 125 КК України). Згодом вони примірилися, але шкоду не відшкодовано.

Чи наявні підстави та умови звільнення Матвія від кримінальної відповідальності?

10. Леонід підробив вузли та агрегати транспортного засобу (ст. 290 КК України). Свою вину визнав частково і не розкався. Загальні збори трудового колективу агрофірми, де він працює, звернулися до місцевого суду із клопотанням про звільнення Леоніда від кримінальної відповідальності з передачею на поруки відповідному трудовому колективу.

Чи наявні підстави та умови звільнення Леоніда від кримінальної відповідальності?

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ З ВИКОРИСТАННЯМ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ

Ознайомтеся з такими прикладами зі судової практики:

1. Ухвала Овідіопольського районного суду Одеської області від 19 листопада 2025 року у справі № 509/3455/25 (провадження № 1-кп/509/816/25). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/131876680>

2. Ухвала Івано-Франківського міського суду Івано-Франківської області від 19 листопада 2025 року у справі № 344/16666/25 (провадження № 1-кп/344/1325/25). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/131878688>

3. Ухвала Шахтарського міського суду Дніпропетровської області від 19 листопада 2025 року у справі

№ 188/79/20 (провадження № 1-кп/0186/523/25). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/131878146>

4. Ухвала Талалаївського районного суду Чернігівської області від 19 листопада 2025 року у справі № 747/437/25 (провадження № 1-кп/747/61/25). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/131877285>

5. Ухвала Комінтернівського районного суду Одеської області від 23 січня 2014 року у справі № 504/4559/13-п. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/37683834>

6. Ухвала Тячівського районного суду Закарпатської області від 25 листопада 2013 року у справі № 307/3477/13-к. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/35459731>

7. Ухвала Коломийського міськрайонного суду Івано-Франківської області від 30 квітня 2014 року у справі № 346/2112/14-к. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/38494774>.

8. Ухвала Літинського районного суду Вінницької області від 12 жовтня 2018 року у справі № 137/1276/18 (провадження № 1-кп/137/139/18). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/77076881>

9. Ухвала Путильського районного суду Чернівецької області від 14 серпня 2014 року у справі № 721/733/14к. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/40258927>

10. Ухвала Оболонського районного суду м. Києва від 15 березня 2018 року у справі № 756/8775/17. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/73274501>

Обґрунтуйте відповіді на такі питання:

– Назвіть обставини вчиненого кримінального правопорушення.

– Яке рішення прийняв суд?

– Які аргументи суд навів щодо встановлення підстав та умов звільнення від кримінальної відповідальності?

– Чи правильно суди визначили наявність або відсутність підстав і умов звільнення від кримінальної відповідальності?

КОНТРОЛЬНІ ЗАПИТАННЯ

1. Як співвідносяться звільнення від кримінальної відповідальності та презумпція невинуватості?

2. Як співвідносяться звільнення від кримінальної відповідальності та звільнення від покарання та його відбування?

3. Яким є порядок звільнення від кримінальної відповідальності?

4. Які є обмеження щодо застосування звільнення від кримінальної відповідальності за вчинення корупційних кримінальних правопорушень, кримінальних правопорушень, пов'язаних з корупцією, а також порушень правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керували транспортними засобами у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебували під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції?

5. Якими є умови притягнення переданої на поруки особи за вчинене нею кримінальне правопорушення до кримінальної відповідальності?

6. У яких випадках має місце зупинення і переривання строку давності притягнення особи до кримінальної відповідальності?

7. За яких обставин не застосовується давність притягнення особи до кримінальної відповідальності?

8. Які є особливості обчислення строків давності у разі вчинення кримінального правопорушення, передбаченого статтями 151-2-156-1, 301-1-303 КК України стосовно малолітньої чи неповнолітньої особи?

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ДЛЯ ОПРАЦЮВАННЯ ТЕМИ

Нормативно-правові акти

1. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР. Ст. 3, 61, 62, 74, 92, 106. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
2. Кримінальний кодекс України : Закон України від 5 квітня 2001 року № 2341-III. Ст. 44-49. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>

3. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квітня 2012 року № 4651-VI. Ст. 91, 283, 284. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>
4. Про попереднє ув'язнення : Закон України від 30 червня 1993 року № 3352-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3352-12#Text>
5. Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей : Закон України від 24 січня 1995 року № 20/95-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/20/95-%D0%B2%D1%80#Text>
6. Про застосування амністії в Україні : Закон України від 1 жовтня 1996 року № 392/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/96-%D0%B2%D1%80#Text>
7. Положення про порядок здійснення помилювання : Указ Президента України від 21 квітня 2015 року № 223/2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/223/2015#Text>

Судова практика

1. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Міністерства внутрішніх справ України щодо офіційного тлумачення положень частини третьої статті 80 Конституції України (справа про депутатську недоторканність) від 27 жовтня 1999 р. № 9-рп/99. Справа № 1-15/99. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v009p710-99#Text> (дата звернення: 20.11.2025).
2. Про практику застосування судами України законодавства про звільнення особи від кримінальної відповідальності : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 23 грудня 2005 р. № 12. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0012700-05#Text> (дата звернення: 20.11.2025).
3. Постанова Верховного Суду у справі № 335/10127/20 від 20 вересня 2023 року. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113722456> (дата звернення: 20.11.2025).
4. Постанова Верховного Суду у справі № 613/1202/17 від 2 липня 2020 року. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/90202741> (дата звернення 09.11.2025) (дата звернення 20.11.2025).
5. Постанова Верховного Суду у справі № 523/18719/14-к від 13 вересня 2023 року. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113536434> (дата звернення: 09.11.2025). (дата звернення 20.11.2025).

6. Постанова Верховного Суду у справі № 137/142/15-к від 11 березня 2020 року. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/88232340> (дата звернення: 20.11.2025).
7. Постанова Верховного Суду у справі № 443/1255/23 від 21 травня 2024 року. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/119331810> (дата звернення: 20.11.2025).

Додаткова література

1. Антонюк Н. Загальні види звільнення від кримінальної відповідальності. *Судово-юридична газета*. 2020. 1 груд. URL: <https://bit.ly/39Vte3T> (дата звернення: 20.11.2025).
2. Боровик А., Верещак А. Поняття та види звільнення від кримінальної відповідальності. *Юридичний вісник*. 2024. № 3. С. 23–29.
3. Єна І. В., Панкратова К. О. Примирення винного з потерпілим як підстава звільнення від кримінальної відповідальності: матеріальний та процесуальний аспекти. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право*. 2024. Т. 4. № 86. С. 311–316.
4. Меркулова В. О., Гритенко О. А., Марченко О. А. Звільнення від кримінальної відповідальності: кримінально-правові та кримінально-процесуальні аспекти : монографія. Одеса : Одеський державний університет внутрішніх справ, 2019. 367 с.
5. Куц В. М. Звільнення від кримінальної відповідальності та перспективи його законодавчого врегулювання. *Часопис Київського університету права*. 2021. № 2. С. 267–270.

Тема 14

ПОКАРАННЯ, ЙОГО МЕТА. СИСТЕМА ПОКАРАНЬ

1. Питання для теоретичного засвоєння:

1. Поняття та мета покарання.
2. Поняття і значення системи покарання.
3. Види покарань:
 - штраф;
 - позбавлення військового, спеціального звання, рангу чину або кваліфікаційного класу;
 - позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю;
 - позбавлення державної нагороди України;
 - громадські роботи;
 - виправні роботи;
 - службові обмеження для військовослужбовців;
 - конфіскація майна;
 - пробаційний нагляд;
 - арешт;
 - обмеження волі;
 - тримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців;
 - позбавлення волі на певний строк;
 - довічне позбавлення волі.

2. Виконайте завдання до теми.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

1. Покарання, згідно з КК України, – це:

- 1) кара засудженим, що вчинили кримінальне правопорушення;

2) захід примусу, що застосовується до особи, яка вчинила суспільно небезпечне винне діяння, і полягає в передбаченому законом обмеженні прав і свобод засудженого;

3) захід примусу, що застосовується від імені держави за вироком суду до особи, визнаної винною у вчиненні кримінального правопорушення, і полягає в передбаченому законом обмеженні прав і свобод засудженого;

4) обмежувальний захід, що застосовується від імені держави за вироком суду до особи, визнаної винною у вчиненні кримінального правопорушення, і полягає в передбаченому законом обмеженні прав і свобод засудженого;

5) жодна відповідь не є правильною.

2. Метою покарання є:

1) кара, виправлення засуджених, запобігання вчиненню нових кримінальних правопорушень як засудженими, так і іншими особами;

2) завдання фізичних страждань або приниження людської гідності;

3) обмеження свободи для осіб, які вчинили кримінальні правопорушення;

4) відплата особам, які вчинили кримінальні правопорушення;

5) жодна відповідь не є правильною.

3. До осіб, визнаних винними у вчиненні кримінального правопорушення, судом можуть бути застосовані такі види покарань:

1) штраф; позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу; позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю; позбавлення державної нагороди України; громадські роботи; виправні роботи; службові обмеження для військово-службовців; спеціальна конфіскація майна; пробаційний нагляд; арешт; обмеження волі; тримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців; позбавлення волі на певний строк; довічне позбавлення волі;

2) штраф; позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу; позбавлення

права керувати транспортним засобом; позбавлення державної нагороди України; громадські роботи; виправні роботи; службові обмеження для військовослужбовців; конфіскація майна; пробаційний нагляд; арешт; обмеження волі; тримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців; позбавлення волі на певний строк; довічне позбавлення волі;

3) штраф; позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу; позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю; позбавлення державної нагороди України; громадські роботи; виправні роботи; службові обмеження для військовослужбовців; конфіскація майна; пробаційний нагляд; арешт; обмеження волі; тримання на гауптвахтах; позбавлення волі на певний строк; довічне позбавлення волі;

4) штраф; позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу; позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю; позбавлення державної нагороди України; громадські роботи; виправні роботи; службові обмеження для військовослужбовців; конфіскація майна; пробаційний нагляд; арешт; обмеження волі; тримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців; позбавлення волі на певний строк; довічне позбавлення волі;

5) жодна відповідь не є правильною.

4. Поняття покарання визначено у:

- 1) КВК України;
- 2) КК України;
- 3) КПК України;
- 4) правових висновках Верховного Суду;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

5. Яке твердження щодо призначення покарань є правильним:

1) за одне кримінальне правопорушення може бути призначено лише одне основне покарання, передбачене в санкції статті (санкції частини статті) Особливої частини КК України. До основного покарання може бути приєднане одне

чи кілька додаткових покарань у випадках та порядку, передбачених КК України;

2) за одне кримінальне правопорушення може бути призначено одне або декілька основних покарань, передбачених в санкції статті (санкції частини статті) Особливої частини КК України;

3) за одне кримінальне правопорушення має бути призначено всі основні покарання, передбачені в санкції статті (санкції частини статті) Особливої частини КК України. До основного покарання може бути приєднане одне чи кілька додаткових покарань у випадках та порядку, передбачених КК України;

4) за одне кримінальне правопорушення може бути призначено лише одне основне покарання, передбачене в санкції статті (санкції частини статті) Особливої частини КК України. До основного покарання може бути приєднане одне додаткове покарання у випадках та порядку, передбачених КК України;

5) жодна відповідь не є правильною.

6. Виберіть відповідь, у якій названо види покарань, які можуть бути призначені лише як основні:

1) громадські роботи; виправні роботи; службові обмеження для військовослужбовців;

2) громадські роботи; виправні роботи; службові обмеження для військовослужбовців; конфіскація майна; пробаційний нагляд; арешт; обмеження волі; тримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців; позбавлення волі на певний строк; довічне позбавлення волі;

3) штраф; позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу; позбавлення волі на певний строк; довічне позбавлення волі;

4) штраф; позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу; позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю; довічне позбавлення волі;

5) жодна відповідь не є правильною.

7. Виберіть відповідь, у якій названо види покарань, які можуть бути призначені лише як основні:

1) пробаційний нагляд; арешт; обмеження волі; тримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців; позбавлення волі на певний строк; довічне позбавлення волі;

2) позбавлення державної нагороди України; громадські роботи; конфіскація майна; пробаційний нагляд; арешт; обмеження волі; тримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців; позбавлення волі на певний строк; довічне позбавлення волі;

3) штраф; позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу; позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю; позбавлення державної нагороди України;

4) конфіскація майна; позбавлення волі на певний строк; довічне позбавлення волі;

5) жодна відповідь не є правильною.

8. Виберіть відповідь, у якій названо види покарань, які можуть бути призначені лише як додаткові:

1) штраф; позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу;

2) позбавлення державної нагороди України; громадські роботи; конфіскація майна;

3) позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю; позбавлення державної нагороди України; конфіскація майна;

4) тримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців; позбавлення волі на певний строк; довічне позбавлення волі;

5) жодна відповідь не є правильною.

9. Виберіть відповідь, у якій названо види покарань, які можуть бути призначені лише як додаткові:

1) позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу, позбавлення державної нагороди України, конфіскація майна;

2) штраф та позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю;

3) позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу, позбавлення державної нагороди України, конфіскація майна; довічне позбавлення волі;

4) позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу, позбавлення державної нагороди України, конфіскація майна; пробачийний нагляд;

5) жодна відповідь не є правильною.

10. Виберіть відповідь, у якій названо види покарань, які можуть бути призначені як основні, так і як додаткові:

1) штраф, тримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців; позбавлення волі на певний строк; довічне позбавлення волі;

2) штраф, позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу, позбавлення державної нагороди України, конфіскація майна;

3) штраф, тримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців, позбавлення волі на певний строк;

4) штраф та позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю;

5) жодна відповідь не є правильною.

11. Олексій вчинив кримінальне правопорушення, передбачене ч. 1 ст. 248 КК України, за яке йому було призначено грошове стягнення у розмірі дві тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. Який вид покарання призначено Олексію:

1) громадські роботи;

2) конфіскація майна;

3) штраф;

4) виправні роботи;

5) жодна відповідь не є правильною.

12. Олексій вчинив кримінальне правопорушення, передбачене ч. 1 ст. 248 КК України, за яке йому було призначено покарання, що полягало у виконанні у вільний від роботи час двохсот годин безоплатних суспільно корисних робіт. Який вид покарання призначено Олексію:

1) виправні роботи;

- 2) громадські роботи;
- 3) штраф;
- 4) обмеження волі;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

13. Олексій вчинив кримінальне правопорушення, передбачене ч. 1 ст. 248 КК України, за яке йому було призначено покарання, що полягало в обмеженні прав і свобод засудженого, визначених законом і встановлених вироком суду, із застосуванням наглядових та соціально-виховних заходів без ізоляції від суспільства, та покладено обов'язки: 1) періодично з'являтися для реєстрації до уповноваженого органу з питань пробації; 2) повідомляти уповноважений орган з питань пробації про зміну свого місця проживання, роботи або навчання; 3) не виїжджати за межі України без погодження з уповноваженим органом з питань пробації. Який вид покарання призначено Олексію:

- 1) адміністративний арешт;
- 2) арешт;
- 3) пробаційний нагляд;
- 4) службові обмеження для військовослужбовців;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

14. Олексій вчинив кримінальне правопорушення, передбачене ч. 1 ст. 248 КК України, за яке йому було призначено покарання, що полягало у триманні особи в кримінально-виконавчій установі відкритого типу без ізоляції від суспільства в умовах здійснення за ним нагляду з обов'язковим залученням засудженого до праці. Який вид покарання призначено Олексію:

- 1) тримання в дисциплінарному батальйоні;
- 2) обмеження волі;
- 3) пробаційний нагляд;
- 4) арешт;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

15. Колегія суддів судової палати з розгляду кримінальних справ Київського апеляційного суду прийняла

рішення: «Визнати ОСОБА_4 винним у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого частиною 2 статті 286 Кримінального кодексу України, та призначити покарання у виді позбавлення волі строком на 5 (п'ять) років з позбавленням права керувати транспортними засобами строком на 1 (один) рік». Який вид додаткового покарання призначив суд:

- 1) позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу;
- 2) позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю;
- 3) позбавлення державної нагороди України;
- 4) обмеження волі;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

16. Саратський районний суд Одеської області прийняв рішення: «ОСОБА_5 визнати винуватим у вчиненні кримінального правопорушення (злочину), передбаченого ч. 3 ст. 408 КК України, та призначити йому покарання у виді позбавлення волі строком на 5 (п'ять) років з позбавленням військового звання – капітан». Який вид додаткового покарання призначив суд:

- 1) позбавлення військового звання;
- 2) позбавлення спеціального звання;
- 3) позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу;
- 4) позбавлення кваліфікаційного класу;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

17. Апеляційний суд Харківської області прийняв рішення: «Визнати винним ОСОБА_8 за ч. 2 ст. 365 КК України та призначити йому покарання за ч. 2 ст. 365 КК України у виді 4 (чотирьох) років позбавлення волі з позбавленням права обіймати посади в правоохоронних органах строком на 3 (три) роки». Який вид додаткового покарання призначив суд:

- 1) позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу;

- 2) позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю;
- 3) позбавлення волі;
- 4) виправні роботи;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

18. Олексій вчинив кримінальне правопорушення, передбачене ч. 1 ст. 413 КК України, за яке йому було призначено покарання, що полягало у триманні засудженого військовослужбовця в умовах ізоляції на гауптвахті строком на 5 місяців. Який вид покарання призначено Олексію:

- 1) службові обмеження для військовослужбовців;
- 2) тримання у дисциплінарному батальйоні;
- 3) арешт;
- 4) позбавлення волі;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

19. Олексій вчинив кримінальне правопорушення, передбачене ч. 1 ст. 413 КК України, за яке йому було призначено покарання, що полягало у триманні засудженого в ізоляції та поміщенні його на два роки до кримінально-виконавчої установи закритого типу. Який вид покарання призначено Олексію:

- 1) арешт;
- 2) тримання в дисциплінарному батальйоні;
- 3) обмеження волі;
- 4) позбавлення волі на певний строк;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

20. Марія, перебуваючи у стані вагітності, вчинила умисне вбивство з корисливих мотивів, передбачене п. 6 ч. 2 ст. 115 КК України. Санкція передбачає: «карається позбавленням волі на строк від десяти до п'ятнадцяти років або довічним позбавленням волі, з конфіскацією майна у випадку, передбаченому пунктом 6 частини другої цієї статті». Яке покарання може призначити суд Марії:

- 1) позбавлення волі на строк від десяти до п'ятнадцяти років;

- 2) довічне позбавлення волі, з конфіскацією майна;
- 3) позбавлення волі на строк від десяти до п'ятнадцяти років, з конфіскацією майна;
- 4) позбавлення волі на строк від десяти до п'ятнадцяти років або довічне позбавлення волі, з конфіскацією майна;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

21. Військовослужбовець Олексій вчинив кримінальне правопорушення, передбачене ч. 1 ст. 402 КК України, за яке йому було призначено покарання, що полягало у відрахуванні зі суми грошового забезпечення засудженого в доход держави десяти відсотків строком на два роки. Під час відбування цього покарання засуджений не може бути підвищений за посадою, у військовому званні, а строк покарання не зараховується йому в строк вислуги років для присвоєння чергового військового звання. Який вид покарання призначено Олексію:

- 1) тримання в дисциплінарному батальйоні;
- 2) службові обмеження для військовослужбовців;
- 3) пробаційний нагляд;
- 4) штраф;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

22. Марія вчинила умисне вбивство з корисливих мотивів, передбачене п. 6 ч. 2 ст. 115 КК України. У своєму рішенні суд призначив покарання у виді позбавлення волі строком на 12 років з конфіскацією коштів, які знаходилися на банківському рахунку Марії. Які види покарань призначено Марії:

- 1) позбавлення волі на певний строк, штраф;
- 2) позбавлення волі на певний строк;
- 3) обмеження волі на певний строк, конфіскація майна;
- 4) позбавлення волі на певний строк, конфіскація майна;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

23. Богодухівський районний суд Харківської області прийняв рішення: «ОСОБА_1 визнати винним у вчиненні кримінального правопорушення за ч. 1 ст. 122 КК України та призначити покарання, яке полягає у відрахуванні

зі суми заробітку засудженого за місцем роботи строком на 1 рік 15% від заробітної плати в доход держави». Який вид покарання призначив суд Особа_1:

- 1) штраф;
- 2) виправні роботи;
- 3) громадські роботи;
- 4) пробаційний нагляд;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

24. У яких випадках суд при призначенні покарання у виді штрафу понад три тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян повинен призначити покарання понад граничний розмір штрафу, передбачений санкцією статті (санкцією частини статті) Особливої частини КК України:

- 1) суд не вправі перевищити граничний розмір штрафу, передбачений у ч. 2 ст. 53 КК України;
- 2) у випадку вчинення кримінального правопорушення в особливо великих розмірах;
- 3) якщо у санкції статті (санкції частини статті) Особливої частини КК України не передбачено граничний розмір штрафу;
- 4) якщо завдана кримінальним правопорушенням шкода або отриманий внаслідок вчинення кримінального правопорушення дохід перевищує граничний розмір штрафу, передбачений санкцією статті (санкцією частини статті) Особливої частини КК України;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

25. Оберіть відповідь, у якій вказано виняток, коли штраф як додаткове покарання може бути призначений і тоді, коли його спеціально не передбачено в санкції статті (санкції частини статті) Особливої частини КК України:

- 1) у разі затвердження судом угоди про визнання винуватості у кримінальних провадженнях щодо корупційних кримінальних правопорушень або кримінальних правопорушень, пов'язаних з корупцією, та за умови узгодження сторонами угоди додаткового покарання у виді штрафу;
- 2) з урахуванням майнового стану винного в межах від тридцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян

до п'ятдесяти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

3) за вчинення кримінального правопорушення, за яке передбачено покарання у виді штрафу понад три тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

4) з урахуванням майнового стану особи суд може призначити штраф із розстрочкою виплати певними частинами строком до одного року;

5) жодна відповідь не є правильною.

26. У якій відповіді вказано вид додаткового покарання, яке призначається на підставі положень Загальної частини КК України і не передбачено у санкціях статей Особливої частини КК України:

1) позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу;

2) конфіскація майна;

3) позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю;

4) пробаційний нагляд;

5) жодна відповідь не є правильною.

27. У якій відповіді вказано вид додаткового покарання, яке призначається на підставі положень Загальної частини КК України і не передбачено у санкціях статей Особливої частини КК України:

1) позбавлення державної нагороди України;

2) штраф;

3) позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю;

4) службові обмеження для військовослужбовців;

5) жодна відповідь не є правильною.

28. У якій відповіді вказано виняток – позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю як додаткове покарання, що може бути призначено понад гранично допустимий строк:

1) у справах, передбачених Законом України «Про запобігання корупції»;

2) у справах, передбачених Законом України «Про запобігання та протидії домашньому насильству»;

3) у справах, передбачених Законом України «Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори»;

4) у справах, передбачених Законом України «Про очищення влади»;

5) жодна відповідь не є правильною.

29. У якій відповіді вказано виняток – позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю як додаткове покарання, що може бути призначено понад гранично допустимий строк:

1) за вчинення кримінального правопорушення проти власності;

2) за вчинення кримінального правопорушення проти життя і здоров'я особи;

3) за вчинення кримінального правопорушення проти виборчих прав і свобод громадянина;

4) за вчинення кримінального правопорушення проти громадської безпеки;

5) жодна відповідь не є правильною.

30. У якій відповіді вказано виняток – позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю як основне або додаткове покарання, що може бути призначено понад гранично допустимий строк:

1) за вчинення кримінального правопорушення проти довкілля;

2) за вчинення кримінального правопорушення проти встановленого порядку несення військової служби (військові кримінальні правопорушення);

3) за вчинення кримінальних правопорушень проти основ національної безпеки України, передбачених статтями 111-1, 111-2 КК України;

4) за вчинення кримінального правопорушення проти громадського порядку та моральності;

5) жодна відповідь не є правильною.

31. За вчинення кримінального правопорушення, передбаченого ч. 2 ст. 365, Дениса позбавлено звання старшого сержанта поліції. Який вид покарання призначив суд Денису:

- 1) позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю;
- 2) позбавлення державної нагороди України;
- 3) позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу;
- 4) службові обмеження для військовослужбовців;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

32. Після виходу на пенсію Степан підпрацьовував у школі сторожем, де й вчинив кримінальне правопорушення, передбачене ч. 1 ст. 155 КК України (караються обмеженням волі на строк до п'яти років або позбавленням волі на той самий строк). Яке покарання суд може призначити Степанові:

- 1) обмеження волі на строк від 6 місяців до 5 років;
- 2) обмеження волі на строк від 1 року до 5 років;
- 3) позбавлення волі на строк від 6 місяців до 5 років;
- 4) позбавлення волі на строк від 1 року до 5 років;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

33. Військовослужбовець строкової військової служби Климентій вчинив кримінальне правопорушення, передбачене ч. 1 ст. 125 КК України (карається штрафом до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадськими роботами на строк до двохсот годин, або виправними роботами на строк до одного року). Яке покарання суд може призначити Климентію:

- 1) штраф до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;
- 2) штраф до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадські роботи на строк до двохсот годин, або виправні роботи на строк до одного року;
- 3) громадські роботи на строк до двохсот годин, або виправні роботи на строк до одного року;

- 4) виправні роботи на строк до одного року;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

34. Вагітна Горпина систематично знущалася над своєю свекрухою, позбавляла її їжі. Дії Горпини були кваліфіковані за ч. 1 ст. 126-1 КК України (карається громадськими роботами на строк від ста п'ятдесяти до двохсот сорока годин або пробаційним наглядом на строк до п'яти років, або обмеженням волі на той самий строк, або позбавленням волі на строк до двох років). Які покарання суд не може призначити Горпині:

- 1) громадські роботи, виправні роботи;
- 2) громадські роботи, пробаційний нагляд;
- 3) пробаційний нагляд, позбавлення волі на певний строк;
- 4) виправні роботи, позбавлення волі на певний строк;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

35. Щодо якого з вищеназваних видів покарань не передбачено обмеження у застосуванні за колом осіб:

- 1) громадські роботи;
- 2) виправні роботи;
- 3) позбавлення волі на певний строк;
- 4) арешт;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

36. Яке з вищеназваних видів покарань застосовується лише до військовослужбовців?

- 1) Громадські роботи;
- 2) виправні роботи;
- 3) позбавлення волі на певний строк;
- 4) арешт;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

ЗАДАЧІ

1. Микола, студент університету, заздрив своєму одногрупнику Тарасу через вище матеріальне становище Тараса. Одного разу на перерві, коли в аудиторії нікого не було, Микола заліз у сумку до Тараса та викрав з неї гаманець із значною сумою грошей. Дії Миколи були кваліфіковані

за ч. 1 ст. 185 КК України та йому було призначено покарання у виді виправних робіт строком 1 рік з відрахуванням в дохід держави 15%.

Охарактеризуйте рішення суду.

Які види покарань суд може призначити за таких обставин?

Варіант. Микола раніше притягувався до кримінальної відповідальності за ч. 1 ст. 185 КК України та йому було призначено покарання у виді пробаційного нагляду.

2. Після святкування дня народження свого друга Андрія Степан запропонував відвезти Андрія додому. Андрій заперечив, оскільки Степан під час святкування вживав алкогольні напої. Тоді Степан поїхав додому сам. Однак, не проїхавши і половини дороги, Степан не впорався з керуванням та з'їхав на узбіччя дороги, де в цей час проходила Наталя. Наталі було заподіяно тяжкі тілесні ушкодження. Степана було визнано судом винним у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 2 ст. 286-1 КК України, та призначено йому покарання у виді позбавлення волі строком на 5 (п'ять) років з позбавленням права керувати транспортним засобом до 7 років.

Чи правильно суд призначив покарання Степанові? Через скільки років Степан відбуде основне та додаткове покарання?

Варіант. Степан не отримував посвідчення водія на право керування транспортними засобами відповідної категорії згідно зі ст. 15 Закону України «Про дорожній рух». Ознайомтеся із правовою позицією Верховного Суду: Постанова колегії суддів Другої судової палати Касаційного кримінального суду ВС від 22.01.2019 р. у справі № 708/40/18 (провадження № 51-7569 км 18) ([URL: https://lpd.court.gov.ua/legal-position/2637/document/2741](https://lpd.court.gov.ua/legal-position/2637/document/2741)).

3. Помічниця вихователя Ірина привела вихованця дошкільного закладу малолітнього Кирила до туалетної кімнати, що розташована у приміщенні зазначеного дошкільного закладу, для його миття від забруднення. В цей момент Ірина, неналежно ставлячись до виконання своїх професійних обов'язків, в порушення посадових інструкцій

помічника вихователя, внаслідок недбалого до них ставлення, не впевнившись в тому, що температура води не завдасть шкоди здоров'ю вихованця, гарячою водою помила йому ноги, внаслідок чого Кирило отримав термічні опіки, що за своїм характером належать до легких тілесних ушкоджень, які викликали короткочасний розлад здоров'я, що заподіяло істотну шкоду здоров'ю малолітнього Кирила. Суд визнав Ірину винною у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 137 КК України, та призначив покарання у виді позбавлення волі строком на 1 рік, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю строком на 2 роки. Ознайомтеся з правовою позицією Верховного Суду: Постанова колегії суддів Другої судової палати Касаційного кримінального суду ВС від 21.06.2022 р. у справі № 171/869/21 (провадження 51-838км22) (URL: <https://lpd.court.gov.ua/legal-position/7017/document/8097>).

Чи правильно суд призначив покарання Ірині?

Варіант. Ірина на час постановлення рішення суду не займала посаду помічника вихователя і не займалася діяльністю, пов'язаною з забезпеченням організації та проведення навчально-виховного процесу та взагалі не працювала.

4. Олена люто ненавиділа свою сусідку Галину, тому що її чоловік Іван зраджував Олені з Галиною. Одного разу, коли Іван пішов у гості до Галини, терпець Олені увірвався і вона взяла каністру бензину та пішла до будинку Галини. У вікні вона побачила, що у кімнаті граються маленькі діти Галини. Олена забарикадувала двері, щоб ніхто не зміг вийти з будинку, облила бензином будинок та підпалила. Сама стояла поряд і насолоджувалася помстою. Суд визнав Ірину винною у кримінальному правопорушенні, передбаченому п.п. 1, 2, 4, 5 ч. 2 ст. 115 КК України, та, враховуючи особливу жорстокість убивства, призначив покарання у виді позбавлення волі строком на 20 років.

Адвокат Олени звернувся до суду апеляційної інстанції зі скаргою про незаконність призначеного покарання.

Чи підлягає скарга адвоката задоволенню? Якщо так, то які мотиви повинен навести адвокат для підтвердження своєї скарги?

Варіант. Суд визнав Ірину винною у кримінальному правопорушенні, передбаченому п.п. 1, 2, 4, 5 ч. 2 ст. 115 КК України, та, враховуючи особливу жорстокість убивства, призначив покарання у виді довічного позбавлення волі.

5. Світлана загубила мобільний телефон. Його знайшов Сергій. Розблокувавши мобільний телефон шляхом підбору коду, він зателефонував матері Світлани і повідомив, що Світлана потрапила в автомобільну аварію та зараз перебуває без свідомості, що їй потрібна операція, яка потребує коштів. Мати Світлани, перебуваючи під впливом факторів психологічного стресу, викликаного діями Сергія, повіривши в те, що її донька потребує фінансової допомоги на операцію, передала Сергію 55 000 грн. Суд визнав Сергія винним у кримінальному правопорушенні, передбаченому ч. 1 ст. 190 КК України, та призначив покарання у виді штрафу в розмірі трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Чи правильно суд призначив покарання Сергію?

Варіант. Суд призначив покарання у виді штрафу у розмірі 55 000 грн.

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ З ВИКОРИСТАННЯМ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ

1. Ознайомтеся з Постановою колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 12.11.2024 р. у справі № 607/18731/23 (провадження № 51-2725км24). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/123193846>

Обґрунтуйте відповіді на такі питання:

– Назвіть обставини вчиненого кримінального правопорушення.

– Яке рішення прийняв Тернопільський міськрайонний суд Тернопільської області вироком від 18 січня 2024 року та Тернопільський апеляційний суд ухвалою від 10 квітня 2024 року в частині призначеного покарання?

– Які вимоги та мотиви касаційної скарги щодо призначеного покарання?

– Яке рішення прийняв Верховний Суд та які мотиви наводить щодо законності призначеного покарання?

2. Ознайомтеся з Постановою колегії суддів Третньої судової палати ККС ВС від 06.03.2024 р. у справі № 183/1441/23 (провадження № 51-5768км23). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117590210>

Обґрунтуйте відповіді на такі питання:

– Назвіть обставини вчиненого кримінального правопорушення.

– Яке рішення прийняли суди першої та касаційної інстанції?

– Якими є вимоги касаційної скарги?

– Яке рішення прийняв Верховний Суд та які мотиви наводить щодо призначеного покарання?

3. Ознайомтеся з Постановою колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 12 серпня 2025 р. у справі № 991/1710/22 (провадження № 51-677км25). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/129497083>

Обґрунтуйте відповіді на такі питання:

– Назвіть обставини вчиненого кримінального правопорушення.

– Яке рішення прийняли суди першої та касаційної інстанції?

– Якими є вимоги касаційної скарги?

– Яке рішення прийняв суд?

– Яке рішення прийняв Верховний Суд та які мотиви наводить щодо призначеного покарання?

– Які правову позицію висловив Касаційний кримінальний суд щодо призначення покарання у виді позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу?

4. Постанова колегії суддів Третньої судової палати ККС ВС від 21.02.2024 р. у справі № 686/11385/21 (провадження № 51-6471км23). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117241448>

Обґрунтуйте відповіді на такі питання:

– Назвіть обставини вчиненого кримінального правопорушення.

– Назвіть позиції судів першої та касаційної інстанції.

- Якими є вимоги касаційної скарги?
- Яке рішення прийняв Верховний Суд та які мотиви наводить щодо призначеного покарання?

5. Ознайомтеся з Постановою колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 11.03.2025 р. у справі № 149/3010/23 (провадження № 51-5344км24). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/125843761>

Обґрунтуйте відповіді на такі питання:

- Назвіть обставини вчиненого кримінального правопорушення.
- Назвіть позиції судів першої та касаційної інстанції.
- Якими є вимоги касаційної скарги?
- Яке рішення прийняв Верховний Суд та які мотиви наводить щодо призначеного покарання?

6. Ознайомтеся з Постановою колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 20.05.2025 р. у справі № 592/5221/22 (провадження № 51-4911км24). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/127537731>

Обґрунтуйте відповіді на такі питання:

- Назвіть обставини вчиненого кримінального правопорушення.
- Назвіть позиції судів першої та касаційної інстанції.
- Якими є вимоги касаційної скарги?
- Яке рішення прийняв Верховний Суд та які мотиви наводить щодо призначеного покарання?

7. Ознайомтеся з Постановою колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 25.05.2025 р. у справі № 592/5221/22 (провадження № 51-4911км24). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/127537731>

Обґрунтуйте відповіді на такі питання:

- Назвіть обставини вчиненого кримінального правопорушення.
- Назвіть позиції судів першої та касаційної інстанції.
- Якими є вимоги касаційної скарги?
- Яке рішення прийняв Верховний Суд та які мотиви наводить щодо призначеного покарання?

8. Ознайомтеся з Постановою колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 17.11.2025 р. у справі № 607/1756/25 (провадження № 51-2355км25). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/132084075>

Обґрунтуйте відповіді на такі питання:

– Назвіть обставини вчиненого кримінального правопорушення.

– Яке рішення прийняв Верховний Суд та які мотиви наводить щодо призначеного покарання?

– Які особливості призначення покарання у виді позбавлення права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю наведені у вищевказаному рішенні порівняно зі загальною практикою призначення цього виду покарання?

9. Ознайомтеся з Постановою колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 12.03.2025 р. у справі №489/5087/20(провадження№51-2933км18).URL:<https://lpd.court.gov.ua/legal-position/12548/document/48587>

Обґрунтуйте відповіді на такі питання:

– Назвіть обставини вчиненого кримінального правопорушення.

– Яку правову позицію сформував Верховний Суд щодо виключення житла з переліку майна, яке підлягає конфіскації, за наявності обставин, які свідчать, що це становитиме надмірний тягар для засудженого та його близьких?

КОНТРОЛЬНІ ЗАПИТАННЯ

1. Поняття і ознаки покарання.
2. Мета покарання за чинним Кримінальним кодексом України та її характеристика.
3. Система покарань.
4. Порядок призначення покарання у виді штрафу.
5. Особливості призначення покарання у виді штрафу понад три тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.
6. Підстави і порядок застосування позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу.

7. Формулювання у вирокі покарання у вигляді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю.

8. Особи, яким громадські роботи не призначаються.

9. Особи, яким виправні роботи не призначаються

10. Розмір відрахування зі заробітку засудженого до виправних робіт.

11. Покарання, які призначаються військовослужбовцям.

12. Службові обмеження для військовослужбовців.

13. Умови застосування конфіскації майна.

14. Особи, до яких обмеження волі не застосовується.

15. Підстави та умови застосування тримання в дисциплінарному батальйоні, його строки.

16. Порядок призначення покарання у виді пробаційного нагляду.

17. Покарання, які призначаються на підставі положень Загальної частини КК України.

18. Умови призначення покарання у виді позбавлення державної нагороди України.

19. Злочини, за вчинення яких встановлюється покарання у виді довічного позбавлення волі, і випадки, коли воно застосовується.

20. Особи, до яких арешт не застосовується.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ДЛЯ ОПРАЦЮВАННЯ ТЕМИ

1. Басалюк Н. В. Система покарань у кримінальному праві та законодавстві України : дис. ... д-ра філос. за спец. 081 «Право». Одеса : Нац. ун-т «Одеська юрид. акад.», 2023. 233 с.
2. Баулін Ю. В., Пономаренко Ю. А. Кримінальне право і верховенство права. Смертна кара і довічне позбавлення волі : дискусія 28 березня 2018 р. / Центр дослідження верховенства права і релігії НУЮ імені Ярослава Мудрого. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=14stVtxAF-U> (дата звернення: 20.12.2024).
3. Баулін Ю. В., Пономаренко Ю. А. Верховенство права і кримінальне право. Ч. 3: Виправні роботи : дискусія 9 квітня 2018 р. / Центр дослідження верховенства права і релігії НУЮ імені Ярослава Мудрого. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=9sNs7rWZjCs>
4. В'юник М. В. Призначення покарання у виді позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину чи кваліфікаційного

- класу. *Вісник Асоціації кримінального права України : електрон. наук. вид.* 2018. Вип. 2. С. 62–75. URL: http://nauka.nlu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/12/04_Vyunyuk.pdf
5. Горпинюк О. П. Довічне позбавлення волі як «irreducible life sentence» за кримінальним законодавством України. *Молодий вчений*. 2020. № 1 (77). С. 207–211. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2020/1/45.pdf>
 6. Єрмак О. В., Куц В. М. Конфіскація як засіб кримінально-правового реагування : монографія. Чернігів : Видавець Лозовий В. М., 2018. 232 с.
 7. Лашук Н. Р. Додаткові покарання, призначені вироком суду іноземної держави при його виконанні в Україні. *Актуальні питання реформування правової системи* : зб. матеріалів XV Між-нар. наук.-практ. конф. (м. Луцьк, 1–2 червня 2018 р.) / уклад. : Л. М. Джурак. Луцьк : Вежа-Друк, 2018. С. 124–126.
 8. Марін О. Заходи кримінально-правового характеру : навчальний посібник. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2024. 96 с. URL: <https://dspace.lvduvs.edu.ua/handle/1234567890/8393>
 9. Ніколаєнко Т. Б. Особливості нормативного врегулювання призначення покарання «тримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців» щодо різних категорій осіб. *Часопис Київського університету права*. 2016. № 1. С. 277–280.
 10. Новікова К. А. Обмеження свободи як вид покарання : монографія / наук. ред. Ю. А. Пономаренко ; Нац. акад. прав. наук України, НДІ вивч. проблем злочинності ім. акад. В. В. Сташиса. Харків : Право, 2019. 288 с.
 11. Нікіфорова Т. І. Судова практика застосування покарання у виді пробаційного нагляду. *Успіхи і досягнення у науці*. 2024. № 6 (6). С. 141–155.
 12. Оробець К. М. Покарання у виді пробаційного нагляду: особливості призначення та виконання. *Наука і техніка сьогодні*. 2024. № 1 (29). С. 147–160.
 13. Парасюк Н. М. Позбавлення державної нагороди України у системі покарань. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2025. № 1. С. 634–639.
 14. Пономаренко Ю. А. Загальна теорія визначення караності кримінальних правопорушень. Харків : Право, 2020. 720 с.
 15. Пономаренко Ю. А. Новели у системі та видах покарань за КК України в умовах воєнного стану Київ : ВАІТЕ, 2025. 156 с.

16. Попович О. В., Томаш Л. В. Позбавлення державної нагороди України за кримінальним законодавством України: особливості, проблеми та зарубіжний досвід. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2025. Вип. № 3. Ч. 2. С. 443–449.
17. Сучасні тенденції розвитку кримінальної юстиції в Україні : кол. монографія / І. Серкевич, Н. Устрицька, В. Навроцька та ін. ; за ред. І. Гловюк, Н. Лашук. Львів : ПП «Видавництво «БОНА», 2021. 388 с. URL: <https://dspace.lvduvs.edu.ua/handle/1234567890/3725>
18. Тютюгін В. І., Євдокімова О. В. Виправні роботи. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2015. № 2 (5). С. 340–342.
19. Тютюгін В. І. Позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2016. № 1 (6). С. 429–432.
20. Тютюгін В. І. Система і види покарань. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2016. № 1(6). С. 435–438.
21. Хавронюк М. І. Позбавлення військового звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2015. № 2 (5). С. 361–363.
22. Ющик О. І., Дякур М. Д. Позбавлення державної нагороди України як вид покарання. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2025. Вип. № 021. С. 930–934.

Тема 15

ПРИЗНАЧЕННЯ ПОКАРАННЯ

1. Питання для теоретичного засвоєння:

1. Поняття призначення покарання. Загальні засади призначення покарання.

2. Обставини, які пом'якшують і обтяжують покарання, їх види та кримінально-правове значення.

3. Спеціальні правила призначення покарання:

- призначення покарання, узгоджене сторонами угод;
- призначення покарання за незакінчене кримінальне правопорушення та за кримінальне правопорушення, вчинене у співучасті;

- призначення покарання більш м'якого, ніж передбачено законом;

- призначення покарання за наявності обставин, що пом'якшують покарання;

- призначення більш м'якого покарання, ніж передбачено законом, у випадках укладання угоди про визнання винуватості у кримінальних провадженнях щодо корупційних кримінальних правопорушень або кримінальних правопорушень, пов'язаних з корупцією;

- призначення покарання за сукупністю кримінальних правопорушень;

- призначення покарання за сукупністю вироків.

4. Правила складання покарань та зарахування строку попереднього ув'язнення. Обчислення строків покарання.

2. Виконайте завдання до теми.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

1. Вкажіть відповідь, у якій названа одна зі загальних засад призначення покарання:

1) захід примусу, що застосовується до особи, яка вчинила суспільно небезпечне винне діяння, і полягає в передбаченому законом обмеженні прав і свобод засудженого;

2) обставина, яка виключає кримінальну протиправність діяння;

3) суд призначає покарання відповідно до положень Загальної частини КК України;

4) внутрішнє переконання судді;

5) жодна відповідь не є правильною.

2. Вкажіть відповідь, у якій названа одна зі загальних засад призначення покарання:

1) суд призначає покарання, враховуючи ступінь тяжкості вчиненого кримінального правопорушення, особу винного та обставини, що пом'якшують та обтяжують покарання;

2) врахування виду кримінального правопорушення;

3) врахування кількості співвиконавців;

4) відплата особам, які вчинили кримінальні правопорушення;

5) жодна відповідь не є правильною.

3. Вкажіть відповідь, у якій названа одна зі загальних засад призначення покарання:

1) суд призначає покарання в межах, установлених у санкції статті (санкції частини статті) Особливої частини КК України, що передбачає відповідальність за вчинене кримінальне правопорушення, за винятком випадків, передбачених частиною другою статті 53 КК України;

2) врахування характеристик суб'єкта складу кримінального правопорушення;

3) врахування віку потерпілої особи;

4) врахування дискреції суду;

5) жодна відповідь не є правильною.

4. У яких випадках можливе призначення більш суворого покарання, ніж передбачено відповідними статтями Особливої частини КК України за вчинене кримінальне правопорушення:

- 1) при призначенні покарання за кримінальне правопорушення вчинене у співучасті;
- 2) при призначенні покарання за сукупністю кримінальних правопорушень;
- 3) при призначенні покарання за кримінальне правопорушення, вчинене повторно;
- 4) при призначенні покарання за вчинення особливо тяжкого злочину;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

5. У яких випадках можливе призначення більш суворого покарання, ніж передбачено відповідними статтями Особливої частини КК України за вчинене кримінальне правопорушення:

- 1) при призначенні покарання за сукупністю вироків;
- 2) при призначенні покарання за наявності обставин, що обтяжують покарання;
- 3) при призначенні покарання за наявності обставин, що пом'якшують покарання;
- 4) при призначенні покарання на підставі угоди про визнання вини;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

6. Підстави для призначення більш м'якого покарання, ніж це передбачено відповідною статтею Особливої частини КК України за вчинене кримінальне правопорушення:

- 1) призначення більш м'якого покарання, ніж передбачено законом;
- 2) наявність обставин, що пом'якшують покарання;
- 3) вчинення кримінального правопорушення жінкою в стані вагітності;
- 4) вчинення кримінального правопорушення під впливом погрози, примусу або через матеріальну, службову чи іншу залежність;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

7. Підстави для призначення більш м'якого покарання, ніж це передбачено відповідною статтею Особливої частини КК України за вчинене кримінальне правопорушення:

1) надання медичної або іншої допомоги потерпілому безпосередньо після вчинення кримінального правопорушення;

2) вчинення кримінального правопорушення під впливом сильного душевного хвилювання, викликаного жорстоким поводженням, або таким, що принижує честь і гідність особи, а також за наявності системного характеру такого поводження з боку потерпілого;

3) виконання спеціального завдання з попередження чи розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації;

4) призначення більш м'якого покарання, ніж передбачено законом, у випадках укладання угоди про визнання винуватості у кримінальних провадженнях щодо корупційних кримінальних правопорушень або кримінальних правопорушень, пов'язаних з корупцією;

5) жодна відповідь не є правильною.

8. У випадку затвердження вироком угоди про примирення або про визнання винуватості суд призначає покарання:

1) штраф; позбавлення військового, спеціального звання, рангу чину або кваліфікаційного класу;

2) узгоджене сторонами угоди;

3) позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю; позбавлення державної нагороди України; конфіскація майна;

4) тримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців; позбавлення волі на певний строк; довічне позбавлення волі;

5) жодна відповідь не є правильною.

9. Оберіть відповідь, у якій вказано обставини, що пом'якшують покарання, передбачені у ст. 66 КК України:

1) з'явлення із зізнанням, щире каяття або активне сприяння розкриттю кримінального правопорушення;

2) вчинення кримінального правопорушення особою, що перебуває у стані алкогольного сп'яніння або у стані, викликаному вживанням наркотичних чи інших одурманюючих засобів;

3) дружні стосунки з потерпілим, компенсація заподіяних збитків родичам потерпілих;

4) заподіяння незначної шкоди потерпілому;

5) жодна відповідь не є правильною.

10. Оберіть відповідь, у якій вказано обставини, що пом'якшують покарання, передбачені у ст. 66 КК України:

1) вчинення кримінального правопорушення до досягнення віку, з якого настає кримінальна відповідальність;

2) вчинення незакінченого кримінального правопорушення;

3) добровільна відмова від доведення кримінального правопорушення до кінця;

4) вчинення кримінального правопорушення під впливом сильного душевного хвилювання, викликаного жорстоким поведінням, або таким, що принижує честь і гідність особи, а також за наявності системного характеру такого поведіння з боку потерпілого;

5) жодна відповідь не є правильною.

11. Оберіть відповідь, у якій вказано обставини, що пом'якшують покарання, передбачені у ст. 66 КК України:

1) вчинення готування до кримінального правопорушення;

2) вчинення замаху на кримінальне правопорушення;

3) надання медичної або іншої допомоги потерпілому безпосередньо після вчинення кримінального правопорушення;

4) вчинення кримінального правопорушення, за яке передбачено покарання у виді штрафу;

5) жодна відповідь не є правильною.

12. Яке твердження, що характеризує обставини, які пом'якшують покарання, є правильним:

1) перелік обставин, що пом'якшують покарання, є вичерпним;

2) при призначенні покарання суд може визнати такими, що його пом'якшують, й інші обставини, не зазначені в КК України серед переліку обставин, що пом'якшують покарання;

3) вчинення кримінального правопорушення з перевищенням меж крайньої необхідності не є обставиною, що пом'якшує покарання;

4) якщо будь-яка з обставин, що пом'якшує покарання, передбачена в статті Особливої частини КК України як ознака кримінального правопорушення, що впливає на його кваліфікацію, суд має ще раз враховувати її при призначенні покарання як таку, що його пом'якшує, з урахуванням принципу гуманності;

5) жодна відповідь не є правильною.

13. Яке твердження, що характеризує обставини, які пом'якшують покарання, є правильним:

1) вчинення кримінального правопорушення під впливом погрози, примусу або через матеріальну, службову чи іншу залежність, не є обставиною, що пом'якшує покарання;

2) якщо будь-яка з обставин, що пом'якшує покарання, передбачена в статті Особливої частини КК України як ознака кримінального правопорушення, що впливає на його кваліфікацію, суд не може ще раз враховувати її при призначенні покарання як таку, що його пом'якшує;

3) наявність у пробаційній доповіді інформації про обставини, що пом'якшують покарання, дає підстави суду призначити покарання ближче до максимальної межі санкції;

4) якщо будь-яка з обставин, що пом'якшує покарання, передбачена в статті Особливої частини КК України як ознака кримінального правопорушення, що впливає на його кваліфікацію, суд має ще раз враховувати її при призначенні покарання як таку, що його пом'якшує, з урахуванням принципу гуманності;

5) жодна відповідь не є правильною.

14. Оберіть відповідь, у якій вказано обставини, що обтяжують покарання, передбачені у ст. 67 КК України:

1) вчинення кримінального правопорушення вдруге;

- 2) вчинення злочину особою повторно та рецидив злочинів;
- 3) вчинення кримінального правопорушення у співучасті;
- 4) вчинення кримінального правопорушення щодо повнолітнього;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

15. Оберіть відповідь, у якій вказано обставини, що обтяжують покарання, передбачені у ст. 67 КК України:

- 1) вчинення кримінального правопорушення щодо близьких потерпілої особи;
- 2) вчинення кримінального правопорушення щодо подружжя чи колишнього подружжя або іншої особи, з якою винний перебуває (перебував) у сімейних або близьких відносинах;
- 3) виконання спеціального завдання з попередження чи розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації, поєднане з вчиненням кримінального правопорушення, у випадках, передбачених КК України;
- 4) вчинення кримінального правопорушення, за яке передбачено покарання у виді довічного позбавлення волі;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

16. Яке твердження, що характеризує обставини, які пом'якшують покарання, є правильним:

- 1) вчинення кримінального правопорушення під впливом погрози, примусу або через матеріальну, службову чи іншу залежність, є обставиною, що обтяжує покарання;
- 2) вчинення кримінального правопорушення щодо особи похилого віку, особи з інвалідністю або особи, яка перебуває в безпорадному стані, або особи, яка страждає на психічний розлад, зокрема на недоумство, має вади розумового розвитку, а також вчинення кримінального правопорушення щодо малолітньої дитини або у присутності дитини є обставиною, що обтяжує покарання;
- 3) при призначенні покарання суд не може визнати такими, що його обтяжують, обставини, не зазначені в частині першій цієї статті;
- 4) якщо будь-яка з обставин, що обтяжує покарання, передбачена в статті Особливої частини КК як ознака

кримінального правопорушення, що впливає на його кваліфікацію, суд повинен ще раз враховувати її при призначенні покарання як таку, що його обтяжує;

5) жодна відповідь не є правильною.

17. Яке твердження, що характеризує обставини, які пом'якшують покарання, є правильним:

1) вчинення кримінального правопорушення з перевищенням меж крайньої необхідності, є обставиною, що обтяжує покарання;

2) вчинення кримінального правопорушення внаслідок збігу тяжких особистих, сімейних чи інших обставин є обставиною, що обтяжує покарання;

3) при призначенні покарання суд не може визнати такими, що його обтяжують, обставини, не зазначені в частині першій цієї статті;

4) вчинення кримінального правопорушення щодо жінки, яка завідомо для винного перебувала у стані вагітності, не є обставиною, що обтяжує покарання;

5) жодна відповідь не є правильною.

18. Назар вчинив готування до кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 115 КК України (карається позбавленням волі на строк від семи до п'ятнадцяти років). Який максимальний строк покарання суд може призначити Назару:

1) 10 років позбавлення волі;

2) 15 років позбавлення волі;

3) 5 років позбавлення волі;

4) 7 років і 6 місяців позбавлення волі;

5) жодна відповідь не є правильною.

19. Назар вчинив замах на кримінальне правопорушення, передбачене ч. 1 ст. 115 КК України (карається позбавленням волі на строк від семи до п'ятнадцяти років). Який максимальний строк покарання суд може призначити Назару:

1) 10 років позбавлення волі;

2) 15 років позбавлення волі;

- 3) 7 років і 6 місяців позбавлення волі;
- 4) 20 років позбавлення волі;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

20. Марія вчинила готування до умисного вбивства двох і більше осіб – п. 1 ч. 2 ст. 115 КК України (карається позбавленням волі на строк від десяти до п'ятнадцяти років або довічним позбавленням волі, з конфіскацією майна у випадку, передбаченому пунктом 6 частини другої цієї статті). Який максимальний строк покарання суд може призначити Марії:

- 1) 10 років позбавлення волі;
- 2) 15 років позбавлення волі;
- 3) 5 років позбавлення волі;
- 4) 7 років і 6 місяців позбавлення волі;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

21. Марія вчинила замах на умисне вбивство з хуліганських мотивів – п. 7 ч. 2 ст. 115 КК України (карається позбавленням волі на строк від десяти до п'ятнадцяти років або довічним позбавленням волі, з конфіскацією майна у випадку, передбаченому пунктом 6 частини другої цієї статті). Який максимальний строк покарання суд може призначити Марії:

- 1) 10 років позбавлення волі;
- 2) 15 років позбавлення волі;
- 3) 5 років позбавлення волі;
- 4) 7 років і 6 місяців позбавлення волі;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

22. Семен вчинив замах на перехід на сторону ворога в період збройного конфлікту – ч. 1 ст. 111 КК України (карається позбавленням волі на строк від дванадцяти до п'ятнадцяти років з конфіскацією майна або без такої). Який максимальний строк основного покарання суд може призначити Семену:

- 1) 11 років позбавлення волі;
- 2) 15 років позбавлення волі;

- 3) 13 років позбавлення волі;
- 4) 10 років позбавлення волі;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

23. Арсен, громадянин України, вчинив готування до шпигунства – ч. 1 ст. 111 КК України (карається позбавленням волі на строк від дванадцяти до п'ятнадцяти років з конфіскацією майна або без такої). Який максимальний строк основного покарання суд може призначити Арсену:

- 1) 11 років позбавлення волі;
- 2) 15 років позбавлення волі;
- 3) 13 років позбавлення волі;
- 4) 10 років позбавлення волі;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

24. Аліна вчинила кримінальне правопорушення за наявності кількох обставин, що пом'якшують покарання та істотно знижують ступінь тяжкості вчиненого кримінального правопорушення. Санкція статті передбачає покарання: «штраф до 500 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю до 2 років». Яким чином суд може призначити більш м'яке покарання, ніж передбачено законом:

1) не призначати додаткового покарання, що передбачене в санкції статті (санкції частини статті) Особливої частини КК України як обов'язкове;

2) замінити покарання у виді штрафу громадськими роботами;

3) призначити основне покарання, нижче від найнижчої межі, встановленої в санкції статті (санкції частини статті) Особливої частини КК України;

4) перейти до іншого, більш м'якого виду основного покарання, не зазначеного в санкції статті (санкції частини статті) Особливої частини КК України за це кримінальне правопорушення;

- 5) жодна відповідь не є правильною.

25. Наталя вчинила кримінальне правопорушення за наявності кількох обставин, що пом'якшують покарання та істотно знижують ступінь тяжкості вчиненого кримінального правопорушення. Санкція статті передбачає покарання: «штраф від 100 до 500 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю до 2 років або без такого». Яким чином суд може призначити більш м'яке покарання, ніж передбачено законом:

1) не призначати додаткового покарання, що передбачене в санкції статті (санкції частини статті) Особливої частини КК України як обов'язкове;

2) замінити покарання у виді штрафу громадськими роботами;

3) призначити основне покарання, нижче від найнижчої межі, встановленої в санкції статті (санкції частини статті) Особливої частини КК України;

4) перейти до іншого, більш м'якого виду основного покарання, не зазначеного в санкції статті (санкції частини статті) Особливої частини КК України за це кримінальне правопорушення;

5) жодна відповідь не є правильною.

26. Тетяна вчинила кримінальне правопорушення за наявності кількох обставин, що пом'якшують покарання та істотно знижують ступінь тяжкості вчиненого кримінального правопорушення. Санкція статті передбачає покарання: «виправні роботи на строк до 2 років з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю до 2 років або без такого». Яким чином суд може призначити більш м'яке покарання, ніж передбачено законом:

1) не призначати додаткового покарання, що передбачене в санкції статті (санкції частини статті) Особливої частини КК України як обов'язкове;

2) замінити покарання у виді штрафу громадськими роботами;

3) призначити основне покарання, нижче від найнижчої межі, встановленої в санкції статті (санкції частини статті) Особливої частини КК України;

4) перейти до іншого, більш м'якого виду основного покарання, не зазначеного в санкції статті (санкції частини статті) Особливої частини КК України за це кримінальне правопорушення;

5) жодна відповідь не є правильною.

27. Вкажіть правильне твердження щодо призначення покарання за сукупністю кримінальних правопорушень:

1) якщо засуджений до постановлення вироку вчинив два кримінальні правопорушення або більше, то суд признає покарання за сукупністю кримінальних правопорушень;

2) при складанні покарань остаточне покарання за сукупністю кримінальних правопорушень визначається в межах двох третин, встановлених санкцією статті (санкцією частини статті) Особливої частини КК України, яка передбачає більш суворе покарання;

3) при складанні покарань остаточне покарання за сукупністю кримінальних правопорушень визначається сумою всіх покарань, які призначені за вчинені кримінальні правопорушення;

4) спосіб поглинання полягає у поглиненні більш суворого покарання менш суворим;

5) жодна відповідь не є правильною.

28. Вкажіть правильне твердження щодо призначення покарання за сукупністю кримінальних правопорушень:

1) якщо засуджений після постановлення вироку, але до повного відбуття покарання вчинив нове кримінальне правопорушення, то суд признає покарання за сукупністю кримінальних правопорушень;

2) при складанні покарань остаточне покарання за сукупністю кримінальних правопорушень визначається в межах двох третин, встановлених санкцією статті (санкцією частини статті) Особливої частини КК України, яка передбачає більш суворе покарання;

3) при складанні покарань остаточне покарання за сукупністю кримінальних правопорушень визначається сумою

всіх покарань, які призначені за вчинені кримінальні правопорушення;

4) при складанні покарань остаточне покарання за сукупністю кримінальних правопорушень визначається в межах, встановлених санкцією статті (санкцією частини статті) Особливої частини цього Кодексу, яка передбачає більш суворе покарання;

5) жодна відповідь не є правильною.

29. Вкажіть правильне твердження щодо призначення покарання за сукупністю кримінальних правопорушень:

1) якщо після постановлення вироку в справі буде встановлено, що засуджений винен ще й в іншому кримінальному правопорушенні, вчиненому ним до постановлення попереднього вироку, то суд призначає покарання за сукупністю вироків;

2) якщо після постановлення вироку в справі буде встановлено, що засуджений винен ще й в іншому кримінальному правопорушенні, вчиненому ним до постановлення попереднього вироку, то суд призначає покарання за кожне кримінальне правопорушення окремо;

3) при складанні покарань остаточне покарання за сукупністю кримінальних правопорушень визначається сумою всіх покарань, які призначені за вчинені кримінальні правопорушення;

4) якщо хоча б за один із вчинених кримінальних правопорушень призначено довічне позбавлення волі, то остаточне покарання за сукупністю кримінальних правопорушень визначається шляхом поглинення будь-яких менш суворих покарань довічним позбавленням волі;

5) жодна відповідь не є правильною.

30. Вкажіть правильне твердження щодо призначення покарання за сукупністю вироків:

1) якщо засуджений до постановлення вироку вчинив два або більше кримінальних правопорушень, то суд призначає покарання за сукупністю вироків;

2) при складанні покарань остаточне покарання за сукупністю кримінальних правопорушень визначається сумою всіх покарань, які призначені за всі вироки, що входять у сукупність;

3) якщо засуджений після постановлення вироку, але до повного відбуття покарання вчинив нове кримінальне правопорушення, суд до покарання, призначеного за новим вироком, повністю або частково приєднує невідбуту частину покарання за попереднім вироком;

4) при складанні покарань остаточне покарання за сукупністю вироків визначається в межах, встановлених санкцією статті (санкцією частини статті) Особливої частини цього Кодексу, яка передбачає більш суворе покарання;

5) жодна відповідь не є правильною.

31. Що охоплюється поняттям «тяжкі наслідки», завдані кримінальним правопорушенням, як обставина, яка обтяжує покарання (п. 5 ч. 1 ст. 67 КК):

1) заподіяння смерті кільком особам;

2) заподіяння смерті одній особі;

3) ті суспільно небезпечні зміни в об'єкті кримінально-правової охорони, які викликані вчиненням злочину, але входять за межі його складу;

4) заподіяння значної матеріальної шкоди;

5) жодна відповідь не є правильною.

32. Що охоплюється поняттям «щире каяття» як обставина, що пом'якшує покарання (п. 1 ч. 1 ст. 66 КК):

1) особа прагне усунути заподіяну шкоду та приймає рішення більше не вчиняти кримінальних правопорушень, хоча й не визнає своєї вини у вчиненому кримінальному правопорушенні;

2) особа прагне усунути заподіяну шкоду та приймає рішення більше не вчиняти кримінальних правопорушень, хоча й не повною мірою визнає свою вину у вчиненому кримінальному правопорушенні;

3) це певний психічний стан винної особи, коли вона не засуджує свою поведінку, не прагне усунути заподіяну шкоду, що об'єктивно підтверджується невизнанням особою

своїєї вини, нерозкриттям всіх відомих їй обставин вчиненого діяння, невчиненням інших дій, спрямованих на сприяння розкриттю злочину або відшкодування завданих збитків чи усунення заподіяної шкоди;

4) це певний психічний стан винної особи, коли вона засуджує свою поведінку, прагне усунути заподіяну шкоду та приймає рішення більше не вчиняти кримінальних правопорушень, що об'єктивно підтверджується визнанням особою своєї вини, розкриттям усіх відомих їй обставин вчиненого діяння, вчиненням інших дій, спрямованих на сприяння розкриттю кримінального правопорушення або відшкодування завданих збитків чи усунення заподіяної шкоди;

5) жодна відповідь не є правильною.

33. При призначенні покарання співучасникам кримінального правопорушення суд враховує:

1) на якій стадії припинено кримінальне правопорушення;

2) вид співучасника;

3) форму співучасті;

4) характер та ступінь участі кожного з них у вчиненні кримінального правопорушення;

5) жодна відповідь не є правильною.

34. Ельвіра вимушено вчинила кримінальне правопорушення, передбачене п. 3 ч. 2. ст. 115 КК України (карається позбавленням волі на строк від десяти до п'ятнадцяти років або довічним позбавленням волі, з конфіскацією майна у випадку, передбаченому пунктом 6 частини другої цієї статті), під час виконання спеціального завдання з розкриття кримінально протиправної діяльності злочинної організації. Яке максимальне покарання їй може призначити суд:

1) 10 років позбавлення волі;

2) 7 років і 6 місяців позбавлення волі;

3) 15 років позбавлення волі;

4) довічне позбавлення волі;

5) жодна відповідь не є правильною.

35. Яке з основних покарань при призначенні за сукупністю кримінальних правопорушень і за сукупністю вироків складанню з іншими видами покарань не підлягає і виконується самостійно:

- 1) конфіскація майна;
- 2) штраф;
- 3) позбавлення волі;
- 4) довічне позбавлення волі;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

36. Яке з основних покарань при призначенні за сукупністю кримінальних правопорушень і за сукупністю вироків складанню з іншими видами покарань не підлягає і виконується самостійно:

- 1) громадські роботи;
- 2) позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю;
- 3) пробаційний нагляд;
- 4) обмеження волі;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

ЗАДАЧІ

1. Іван, ветеран війни рф проти України, під час участі у бойових діях отримав акубаротравму, яка призвела до заїкання. Поруч проживав сусід Клим, який постійно насміхався з Івана і називав його заїкою-калікою. Одного разу Клим, перебуваючи в стані алкогольного сп'яніння, йшов за Іваном від дому до роботи і ображав Івана, що він дурний каліка-заїка, а Іван мудрий і тому ховається від ТЦК. Таке знущання викликало в Івана стан сильного душевного хвилювання. Іван закипів від образи і почав наносити удари кулаками Климу по всьому тілу, чим заподіяв Климу тяжкі тілесні ушкодження. Суд визнав винним Івана у заподіянні тяжких тілесних ушкоджень в стані сильного душевного хвилювання (ст. 123 КК України) та з врахуванням обставини, яка пом'якшує покарання «вчинення кримінального правопорушення під впливом сильного душевного хвилювання, викликаного жорстоким поведінням, або таким, що принижує честь і гідність особи, а також за наявності системного характеру такого

поводження з боку потерпілого» призначив мінімальне покарання, яке передбачено у санкції статті 123 КК України – громадські роботи на строк ста п'ятдесяти годин.

Охарактеризуйте рішення суду.

Який порядок призначення покарання у вищенаведеній ситуації?

Варіант 1. Суд визнав обставиною, яка пом'якшує покарання те, що Іван був ветераном війни рф проти України та страждав на Посттравматичний стресовий розлад (ПТСР).

2. Двоє друзів Павло та Сергій йшли до дому з роботи і раптом помітили на вулиці незрячого, який грав на акордеоні і таким чином заробляв на життя. Вони поспорили між собою, чи він дійсно не бачить, чи шахрає. Вирішили це перевірити. Підійшли до акордеоніста, озирнулися навколо щоб переконатися, що їх ніхто не бачить, і викрали з валізки весь заробіток. Після підрахунку з'ясували, що сума викраденого – 2 неоподатковуваних мінімуми доходів громадян. Через тиждень вони побачили іншого незрячого, який збирав кошти в парку, і спробували зробити те ж саме, але той тільки зображав незрячого і в момент, коли друзі почали забирати гроші, він їх зловив. Перехожі викликали поліцію. Дії Павла та Сергія було кваліфіковано за ч. 1 ст. 185 і ч. 2 ст. 185 КК України – крадіжка та крадіжка, вчинена повторно за попередньою змовою групою осіб.

Опишіть порядок призначення покарання Павлу та Сергію. Вкажіть на особливості призначення покарання за незакінчене кримінальне правопорушення та призначення покарання за сукупністю кримінальних правопорушень.

3. За вчинення кримінального правопорушення, передбаченого ч. 2 ст. 190 КК України – шахрайство, вчинене повторно, що завдало значної шкоди потерпілому (карається штрафом від трьох тисяч до чотирьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк від одного до двох років, або обмеженням волі на строк до п'яти років, або позбавленням волі на строк до трьох років), суд першої інстанції призначив безробітній Тетяні, матері близнюків 2 років, покарання у виді штрафу

нижче від найнижчої межі, встановленої в санкції ч. 2 ст. 190 – у розмірі 2250 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з врахуванням положень ст. 69 КК України. При цьому суд врахував положення Загальної частини КК України щодо неможливості призначення покарання у виді виправних робіт та обмеження волі, презумпцію призначення більш м'якого покарання, наведену в ч. 2 ст. 65 КК України, а також обставини, які пом'якшують покарання: вчинення кримінального правопорушення внаслідок збігу тяжких особистих, сімейних чи інших обставин, наявність на утриманні Тетяни двох малолітніх дітей, – які істотно знижують ступінь тяжкості вчиненого кримінального правопорушення.

У своїй апеляційній скарзі прокурор, не заперечуючи правильності і повноти кваліфікації діяння, вчиненого Тетяною, заперечував проти виду та розміру призначеного покарання як недостатнього для виправлення особи та попередження вчинення нею нових кримінальних правопорушень, оскільки, на думку прокурора, суд першої інстанції не врахував при призначенні покарання обставини, що його обтяжують: вчинення злочину особою повторно, тяжкі наслідки, завдані злочином.

Проаналізуйте рішення суду першої інстанції. Опишіть порядок призначення більш м'якого покарання, ніж передбачено законом (ст. 69 КК України). Яке рішення, на Вашу думку, повинен винести апеляційний суд і чому?

Варіант. Тетяна вчинила кримінальне правопорушення, передбачене ч. 1 ст. 190 КК України (карається штрафом від двох тисяч до трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадськими роботами на строк від двохсот до двохсот сорока годин, або виправними роботами на строк до двох років, або пробаційним наглядом на строк до трьох років, або обмеженням волі на той самий строк). Рішення суду першої інстанції таке саме. Апеляційна скарга прокурором не подавалась.

4. 18 травня 2023 року Олександр вчинив кримінальне правопорушення, передбачене ч. 2 ст. 113 КК України, – вчинення з метою ослаблення держави вибухів, підпалів або інших дій, спрямованих на масове знищення людей в умовах

воєнного стану, за яке йому було призначено покарання у виді довічного позбавлення волі з конфіскацією майна.

25 червня 2023 року Олександр вчинив кримінальне правопорушення, передбачене ч. 2 ст. 111 КК України, – надання іноземній державі, іноземній організації або їх представникам допомоги в проведенні підривної діяльності проти України, вчинені в умовах воєнного стану, за яке йому було призначено покарання у виді позбавлення волі строком на 15 років.

Який порядок призначення остаточного покарання Олександр? Яке остаточне покарання суд повинен призначити Олександру?

Варіант. Після постановлення вироку за кримінальні правопорушення, вчинені 18 травня 2023 року та 25 червня 2023 року, стало відомо, що Олександр 20 лютого 2023 року вчинив кримінальне правопорушення, передбачене ч. 1 ст. 263 КК України, – придбання бойових припасів, вибухових речовин, вибухових пристроїв без передбаченого законом дозволу.

5. За вчинення кримінального правопорушення, передбаченого ч. 4 ст. 187 КК України, – розбій, вчинений в умовах воєнного стану, – суд призначив Романові покарання у виді позбавлення волі строком на 10 років з конфіскацією майна. Після постановлення вироку Роман з помсти заподіяв судді тяжкі тілесні ушкодження, тобто вчинив кримінальне правопорушення, передбачене ч. 3 ст. 377 КК України, за яке йому було призначено покарання у виді позбавлення волі строком на 12 років.

Яким є порядок призначення Романові остаточного покарання? Яке мінімальне і максимальне покарання може призначити суд у цій ситуації?

Варіант. За вчинення кримінального правопорушення, передбаченого ч. 4 ст. 187 КК України, – розбій, вчинений в умовах воєнного стану, – суд призначив Романові покарання у виді позбавлення волі строком на 15 років з конфіскацією майна.

6. 26 лютого 2023 року Аркадію призначено покарання у виді позбавлення волі строком на 8 років.

З 15 травня 2021 року до винесення вироку суду Аркадій знаходився під вартою.

Який строк покарання залишилося відбутися Аркадію? Яким є порядок зарахування попереднього ув'язнення у строк покарання?

Варіант. 26 лютого 2018 року Аркадію призначено покарання у виді позбавлення волі строком на 8 років. З 15 травня 2016 до винесення вироку суду Аркадій знаходився під вартою.

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ З ВИКОРИСТАННЯМ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ

1. Ознайомтеся з Постановою колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 18.04.2018 р. у справі № 408/5060/17-к (провадження № 51-9893км18). URL: <https://lpd.court.gov.ua/legal-position/417/document/435>

Обґрунтуйте відповіді на такі питання:

- Назвіть обставини вчинених кримінальних правопорушень.
- Зміст рішення суду першої інстанції.
- Зміст рішення апеляційної інстанції.
- Які вимоги та мотиви касаційної скарги щодо призначеного покарання?
- Яку правову позицію висловив Верховний Суд та які мотиви наводять на її користь?
- Які обставини впливають на призначення покарання за триваюче кримінальне правопорушення?

2. Ознайомтеся з Постановою колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 19.09.2024 р. у справі № 461/8598/23 (провадження № 51-2167км24). URL: <https://lpd.court.gov.ua/legal-position/11109/document/44247>

Обґрунтуйте відповіді на такі питання:

- Назвіть обставини вчиненого кримінального правопорушення.
- Яке рішення прийняли суди першої та касаційної інстанції?

- Які вимоги касаційної скарги?
- Яку правову позицію висловив Верховний Суд та які мотиви наводять на її користь?
- Який порядок зарахування строку попереднього ув'язнення?

3. Ознайомтеся з Постановою колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 9 липня 2025 р. у справі № 95/1886/24 (провадження № 51-1571 км 25). URL: <https://lpd.court.gov.ua/legal-position/12713/document/49185>

Обґрунтуйте відповіді на такі питання:

- Назвіть обставини вчиненого кримінального правопорушення.
- Яке рішення прийняли суди першої та касаційної інстанції?
- Які вимоги касаційної скарги?
- Яку правову позицію висловив Верховний Суд та які мотиви наводять на її користь?
- Який порядок призначення покарання за сукупністю вироків?

4. Постанова Об'єднаної палати ККС ВС від 06.12.2021 р. у справі № 286/1005/21 (провадження № 51-2210 км 23). URL: <https://lpd.court.gov.ua/legal-position/9604/document/32534>

Обґрунтуйте відповіді на такі питання:

- Назвіть обставини вчиненого кримінального правопорушення.
- Яке рішення прийняли суди першої та касаційної інстанції?
- Які вимоги касаційної скарги?
- Яку правову позицію висловив Верховний Суд та які мотиви наводять на її користь?
- Які підстави дають право суду для призначення більш м'якого покарання, ніж передбачено законом?

5. Ознайомтеся з Постановою колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 20.07.2022 р. у справі

№ 286/1005/21 (провадження № 51-4844км21). URL: <https://lpd.court.gov.ua/legal-position/7039/document/8119>

Обґрунтуйте відповіді на такі питання:

- Назвіть обставини вчинених кримінальних правопорушень.
- Зміст рішення суду першої інстанції.
- Зміст рішення апеляційної інстанції.
- Які вимоги та мотиви касаційної скарги щодо призначеного покарання?
- Яку правову позицію висловив Верховний Суд та які мотиви наводить на її користь?
- Який порядок призначення покарання за сукупністю кримінальних правопорушень?

6. Ознайомтеся з Постановою колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 30.06.2020 р. у справі № 202/5869/15 (провадження № 51-727км 20). URL: <https://lpd.court.gov.ua/legal-position/624/document/7101>

Обґрунтуйте відповіді на такі питання:

- Назвіть обставини вчинених кримінальних правопорушень.
- Зміст рішення суду першої інстанції.
- Зміст рішення апеляційної інстанції.
- Які вимоги та мотиви касаційної скарги щодо призначеного покарання?
- Яку правову позицію висловив Верховний Суд та які мотиви наводить на її користь?
- Особливості призначення покарання за незакінчене кримінальне правопорушення ?

КОНТРОЛЬНІ ЗАПИТАННЯ

1. Перелічіть загальні засади призначення покарання.
2. Назвіть поняття та види обставин, що обтяжують покарання.
3. Назвіть поняття та види обставин, що пом'якшують покарання.
4. Яким є вплив обставин, що пом'якшують та обтяжують покарання на призначення покарання?

5. Яким є порядок призначення покарання за незакінчене кримінальне правопорушення?

6. Яким є порядок призначення покарання за кримінальне правопорушення, вчинене у співучасті?

7. Яке покарання має бути призначено особі, що вчинила кримінальне правопорушення?

8. Відповідно до яких правил призначається покарання у випадку затвердження вироком угоди про примирення або про визнання вини?

9. Визначте відмінності між кримінально-правовим значення обставин, які пом'якшують покарання, та обставинами, які його обтяжують.

10. Які є особливості призначення покарання за готування до кримінального правопорушення, за який передбачено покарання у виді довічного позбавлення волі?

11. Які характеристики остаточного покарання, призначеного за сукупністю кримінальних правопорушень та за сукупністю вироків, визначено у кримінальному законі?

12. Охарактеризуйте особливості зарахування строку попереднього ув'язнення.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ДЛЯ ОПРАЦЮВАННЯ ТЕМИ

1. Бабанли Р. Ш. Призначення покарання в Україні: теоретико-прикладні засади. Чернівці : Десна Поліграф, 2019. 488 с.
2. Волинець Р. А. Призначення покарання за сукупністю кримінальних правопорушень та сукупністю вироків у практиці Верховного Суду (Частина II). *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 6. С. 432–436.
3. Волинець Р. А. Призначення покарання за сукупністю кримінальних правопорушень та сукупністю вироків у практиці Верховного Суду (Частина IV). *Юридичний науковий електронний журнал*. 2025. № 6. С. 169–173.
4. Євдокімова О. В. Призначення більш м'якого покарання, ніж передбачено законом, за наявності обтяжуючих обставин. *Порівняльно-аналітичне право*. 2016. № 1. С. 265–268.
5. Лашук Н. Р. Врахування обставин, які обтяжують покарання та характеризують потерпілого, у злочинах з привілейованим складом. *Кримінальне та кримінальне процесуальне законодавство у контексті судової реформи в Україні* : матеріали науково-

- практичного семінару (м. Львів, 15 черв. 2018 р.). Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2018. С. 27–30.
6. Лашук Н. Р. Вчинення злочину з використанням умов воєнного або надзвичайного стану, інших надзвичайних подій: врахування при призначенні покарання. *Теоретико-прикладні проблеми правового регулювання в Україні* : тези доповідей регіональної наук.-практ. конф. (м. Львів, 14 груд. 2018 р.) / за заг. ред. І. В. Красницького. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2018. С. 371–375.
 7. Лашук Н. Р. Окремі аспекти призначення покарання за незакінчений злочин. *Кримінальна юстиція під час підготовки майбутніх суддів, прокурорів та слідчих в контексті європейських стандартів* : збірник статей за результатами Першої міжнародної конференції. Львів, 2020. С. 37–44.
 8. Лашук Н. Р. Деякі аспекти призначення покарання за наявності обставин, що пом'якшують покарання (ст. 69-1 КК України). *Напрями реформування кримінальної юстиції в Україні* : матеріали науково-практичного семінару (м. Львів, 22 трав. 2020 р.). Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2020. С. 79–84.
 9. Марисюк К. Принципи призначення покарання та загальні засади призначення покарання: співвідношення понять. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія : Юридичні науки*. 2022. № 1(33). С. 176–180.
 10. Тютюгін В. І. Призначення більш м'якого покарання, ніж передбачено законом. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2015. № 2(5). С. 367–371.
 11. Федорчук І. М. Обставини, які обтяжують покарання, за кримінальним правом України : монографія. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2017. 240 с. URL: http://nbuviap.gov.ua/images/dorobku_partneriv/Obstavyny%20yaki%20obtiazhui%20ut%20pokarannia%20za%20kryminalnym%20pravom%20Ukrainy.pdf
 12. Шинкарьов Ю. В. Щодо виокремлення ознак спеціальних засад призначення покарання. *Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. Серія : Право*. 2019. Вип. 30. С. 99–103.

Тема 16

ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД ПОКАРАННЯ ТА ЙОГО ВІДБУВАННЯ

1. Питання для теоретичного засвоєння:

1. Поняття та ознаки звільнення від покарання та його відбування.
2. Систематизація видів звільнення від покарання та його відбування.
3. Заміна невідбутої частини покарання більш м'яким.
4. Пом'якшення призначеного покарання.

2. Виконайте завдання до теми.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

1. Вкажіть відповідь, у якій названо правильне положення щодо особи, засудженої за діяння, караність якого законом усунена:

- 1) така особа підлягає негайному звільненню від кримінальної відповідальності;
- 2) така особа підлягає негайному звільненню від призначеного судом покарання;
- 3) така особа визнається такою, що вчинила малозначне діяння;
- 4) такій особі кримінальна відповідальність замінюється на адміністративну;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

2. Аліна порушила правила безпеки дорожнього руху у стані алкогольного сп'яніння, що спричинило потерпілому середньої тяжкості тілесне ушкодження

(санкція ч. 1. ст. 289-1 КК України визначає таке: караються позбавленням волі на строк до трьох років з позбавленням права керувати транспортними засобами на строк від трьох до п'яти років). В ході судового засідання визначено, що з урахуванням бездоганної поведінки і сумлінного ставлення до праці її на час розгляду справи в суді не можна вважати суспільно небезпечною. Чи є підстави звільнення її від покарання:

- 1) ні;
- 2) так;
- 3) за умови примирення з потерпілим;
- 4) за наявності у неї дитини до 7 років;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

3. Звільнення від відбування покарання випробуванням не застосовується:

- 1) якщо за вчинене кримінальне правопорушення призначено покарання у виді позбавлення волі більше 5 років;
- 2) якщо за вчинене кримінальне правопорушення призначено покарання у виді позбавлення волі не більше 5 років;
- 3) якщо за вчинене кримінальне правопорушення призначено покарання у виді виправних робіт;
- 4) якщо за вчинене кримінальне правопорушення призначено покарання у виді службового обмеження для військовослужбовців;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

4. Звільнення від відбування покарання випробуванням не застосовується:

- 1) якщо за вчинене кримінальне правопорушення призначено покарання у виді пробаційного нагляду;
- 2) якщо за вчинене кримінальне правопорушення призначено покарання у виді позбавлення волі не більше 5 років;
- 3) якщо за вчинене кримінальне правопорушення призначено покарання у виді виправних робіт;
- 4) якщо за вчинене кримінальне правопорушення призначено покарання у виді обмеження волі;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

5. Максим вчинив кримінальне правопорушення, пов'язане з корупцією. За яких умов суд може прийняти рішення про його звільнення від відбування покарання з випробуванням:

1) якщо санкція статті Особливої частини КК України, за якою засуджено, передбачає покарання не більше 5 років позбавлення волі;

2) якщо санкція статті Особливої частини КК України, за якою засуджено, передбачає покарання у виді штрафу;

3) у випадку затвердження угоди про визнання винуватості;

4) якщо санкція статті Особливої частини КК України, за якою засуджено, передбачає покарання у виді обмеження волі;

5) жодна відповідь не є правильною.

6. Між Олегом та потерпілим укладено угоду про примирення. За яких умов суд може прийняти рішення про його звільнення від відбування покарання з випробуванням:

1) якщо Олег компенсував заподіяну шкоду потерпілому;

2) якщо Олег активно сприяв розкриттю злочину;

3) якщо потерпілий не заперечує проти звільнення від відбування покарання з випробуванням;

4) якщо сторонами угоди узгоджено покарання у виді виправних робіт, а також узгоджено звільнення від відбування покарання з випробуванням;

5) жодна відповідь не є правильною.

7. Між Настею та потерпілим укладено угоду про примирення. За яких умов суд може прийняти рішення про її звільнення від відбування покарання з випробуванням:

1) якщо сторонами угоди узгоджено покарання у виді службового обмеження для військовослужбовців, а також узгоджено звільнення від відбування покарання з випробуванням;

2) якщо сторонами угоди узгоджено покарання у виді тримання у дисциплінарному батальйоні військовослужбовців,

а також узгоджено звільнення від відбування покарання з випробуванням;

3) якщо сторонами угоди узгоджено покарання у виді штрафу, а також узгоджено звільнення від відбування покарання з випробуванням;

4) якщо сторонами угоди узгоджено покарання у виді арешту, а також узгоджено звільнення від відбування покарання з випробуванням;

5) жодна відповідь не є правильною.

8. Між Настею та прокурором укладено угоду про визнання винуватості. За яких умов суд може прийняти рішення про її звільнення від відбування покарання з випробуванням:

1) якщо сторонами угоди узгоджено покарання у виді обмеження волі, а також узгоджено звільнення від відбування покарання з випробуванням;

2) якщо сторонами угоди узгоджено покарання у виді пробачіного нагляду, а також узгоджено звільнення від відбування покарання з випробуванням;

3) якщо сторонами угоди узгоджено покарання у виді позбавлення права обіймати певні посади та займатися певною діяльністю, а також узгоджено звільнення від відбування покарання з випробуванням;

4) якщо сторонами угоди узгоджено покарання у виді позбавлення волі більше 5 років, а також узгоджено звільнення від відбування покарання з випробуванням;

5) жодна відповідь не є правильною.

9. Між Настею та прокурором укладено угоду про визнання винуватості. Який іспитовий строк може встановити суд при звільненні від відбування покарання з випробуванням:

1) від одного року до трьох років;

2) на строк призначеного судом покарання;

3) строк, узгоджений сторонами;

4) від одного року до трьох місяців;

5) жодна відповідь не є правильною.

10. Між Настею та прокурором укладено угоду про визнання винуватості. Які обов'язки покладає суд при звільненні від відбування покарання з випробуванням:

- 1) з'явлення із зізнанням, щире каяття або активне сприяння розкриттю кримінального правопорушення;
- 2) періодично з'являтися для реєстрації до уповноваженого органу з питань пробації; повідомляти уповноважений орган з питань пробації про зміну місця проживання, роботи або навчання;
- 3) дружні стосунки з потерпілим, компенсація заподіяних збитків родичам потерпілих;
- 4) заподіяння незначної шкоди потерпілому;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

11. Між Олегом та потерпілим укладено угоду про примирення. Які обов'язки може додатково накласти суд при звільненні від відбування покарання з випробуванням:

- 1) компенсувати завдану шкоду;
- 2) прочитати певну літературу у бібліотеці;
- 3) відбутися додаткове покарання;
- 4) попросити публічно або в іншій формі пробачення у потерпілого;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

12. Яке твердження, що характеризує призначення додаткових покарань при звільненні від відбування покарання з випробуванням, є правильним:

- 1) додаткові покарання у виді штрафу, позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю, позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу, позбавлення державної нагороди України можуть бути призначені лише у тому випадку, якщо вони передбачені у санкцією статті Особливої частини КК України;
- 2) можуть бути призначені додаткові покарання у виді штрафу, позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю, позбавлення військового,

спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу, позбавлення державної нагороди України;

- 3) не можуть бути призначені додаткові покарання;
- 4) додаткові покарання замінюються обов'язками, передбаченими у пробаційній програмі;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

13. Семен, звільнений від відбування покарання з випробуванням, під час іспитового строку вчинив нове кримінальне правопорушення. Яке рішення має вчинити суд:

- 1) поновити іспитовий строк спочатку;
- 2) встановити додаткові обов'язки;
- 3) призначити йому покарання за сукупністю кримінальних правопорушень або сукупністю вироків;
- 4) подвоєє покарання за нове кримінальне правопорушення;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

14. Семен, звільнений від відбування покарання з випробуванням, під час іспитового строку систематично вчиняє правопорушення, що потягли за собою адміністративні стягнення. Яке рішення має вчинити суд:

- 1) призначити йому покарання за сукупністю кримінальних правопорушень або сукупністю вироків;
- 2) поновити іспитовий строк спочатку;
- 3) встановити додаткові обов'язки;
- 4) направити Семена для відбування призначеного покарання;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

15. Марина, звільнена від відбування покарання з випробуванням у зв'язку з вагітністю, віддала після народження сина на виховання сестрі, щоб той не заважав їй розважатися. Яке рішення повинен прийняти суд у цій ситуації:

- 1) зобов'язати уповноважений орган з питань пробації здійснювати контроль за станом дитини;
- 2) встановити додаткові обов'язки;

3) направити засуджену для відбування покарання згідно з вироком суду;

4) призначити додаткове покарання у виді штрафу;

5) жодна відповідь не є правильною.

16. Марина, звільнена від відбування покарання з випробуванням у зв'язку з вагітністю, до досягнення дитиною семирічного віку, добросовісно виховувала народженого сина, не вчиняла адміністративних та кримінальних правопорушень, виконувала обов'язки, які покладає суд на особу, звільнену від відбування покарання з випробуванням. Яке рішення повинен прийняти суд у цій ситуації:

1) не приймати жодних рішень.

2) направити засуджену для відбування покарання згідно з вироком суду після досягнення дитиною семирічного віку;

3) звільнити її від покарання;

4) встановити опіку над дитиною;

5) жодна відповідь не є правильною.

17. За вчинення кримінального правопорушення, передбаченого ч. 2 ст. 289 (караються позбавленням волі на строк від п'яти до восьми років з конфіскацією майна або без такої), Степану призначено покарання у виді позбавлення волі строком на 6 років. Вирок набрав законної сили 21 червня 2010 року. Коли настануть підстави звільнення Степана від відбування покарання у зв'язку зі закінченням строків давності виконання обвинувального вироку:

1) 21 червня 2020 року;

2) 22 червня 2021 року;

3) 23 червня 2025 року;

4) 23 червня 2020 року;

5) жодна відповідь не є правильною.

18. За вчинення кримінального правопорушення, передбаченого ч. 2 ст. 289 (караються позбавленням волі на строк від п'яти до восьми років з конфіскацією майна

або без такої), Степану призначено покарання у виді позбавлення волі строком на 6 років. Вирок набрав законної сили 21 червня 2010 року. Наступного дня Степан втік за кордон. 25 травня 2015 року був затриманий Інтерполом. Коли настануть підстави звільнення Степана від відбування покарання у зв'язку зі закінченням строків давності виконання обвинувального вироку:

- 1) 21 червня 2020 року;
- 2) 26 травня 2025 року;
- 3) 25 травня 2025 року;
- 4) 23 червня 2020 року;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

19. За вчинення кримінального правопорушення, передбаченого ч. 2 ст. 289 КК України (караються позбавленням волі на строк від п'яти до восьми років з конфіскацією майна або без такої), Степану призначено покарання у виді позбавлення волі строком на 6 років. Вирок набрав законної сили 21 червня 2010 року. 25 травня 2015 року Степан вчинив новий злочин. Коли настануть підстави звільнення Степана від відбування покарання у зв'язку зі закінченням строків давності виконання обвинувального вироку, постановленого за вчинення кримінального правопорушення, передбаченого ч. 2 ст. 289 КК України:

- 1) 21 червня 2020 року;
- 2) 26 травня 2025 року;
- 3) 25 травня 2025 року;
- 4) 23 червня 2020 року;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

20. 1 січня щодо Карини було виконано вирок (8 років позбавлення волі) за вчинення кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 115 КК України (карається позбавленням волі на строк від семи до п'ятнадцяти років). За яких умов до Карини може бути застосовано умовно-дострокове звільнення від відбування покарання:

- 1) після фактичного відбуття Кариною не менше половини строку покарання, призначеного судом,

якщо сумлінною поведінкою і ставленням до праці вона довела своє виправлення;

2) після фактичного відбуття Кариною не менше трьох чвертей строку покарання, призначеного судом, якщо сумлінною поведінкою і ставленням до праці вона довела своє виправлення;

3) після фактичного відбуття Кариною не менше двох третин строку покарання, призначеного судом, якщо сумлінною поведінкою і ставленням до праці вона довела своє виправлення;

4) за вчинення умисного вбивства умовно-дострокове звільнення не застосовується;

5) жодна відповідь не є правильною.

21. 1 січня щодо Андрія було виконано вирок (2 роки позбавлення волі) за вчинення кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 364 КК України (карається пробаційним наглядом на строк до трьох років або обмеженням волі на строк до трьох років, або позбавленням волі на той самий строк, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років, із штрафом від двохсот п'ятдесяти до семисот п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян). Коли Андрія може бути звільнено від відбування покарання в порядку помилування:

1) після фактичного відбуття Андрієм не менше половини строку покарання;

2) після фактичного відбуття Андрієм не менше трьох чвертей строку покарання, призначеного судом;

3) після фактичного відбуття Андрієм не менше двох третин строку покарання, призначеного судом;

4) за вчинення корупційного кримінального правопорушення звільнення не застосовується;

5) жодна відповідь не є правильною.

22. Семен під час відбування покарання захворів на психічну хворобу, що позбавляє його можливості

усвідомлювати свої дії. Яке рішення повинен прийняти суд за таких обставин:

- 1) звільнити від покарання та за наявності підстав застосувати примусові заходи медичного характеру;
- 2) звільнити від покарання до одужання;
- 3) звільнити від покарання та госпіталізувати до закладу з надання психіатричної допомоги зі суворим наглядом;
- 4) звільнити від покарання та госпіталізувати до закладу з надання психіатричної допомоги із посиленим наглядом;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

23. Арсен, військовослужбовець, засуджений до тримання в дисциплінарному батальйоні, був визнаний непридатним до військової служби за станом здоров'я. Яке рішення повинен прийняти суд за таких обставин:

- 1) звільнити від кримінальної відповідальності;
- 2) замінити тримання в дисциплінарному батальйоні позбавленням волі;
- 3) застосувати примусове лікування;
- 4) звільнити від покарання;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

24. Якщо обмін засудженого, щодо якого уповноваженим органом прийнято рішення про його передачу для обміну як військовополоненого, не відбувся, то суд приймає рішення:

- 1) про звільнення засудженого від подальшого відбування призначеного раніше покарання;
- 2) про помилування засудженого, звільненого від відбування покарання у зв'язку з його передачею для обміну як військовополоненого, від подальшого відбування призначеного раніше покарання;
- 3) про направлення засудженого, звільненого від відбування покарання у зв'язку з його передачею для обміну як військовополоненого, для подальшого відбування призначеного раніше покарання;
- 4) про направлення засудженого, звільненого від відбування покарання у зв'язку з його передачею для обміну як військовополоненого, в дисциплінарний батальйон;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

25. Орест вчинив умисне вбивство (ч. 1 ст. 115 КК України; карається позбавленням волі на строк від семи до п'ятнадцяти років). Заміна невідбутої частини покарання більш м'яким можлива після фактичного відбуття засудженням:

- 1) не менше двох третин строку покарання, призначеного судом;
- 2) не менше половини строку покарання;
- 3) не менше третини строку покарання, призначеного судом,
- 4) неможлива;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

26. Оберіть правильне твердження щодо можливості звільнення від відбування покарання з випробуванням у разі визнання особи винною у вчиненні кількох кримінальних правопорушень:

- 1) у разі визнання особи винною у вчиненні кількох кримінальних правопорушень рішення про її звільнення від відбування покарання з випробуванням приймається тільки щодо покарання за одне з цих кримінальних правопорушень;
- 2) у разі визнання особи винною у вчиненні кількох кримінальних правопорушень рішення про її звільнення від відбування покарання з випробуванням приймається тільки щодо покарання у виді позбавлення волі на строк не більше п'яти років;
- 3) у разі визнання особи винною у вчиненні кількох кримінальних правопорушень звільнення від відбування покарання з випробуванням неможливе;
- 4) у разі визнання особи винною у вчиненні кількох кримінальних правопорушень рішення про її звільнення від відбування покарання з випробуванням приймається тільки після визначення на підставі статті 70 КК України остаточного покарання, виходячи з його виду й розміру;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

27. За вчинення кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 364 КК України, між Петром та прокуратурою було укладено угоду про визнання винуватості,

де узгоджено та судом призначено основне покарання нижче від найнижчої межі, встановленої в санкції ч. 1 ст. 364 КК України. За яких умов Петра може бути звільнено від відбування такого покарання з випробуванням:

- 1) не може бути звільнено;
- 2) при призначенні покарання у виді виправних робіт;
- 3) при призначенні покарання у виді позбавлення волі на строк не більше п'яти років;
- 4) враховуючи тяжкість кримінального правопорушення, особу винного та інші обставини справи, суд дійде висновку про можливість виправлення засудженого без відбування покарання у;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

28. Умовно-дострокове звільнення від відбування покарання для проходження військової служби можливе при призначенні таких видів покарань:

- 1) обмеження волі або позбавлення волі на певний строк;
- 2) при призначенні покарання у виді виправних робіт;
- 3) службові обмеження для військовослужбовців і тримання в дисциплінарному батальйоні;
- 4) пробаційного нагляду та арешту;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

29. Умовно-дострокове звільнення від відбування покарання для проходження військової служби не застосовується при вчиненні:

- 1) кримінальних правопорушень проти громадської безпеки;
- 2) кримінальних правопорушень проти виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини і громадянина;
- 3) злочинів проти основ національної безпеки України;
- 4) кримінальних правопорушень проти громадського порядку;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

30. Умовно-дострокове звільнення від відбування покарання для проходження військової служби не застосовується при вчиненні:

- 1) кримінальних правопорушень проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку;

2) кримінальних правопорушень проти встановленого порядку несення військової служби (військові кримінальні правопорушення);

3) за вчинення умисного вбивства двох або більше осіб, або вчиненого з особливою жорстокістю, або поєднаного із зґвалтуванням або сексуальним насильством;

4) кримінальних правопорушень проти власності;

5) жодна відповідь не є правильною.

31. Амністія оголошується:

1) Законом України;

2) Указом Президента України ;

3) Постановою Верховного Суду;

4) Головою Верховної Ради України;

5) жодна відповідь не є правильною.

32. Ростислав засуджений за диверсію (ч. 1 ст. 113 КК України; карається позбавленням волі на строк від десяти до п'ятнадцяти років з конфіскацією майна або без такої). Вирок стосовно нього набрав законної сили. За яких умов він може бути звільнений від відбування покарання на підставі закону про амністію:

1) після фактичного відбуття засудженим не менше трьох чвертей строку покарання, призначеного судом;

2) після фактичного відбуття засудженим не менше двох третин строку покарання, призначеного судом;

3) після фактичного відбуття засудженим не менше половини строку покарання, призначеного судом;

4) не може бути звільнений;

5) жодна відповідь не є правильною.

33. Ростислав засуджений за диверсію (ч. 1 ст. 113 КК України; карається позбавленням волі на строк від десяти до п'ятнадцяти років з конфіскацією майна або без такої). Вирок стосовно нього не набрав законної сили. За яких умов він може бути звільнений від відбування покарання на підставі закону про амністію:

1) після фактичного відбуття засудженим не менше трьох чвертей строку покарання, призначеного судом;

- 2) після фактичного відбуття засудженим не менше двох третин строку покарання, призначеного судом;
- 3) після фактичного відбуття засудженим не менше половини строку покарання, призначеного судом;
- 4) не може бути звільнений;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

34. Після постановлення вироку Олеся захворіла на тяжку хворобу, що перешкоджає відбуванню покарання. Яке рішення має прийняти суд:

- 1) може звільнити її від покарання або від подальшого його відбування;
- 2) повинен звільнити її від покарання або від подальшого його відбування;
- 3) повинен застосувати до неї примусові заходи медичного характеру;
- 4) повинен застосувати до неї примусове лікування;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

35. Після постановлення вироку Олеся захворіла на тяжку хворобу, що перешкоджає відбуванню покарання. Які обставини враховує суд при вирішенні питання про звільнення її від подальшого відбування покарання:

- 1) вид і розмір призначеного покарання;
- 2) небезпека захворювання для оточуючих;
- 3) місце розташування установи відбування покарання;
- 4) тяжкість вчиненого кримінального правопорушення, характер захворювання, особу засудженого та інші обставини справи;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

ЗАДАЧІ

1. Онуфрія 25 травня 2020 року засуджено за ч. 1 ст. 119 КК України до покарання у виді позбавлення волі на строк 4 роки. Ухвалою апеляційного суду від 11 жовтня 2025 року Онуфрія на підставі ст. 49, ч. 5 ст. 74 КК України звільнено від покарання у зв'язку зі закінченням строку давності.

У касаційній скарзі захисник ставить питання про скасування ухвали апеляційного суду у зв'язку з істотним

порушенням вимог кримінального процесуального закону та неправильним застосуванням закону України про кримінальну відповідальність і про призначення нового розгляду в суді апеляційної інстанції.

Посилається на те, що апеляційний суд, звільняючи Онуфрія на підставі ст. 49, ч. 5 ст. 74 КК України від покарання у зв'язку із закінченням строків давності, не врахував загальних правил обчислення строків давності. Крім того, суд не з'ясував думки самого ОСОБА_7 та інших учасників судового розгляду й безпідставно застосував положення ст. 49 КК України.

Охарактеризуйте рішення суду.

Чи підлягає задоволенню скарга захисника?

Який порядок звільнення від покарання в описаній ситуації?

Варіант. Ухвалою апеляційного суду від 11 березня 2025 року Онуфрія на підставі ст. 49, ч. 5 ст. 74 КК України звільнено від покарання у зв'язку зі закінченням строку давності.

2. За вироком суду року Катерину засуджено до покарання: за ч. 2 ст. 191 КК у виді обмеження волі на строк 2 роки з позбавленням права займати матеріально відповідальні посади на строк 2 роки; за ч. 3 ст. 191 КК у виді позбавлення волі на строк 5 років з позбавленням права займати матеріально відповідальні посади на строк 3 роки; за ч. 1 ст. 200 КК у виді штрафу в розмірі 3000 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, тобто 51 000 грн; за ч. 2 ст. 200 КК у виді штрафу в розмірі 5000 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, що становить 85 000 грн; за ч. 1 ст. 362 КК у виді штрафу в розмірі 700 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, тобто 11 900 грн; за ч. 3 ст. 362 КК у виді позбавлення волі на строк 4 роки з позбавленням права займати матеріально відповідальні посади на строк 2 роки.

На підставі ч. 1 ст. 70 КК за сукупністю злочинів шляхом поглинення менш суворого покарання більш суворим призначено остаточне покарання у виді позбавлення волі на строк 5 років з позбавленням права займати матеріально відповідальні посади на строк 3 роки.

Відповідно до ст. 75 цього Кодексу, Катерину звільнено від відбування основного покарання у виді позбавлення волі з випробуванням та встановлено іспитовий строк тривалістю 2 роки 6 місяців.

Охарактеризуйте рішення суду.

3. Максима засуджено за частиною 1 статті 191 Кримінального кодексу України до покарання у виді позбавлення волі на строк 1 рік з позбавленням права обіймати посади та займатися діяльністю, пов'язаною зі зберіганням, обліком, реалізацією товарно-матеріальних цінностей на підприємствах будь-яких форм власності на строк 1 рік.

За яких умов Максима може бути звільнено від відбування покарання з випробуванням?

Варіант. Максима засуджено за частиною 2 статті 191 Кримінального кодексу України до покарання у виді позбавлення волі на строк 1 рік з позбавленням права обіймати посади та займатися діяльністю, пов'язаною зі зберіганням, обліком, реалізацією товарно-матеріальних цінностей на підприємствах будь-яких форм власності на строк 1 рік.

4. У провадження судді Личаківського районного суду м. Львова надійшло клопотання Пилипа про умовно-дострокове звільнення від відбування покарання для проходження військової служби.

Відповідно до клопотання, Пилипа засуджено 06.08.2024 року вироком Шевченківського районного суду м. Львова за ч. 1 ст. 115 КК України до 7 років позбавлення волі. Вирок суду законної сили на час звернення з клопотанням про умовно-дострокове звільнення від відбування покарання не набрав.

Чи підлягає клопотання задоволенню?

5. Начальник державної установи «Виправна колонія» звернувся до суду з клопотанням про звільнення від відбування покарання у зв'язку з хворобою засудженого Тимура, посилаючись на те, що останній захворів тяжкою хворобою, яка є підставою для звільнення від відбування покарання.

Представники державної установи «Виправна колонія» та засуджений у судовому засіданні клопотання підтримали.

Згідно з висновком № 6 лікарсько-консультаційної комісії про медичний огляд засудженого щодо наявності захворювання, визначеного Переліком захворювань, які є підставою для подання в суди матеріалів про звільнення засуджених від подальшого відбування покарання від 17.04.2023 року, засуджений ОСОБА_6 хворіє на ВІЛ-інфекцію, IV клінічна стадія. Синдром виснаження (кахексія) на тлі ВІЛ інфекції. Виражена імуносупресія. Розповсюджений орофарингеальний кандидоз. Паховий лімфаденіт. Хронічний вірусний гепатит, активний перебіг. Ендогенна інтоксикація. Післятравматичний коксартроз правого кульшового суглоба, з порушенням функції ходи. Інтрамедулярний металоостеосинтез лівої стегнової кістки.

Чи підлягає клопотання задоволенню і за яких умов?

Варіант. Тимур звернувся до суду зі заявою в порядку ч. 2 ст. 84 КК України. Своє клопотання обґрунтовує тим, що хворіє на злоякісне новоутворення нижньої частини лівої легені. За станом здоров'я не має можливості проживати без сторонньої допомоги, обмежений у фізичних навантаженнях, потребує відповідного харчування та ліків.

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ З ВИКОРИСТАННЯМ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ

1. Ознайомтеся з Постановою Об'єднаної палати ККС ВС від 10.02.2025 р. у справі № 229/207/24 (провадження № 51-2789кмо24). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/122996767>

Обґрунтуйте відповіді на такі питання:

– Назвіть обставини вчинених кримінальних правопорушень.

– Який висновок викладено в постанові колегії суддів Другої судової палати Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 2 листопада 2023 року в справі № 521/5428/22 (провадження № 51 - 894 км 23)?

– Яке рішення Об'єднаної палати ККС ВС від 10.02.2025 р. у справі № 229/207/24?

– Чим мотивовано відступ від висновку про застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеному

в постанові колегії суддів Другої судової палати Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 2 листопада 2023 року в справі 521/5428/22 (провадження № 51 - 894 км 23)?

– Який порядок звільнення від відбування покарання у зв'язку зі спливом строків давності виконання обвинувального вироку?

2. Ознайомтеся з Постановою колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 13.11.2024 р. у справі № 444/856/23 (провадження № 51-4290 км 24). URL: <https://lpd.court.gov.ua/legal-position/11502/document/44526>

Обґрунтуйте відповіді на такі питання:

– Назвіть обставини вчинених кримінальних правопорушень.

– Яку правову позицію висловив Верховний Суд щодо змісту поняття щире каяття?

3. Ознайомтеся з Постановою колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 24.08.2024 р. у справі № 452/1336/23 (провадження № 51-6572 км 23). URL: <https://lpd.court.gov.ua/legal-position/10867/document/44037>

Обґрунтуйте відповіді на такі питання:

– Назвіть обставини вчинених кримінальних правопорушень.

– Яку правову позицію висловив Верховний Суд щодо обставин справи, які дають підстави для висновку про можливість виправлення засудженого без відбування покарання на протигагу тяжкості вчинених кримінальних правопорушень?

4. Ознайомтеся з Постановою колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 18.05.2021 р. у справі № 91/4297/18 (провадження № 51-4574 км 20). URL: <https://lpd.court.gov.ua/legal-position/5586/document/7206>

Обґрунтуйте відповіді на такі питання:

– Назвіть обставини вчинених кримінальних правопорушень.

– Яку правову позицію висловив Верховний Суд щодо обставин справи?

– Умови застосування звільнення від відбування покарання з випробуванням вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до семи років?

5. Ознайомтеся з Постановою колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 17.01.2023 р. у справі № 309/3456/18 (провадження № 51-515км20). URL: <https://lpd.court.gov.ua/legal-position/8399/document/18187>

Обґрунтуйте відповіді на такі питання:

– Назвіть обставини вчинених кримінальних правопорушень.

– Яку правову позицію висловив Верховний Суд щодо звільнення від відбування покарання за хворобою?

6. Ознайомтеся з Постановою колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 10.05.2018 р. у справі № 1-872/11 (провадження № 51-2933км 18). URL: <https://lpd.court.gov.ua/legal-position/150/document/148>

Обґрунтуйте відповіді на такі питання:

– Назвіть обставини вчинених кримінальних правопорушень.

– Який порядок звільнення від відбування покарання з випробуванням у разі визнання особи винною у вчиненні кількох кримінальних правопорушень?

КОНТРОЛЬНІ ЗАПИТАННЯ

1. Як співвідносяться поняття «звільнення від покарання» та «звільнення від відбування покарання»? Охарактеризуйте види звільнення від покарання чи його відбування за хворобою.

2. Визначте особливості умовно-дострокового звільнення від додаткового покарання.

3. Чи характеризується амністія і помилування ознаками квазікримінальних заходів?

4. Назвіть особливості звільнення від покарання за вчинення корупційних кримінальних правопорушень.

5. Визначте підстави та умови звільнення від покарання та його відбування особами жіночої статі.

6. На яких умовах відбувається заміна покарання більш м'яким?

7. Охарактеризуйте види звільнення від покарання чи його відбування за хворобою.

8. Визначте особливості умовно-дострокового звільнення від додаткового покарання.

9. Чи характеризується амністія і помилування ознаками квазікримінальних заходів?

10. Назвіть особливості звільнення від покарання за вчинення корупційних кримінальних правопорушень.

11. Визначте підстави та умови звільнення від покарання та його відбування особами жіночої статі.

12. На яких умовах відбувається заміна покарання більш м'яким?

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ДЛЯ ОПРАЦЮВАННЯ ТЕМИ

1. Вітвіцький С. С., Назимко Є. С., Тіточка Т. І. Звільнення неповнолітніх від покарання та його відбування: міжнародні та європейські правові стандарти. Київ : Дакор, 2021. 134 с.
2. Горох О. П. Систематизація видів звільнення від покарання в проєкті нового Кримінального кодексу України. *Актуальні проблеми кримінального права* : матеріали XIV Всеукраїнської науково-теоретичної конференції (м. Київ, 23 листоп. 2023 року) / Міністерство внутрішніх справ України, Національна академія внутрішніх справ. Київ : НАВС, 2023. С. 64–67.
3. Горпинюк О. П. Спірні положення законопроекту про амністію засуджених у 2020 році. *Напрями реформування кримінальної юстиції в Україні* : матеріали науково-практичного семінару (м. Львів, 22 трав. 2020 р.). Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2020. С. 30–35.
4. Горпинюк О. П., Навроцька В. В. Проблеми звільнення від відбування покарання з випробуванням у разі засудження за корупційне кримінальне правопорушення чи кримінальне правопорушення, пов'язане з корупцією у випадку затвердження угод. Україна та світ під впливом викликів сьогодення : кол. монографія. Харків : СГ НТМ «Новий курс», 2023. С. 181–187. URL: <https://dspace.lvduvs.edu.ua/handle/1234567890/6865>

5. Горох О. П. Сучасні кримінально-правові проблеми звільнення від покарання та його відбування : монографія. Київ : Право, 2019. 676 с.
6. Дуда М. П. Генеза помилування в Україні та державах-членах Європейського Союзу. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право*. 2024. Вип. 84. Ч. 3. С. 296–300.
7. Казначеева Д. В. Регламентація умовно-дострокового звільнення від відбування покарання у законодавствах зарубіжних країн. *Вісник кримінологічної асоціації України*. 2017. № 1 (15). С. 39–48.
8. Казначеева Д. В. Правові наслідки застосування умовно-дострокового звільнення від відбування покарання. *Вісник Кримінологічної асоціації України*. 2016. № 1 (12). С. 54–61.
9. Коломієць Н. В. Заміна невідбутої частини покарання більш м'яким та умовно-дострокове звільнення від відбування покарання: заходи заохочення чи ні. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2016. Вип. 4. С. 231–235.
10. Коломієць С. С. Концептуальна модель групових правил звільнення від покарання у зв'язку з вагітністю засудженої або наявністю у неї дитини. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право*. 2025. Вип. 89. Ч. 3. С. 238–246.
11. Марін О. К. Звільнення від покарання та його відбування : навчальний посібник. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2024. 136 с. URL: <https://dspace.lvduvs.edu.ua/handle/1234567890/8105>
12. Парасюк Н. М. Звільнення від відбування покарання з випробуванням за вчинення тяжких та особливо тяжких злочинів: питання кримінально-правової доцільності. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 4. С. 471–474. URL: http://www.lsej.org.ua/4_2021/119.pdf
13. Парасюк Н. М. Звільнення від відбування покарання у зв'язку з прийняттям уповноваженим органом рішення про передачу засудженого для обміну як військовополоненого: вектори систематизації. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 11. С. 416–419.
14. Парасюк Н. М. Застосування додаткових покарань у разі звільнення від відбування основного покарання з випробуванням (аналіз законодавчих змін). *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право*. 2024. Вип. 86. Ч. 4. С. 322–328.

15. Яремко Г. З. Можливість застосування амністії до осіб, які на момент набрання чинності законом про амністію не мають статусу засуджених. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична* / голов. ред. Р. І. Благута. Львів : ЛьвДУВС, 2017. Вип. 3. С. 183–191.
16. Яремко Г. З. Окремі питання звільнення від відбування покарання за угодою. *Вдосконалення правового механізму захисту прав та свобод людини і громадянина в умовах євроінтеграції* : матеріали Всеукраїнської конференції (м. Львів, 29 берез. 2019 р.) / Навчально-науковий інститут права та психології Національного університету «Львівська політехніка». Львів : СПОЛОМ, 2019. С. 441–443.

Тема 17

СУДИМІСТЬ

1. Питання для теоретичного засвоєння:

1. Поняття та правові наслідки судимості.
2. Строки погашення судимості.
3. Обчислення строків погашення судимості.
4. Зняття судимості.

2. Виконайте завдання до теми.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

1. У яких випадках в особи виникне судимість:

1) Іван вчинив незаконне придбання та зберігання наркотичного засобу, без мети збуту (ч.1 ст. 309 КК України). Під час провадження Іван добровільно звернувся до лікувального закладу та пройшов лікування від наркоманії. За таких обставин суд звільнив його від кримінальної відповідальності на підставі ч. 4 ст. 309 КК України;

2) Ірина була засуджена за перевищення службових повноважень до покарання у вигляді виправних робіт строком на 2 роки. Після відбуття 1,5 року покарання був прийнятий Закон України від 21 лютого 2014 року № 746-VII, яким було змінено редакцію ст. 365 КК України. Внаслідок таких змін діяння Ірини було декриміналізовано;

3) Геннадія було засуджено за залишення в небезпеці (ч. 1 ст. 135 КК України) до покарання у вигляді обмеження волі строком на 1 рік. Втім, з урахуванням бездоганної поведінки та сумлінного ставлення до праці суд визнав, що на момент розгляду справи в суді Геннадія не можна вважати суспільно небезпечним. А тому звільнив засудженого від покарання;

4) вироком, що набрав законної сили 10 березня 2025 року, Павла засуджено за шпигунство (ч.1 ст. 114 КК України) та призначено покарання у виді позбавлення волі на строк 12 років;

5) жодна відповідь не є правильною.

2. Роман засуджений за крадіжку (ч. 1 ст. 185 КК України) до покарання у виді штрафу в розмірі 1000 нмдг. Роман буде вважатись таким, що не має судимості:

1) з дня сплати штрафу;

2) якщо протягом 1 року з дня виконання покарання не вчинить нового злочину;

3) якщо протягом 2 років з дня виконання покарання не вчинить нового злочину;

4) якщо протягом 3 років з дня виконання покарання не вчинить нового злочину.

5) жодна відповідь не є правильною.

3. Ігор засуджений за грабіж (ч. 1 ст. 186 КК України) до покарання у виді штрафу у розмірі 4000 нмдг. Ігор буде вважатись таким, що не має судимості:

1) з дня сплати штрафу;

2) якщо протягом 1 року з дня виконання покарання не вчинить нового злочину;

3) якщо протягом 2 років з дня виконання покарання не вчинить нового злочину;

4) якщо протягом 3 років з дня виконання покарання не вчинить нового злочину.

5) жодна відповідь не є правильною.

4. Павла засуджено за хуліганство, вчинене групою осіб (ч. 2 ст. 296 КК України) до покарання у виді обмеження волі на строк 1 рік. Павло буде вважатись таким, що не має судимості:

1) з дня сплати штрафу;

2) якщо протягом 1 року з дня виконання покарання не вчинить нового злочину;

3) якщо протягом 2 років з дня виконання покарання не вчинить нового злочину;

4) якщо протягом 3 років з дня виконання покарання не вчинить нового злочину;

5) жодна відповідь не є правильною.

5. Марка засуджено за вчинення тяжкого тілесного ушкодження (ч. 1 ст. 121 КК України) до покарання у виді позбавлення волі на строк 7 років. Відбув покарання 15 липня 2025 р. Марко буде вважатись таким, що не має судимості:

1) 15 липня 2028 р.;

2) 15 липня 2031 р.;

3) 16 липня 2031 р.;

4) 16 липня 2032 р.;

5) жодна відповідь не є правильною.

6. Михайла засуджено за самовільне зайняття земельної ділянки (ч. 1 ст. 197-1 КК України) до покарання у виді штрафу у розмірі 300 нмдг. Вирок набрав чинності 8 квітня 2025 року. Михайло сплатив штраф 12 квітня 2025 року. Михайло буде вважатись таким, що немає судимості:

1) 9 квітня 2025 р.;

2) 13 квітня 2025 р.;

3) 9 квітня 2026 р.;

4) 13 квітня 2026 р.;

5) жодна відповідь не є правильною.

7. Максима засуджено за умисне вбивство (ч. 1 ст. 115 КК України) до покарання у виді позбавлення волі на строк 15 років. Відбув покарання 10 вересня 2025 р. Скільки всього часу Максим вважатиметься судимим:

1) 15 років;

2) 23 роки;

3) 21 рік;

4) 18 років;

5) жодна відповідь не є правильною.

8. Захарія за погрозу вбивства (ст. 129 КК України) засуджено до покарання у виді пробаційного нагляду на строк 2 роки. Скільки всього часу Захарій буде судимий:

- 1) 2 роки;
- 2) 3 роки;
- 3) 4 роки;
- 4) 1 рік;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

9. Павла засуджено за порушення правил безпеки дорожнього руху, що спричинили середньої тяжкості тілесні ушкодження (ч. 1 ст. 286 КК України). Суд призначив покарання у вигляді виправних робіт на строк 2 роки, з позбавленням права керувати транспортним засобом на строк 3 роки. Вирок набрав законної сили 10 вересня 2025 р. Павло відбув покарання у виді виправних робіт 10 вересня 2027 р., а позбавлення права керувати транспортним засобом – 10 вересня 2028 р. Коли Павло вважається несудимим:

- 1) 10 вересня 2027 р.;
- 2) 11 вересня 2028 р.;
- 3) 10 вересня 2029 р.;
- 4) 11 вересня 2029 р.;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

10. Максима вироком, що набрав законної сили 1 вересня 2024 року, було засуджено за шахрайство, вчинене повторно (ч. 2 ст. 190 КК України), до покарання у вигляді обмеження волі на 1 рік. Відбувши покарання, Максим 25 вересня 2025 року вчинив хуліганство (ч. 1 ст. 296 КК України). Суд вироком, що набрав законної сили 15 грудня 2025 року, призначив покарання у вигляді штрафу в розмірі 1 000 нмдг. Штраф Максим сплатив 26 грудня 2025 року. Судимість за вчинені кримінальні правопорушення буде погашена:

- 1) 2 вересня 2026 року за шахрайство та 16 грудня 2025 року за хуліганство;
- 2) 2 вересня 2026 року за шахрайство та 27 грудня 2026 року за хуліганство;

3) 27 грудня 2027 за шахрайство та 27 грудня 2025 року за хуліганство;

4) 27 грудня 2027 року за обидва кримінальні правопорушення;

5) жодна відповідь не є правильною.

11. Артура засуджено за грабіж (ч. 1 ст. 186 КК України) до покарання у виді позбавлення волі на строк 4 роки. Відбув покарання 5 липня 2020 року. Артур 25 червня 2022 року вчинив крадіжку з проникненням в житло (ч. 3 ст. 185 КК України) і був засуджений до покарання у виді позбавлення волі на строк 3 роки. Відбув покарання 21 жовтня 2025 року. Строк погашення судимості спливе:

1) за грабіж 22 жовтня 2028 року та за крадіжку 22 жовтня 2031 року;

2) за грабіж 6 липня 2023 року за крадіжку 22 жовтня 2031 року;

3) за крадіжку і грабіж 22 жовтня 2031 року;

4) за крадіжку і грабіж 21 жовтня 2028 року;

5) жодна відповідь не є правильною.

12. Ольга засуджена за торгівлю людьми (ч. 3 ст. 149 КК України) до покарання у виді позбавлення волі на строк 8 років. Після відбуття 2/3 призначеного покарання суд замінив їй невідбуту частину покарання більш м'яким, а саме обмеженням волі на 3 роки. Ольга повністю відбула покарання у виді обмеження волі. Термін погашення судимості становив:

1) 2 роки;

2) 3 роки;

3) 6 років;

4) 8 років;

5) жодна відповідь не є правильною.

13. Олексія за порушення правил внутрішньої служби (ч. 1 ст. 421 КК України) засуджено до покарання у виді тримання в дисциплінарному батальйоні на строк 2 роки. Олексій буде вважатись таким, що не має судимості:

1) з дня відбуття цього покарання;

2) якщо протягом 1 року з дня відбування покарання не вчинить нового кримінального правопорушення;

3) якщо протягом 2 років з дня відбування покарання не вчинить нового кримінального правопорушення;

4) якщо протягом 3 років з дня відбування покарання не вчинить нового кримінального правопорушення;

5) жодна відповідь не є правильною.

14. Військовослужбовця Михайла засуджено за непокору (ч. 1 ст. 402 КК України) та призначено покарання у виді тримання в дисциплінарному батальйоні строком 1 рік. Через 6 місяців Михайла визнано непридатним до військової служби у зв'язку з погіршенням стану здоров'я. Суд звільнив його від покарання на підставі ч. 3 ст. 84 КК України. Михайло вважатиметься судимим:

1) 6 місяців;

2) 1 рік;

3) 2 роки;

4) у Михайла не виникла судимість;

5) жодна відповідь не є правильною.

15. Ольга за хуліганство (ч. 1 ст. 296 КК України) засуджена до покарання у виді обмеження волі на строк 2 роки. З урахуванням того, що на утриманні Ольги перебуває 5-річний син, суд на підставі ч. 1 ст. 79 КК України звільнив її від відбування покарання з іспитовим строком до досягнення її дитиною 7 років. Ольга була судимою:

1) 1 рік;

2) 2 роки;

3) 3 роки;

4) 7 років;

5) жодна відповідь не є правильною.

16. Максима засуджено за ч. 1 ст. 262 КК України до покарання у виді позбавлення волі на строк 3 роки. На підставі ст. 75 КК України звільнений від відбування покарання з іспитовим строком тривалістю 1 рік. Максим буде вважатись таким, що не має судимості:

1) якщо протягом іспитового строку не вчинить нового кримінального правопорушення і якщо протягом

зазначеного строку рішення про звільнення його від відбування покарання з випробуванням не буде скасовано з інших підстав, передбачених законом;

2) якщо протягом іспитового строку не вчинить нового тяжкого або особливо тяжкого злочину і якщо протягом зазначеного строку рішення про звільнення його від відбування покарання з випробуванням не буде скасовано з інших підстав, передбачених законом;

3) якщо протягом 1 року після спливу іспитового строку не вчинить нового злочину і не буде прийнято рішення про направлення його для відбування покарання;

4) лише після зняття судимості судом;

5) жодна відповідь не є правильною.

17. Максим засуджений за крадіжку (ч. 1 ст. 185 КК України) до покарання у виді виправних робіт на строк 1 рік. Через 1,5 роки після відбуття покарання він вчинив грабіж. Діяння кваліфіковано за ч. 2 ст. 186 КК як грабіж, вчинений повторно. Чи правильно кваліфіковано діяння:

1) так, оскільки строк погашення судимості за крадіжку не сплив;

2) так, оскільки судимість має правове значення у разі вчинення нового злочину;

3) так, оскільки судимість виступає як обтяжуюча обставина при призначенні покарання;

4) ні, оскільки судимість погашається після відбуття покарання;

5) жодна відповідь не є правильною.

18. Петро засуджений за хуліганство, вчинене групою осіб (ч. 2. ст. 296 КК України), до покарання у виді позбавлення волі на строк 1 рік. Через 2 роки після відбуття покарання Петро вчинив знову хуліганство. Діяння кваліфіковано за ч. 3 ст. 296 КК України як хуліганство, вчинене особою, раніше судимою за хуліганство. Чи правильно кваліфіковано діяння:

1) так, оскільки строк погашення судимості за хуліганство не сплив і судимість впливає на кваліфікацію;

- 2) ні, оскільки строк погашення судимості сплив;
- 3) ні, оскільки судимість виступає лише як обтяжуюча обставина при призначенні покарання;
- 4) ні, оскільки судимість погашається після відбуття покарання;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

19. Олег, маючи судимість за бандитизм, вчинив розбій. Судимість впливає на:

- 1) кваліфікацію вчиненого розбою;
- 2) призначення покарання за розбій;
- 3) кваліфікацію і призначення покарання за розбій;
- 4) судимість не враховується при вчиненні розбою;
- 5) судимість не має кримінально-правових наслідків.

20. За крадіжку, вчинену групою осіб за попередньою змовою (ч. 2 ст. 185 КК України), Микита, Петро та Микола, з урахуванням участі кожного у скоєнні злочину, були засуджені: Микита до пробаційного нагляду на строк 4 роки, Петро до обмеження волі на 2 роки, Микола до позбавлення волі на 1 рік. Усі троє відбули покарання повністю. Зі засуджених може клопотати про дострокове зняття судимості:

- 1) лише Микита;
- 2) лише Петро;
- 3) лише Петро та Микола;
- 4) усі троє;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

21. Михайло засуджений за ч. 1 ст. 115 КК України до покарання у виді позбавлення волі на строк 10 років. Під час відбування покарання зразковою поведінкою і сумлінним ставленням до праці довів своє виправлення. Чи може суд зняти судимість:

- 1) так, бо минуло не менше як 4 роки строку погашення судимості;
- 2) так, бо минуло не менше як 3 роки строку погашення судимості;

3) так, бо минуло не менше як 2 роки строку погашення судимості;

4) так, бо минуло не менше як 1 рік строку погашення судимості;

5) жодна відповідь не є правильною.

22. У яких випадках суд може задовольнити клопотання засудженого про дострокове зняття судимості:

1) Максима засуджено за розбійний напад, вчинений за попередньою змовою групою осіб (ч. 2 ст. 187 КК України) до покарання на строк 8 років позбавлення волі з конфіскацією майна. Відбув покарання 20 вересня 2020 р. Після закінчення 3-річного строку погашення судимості Максим звернувся до суду з клопотанням про дострокове зняття судимості;

2) Ігоря засуджено за шахрайство, вчинене повторно (ч. 2 ст. 190 КК України), до покарання у виді позбавлення волі на строк 3 роки. Після відбування покарання зразковою поведінкою і сумлінним ставленням до праці довів своє виправлення. Після закінчення 1 року погашення судимості Ігор звернувся до суду з клопотанням про дострокове зняття судимості;

3) Олену засуджено за заволодіння чужим майном шляхом зловживання службовою особою своїм службовим становищем (ч. 2 ст. 191 КК України) до покарання у виді обмеження волі на строк 2 роки. Після відбування покарання зразковою поведінкою і сумлінним ставленням до праці довела своє виправлення. Після закінчення 1 року погашення судимості Олена звернулася до суду з клопотанням про дострокове зняття судимості;

4) Олега засуджено за умисне знищення чужого майна до покарання у виді виправних робіт на строк 2 роки. Після відбування покарання зразковою поведінкою і сумлінним ставленням до праці довів своє виправлення. Після закінчення 7 місяців строку погашення судимості Олег звернувся до суду з клопотанням про дострокове зняття судимості;

5) жодна відповідь не є правильною.

23. Михайла засуджено за сексуальне насильство (ч. 1 ст. 153 КК України) до покарання у виді позбавлення волі

на строк 2 роки. Покарання відбув повністю. Через скільки часу з моменту відбуття покарання Михайло може клопотати про дострокове зняття судимості:

- 1) відразу після відбуття покарання;
- 2) 1 рік;
- 3) 1,5 року;
- 4) 2 роки;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

24. Олексія засуджено за розбещення неповнолітніх (ч. 1 ст. 156 КК України) до покарання у виді обмеження волі на строк 2 роки. Покарання відбув повністю. Через скільки часу з моменту відбуття покарання Олексій може клопотати про дострокове зняття судимості:

- 1) відразу після відбуття покарання;
- 2) 1 рік;
- 3) 1,5 року;
- 4) 2 роки;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

25. Михайла засуджено за порушення правил безпеки дорожнього руху, що призвело до смерті потерпілого (ч. 2 ст. 286 КК України), до покарання у виді позбавлення волі на строк 5 років з позбавленням права керувати транспортними засобами на строк 3 роки. Через скільки часу з моменту відбуття покарання Михайло може клопотати про дострокове зняття судимості:

- 1) 1,5 року;
- 2) 3 роки;
- 3) 4 роки;
- 4) у Михайла немає права клопотати про дострокове зняття судимості, бо вчинив тяжкий злочин;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

ЗАДАЧІ

1. Антона вироком, що набрав законної сили 12 вересня 2025 р., засуджено за службову недбалість (ч. 1 ст. 367 КК України) до штрафу у розмірі 4 тис. нмдг із позбавленням

права обіймати певні посади на строк 3 роки. Штраф сплатив 20 вересня 2025 р.

Варіант 1. Антона засуджено за ч. 1 ст. 367 КК України до покарання у виді виправних робіт на строк 2 роки з позбавленням права обіймати певні посади на строк 3 роки. Відбув основне покарання повністю.

Варіант 2. Антона засуджено за ч. 1 ст. 367 КК України до покарання у виді обмеження волі на строк 2 роки з позбавленням права обіймати певні посади на строк 3 роки. Відбув основне покарання повністю.

Коли Антон вважатиметься таким, що не має судимості?

2. Лариса засуджена за порушення правил безпеки дорожнього руху (ч. 1 ст. 286 КК України) до покарання у виді виправних робіт на строк 2 роки з позбавленням права керувати транспортним засобом на строк 3 роки. Однак суд звільнив Ларису від відбування покарання з випробуванням, встановивши іспитовий строк 2 роки. Вирок набрав законної сили 5 вересня 2022 р. Після закінчення іспитового строку суд звільнив Ларису від призначеного покарання 12 вересня 2024 р.

Варіант. Після закінчення іспитового строку суд своїм рішенням спрямував Ларису для відбування покарання, оскільки вона не виконала покладені на неї обов'язки.

Коли Лариса вважатиметься несудимою?

3. Ірину засуджено за ч. 1 ст. 122 КК України до покарання у виді позбавлення волі на строк 2 роки. На підставі ч. 1 ст. 79 КК України суд звільнив Ірину від відбування покарання з випробуванням до досягнення її чотирирічною дитиною семирічного віку. Після досягнення дитиною 7 років Ірина була звільнена від відбування призначеного за вироком покарання.

Варіант 1. Через пів року після звільнення від відбування покарання вона на підставі ч. 5 ст. 79 КК України була направлена для відбування призначеного покарання.

Варіант 2. Після досягнення дитиною 7 років Ірина була направлена для відбування покарання, призначеного вироком суду.

З'ясуйте питання про погашення судимості Ірини.

4. За вироком суду від 8 травня 2023 року Миколу визнано винуватим і засуджено до покарання у виді позбавлення волі за ч. 1 ст. 263 КК України на строк 3 роки 6 місяців, за ч. 4 ст. 296 КК – на строк 4 роки. На підставі ст. 70 КК України остаточне покарання визначено за сукупністю кримінальних правопорушень шляхом поглинення менш суворого покарання більш суворим, у виді позбавлення волі на строк 4 роки.

Через який строк після відбуття покарання Микола буде вважатись таким, що не має судимості?

5. Ігор, Петро, Іван та Олег вчинили шахрайство за попередньою змовою групою осіб (ч. 2 ст. 190 КК України). Суд призначив покарання:

Ігорю – штраф у розмірі 3 тис. нмдг;

Петру – виправні роботи на строк 2 роки;

Івану – обмеження волі на строк 2 роки;

Олегу – позбавлення волі на строк 1 рік.

Коли Ігор, Петро, Іван та Олег вважатимуться такими, що не мають судимості?

Хто з учасників групи може клопотати про дострокове зняття судимості і через який час після відбуття покарання?

6. За вчинення грабежу (ч. 2 ст. 186 КК України) Івана засуджено до покарання у виді позбавлення волі на строк 6 років. Відбувши 4 роки позбавлення волі, суд 20 березня 2025 року умовно-достроково звільнив Івана від відбування призначеного покарання. Однак через рік після умовно-дострокового звільнення від відбування покарання Іван вчинив крадіжку. За це кримінальне правопорушення Івана засуджено за ч. 2 ст. 185 КК України як за крадіжку, вчинену повторно, до покарання у виді пробачійного нагляду на строк 4 роки.

Чи правильна така кваліфікація? Вирішіть питання про погашення судимості Івана.

Варіант. Через рік після умовно-дострокового звільнення від відбування покарання Іван подав клопотання про дострокове зняття судимості.

Як має вирішити справу суд?

7. Михайла вироком, що набрав законної сили 16 вересня 2022 року, засуджено за ч. 1 ст. 369 КК України до покарання у виді позбавлення волі на строк 4 роки. Через два роки суд замінив невідбуту частину покарання на обмеження волі на строк 1 рік, яке відбув 20 вересня 2025 року.

Скільки часу Михайло вважатиметься судимим? Вирішіть питання про погашення судимості Михайла.

Варіант 1. Після відбуття покарання у виді обмеження волі Михайло подав клопотання про дострокове зняття судимості.

Варіант 2. Михайло подав клопотання про дострокове зняття судимості після одного року погашення судимості.

Як має вирішити справу суд?

8. Олега засуджено за умисне легке тілесне ушкодження (ч. 1 ст. 125 КК України) до покарання у виді громадських робіт на строк 200 год. Однак з урахуванням бездоганної поведінки і сумлінного ставлення до праці суд на момент розгляду справи в суді визнав Олега таким, що не можна вважати суспільно небезпечним, і звільнив його від покарання.

Варіант 1. Олег відбув покарання у виді громадських робіт.

Варіант 2. Олег після відбування покарання у виді громадських робіт подав клопотання про дострокове зняття судимості.

Варіант 3. Олег після звільнення від покарання вирішив здобути юридичну освіту і займатися адвокатською діяльністю.

Вирішіть питання про виникнення, погашення і зняття судимості в Олега.

Чи може Олег працювати адвокатом? Якими є загально-правові наслідки судимості?

9. Юлію засуджено за перевищення службових повноважень (ч. 1 ст. 365 КК України) до покарання у виді позбавлення волі на строк 4 роки.

Варіант 1. Після відбуття 1 року покарання був ухвалений Закон України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України

щодо імплементації до національного законодавства положень статті 19 Конвенції ООН проти корупції» від 21 лютого 2014 р., яким було змінено редакцію ст. 365 КК України, і діяння Юлії було декриміналізовано.

Варіант 2. Юлія після відбування покарання у виді позбавлення волі подала клопотання про дострокове зняття судимості.

Вирішіть питання про виникнення, погашення і зняття судимості в Юлі.

10. Михайла засуджено за ч. 2 ст. 186 КК України (грабіж, вчинений повторно) на 6 років позбавлення волі. Суд обґрунтував таку кваліфікацію тим, що у Михайла є непогашена судимість за вироком Республіки Польща, яким він був засуджений до позбавлення волі за вимагання чужого майна.

З'ясуйте питання про кримінально-правове значення на території України судимості, яка виникла на підставі вироку суду іноземної держави. Чи правильно вирішив справу суд?

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ З ВИКОРИСТАННЯМ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ

Ознайомтеся з такими прикладами зі судової практики та обґрунтуйте відповіді на питання:

1. Ухвала Софіївського районного суду Дніпропетровської області від 11 листопада 2025 року № 439/1189/12. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/131695617>

2. Ухвала Київського районного суду м. Одеси від 7 листопада 2025 р. № 947/34708/25. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/131718409>

3. Ухвала Малинського районного суду Житомирської області від 17 лютого 2021 року № 283/1260/20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/94942242>

- У чому полягає суть фабули?
- Які підстави наводив захисник у клопотанні про дострокове зняття судимості засудженого?
- Чи задовольнив суд клопотання захисника?
- Які мотиви наводив суд, постановляючи ухвалу?

4. Постанова Верховного Суду у справі № 147/494/22, провадження № 51-7439км23, від 20 березня 2024 року. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117946622>

- У чому полягає фабула справи?
- Який висновок зробив Верховний Суд щодо правових наслідків припинення судимості?
- Чи узгоджується така правова позиція зі законодавчим положення п. 2 ч. 2 ст. 61 Закону України від 2 липня 2015 р. «Про Національну поліцію»?

5. Постанова Верховного Суду у справі № 484/3214/17 від 15 травня 2019 року. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/81877480>

- У чому полягало неоднакове застосування положень кримінального закону? Які аргументи можна навести на користь кожного з існуючих підходів?
- Яку правову позицію сформулював Верховний Суд щодо правильного застосування відповідних кримінально-правових положень?
- Які аргументи на обґрунтування своєї позиції навів Верховний Суд?

КОНТРОЛЬНІ ЗАПИТАННЯ

1. Що таке судимість?
2. З якого моменту особа визнається такою, що має судимість?
3. Які особи визнаються такими, що не мають судимості?
4. Якими є строки погашення судимості?
5. Які є умови та підстави зняття судимості?
6. Як обчислюється судимість?
7. Які є особливості обчислення судимості щодо додаткових покарань?
8. Якими є кримінально-правові наслідки судимості?
9. Якими є загальноправові наслідки судимості?
10. Які є правові наслідки припинення судимості?

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ДЛЯ ОПРАЦЮВАННЯ ТЕМИ

Нормативно-правові акти

1. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року № 2341-III. Розділ XIII, ст. 88–91. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#n3035>
2. Про реабілітацію жертв репресій комуністичного тоталітарного режиму 1917–1991 років : Закон України від 17 квітня 1991 року № 962-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/962-12>
3. Про Національну поліцію : Закон України від 2 липня 2015 року № 580-VIII. Ст. 61. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>
4. Про адвокатуру та адвокатську діяльність : Закон України від 5 липня 2012 року № 5076-VI Ст. 6, 31, 32. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17#Text>
5. Про судоустрій і статус суддів : Закон України від 2 червня 2016 року № 1402-VIII Ст. 65, 69, 87, 94. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text>
6. Про застосування амністії в Україні : Закон України від 1 жовтня 1996 року № 392/96-B. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/96-%D0%B2%D1%80#Text>
7. Про практику застосування судами України законодавства про погашення і зняття судимості : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 26 грудня 2003 року № 16. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0016700-03#Text>

Додаткова література

1. Голіна В. В. Судимість : монографія. Харків : Харків юрид., 2006. 384 с.
2. Муратова С. О. Судимість у системі інститутів Загальної частини кримінального права України : монографія. Харків : Право, 2017. 272 с.
3. Муратова С. О. Судимість як інститут кримінального права. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2014. № 2 (3). С. 293–310.
4. Письменський Є. О. Інститут судимості в кримінальному праві України / наук. ред. А. С. Беніцький ; МВС України, Луган. держ. ун-т внутр. справ ім. Е. О. Дідоренка. Луганськ : РВВ ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2008. 215 с.

5. Тютюгін В. І. Лекція за темою: «Судимість: поняття, ознаки, правові наслідки, погашення та зняття судимості (статті 88–91 КК України)». *Вісник Асоціації кримінального права України* : електрон. наук. вид. / Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, ГО «Всеукр. асоц. кримін. права». Харків, 2021. Вип. 1 (15). С. 296–330.
6. Тютюгін В. І. Судимість як один із засобів кримінальної відповідальності. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2022. Т. 2. № 18. С. 211–250.
7. Устрицька Н. І. Судимість як захід кримінально-правового характеру. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2017. № 1. С. 304–312.
8. Шапченко С. Д. Судимість у правовій системі України: проблеми визначення змісту окремих нормативних орієнтирів. *Наукові перспективи*. 2025. № 10 (64). С. 1170–1180.
9. Шапченко С. Д. Проблеми окремих характеристик судимості у правовій системі України. *Актуальні питання у сучасній науці*. 2025. № 11 (41). С. 1294–1304.
10. Яремко Г. З. «Осуд лихого вчинку довго чути», або Окремі питання погашення судимості при звільненні від відбування покарання. *Напрями реформування кримінальної юстиції в Україні* : матеріали науково-практичного семінару (м. Львів, 22 трав. 2020 р.). Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ. 2020. С. 156–160.

Тема 18

**ІНШІ ЗАХОДИ
КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО ХАРАКТЕРУ**

1. Питання для теоретичного засвоєння:

1. Кримінально-правова природа «інших заходів кримінально-правового характеру».
2. Обмежувальні заходи: види та порядок застосування.
3. Поняття та мета примусових заходів медичного характеру.
4. Види примусових заходів медичного характеру та порядок їх застосування.
5. Примусове лікування. Підстави призначення та порядок відбування.
6. Кримінально-правова природа спеціальної конфіскації.

2. Виконайте завдання до теми.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

1. Примусові заходи медичного характеру можуть бути застосовані до особи:

- 1) яка у стані неосудності вчинила суспільно небезпечне діяння;
- 2) яка страждає на психічну хворобу;
- 3) яка вчинила кримінальне правопорушення;
- 4) яка вчинила кримінальне правопорушення у недієздатному стані;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

2. Як часто особи, до яких застосовані примусові заходи медичного характеру, підлягають огляду для вирішення питання про наявність підстав для звернення до суду зі заявою про припинення або про зміну застосування примусових заходів медичного характеру:

- 1) не рідше одного разу на 4 місяці;
- 2) не рідше одного разу на 6 місяців;
- 3) не рідше одного разу на рік;
- 4) не рідше одного разу на 2 роки;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

3. Як реалізуються примусові заходи медичного характеру:

- 1) тільки амбулаторно;
- 2) як амбулаторно, так і стаціонарно;
- 3) тільки госпіталізацією особи до психіатричного закладу (стаціонарно);
- 4) на розсуд особи, до якої вони застосовуються;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

4. Григорій, перебуваючи в стані алкогольного сп'яніння, знаходячись на подвір'ї будинку, де проживає його сестра, діючи умисно, з метою заволодіння чужим майном, в присутності чоловіка сестри відкрито заволодів бувшим у користуванні велосипедом марки «BAVARIA», вартість якого за висновком експерта становить 8220 гривень, після чого з викраденим з місця вчинення кримінального правопорушення зник, чим спричинив потерпілій матеріальну шкоду на вказану суму. Встановлено, що, згідно з висновком судово-психіатричної експертизи, Григорій виявляє ознаки стійкого хронічного психічного захворювання у вигляді шизофренії, параноїдної форми, епізодичний перебіг з наростаючим змішаним типом дефекту, що позбавляло його можливості в період часу, який відноситься до інкримінованого йому діяння, і позбавляє його можливості в теперішній час усвідомлювати значення своїх дій та керувати ними. Яке рішення може прийняти суд щодо Григорія:

- 1) звільнити від кримінальної відповідальності;

- 2) звільнити від покарання за хворобою;
- 3) закрити кримінальне провадження у зв'язку з відсутністю складу кримінального правопорушення та застосувати примусове лікування;
- 4) застосувати до нього примусові заходи медичного характеру у вигляді надання амбулаторної психіатричної допомоги у примусовому порядку;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

5. Артем, будучи студентом автомобільно-дорожнього коледжу Національного транспортного університету, через отриману незадовільну оцінку на іспиті, підпалив автомобіль марки «Skoda Octavia», який належав автомобільно-дорожньому коледжу. Внаслідок пожежі, що виникла, автомобіль було пошкоджено, чим зазначеній установі завдано матеріальної шкоди на суму 193190 грн. Було встановлено, що на час вчинення кримінального правопорушення, через наявний у нього дисоціативний розлад, Артем не був здатний повною мірою усвідомлювати свої дії та керувати ними. Яке рішення може прийняти суд щодо Артема:

- 1) звільнити від кримінальної відповідальності;
- 2) звільнити від покарання за хворобою;
- 3) закрити кримінальне провадження у зв'язку з відсутністю складу кримінального правопорушення;
- 4) застосувати примусові заходи медичного характеру;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

6. Іван пізно ввечері, повертаючись додому, зустрів раніше знайомого йому Тараса, з яким мав давні неприязні стосунки. У процесі розмови між ними виникла суперечка, під час якої Іван вирішив позбавити життя Тараса. Реалізуючи злочинний намір, Іван зірвав із куртки Тараса пасок і, утримуючи його в руках, накинув на шию потерпілого та з прикладанням значної сили шляхом здавлювання ший як руками, так і паском утримував до того часу, поки потерпілий не перестав подавати ознак життя. Встановлено, що на момент вчинення кримінального правопорушення Іван страждав на тяжке психічне

захворювання, що позбавляло його можливості керувати власними діями. Який вид примусових заходів медичного характеру суд може застосувати до Івана:

- 1) надання амбулаторної психіатричної допомоги в примусовому порядку;
- 2) госпіталізація до закладу з надання психіатричної допомоги зі звичайним наглядом;
- 3) госпіталізація до закладу з надання психіатричної допомоги з посиленням наглядом;
- 4) госпіталізація до закладу з надання психіатричної допомоги зі суворим наглядом;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

7. Світлану було засуджено за використання малолітньої дитини для зайняття жебрацтвом (ч. 1 ст. 150-1 КК України) до покарання у виді позбавлення волі на 1 рік. Відбувши 6 місяців покарання, Світлана захворіла на психічну хворобу, що позбавляло її можливості усвідомлювати свої дії. Суд прийняв рішення про госпіталізацію засудженої до психіатричного закладу зі звичайним наглядом. Через пів року суд прийняв рішення про припинення застосування примусового заходу медичного характеру. Дайте правову оцінку ситуації:

- 1) Світлана повинна бути направлена для відбуття невідбутої частини покарання (6 місяців);
- 2) Світлана може бути звільнена від подальшого відбуття покарання за хворобою;
- 3) Світлана вважається такою, що відбула покарання;
- 4) невідбута частина покарання у виді позбавлення волі може бути замінена судом більш м'яким покаранням;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

8. Остапа засуджено за зґвалтування (ч. 1 ст. 152 КК України) до покарання у виді позбавлення волі на 5 років. Відбувши 1 рік 7 місяців покарання, Остап захворів на психічну хворобу, що позбавляло його можливості усвідомлювати свої дії. Суд прийняв рішення про госпіталізацію засудженого до психіатричного закладу з посиленням наглядом. Через 6 місяців суд прийняв рішення

про припинення застосування примусового заходу медичного характеру. Яким є строк невідбутої частини покарання:

- 1) 2 роки 11 місяців;
- 2) 2 роки 6 місяців;
- 3) 3 роки 3 місяці;
- 4) 3 роки 5 місяців;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

9. Петра було засуджено за систематичне вчинення фізичного насильства щодо своєї дружини, що призвело до фізичних страждань і розладу здоров'я (ст. 126-1 КК України), до покарання у виді позбавлення волі на 2 роки. Відбувши 6 місяців покарання, Петро захворів на психічну хворобу, що позбавляло його можливості усвідомлювати свої дії. Суд прийняв рішення про госпіталізацію засудженого до психіатричного закладу зі звичайним наглядом. Через 6 місяців суд прийняв рішення про припинення застосування примусового заходу медичного характеру через видужання Петра. Яким є строк невідбутої частини покарання:

- 1) 6 місяців;
- 2) 1 рік;
- 3) 1 рік 3 місяці;
- 4) 1 рік 6 місяців;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

10. Івана засуджено за вчинення дій сексуального характеру з особою, яка не досягла шістнадцятирічного віку, що спричинило тяжкі наслідки для потерпілої (ч. 2 ст. 155 КК України), до покарання у виді позбавлення волі на 7 років. Під час відбування покарання Іван захворів на психічну хворобу, що позбавляло його можливості усвідомлювати свої дії (бездіяльність) та керувати ними. Що повинен вчинити суд у такій ситуації:

1) звільнити Івана від покарання і застосувати примусові заходи медичного характеру, а у випадку одужання направити його для відбування покарання;

2) звільнити Івана від кримінальної відповідальності у зв'язку зі зміною обстановки;

3) суд не може прийняти рішення про звільнення Івана від покарання із застосуванням примусових заходів виховного характеру, оскільки на момент вчинення кримінального правопорушення він перебував у стані осудності;

4) суд не може прийняти рішення про звільнення Івана від покарання із застосуванням примусових заходів виховного характеру, оскільки Іван вчинив тяжкий злочин;

5) жодна відповідь не є правильною.

11. Тимофій, поливши бензином двір свого сусіда, висловив погрозу підпалити будинок (ст. 195 КК України). Було встановлено, що на момент таких дій Тимофій, через наявний у нього психічний розлад, не був здатний повною мірою усвідомлювати свої дії. Яке рішення може прийняти суд щодо Тимофія:

1) звільнити від кримінальної відповідальності;

2) звільнити від покарання за хворобою;

3) визнати винним, призначивши покарання та застосувавши до нього примусові заходи медичного характеру у виді надання амбулаторної психіатричної допомоги в примусовому порядку;

4) визнати винним, призначивши покарання та застосувавши до нього примусові заходи медичного характеру у виді госпіталізації до психіатричного закладу зі суворим наглядом;

5) жодна відповідь не є правильною.

12. Кирило на території загальноосвітньої школи І–ІІІ ступенів у присутності інших неповнолітніх виліз на флагшток, на якому кріпився Державний Прапор України, зірвав державний символ, розстелив його на клумбі біля будівлі школи, а згодом пошкодив його (ч. 1 ст. 338 КК України). Встановлено, що на момент учинення кримінального правопорушення Кирило внаслідок хронічного психічного захворювання не міг усвідомлювати свої дії та керувати ними. Яке рішення повинен прийняти суд щодо Кирила:

1) звільнити від кримінальної відповідальності;

2) звільнити від покарання за хворобою;

- 3) визнати винним, призначивши покарання та застосувавши до нього примусові заходи медичного характеру;
- 4) визнати винним, призначивши покарання та застосувавши до нього примусове лікування;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

13.Примусові заходи медичного характеру можуть бути застосовані до:

- 1) Євгена, який у стані алкогольного сп'яніння тричі протягом 6 місяців вчиняв фізичне насильство щодо своєї дружини, що призвело до фізичних страждань та розладів здоров'я (ст. 126-1 КК України);
- 2) Віталія, який у стані наркотичного сп'яніння, з метою заволодіння ювелірними прикрасами, вчинив щодо Олени напад, поєднаний із застосуванням насильства, небезпечним для життя потерпілої;
- 3) Тимофія, який страждає на відкриту форму туберкульозу, з мотивів помсти колишньому партнеру по бізнесу, викрав шляхом застосування фізичного насильства малолітню доньку останнього (ч. 2 ст. 146 КК України);
- 4) 13-річної Марини, яка з мотивів помсти спричинила тяжкі тілесні ушкодження своєму вітчиму за те, що останній робив їй постійні зауваження щодо успішності в школі (ч. 1 ст. 121 КК України);
- 5) жодна відповідь не є правильною.

14.До кого з названих осіб не застосовуються примусові заходи медичного характеру за чинним КК України:

- 1) Андрія, який унаслідок хронічного психічного захворювання зруйнував пам'ятник, споруджений в пам'ять осіб, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України (ч. 2 ст. 297 КК України);
- 2) Віталіні, яка через наявний у неї психічний розлад не була здатна повною мірою усвідомлювати свої дії, спричинила тяжкі тілесні ушкодження своєму співмешканцю через підозру у зраді (ч. 1 ст. 121 КК України);
- 3) Віктора, який за погрозу вбивством щодо працівника правоохоронного органу під час відбування покарання у виді позбавлення волі строком на 3 роки захворів на психічну хворобу;

4) Назара, який страждає на відкриту форму туберкульозу і в стані алкогольного сп'яніння вчинив насильницькі дії сексуального характеру, не пов'язані з проникненням в тіло потерпілої Катерини, без добровільної згоди (ч. 1 ст. 153 КК України);

5) жодна відповідь не є правильною.

15. Наявність якої хвороби є підставою застосування до особи, яка вчинила кримінальне правопорушення, примусового лікування:

- 1) хронічного психічного захворювання;
- 2) тимчасового розладу психічної діяльності;
- 3) хвороби, що становить небезпеку для здоров'я інших осіб;
- 4) серцево-судинного захворювання;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

16. Суд застосував примусове лікування до Іванки, яка на момент вчинення умисного вбивства свого співмешканця була неосудною та перебувала у стані вагітності. Чи правильне рішення прийняв суд:

- 1) так, оскільки вона була у стані неосудності на момент вчинення кримінального правопорушення;
- 2) так, оскільки незалежно від того, вагітна особа чи ні, вона вчинила особливо тяжкий злочин та була неосудною;
- 3) ні, оскільки примусове лікування не застосовується до вагітних жінок;
- 4) ні, оскільки жінка перебувала в стані неосудності та не мала хвороби, яка би становила небезпеку для інших;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

17. Степан заподіяв своїй дружині умисні тяжкі тілесні ушкодження в стані сильного душевно-го хвилювання, що раптово виник внаслідок протизаконного насильства з боку потерпілої (ст. 123 КК України). До постановлення вироку Степан захворів на психічну хворобу, що позбавляє його можливості усвідомлювати свої дії. Яке рішення повинен прийняти суд у такій ситуації:

- 1) звільнити від кримінальної відповідальності;

- 2) звільнити від покарання за хворобою;
- 3) визнати винним, призначивши покарання та застосувавши до нього примусові заходи медичного характеру;
- 4) визнати винним, призначивши покарання та застосувавши до нього примусове лікування;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

18. Тарас вчинив умисне вбивство (ч. 1 ст. 115 КК України) в стані сп'яніння. Судом було встановлено, що Тарас перебуває на обліку у наркодиспансері через часте зловживання алкоголем, а також хворіє на відкриту форму туберкульозу. Який вид заходу кримінально-правового характеру, окрім покарання, може застосувати суд:

- 1) примусові заходи медичного характеру;
- 2) примусове лікування;
- 3) пробаційні заходи;
- 4) заходи забезпечення кримінального провадження;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

19. Що є підставою застосування до особи обмежувальних заходів, передбачених ст. 91-1 КК України:

- 1) вчинення суспільно небезпечного діяння, що містить ознаки складу кримінального правопорушення, пов'язаного з домашнім насильством (ст. 126-1 КК України);
- 2) вчинення суспільно небезпечного діяння, що містить ознаки складу кримінального правопорушення «Катування» (ст. 127 КК України);
- 3) вчинення суспільно небезпечного діяння, що містить ознаки складу кримінального правопорушення «Доведення до самогубства» (ст. 120 КК України);
- 4) вчинення діяння, що містить ознаки адміністративного правопорушення, пов'язаного з домашнім насильством (ст. 173-2 КУпАП);
- 5) жодна відповідь не є правильною.

20. До яких осіб, що вчинили домашнє насильство, обмежувальні заходи не можуть застосовуватися:

- 1) осіб, яким призначено покарання у виді обмеження волі;

- 2) осіб, звільнених від кримінальної відповідальності;
- 3) осіб, звільнених від покарання;
- 4) осіб, яким призначено покарання у виді позбавлення волі;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

21.Обмежувальні заходи можуть бути застосовані до:

1) Івана, який застосував насильство щодо своєї дружини, що не спричинило тілесних ушкоджень, однак внаслідок чого була завдана шкода фізичному здоров'ю потерпілої (ч. 1 ст. 173-2 КУпАП);

2) Степана, якого засуджено за систематичне вчинення фізичного насильства щодо колишньої дружини, що призвело до втрати працездатності останньої, до покарання у виді позбавлення волі строком на 1 рік;

3) Ігнатія, якого звільнено від відбування покарання з випробуванням за систематичне вчинення психологічного насильства щодо своєї дружини;

4) Петра, якого засуджено за умисне вбивство своєї дружини, вчинене в стані сильного душевного хвилювання, що виникло внаслідок протизаконного насильства, систематичного знущання і тяжкої образи з боку потерпілої (ст. 116 КК України);

- 5) жодна відповідь не є правильною.

22.Віктор вчинив домашнє насильство (ст. 126-1 КК України) щодо колишньої дружини. Суд визнав за необхідне призначити щодо Віктора обмежувальний захід. За яких умов суд не може це зробити:

1) за умови призначення покарання у виді обмеження волі;

2) за умови призначення покарання у виді позбавлення волі;

3) за умови звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з передачею особи на поруки (ст. 47 КК України);

4) за умови звільнення від відбування покарання з випробуванням (ст. 75 КК України);

- 5) жодна відповідь не є правильною.

23. Яка правова природа інституту спеціальної конфіскації:

- 1) спеціальна конфіскація – це основне покарання;
- 2) спеціальна конфіскація – це додаткове покарання;
- 3) спеціальна конфіскація – це запобіжний захід;
- 4) спеціальна конфіскація – це інший захід кримінально-правового характеру;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

24. Відповідно до чинного КК України, гроші, цінності та інше майно що призначалися (використовувалися) для схилення особи до вчинення кримінального правопорушення, фінансування та/або матеріального забезпечення кримінального правопорушення або винагороди за його вчинення, підлягають:

- 1) конфіскації;
- 2) реквізиції;
- 3) спеціальній конфіскації;
- 4) девальвації;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

25. Відповідно до чинного КК України, спеціальній конфіскації не підлягають гроші, цінності та інше майно, якщо вони використовувались як:

- 1) засоби вчинення кримінального правопорушення;
- 2) знаряддя вчинення кримінального правопорушення;
- 3) предмети, здобуті внаслідок вчинення кримінального правопорушення;
- 4) предмети кримінального правопорушення;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

26. Артем, не маючи спеціального дозволу, який дає право на проведення порубки дерев, і лісорубного квитка, без законних на те підстав на транспортному засобі прибув на територію державного підприємства, що відноситься до лісових ділянок категорії особливо охоронюваних лісів, використовуючи бензопилу для вчинення кримінального правопорушення, з корисливих мотивів

здійснив незаконну порубку дерев (ч. 3 ст. 246 КК України), які погрузив на транспортний засіб і з місця вчинення кримінального правопорушення зник, спричинивши шкоду на загальну суму 30500 гривень. Предметом спеціальної конфіскації може бути:

- 1) лише бензопила;
- 2) лише бензопила та дерева;
- 3) лише транспортний засіб і дерева;
- 4) бензопила, транспортний засіб, дерева;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

27. Артем попросив у свого сусіда Ігоря бензопилу, щоби зрізати старі дерева на дачі. Однак уночі Артем на території сільськогосподарського угіддя, що знаходиться біля їхнього села, зрізав бензопилою чотири дуби, які вивіз власною вантажівкою (ст. 246 КК України). Предметом спеціальної конфіскації у цій ситуації можуть бути:

- 1) лише зрубані дерева;
- 2) лише бензопила та вантажівка;
- 3) лише вантажівка та зрубані дерева;
- 4) лише бензопила та зрубані дерева;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

28. Анатолій шляхом проникнення до житла Іванки таємно з корисливих мотивів викрав ювелірні прикраси, грошові кошти та інші цінності, чим спричинив потерпілій шкоду в особливо великих розмірах. Суд кваліфікував дії Анатолія за ч.ч. 2, 4 ст. 185 КК України та призначив покарання у виді позбавлення волі на строк 7 років з конфіскацією майна. У цьому випадку викрадене майно:

- 1) є предметом спеціальної конфіскації;
- 2) не є предметом спеціальної конфіскації;
- 3) підлягає вилученню в порядку конфіскації, майна як покарання;
- 4) може бути предметом спеціальної конфіскації лише якщо не підлягає поверненню власнику;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

29. Не може застосовуватися спеціальна конфіскація до:

1) Євгена, який за допомогою бензопили на території лісопаркової частини лісів зелених зон здійснив порубку дерев, чим заподіяв істотну шкоду (ч. 1 ст. 246 КК України);

2) Івана, який на власній вантажівці перемістив через митний кордон з приховуванням від митного контролю частини вогнепальної нарізної зброї (ч. 1 ст. 201 КК України);

3) Марії, яка запропонувала надати неправомірну вигоду лікареві міської клінічної лікарні за обстеження та лікування її матері (ч. 1 ст. 354 КК України);

4) Віктора, який вчинив розпусні дії щодо своєї 15-річної сестри шляхом демонстрації відеопродукції порнографічного характеру, яку ввіз в Україну (ч. 2 ст. 156; ч. 2 ст. 301 КК України);

5) жодна відповідь не є правильною.

30. Не може застосовуватися спеціальна конфіскація до:

1) Віталія, який шляхом використання відмички проник у дім свого партнера по бізнесу, таємно з корисливих мотивів викрав грошові кошти, комп'ютер, флеш-карти, документи та інші цінності (ч. 3 ст. 185 КК України). Викрадені речі погрузив у транспортний засіб та з місця вчинення кримінального правопорушення зник;

2) лікаря Світлани, як за проведення консультації та лікування пацієнтки Оксани вимагала грошові кошти у сумі 1000 гривень, які остання сплатила (ч. 4 ст. 354 КК України). З часу вчинення кримінального правопорушення і до відкриття кримінального провадження минуло 5 років і 6 місяців;

3) Арсена, який надав голові селищної ради грошові кошти в сумі 1700 доларів США за виділення земельної ділянки під забудову (ч. 3 ст. 369 КК України);

4) Євгена, якого засуджено за переміщення власною вантажівкою через митний кордон України поза митним контролем лісоматеріалів, заборонених до вивозу за межі митної території України, до покарання у виді позбавлення волі строком на 3 роки (ч. 1 ст. 201-1 КК України), і щодо якого суд,

відповідно до ч. 1 ст. 75 КК України, прийняв рішення про звільнення його від відбування покарання з випробуванням;

5) жодна відповідь не є правильною.

ЗАДАЧІ

1. Богдан був у неприязних стосунках із братом своєї дружини Остапом, оскільки вважав, що той втручається в його сімейне життя. Одного разу ввечері, коли Остап повертався додому, Богдан напав на останнього, спричинивши йому тяжкі тілесні ушкодження у вигляді забою головного мозку без здавлення (ч. 1 ст. 121 КК України). Встановлено, що на момент вчинення кримінального правопорушення Богдан, через наявний у нього психічний розлад (обумовлений наявністю пухлини головного мозку), не був здатний повною мірою усвідомлювати свої дії та керувати ними. Суд визнав Богдана винним у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 121 КК України, та призначив покарання у виді позбавлення волі строком на 5 років.

Чи правильно вирішив справу суд?

Варіант 1. На момент вчинення кримінального правопорушення Богдан через хронічне прогресуюче тяжке психічне захворювання, що супроводжується зміною сприйняття, галюцинаціями та маренням, не міг усвідомлювати свої дії та керувати ними.

Варіант 2. На момент вчинення кримінального правопорушення Богдан перебував у стані осудності, однак до моменту постановлення вироку він захворів на психічну хворобу, що позбавляла його можливості усвідомлювати свої дії та керувати ними.

Варіант 3. На момент вчинення кримінального правопорушення Богдан перебував у стані осудності, однак під час відбування покарання виникло питання щодо його психічної повноцінності. Під час обстеження комісія лікарів-психіатрів дійшла висновку, що Богдан страждає на шизофренію параноїдної форми безперервного типу перебігу з помірно вираженим змішаним (дисоціативно-психопатоподібним) типом дефекту, параноїчним синдромом.

Варіант 4. Встановлено, що на момент вчинення кримінального правопорушення, Богдан перебував у стані сильного

душевного хвилювання, зумовленому неправомірними діями з боку Остапа.

2. Івана було засуджено за зґвалтування неповнолітньої особи до покарання у виді позбавлення волі строком на 7 років. Через 2 роки і 8 місяців після початку відбування покарання у працівників установи виконання покарань виникли сумніви щодо психічного здоров'я Івана. Комісія лікарів-психіатрів дійшла висновку, що стан Івана відповідає реактивному стану, а саме тяжке психіатричне пригнічення свідомості розвинулося на фоні залишкових явищ органічного захворювання центральної нервової системи, що означало, що Іван не здатний усвідомлювати свої дії, а отже, мета покарання не може бути реалізована. Відповідно, суд прийняв рішення застосувати до Івана примусові заходи медичного характеру у виді госпіталізації до закладу з наданням психіатричної допомоги із посиленням наглядом. Через 3 роки 6 місяців суд прийняв рішення про припинення застосування примусових заходів медичного характеру через видужання Івана.

Яке рішення повинен прийняти суд? Якими є правові наслідки припинення застосування примусових заходів медичного характеру у разі одужання?

Варіант 1. Через 3 роки і 6 місяців після початку відбування покарання Іван захворів на психічну хворобу, що позбавляло його можливості усвідомлювати свої дії та керувати ними. Суд прийняв рішення про застосування до Івана примусових заходів медичного характеру. Через 3 роки 6 місяців суд прийняв рішення про припинення застосування примусових заходів медичного характеру через видужання Івана.

Варіант 2. Під час відбування покарання через 2 роки Іван втік з виправної установи. Через 5 років його було затримано під час нападу на особу з метою викрадення чужого майна, поєднаного із застосуванням насильства, яке є небезпечне для життя потерпілої. Під час розгляду справи у судді виникли сумніви щодо психічного стану Івана. Комісією лікарів-психіатрів було встановлено, що Іван перебуває в реактивному стані, який розвинувся на фоні травматичної енцефалопатії, що означає, що Іван не здатний усвідомлювати свої дії та керувати ними.

Варіант 3. Під час досудового розслідування суд призначив судову-психіатричну експертизу, оскільки, як виявилось, Іван перебував на обліку у психіатричній лікарні. Висновком комісії лікарів-експертів було встановлено наявність в Івана біполярного афективного розладу, через що його було визнано обмежено осудним.

3. Олексій за допомогою екскаватора, що належав йому на праві власності, зняв верхній шар ґрунту за межами населеного пункту в урочищі «Шандра» площею 1,5 га та перевіз до свого подвір'я (ч. 1 ст. 239-1 КК України), що призвело до деградування земельної ділянки у сільськогосподарському виробництві та непридатності її до використання за цільовим призначенням. Олексія визнано винним у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 239-1 КК України, та призначено покарання у виді штрафу в розмірі 3000 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією майна засудженого.

Чи правильне рішення прийняв суд?

Варіант 1. Для незаконного заволодіння поверхневим шаром ґрунту Олексій використав екскаватор, який позичив у свого сусіда нібито для роботи з ґрунтом та демонтажу асфальту на власному подвір'ї. Суд призначив покарання у виді штрафу та застосував спеціальну конфіскацію щодо екскаватора.

Варіант 2. Для незаконного перенесення поверхневого шару ґрунту Олексій використав екскаватор, який позичив у свого сусіда, котрий знав, для яких потреб він буде використаний.

Варіант 3. Під час розгляду справи встановлено, що Олексій вчинив кримінальний проступок вперше, після вчинення кримінального правопорушення щиро покався, активно сприяв розкриттю кримінального правопорушення та повністю відшкодував заподіяну шкоду. На підставі цього суд виніс ухвалу про звільнення Олексія від кримінальної відповідальності відповідно до ст. 45 КК України та закриття кримінального провадження. При цьому суд застосував положення ст.ст. 96-1, 96-2 КК України.

Варіант 4. Олексій вчинив кримінальне правопорушення, передбачене ч. 1 ст. 239-1 КК України у квітні 2021 р., про яке стало відомо правоохоронним органам у вересні 2024 р. Суд, керуючись п. 2 ч. 1 ст. 49 КК України та ч. 2 ст. 284 КПК України, закрит кримінальне провадження та звільнив особу від кримінальної відповідальності із застосуванням положення ст.ст. 96-1 та 96-2 КК України.

4. Віктор незаконно придбав з метою збуту без належних документів, які посвідчують якість та відповідність товару 60 упаковок незаконно виготовлених алкогольних напоїв під виглядом горілки іноземного виробництва без марок акцизного податку та без маркування українською мовою, які незаконно транспортував до власного помешкання з метою збуту автомобілем «Opel Vivaro» (ч. 1 ст. 204 КК України). Суд визнав Віктора винним у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 204 КК України, призначивши покарання у виді штрафу в розмірі 5 тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, з конфіскацією незаконно придбаних товарів.

Чи правильно вирішив справу суд?

Варіант 1. Встановлено, що на момент придбання і транспортування з метою збуту незаконно виготовлених алкогольних напоїв Віктор не досяг віку, з якого може наставати кримінальна відповідальність. А транспортний засіб, на якому перевозилися відповідні товари, належав його батьку. Суд виніс ухвалу про застосування до Віктора примусових заходів виховного характеру та застосував спеціальну конфіскацію щодо транспортного засобу як засобу вчинення кримінального правопорушення.

Варіант 2. Транспортний засіб, який Віктор використовував для перевезення незаконно виготовлених алкогольних напоїв, є спільною сумісною власністю Віктора та його дружини.

5. Тимофій на ґрунті неприязних відносин систематично вчиняв фізичне та психологічне насильство над своєю матір'ю, що призвело до фізичних і психологічних страждань та погіршення якості життя потерпілої. Суд визнав Тимофія

винним у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ст. 126-1 КК України, та призначив покарання у виді обмеження волі на строк 2 роки. Одночасно з призначенням покарання суд застосував до Тимофія обмежувальний захід, передбачений п. 1 ч. 1 ст. 91-1 КК України.

Чи правильно вирішив справу суд?

Варіант 1. Суд визнав Тимофія винним у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ст. 126-1 КК України, та призначив покарання у виді обмеження волі на строк 2 роки.

Варіант 2. Встановлено, що на момент вчинення кримінального правопорушення, передбаченого ст. 126-1 КК України, Тимофію виповнилося 16 років. Суд призначив покарання у виді громадських робіт на строк 80 годин, які Тимофій повинен виконувати у вільний від навчання час, одночасно застосувавши до останнього обмежувальний захід, передбачений п. 4 ч. 1 ст. 91-1 КК України (направлення для проходження програми для кривдників).

Варіант 3. Суд визнав Тимофія винним у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ст. 126-1 КК України, та прийняв рішення про звільнення від відбування покарання з випробуванням на підставі укладення угоди про примирення і призначив узгоджене сторонами покарання у виді обмеження волі на 1 рік 6 місяців, із встановленням іспитового строку на 1 рік та застосуванням обмежувальних заходів, передбачених п.п. 1, 5 ч. 1 ст. 91-1 КК України.

Варіант 4. Суд визнав Тимофія винним у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ст. 126-1 КК України, та призначив покарання у виді позбавлення волі строком на 1 рік. Через 6 місяців від початку відбування покарання Тимофій захворів на психічну хворобу, що позбавляла його можливості усвідомлювати свої дії та керувати ними із застосуванням примусових заходів медичного характеру у виді госпіталізації до закладу з надання психіатричної допомоги зі звичайним наглядом. Через 6 місяців суд припинив застосування примусових заходів медичного характеру через видужання останнього та направив його для подальшого відбування покарання.

6. Дмитро під час сварки зі своєю дружиною, з якою спільно проживає, на ґрунті особистих неприязних відносин умисно завдав їй два удари долонею правої руки в обличчя та силою стиснув ліву руку, заподіявши їй легкі тілесні ушкодження. Обставинами, які обтяжують покарання, було визнано рецидив кримінальних правопорушень та вчинення кримінального правопорушення щодо одного з подружжя. Суд визнав Дмитра винним у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 125 КК України, та призначив покарання у виді громадських робіт на строк 180 годин, одночасно застосував до нього обмежувальний захід, передбачений п. 5 ч. 1 ст. 91-1 КК України.

Чи правильно вирішив справу суд?

Варіант 1. Дмитро систематично знущався над своєю дружиною, неодноразово погрожував вбивством. Перебуваючи у стані сп'яніння, він у черговий раз побив її, чим спричинив фізичні та психологічні страждання. Суд визнав Дмитра винним у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ст. 126-1 КК України, та призначив покарання у виді позбавлення волі строком на 1 рік.

Варіант 2. Під час конфлікту зі своєю дружиною, у присутності малолітньої дитини, Дмитро, перебуваючи в стані сильного душевного хвилювання, що раптово виникло внаслідок тяжкої образи і протизаконного насильства з боку потерпілої, схопив кухонний ніж і завдав останній три ножові поранення в різні частини тіла, від яких потерпіла померла в лікарні (ст. 116 КК України). Суд призначив покарання у виді обмеження волі на строк 4 роки та застосував обмежувальний захід, передбачений п. 2 ч. 1 ст. 91-1 КК України.

Варіант 3. Дмитро у день свого 18-ліття, перебуваючи у стані алкогольного сп'яніння, вчинив фізичне насильство, що не спричинило тілесних ушкоджень, щодо неповнолітньої подруги, з якою спільно проживав (ст. 173-2 КУпАП). Суд притягнув Дмитра до адміністративної відповідальності за ч. 2 ст. 173-2 КУпАП та застосував положення, передбачені п. 3 ч. 1 ст. 91-1 КК України.

7. Григорій, маючи давню неприязнь зі своїм сусідом, перебуваючи в стані алкогольного сп'яніння, заподіяв

тяжкі тілесні ушкодження, що призвели до смерті потерпілого (ч. 2 ст. 121 КК України). Встановлено, що на момент вчинення кримінального правопорушення Григорій через наявний у нього психічний розлад, обумовлений систематичним вживання алкоголю (алкогольний психоз), не був здатний повною мірою усвідомлювати свої дії та керувати ними. Також під час судового розгляду встановлено, що Григорій перебуває на обліку в туберкульозному диспансері як такий, що проходив курс лікування від туберкульозу.

Яке рішення повинен прийняти суд?

Варіант 1. Григорій заподіяв сусіду легкі тілесні ушкодження, що не спричинили короткочасного розладу здоров'я та незначної втрати працездатності (ч. 1 ст. 125 КК України). Під час судового розгляду встановлено, що Григорій перебуває на обліку в туберкульозному диспансері як такий, що проходить лікування від туберкульозу (активна форма). На підставі ст. 45 КК України суд звільнив Григорія від кримінальної відповідальності та застосував примусове лікування, оскільки останній вчинив кримінальне правопорушення та має хворобу, яка становить небезпеку для здоров'я інших осіб.

Варіант 2. Григорій, перебуваючи у стані алкогольного сп'яніння, заподіяв сусіду легкі тілесні ушкодження, що спричинили короткочасний розлад здоров'я та незначну втрату працездатності (ч. 2 ст. 125 КК України). Під час судового розгляду встановлено, що Григорій перебуває на диспансерному обліку в лікаря-нарколога з діагнозом: психічні та поведінкові розлади внаслідок вживання опіоїдів. Суд призначив покарання у виді обмеження волі строком на 1 рік та застосував примусове лікування відповідно до ч. 1 ст. 96 КК України.

Варіант 3. Григорій пізно ввечері, повертаючись додому, будучи у стані алкогольного сп'яніння, побачив на вулиці свого давнього недруга, голосно та нецензурно почав висловлюватись у його сторону, образливо чіплятися до його дружини та дітей, створив галас у житловому районі, чим порушив громадський порядок. У ході судового розгляду встановлено, що Григорій перебуває на обліку в наркологічному диспансері та хворіє на активну форму туберкульозу. Суд притягнув останнього до адміністративної відповідальності відповідно до ст. 173 КУпАП «Дрібне хуліганство» та застосував

примусове лікування, оскільки особа має хворобу, яка становить небезпеку для здоров'я інших осіб.

8. Артема було засуджено за умисне вбивство (ч. 1 ст. 115 КК України) на 7 років позбавлення волі. Під час відбування покарання в Артема діагностували хронічну тотальну емпієму плеври у прогресуючій фазі (тип туберкульозного процесу). Адвокат Артема звернувся до суду з клопотанням про звільнення останнього від подальшого відбування покарання у зв'язку з хворобою на підставі ч. 2 ст. 84 КК України. Суд відмовив у задоволенні клопотання, а натомість призначив Артему примусове лікування на підставі ст. 96 КК України.

Чи правильним є рішення суду?

Варіант 1. Під час відбування покарання в Артема діагностували туберкульоз закритої форми. На підставі ч. 1 ст. 96 КК України суд застосував до нього примусове лікування. Адвокат оскаржив це рішення, вказавши, що суд не мав права направляти Артема на примусове лікування, оскільки його хвороба не становить небезпеки для здоров'я інших осіб.

Чи обґрунтованою є скарга адвоката?

Варіант 2. Артема засуджено за умисне середньої тяжкості тілесне ушкодження, яке спричинило тривалий розлад здоров'я та значну стійку втрату працездатності менш як на одну третину (ч. 1 ст. 122 КК України), на 3 роки позбавлення волі. Через 1 рік і 6 місяців адвокат Артема подав клопотання до суду про умовно-дострокове звільнення від відбування покарання на підставі п. 1 ч. 3 ст. 81 КК України. Суд відмовив у такому звільненні, мотивуючи своє рішення тим, що Артем не закінчив лікування від туберкульозу.

Чи обґрунтованим є рішення суду?

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ З ВИКОРИСТАННЯМ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ

Ознайомтеся з такими прикладами зі судової практики та обґрунтуйте відповіді на питання:

1. Постанова Верховного Суду України від 20 жовтня 2020 року у справі № 221/6664/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/92363930>

- Які підстави для застосування заходу кримінально-правового характеру?

- У чому полягали вимоги захисника, викладені у касаційній скарзі?

- Які критерії суд має враховувати при призначенні певного виду примусових заходів медичного характеру?

- Яке рішення прийняв суд?

2. Постанова Верховного Суду України від 5 грудня 2024 року у справі №185/2010/24. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/123678707>

- Які підстави для застосування заходу кримінально-правового характеру?

- У чому полягали вимоги прокурора, викладені в касаційній скарзі?

- Яке рішення прийняв суд?

3. Ухвала Подільського районного суду міста Києва від 22 травня 2025 року у справі № 758/7068/25. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/127532399>

- Які підстави для застосування заходу кримінально-правового характеру?

- Які види примусових заходів медичного характеру застосовувалися до особи?

- Які підстави продовження та зміни застосування примусових заходів медичного характеру описані в судовому рішенні?

- Яке рішення прийняв суд?

4. Постанова Верховного Суду України від 2 вересня 2020 року у справі № 138/2740/16-к. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/91367099>

- Які підстави для застосування заходу кримінально-правового характеру?

- У чому полягали вимоги захисника, викладені в касаційній скарзі?

- Яке рішення прийняв суд?

КОНТРОЛЬНІ ЗАПИТАННЯ

1. Як співвідносяться «покарання» та «інші заходи кримінально-правового характеру»?

2. Назвіть види примусових заходів медичного характеру.

3. Якими є відмінності у правовій природі примусових заходів медичного характеру та примусове лікування?

4. Що слід розуміти під спеціальною конфіскацією?

5. Визначте випадки застосування спеціальної конфіскації.

6. У чому полягає відмінність конфіскації як додаткового виду покарання та спеціальної конфіскації?

7. Перелічіть категорії осіб, до яких можуть застосовуватися обмежувальні заходи.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ДЛЯ ОПРАЦЮВАННЯ ТЕМИ

Нормативно-правові акти

1. Про психіатричну допомогу : Закон України від 22 лютого 2000 року № 1489-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1489-14#Text>
2. Про практику застосування судами примусових заходів медичного характеру та примусового лікування : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 3 червня 2005 року № 7. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0007700-05#Text>
3. Про затвердження Правил застосування примусових заходів медичного характеру в спеціальному закладі з надання психіатричної допомоги : Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 31 серпня 2017 року № 992, зареєстр. Міністерством юстиції України 20 листопада 2017 року за № 1408/31276. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1408-17>

Додаткова література

1. Бідна О. І. До питання про визначення поняття «інші заходи кримінально-правового характеру». *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Юриспруденція*. 2018. № 32. С. 98–101.
2. Винник А. Спеціальна конфіскація у кримінальному праві : монографія. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2021. 196 с.
3. Драган О. В. Поняття та види заходів кримінально-правового впливу. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2018. Вип. 2. Т. 2. С. 71–74.

4. Дудоров О. О., Хавронюк М. І. Відповідальність за домашнє насильство і насильство за ознакою статі (науково-практичний коментар новел Кримінального кодексу України) / за ред. М. І. Хавронюка. Київ : Baite, 2019. 288 с. URL: https://ukraine.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/FNOON_Kommentar_A5.pdf
5. Кваліфікація та основи методики розслідування домашнього насильства : навчальний посібник / С. Романцова, Н. Устрицька, І. Гловюк та ін. ; за ред. І. Гловюк, Н. Лашук, С. Романцової. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. 404 с. URL: <https://dspace.lvduvs.edu.ua/handle/1234567890/4807>
6. Козаченко О. В. Ознаки та властивості кримінально-правових заходів примусового та заохочувального впливу. Правовий вплив на неправомірну поведінку: актуальні грані : монографія / за ред. О. В. Козаченка, Є. Л. Стрельцова ; МОН України, НУ «ОЮА». Миколаїв : Іліон, 2016. С. 31–51.
7. Нікіфорова Т. І. Теорія і практика застосування заходів кримінально-правового характеру : навчальний посібник. Хмельницький : Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2020. 175 с.
8. Парасюк Н. М. Спеціальна конфіскація та інші заходи кримінально-правового характеру за вчинення злочинів терористичного характеру. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 2. С. 336–339.
9. Пономаренко Ю. А. Загальна теорія визначення караності кримінальних правопорушень : монографія. Харків : Право, 2020. 720 с.
10. Савченко А. П. Практика Європейського суду з прав людини. Кримінальний аспект. Київ : Дакор, 2021. 208 с.
11. Сюсюкало З. М. Поняття заходів кримінально-правового впливу у кримінальному праві України. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2017. Вип. 4. С. 234–241.
12. Хавронюк М. І. Заходи кримінально-правового впливу: які вони бувають. *Юридичний вісник України*. 2013. № 21 (934).
13. Яценко А. М. Застосування заходів кримінально-правового характеру : монографія. Харків : Ніка Нова, 2014. 387 с.

Тема 19
ЗАХОДИ
КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО ХАРАКТЕРУ
ЩОДО ЮРИДИЧНИХ ОСІБ

1. Питання для теоретичного засвоєння:

1. Поняття заходів кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб.
2. Види заходів кримінально-правового характеру, що застосовуються до юридичних осіб.
3. Підстави застосування заходів кримінально-правового характеру до юридичних осіб.
4. Порядок застосування заходів кримінально-правового характеру до юридичних осіб.
5. Правові наслідки застосування заходів кримінально-правового характеру до юридичних осіб.
6. Юридичні особи, до яких можуть бути застосовані заходи кримінально-правового характеру.
7. Застосування заходів кримінально-правового характеру до юридичних осіб за сукупністю кримінальних правопорушень.
8. Підстави звільнення юридичної особи від застосування заходів кримінально-правового характеру.

2. Виконайте завдання до теми.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

- 1. До заходів кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб не належить:**
- 1) штраф;
 - 2) конфіскація майна;

- 3) ліквідація;
- 4) обмеження ліцензії на здійснення окремих видів господарської діяльності;
- 5) примусове припинення діяльності.

2. Директор ТОВ «Обрій» Роман, діючи від імені та в інтересах товариства, організував завищення вартості робіт, виконаних для бюджетної установи. Отримані кошти були включені до господарського обігу підприємства. Роману інкримінують ч. 1 ст. 209 КК України. Чи є підстави для застосування заходів кримінально-правового характеру до ТОВ «Геліос»:

- 1) ні, оскільки юридична особа не є суб'єктом злочину;
- 2) так, оскільки злочин вчинено уповноваженою особою від імені та в інтересах юридичної особи;
- 3) так, у будь-якому разі вчинення ст. 209 КК;
- 4) ні, оскільки вчинення цього злочину не є підставою для заходів;
- 5) лише за умови конфіскації майна.

3. Який захід кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб може застосовуватися лише як додатковий:

- 1) штраф;
- 2) ліквідація;
- 3) конфіскація майна;
- 4) обмеження діяльності;
- 5) попередження.

4. Який орган має право застосовувати заходи кримінально-правового характеру до юридичних осіб:

- 1) прокуратура;
- 2) Державна податкова служба;
- 3) суд;
- 4) Міністерство юстиції;
- 5) Національна поліція.

5. Керівник приватного підприємства «Вектор» Ігор за домовленістю з представниками незаконного збройного

формування залучив працівників підприємства до створення воєнізованої групи для участі в силових акціях (ч. 1 ст. 260 КК України). Який захід кримінально-правового характеру може бути застосований до підприємства:

- 1) штраф;
- 2) штраф із конфіскацією майна;
- 3) тимчасове зупинення діяльності;
- 4) ліквідація з конфіскацією майна;
- 5) попередження.

6. Уповноваженою особою юридичної особи визнається:

- 1) будь-який працівник;
- 2) засновник без повноважень;
- 3) особа, яка має право діяти від імені юридичної особи;
- 4) контрагент за договором;
- 5) бухгалтер.

7. Який розмір неоподаткованого мінімуму доходів громадян застосовується при обчисленні штрафу:

- 1) 10 грн;
- 2) 15 грн;
- 3) 17 грн;
- 4) 20 грн;
- 5) становить половину розміру прожиткового мінімуму для працездатної особи.

8. Директор ПП «Оріон» Павло 12 травня 2012 року перерахував частину прибутку підприємства на фінансування терористичної організації (ч. 1 ст. 258-5 КК України). Коли спливає строк давності застосування заходів кримінально-правового характеру до юридичної особи:

- 1) 12 травня 2017 року;
- 2) 12 травня 2022 року;
- 3) 12 травня 2027 року;
- 4) 13 травня 2027 року;
- 5) 13 травня 2017 року.

9. На який строк суд може розстрочити виплату штрафу юридичній особі:

- 1) до 1 року;
- 2) до 2 років;
- 3) до 3 років;
- 4) до 5 років;
- 5) без обмежень.

10. Чи можуть заходи кримінально-правового характеру застосовуватися у разі виправдувального вироку фізичної особи:

- 1) так;
- 2) так, за згодою прокурора;
- 3) так, якщо суддя на це вкаже окремо в резолютивній частині вироку;
- 4) ні, виключно у випадках винесення обвинувального вироку;
- 5) ні, проте можливі винятки у корупційних справах.

11. Уповноважена особа АТ «Форум» вчинила злочин, передбачений ст. 369 КК України, від імені та в інтересах товариства. Суд визнав особу винною та ухвалив обвинувальний вирок. Який захід може бути застосований до юридичної особи:

- 1) лише ліквідація;
- 2) лише конфіскація майна;
- 3) траф;
- 4) штраф із ліквідацією;
- 5) будь-який на розсуд суду.

12. Різні уповноважені особи одного підприємства вчинили кілька злочинів, передбачених ст. 96-3 КК України, у межах одного кримінального провадження. Як визначається остаточний захід:

- 1) шляхом складання всіх штрафів;
- 2) шляхом поглинання менш суворого більш суворим;
- 3) шляхом часткового складання;
- 4) шляхом самостійного виконання;
- 5) на вибір прокурора.

13. Генеральний директор ТОВ «Статус» діяв від імені та в інтересах товариства і передав неправомірну вигоду службовій особі органу державної влади (ст. 369 КК України). Суд постановив обвинувальний вирок щодо директора. Який захід кримінально-правового характеру може бути застосований до ТОВ «Статус»:

- 1) штраф;
- 2) ліквідація товариства;
- 3) конфіскація майна як основний захід;
- 4) штраф із ліквідацією;
- 5) заходи не застосовуються.

14. До яких юридичних осіб не застосовуються заходи за корупційні злочини:

- 1) приватні підприємства;
- 2) господарські товариства;
- 3) комерційні організації;
- 4) державні органи, що повністю утримуються з бюджету;
- 5) підприємства, місце реєстрації яких не в Україні.

15. Строк давності для застосування заходів кримінально-правового характеру до юридичної особи визначається:

- 1) за загальним правилом для фізичних осіб;
- 2) залежно від виду вчиненого злочину;
- 3) виключно рішенням суду;
- 4) за датою реєстрації підприємства;
- 5) за угодою сторін.

16. Яка із зазначених обставин не є підставою для застосування до юридичної особи заходів кримінально-правового характеру:

1) незабезпечення виконання покладених на її уповноважену особу законом або установчими документами юридичної особи обов'язків щодо вжиття заходів із запобігання корупції;

2) вчинення її уповноваженою особою від імені та в інтересах юридичної особи будь-якого зі злочинів, передбачених у статтях 209 і 306, частинах першій і другій статті 368-3,

частинах першій і другій статті 368-4, статтях 369 і 369-2 Кримінального кодексу України;

3) незабезпечення виконання покладених на її уповноважену особу законом або установчими документами юридичної особи обов'язків щодо вжиття заходів із запобігання корупції, що призвело до вчинення будь-якого з корисливих злочинів (ч.1 ст. 96-3 КК);

4) жодна з відповідей не є правильною.

17. Уповноваженою особою юридичної особи, відповідно до Кримінального кодексу України, є:

1) усі службові особи юридичної особи;

2) службові особи юридичної особи, а також інші особи, які відповідно до закону, установчих документів юридичної особи чи договору мають право діяти від імені юридичної особи;

3) службові особи юридичної особи, а також інші особи, які вчиняють правопорушення від імені юридичної особи;

4) жодна з наведених відповідей не є правильною.

18. При застосуванні до юридичної особи заходів кримінально-правового характеру за наявності невиконаного заходу за попереднім вироком (вироками) суду ці заходи виконуються так:

1) до нового заходу повністю або частково приєднується попередній захід;

2) кожен із них виконується самостійно, крім випадків застосування судом ліквідації юридичної особи згідно з цим Кодексом (ч. 2 ст. 96-11 КК);

3) новим заходом повністю або частково поглинається попередній;

4) жодна з відповідей не є правильною.

19. З урахуванням якої обставини, згідно з Кримінальним кодексом України, суд може застосувати щодо юридичної особи штраф із розстрочкою його виплати певними частинами:

1) з урахуванням майнового стану фізичної особи, яка вчинила кримінальне правопорушення в інтересах юридичної особи;

- 2) з урахуванням майнового стану юридичної особи;
- 3) з урахуванням майнового стану потерпілої особи;
- 4) жодна з відповідей не є правильною.

20. Згідно з Кримінальним кодексом України, визначення розміру штрафу щодо юридичної особи в разі, якщо неправомірну вигоду не було одержано, повинно залежати:

- 1) від розміру неправомірної вигоди, що була отримана в результаті вчинення кримінального правопорушення в інтересах юридичної особи;
- 2) від розміру шкоди потерпілим, що передбачається в результаті вчинення кримінального правопорушення в інтересах юридичної особи;
- 3) від ступеня тяжкості злочину, вчиненого уповноваженою особою юридичної особи;
- 4) жодна з відповідей не є правильною.

ЗАДАЧІ

1. Директор ТОВ «Медичне обладнання» Олександр планував розширити продажі своєї продукції в Україні та за кордон. Однак його обладнання не отримало сертифікацію ЄС, що ставило під загрозу міжнародні поставки. Щоб вирішити цю проблему, він запропонував експерту Івану щомісячну винагороду в розмірі 3000 доларів за підготовку та видачу сертифікату ЄС для обладнання, а начальнику прикордонного пункту Андрію – 3000 доларів на місяць за забезпечення безперешкодного проходження вантажу через кордон без перевірок. Через шість місяців Олександра затримали під час передачі цих грошей Івану та Андрію.

Чи є підстави для застосування щодо ТОВ «Медичне обладнання» заходів кримінально-правового характеру? Які заходи можуть бути застосовані? Якщо таких заходів декілька – визначте порядок їх застосування.

2. Засновник неприбуткової організації «Центр статистики та аналітики» Артур отримав грантовий проєкт від Міжнародного допоміжного фонду для збору даних та підготовки аналітичного звіту щодо потреб населення зон бойових

дій. Для виконання умов проєкту Артур уклав договори з трьома фізичними особами-підприємцями, на рахунки яких перерахував по 180 000 грн, хоча фактично ці послуги не надавались. Опісля Артур вимагав від ФОПів, щоб вони повернули по 170 000 грн на рахунок організації як «благодійну допомогу». Фактично ж він знав, що ці гроші були переказані на рахунки ФОПів незаконно, без виконання договорів, і використав їх для особистих потреб організації та власної вигоди, оформлюючи все як благодійні надходження. У результаті ФОПи перерахували 510 000 грн на рахунок організації. Артур провів фіктивне оформлення надходжень, прикриваючи їх походження та легалізуючи незаконно отримані кошти через фінансові документи організації.

Варіант. Зазначені дії були вчинені не засновником, а фінансовим менеджером організації.

Чи є в діянні Артура склад кримінального правопорушення? Якщо так, то якого?

Які заходи кримінально-правового характеру можуть бути застосовані до неприбуткової організації «Центр статистики та аналітики»?

3. Директор швацької фабрики Ольга отримала замовлення на виготовлення сувенірних стрічок, які мали відтворювати кольори та смуги російського прапора, на яких через кожні 15 см мали бути розміщені літери «Z» та «V». Ольга організувала виробництво та виготовила 150 м стрічок, порізаних на смужки завширшки 2 см. Вона передала готову продукцію замовнику.

У суді прокурор наполягала, що дії Ольги підпадають під ч. 1 ст. 436-1 КК України як виготовлення та розповсюдження символіки тоталітарного режиму. Ольга свою вину не визнавала, стверджуючи, що лише виконувала замовлення і не усвідомлювала суспільної небезпечності дій.

Варіант. Ольга стверджує, що вона просто виконала замовлення, а не виготовляла сувенірну продукцію.

Які заходи кримінально-правового характеру можуть бути застосовані до швацької фабрики?

За яких умов кримінально-правові заходи можуть передбачати ліквідацію юридичної особи, і чи доцільно

застосовувати таку міру до швацької фабрики за виготовлення сувенірної символіки?

4. Ірина була менеджером агенції «США-ворк», напрямами статутної діяльності якої було сприяння переїзду осіб до США, підготовка відповідних документів та отримання візи, пошук роботи, комунікація з потенційним роботодавцем і подальше працевлаштування особи. Так, за період діяльності 2023–2024 рр. у США за сприяння Ірини переїхали 26 жінок, які отримали працевлаштування.

У 2025 році під час спільного розслідування Національної поліції України, Інтерполу та Федерального бюро розслідувань було виявлено, що зазначених жінок було позбавлено документів по приїзду, а Ірина була однією з вербувальниць жінок для подальшої їх сексуальної експлуатації. За кожен акт передачі жінки для експлуатації Ірина отримувала 50 000 доларів.

Варіант. Ірина була виконавчим директором агенції.

Чи є підстави для застосування кримінально-правових засобів до агенції Ірини? Які заходи кримінально-правового характеру можуть застосовуватися до юридичної особи: конфіскація майна, ліквідація, обмеження діяльності?

На Ваш погляд, чи необхідне внесення змін законодавцем до ст. 96-3 КК?

5. Юриста Павла, який представляв інтереси ТОВ «Будівельна компанія «Світанок» в суді, було обвинувачено в пропозиції неправомірної вигоди судді у розмірі 120 000 грн за ухвалення завідомо неправосудного рішення. Прокурор у суді наполягав не лише на притягненні Павла до відповідальності за ч. 3 ст. 369 КК України, а й на застосуванні заходів кримінально-правового характеру щодо ТОВ «Будівельна компанія «Світанок». Адвокат у суді заявив, що його підзахисний Павло діяв в інтересах ТОВ «Будівельна компанія «Світанок» лише під час судових засідань, а поза ними – за власною ініціативою.

Чи можуть бути в цьому випадку застосовані заходи кримінально-правового характеру до ТОВ «Будівельна компанія «Світанок»?

Оцініть позицію та аргументи сторін. Які докази могли б підтвердити або спростувати, що дії Павла були в інтересах компанії?

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ З ВИКОРИСТАННЯМ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ

1. Ознайомтеся з вироком Галицького районного суду м. Львова (URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/118549073>) і дайте відповідь на такі питання:

– Які конкретні дії обвинувачених ОСОБА_4 та ОСОБА_5 призвели до кримінальної відповідальності юридичної особи ТОВ «Нойс-Кар»?

– Які заходи кримінально-правового характеру були застосовані до юридичної особи ТОВ «Нойс-Кар» і чим вони обґрунтовані у справі?

– Як обвинувачені і прокурор співпрацювали в межах угоди про визнання винуватості та які наслідки це мало для призначення покарання?

2. Ознайомтеся з вироком Хмельницького міськ-районного суду Хмельницької області (URL: https://opendatabot.ua/court/67709206-775ae43c4d3f105785431494c45d0ba0?_gl=1*1oogcu3*_ga*MTY4Nzk4NjI3OS4xNzY2MzUxNTkz*_ga_OSS0PS3NLJ*cze3NjYzNTE10TMkbzEkZzEk dDE3NjYzNTE2NjgkajYwJGwwJGgw) та дайте відповідь на такі питання:

– Яким чином ПМП «Сковод» брало участь у злочині, скоєному її директором?

– Який захід кримінально-правового характеру був застосований до ПМП «Сковод» і в якому розмірі?

– Чим мотивовано судом застосування цього заходу саме у вигляді штрафу до юридичної особи?

– Які дії директора ПМП «Сковод» в інтересах підприємства визнані злочинними?

3. Проаналізуйте рішення «Broniowski v. Poland» (URL: <https://hudoc.echr.coe.int/rus?i=001-125506>) та дайте відповіді на питання:

– Які норми закріплено у ст. 1 Протоколу до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р.?

– За яких умов втручання держави у право власності юридичної особи не порушує гарантії ст. 1 Протоколу до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р.?

4. Чи є ліквідація юридичної особи (як захід кримінально-правового характеру) надмірним покарання порівняно зі штрафом, особливо якщо компанія є єдиним джерелом доходу для сотень людей?

Обґрунтуйте свою позицію, посилаючись на принципи справедливості та пропорційності покарання.

5. Відповідно до ст.ст. 96-6, 96-8, 96-10 КК України визначте правила застосування конфіскації майна юридичної особи. Чи може бути застосована часткова конфіскація майна юридичної особи?

Складіть таблицю заходів кримінально-правового характеру, які можуть застосовуватися до юридичних осіб: 1) штрафи та фінансові санкції; 2) ліквідація або призупинення діяльності; 3) конфіскація майна. Для кожного заходу: наведіть норму закону; визначте критерії застосування; зазначте можливі правові наслідки для юридичної особи.

6. Наведіть приклад ситуації, коли до юридичної особи застосовують штраф як захід кримінально-правового характеру.

Обґрунтуйте, чому застосовано саме штраф, а не більш суворий захід (наприклад, ліквідацію).

7. Наведіть приклад юридичної особи, до якої одночасно могли б застосувати декілька заходів кримінально-правового характеру (наприклад, штраф та конфіскацію майна).

Обґрунтуйте, чому до цієї компанії застосували б саме такі заходи.

КОНТРОЛЬНІ ЗАПИТАННЯ

1. У чому полягає суть заходів кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб та яке їх значення для правового регулювання діяльності підприємств і організацій?

2. Які види заходів кримінально-правового характеру застосовуються до юридичних осіб та чим вони відрізняються за правовими наслідками?

3. Які підстави застосування заходів кримінально-правового характеру до юридичних осіб передбачає кримінальне право України?

4. Який порядок застосування заходів кримінально-правового характеру до юридичних осіб та які органи здійснюють їхнє призначення?

5. У чому полягає правове значення та наслідки застосування заходів кримінально-правового характеру до юридичних осіб?

6. До яких юридичних осіб можуть бути застосовані заходи кримінально-правового характеру та які критерії визначають таку можливість?

7. Як застосовуються заходи кримінально-правового характеру до юридичних осіб у разі наявності сукупності кримінальних правопорушень?

8. Які підстави передбачено для звільнення юридичної особи від застосування заходів кримінально-правового характеру та яке значення має таке звільнення?

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ДЛЯ ОПРАЦЮВАННЯ ТЕМИ

1. Бодунова О. М. До питання про заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 8. С. 356–359.
2. Гасанов Афлатун Ельдар огли. Заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб та спеціальна конфіскація: тенденції розвитку інститутів в умовах євроінтеграції. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2025. № 4. С. 314–318.
3. Грищук В. К., Пасека О. Ф. Кримінальна відповідальність юридичних осіб: порівняльно-правове дослідження : монографія. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2013. 248 с. URL: <https://dspace.lvduvs.edu.ua/handle/1234567890/54>

4. Гузела М. Проблеми застосування заходів кримінально-правового характеру до юридичних осіб у контексті протидії скоєнню кримінальних правопорушень щодо учасників кримінального провадження. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія : Юридичні науки.* 2023. № 4 (40). С. 301–309.
5. Гусаров С. М. Заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб: деякі міркування щодо перспектив застосування в контексті ухвалення Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень». *Кримінально-правові та кримінологічні засоби протидії злочинам проти громадської безпеки та публічного порядку* : зб. тез доп. міжнар. наук.-практ. конф. до 25-річчя ХНУВС (м. Харків, 18 квіт. 2019 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ ; Кримінол. асоц. України. Харків : ХНУВС, 2019. С. 16–19.
6. Забуга Ю. Ю. Аналіз законодавчих новел щодо інших заходів кримінально-правового характеру, які застосовуються до юридичних осіб. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право.* 2024. Т. 4. № 86. С. 225–231.
7. Загине́й З. А. Квазікримінальна відповідальність юридичних осіб за кримінальним та кримінальним процесуальним законодавством України. *Вісник Національної академії прокуратури України.* 2017. № 3 (49). С. 49–56.
8. Загине́й-Заболотенко З. А. Застосування заходів кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб як нормативно-правовий інститут. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право.* 2024. Вип. 83. Ч. 3. С. 49–54.
9. Марін О., Павлик Л. Заходи кримінально-правового характеру : навчальний посібник. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2024. 96 с.
10. Мілова Т. М., Бліндовська А. Л. Кримінальна відповідальність юридичних осіб в Україні: окремі аспекти. *Наукові записки. Серія : Право.* 2024. Вип. 16. С. 188–193.
11. Панов М. І., Харитонов С. О. Заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб як новела у кримінальному законодавстві України. *Вісник Асоціації кримінального права України.* 2014. № 2 (4). С. 44–55.
12. Орловська Н. Про модель кримінально-правового впливу на юридичну особу в Україні. *Юридичний вісник.* 2014. № 2. С. 125–130.

13. Панов М. І., Харитонов О. С. Заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб як новела у кримінальному законодавстві України. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2014. № 2(3). С. 44–55.
14. Провоторов О. П. Правова природа заходів кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб за законодавством України. *Судова апеляція*. 2017. № 3. С. 36–47.
15. Радутний О. Е. Заходи кримінально-правового характеру щодо електронних юридичних осіб. *Інформація і право*. 2017. № 3 (22). С. 132–138.
16. Тичина Д. М. Генеза кримінальної відповідальності службової особи юридичної особи за корупційні злочини. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2025. Вип. № 3. Ч. 2. С. 482–488.
17. Фролова О. Г. Заходи кримінально-правового характеру, які застосовуються за кримінальні правопорушення, що посягають на фармацевтичну діяльність, поза межами кримінальної відповідальності. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2024. № 1. С. 550–554.
18. Ющик О. І. Штраф як вид заходу кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право*. 2020. Вип. 83. Ч. 3. С. 49–54.
19. Ященко А. М. Застосування заходів кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб: теоретичний аспект. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2014. № 7. С. 199–202.
20. Ященко А. М., Павликівський В. І. Заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб, кримінально протиправна діяльність уповноважених осіб яких пов'язана зі збройним конфліктом (war nexus): пропозиції удосконалення законодавства України та практики його застосування. *Вісник Кримінологічної асоціації України*. 2024. № 1(31). С. 116–129.

Тема 20

ОСОБЛИВОСТІ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ТА ПОКАРАННЯ НЕПОВНОЛІТНІХ

1. Питання для теоретичного засвоєння:

1. Соціально-психологічна обумовленість відповідальності неповнолітніх.
2. Особливості звільнення неповнолітніх від кримінальної відповідальності.
3. Поняття та види примусових заходів виховного характеру.
4. Система кримінальних покарань для неповнолітніх.
5. Призначення покарання неповнолітнім.
6. Особливості звільнення неповнолітніх від покарання та від відбування покарання.
7. Погашення та зняття судимості щодо неповнолітніх.

2. Виконайте завдання до теми.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

1. 13-річний Іванко таємно викрав велосипед, який був припаркований біля магазину. Його дії підпадають під ознаки діяння, що передбачено ч. 1 ст. 185 КК України). Які заходи кримінально-правового характеру може застосувати суд:

- 1) вирішити питання про застосування примусових заходів виховного характеру;
- 2) може звільнити від кримінальної відповідальності із застосуванням примусових заходів виховного характеру;
- 3) може звільнити від покарання із застосуванням примусових заходів виховного характеру;

4) кримінально-правові заходи до Іванка не можуть бути застосовані;

5) жодна відповідь не є правильною.

2. 14-річний Дмитрик вчинив хуліганство (ч. 1 ст. 296 КК України). Суд звільнив його від кримінальної відповідальності із застосуванням примусових заходів виховного характеру. Який примусовий захід виховного характеру суд може застосувати:

1) публічно вибачитись;

2) догану;

3) сувору догану;

4) обмеження дозвілля;

5) жодна відповідь не є правильною.

3. 17-річна Ірина побила свою знайому Олю (ч. 1 ст. 126 КК України – карається штрафом до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадськими роботами на строк до двохсот годин, або виправними роботами на строк до одного року). Під час судового засідання з'ясувалось, що Ірина вагітна, а також не працює і не має доходу, коштів чи іншого майна, на яке може бути звернено стягнення. Яке покарання може призначити суд:

1) штраф;

2) громадські роботи;

3) виправні роботи;

4) будь-яке покарання, передбачене в Загальній частині КК України;

5) жодна відповідь не є правильною.

4. 15-річний Іван уперше вчинив умисне вбивство в стані сильного душевного хвилювання (ст. 116 КК України – карається обмеженням волі на строк до п'яти років або позбавленням волі на той самий строк). Яке мінімальне покарання може бути призначено Іванові:

1) 1 рік обмеження волі;

2) 1 рік позбавлення волі;

3) 6 місяців обмеження волі;

- 4) 6 місяців позбавлення волі;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

5. 14-річний Микола вчинив крадіжку (ч. 1 ст. 185 КК України – карається штрафом від однієї тисячі до трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадськими роботами на строк від вісімдесяти до двохсот сорока годин, або виправними роботами на строк до двох років, або пробаційним наглядом на строк до п'яти років, або обмеженням волі на той самий строк). Яке покарання може призначити суд Миколі, якщо у нього нема самостійного доходу, власних коштів чи іншого майна:

- 1) штраф;
- 2) громадські роботи або виправні роботи;
- 3) обмеження волі;
- 4) пробаційний нагляд;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

6. 17-річний Микола вчинив крадіжку (ч. 1 ст. 185 КК України – карається штрафом від однієї тисячі до трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадськими роботами на строк від вісімдесяти до двохсот сорока годин, або виправними роботами на строк до двох років, або пробаційним наглядом на строк до п'яти років, або обмеженням волі на той самий строк). Яке покарання може призначити суд Миколі, якщо він не працює і в нього нема самостійного доходу, власних коштів чи іншого майна:

- 1) штраф за умови сплати батьками чи іншими особами, що їх замінюють;
- 2) громадські роботи, або виправні роботи, або пробаційний нагляд;
- 3) громадські роботи або обмеження волі;
- 4) громадські роботи або пробаційний нагляд;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

7. 17-річний Валентин вчинив замах на умисне вбивство (ч. 2 ст. 15–ч. 1 ст. 115 КК України). Яке максимальне

покарання може бути призначено Валентину за замах на вбивство:

- 1) 7,5 років;
- 2) 10 років;
- 3) 12 років;
- 4) 15 років;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

8. 17-річний Олег вчинив готування до тяжких тілесних ушкоджень (ч. 1 ст. 14–ч. 1 ст. 121 КК України). Яке максимальне покарання може бути призначено Олегові:

- 1) 8 років;
- 2) 7 років;
- 3) 4 роки;
- 4) 3,5 років;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

9. 17-річний Микола вчинив сексуальне насильство (ч. 1 ст. 153 КК України – карається позбавленням волі на строк до п'яти років) та зґвалтування (ч. 2 ст. 152 КК України – карається позбавленням волі на строк від п'яти до десяти років). Яке максимальне покарання може призначити суд:

- 1) 15 років;
- 2) 11 років;
- 3) 10 років;
- 4) 8 років;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

10. 16-річний Павло вчинив умисне вбивство (ч. 1 ст. 115 КК України). Під час судового розгляду з'ясувалося, що він вчинив ще раніше розбій (ч. 1 ст. 187 КК України). Яке максимальне покарання може призначити суд:

- 1) 15 років;
- 2) 20 років;
- 3) 23 роки;
- 4) 20 років;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

11. Олексій з корисливих мотивів вбив свою знайому Олю. Було відкрито провадження за п. 6 ч. 2 ст. 115 КК України (карається позбавленням волі на строк від десяти до п'ятнадцяти років або довічним позбавленням волі, з конфіскацією майна у випадку, передбаченому пунктом 6 частини другої цієї статті). На момент винесення вироку Олексій досяг уже повноліття. Яке покарання суд може призначити Олексію:

- 1) лише позбавлення волі з конфіскацією майна;
- 2) лише довічне позбавлення волі з конфіскацією майна;
- 3) лише позбавлення волі;
- 4) жодне з передбачених у санкції ст. 115 КК України;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

12. 13-річний Ігор та 14-річний Михайло вчинили жорстоке поводження з тваринами (ч. 1 ст. 299 КК України – карається обмеженням волі на строк від одного до трьох років або позбавленням волі на строк від двох до трьох років з конфіскацією тварини). Яке рішення суду відповідає кримінальному законодавству:

- 1) щодо Ігоря – застосування примусових заходів виховного характеру; щодо Михайла – призначення покарання у виді позбавлення волі;
- 2) щодо Ігоря – звільнення від кримінальної відповідальності із застосуванням примусових заходів виховного характеру; щодо Михайла – призначення покарання у виді обмеження волі;
- 3) щодо Ігоря і Михайла – звільнення від кримінальної відповідальності із застосуванням примусових заходів виховного характеру;
- 4) щодо Ігоря і Михайла – призначення покарання у виді позбавлення волі;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

13. Дмитро 14 років та Ірина 16 років побили 7-класника, чим заподіяли йому середньої тяжкості тілесні ушкодження (ч. 1 ст. 122 КК України – карається вправними роботами на строк до двох років або обмеженням волі на строк до трьох років, або позбавленням волі

на строк до трьох років). Кримінальне правопорушення вчинили вперше, щиро розкаялись, шкоду відшкодували потерпілому і примирились із ним. Яке рішення суду відповідатиме кримінальному законодавству:

1) щодо Дмитра – застосування примусових заходів виховного характеру; щодо Ірини – призначення покарання у виді позбавлення волі;

2) щодо Дмитра та Ірини – призначення покарання у виді виправних робіт;

3) щодо Дмитра та Ірини – звільнення від кримінальної відповідальності із застосуванням примусових заходів виховного характеру;

4) щодо Дмитра та Ірини – звільнення від покарання із застосуванням примусових заходів виховного характеру;

5) жодна відповідь не є правильною.

14.17-річний Михайло за попередньою змовою групою осіб заподіяв значну майнову шкоду шляхом обману (ч. 2 ст. 192 КК України – караються штрафом від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеженням волі на строк до трьох років). Під час судового розгляду встановлено, що Михайло самостійного доходу, власних коштів або майна, на яке може бути звернено стягнення, не має. Суд може:

1) призначити покарання у виді обмеження волі;

2) призначити штраф за умови, що його сплатять батьки;

3) призначити будь-яке інше покарання, передбачене Загальною частиною КК України;

4) постановити обвинувальний вирок і звільнити засудженого від покарання;

5) жодна відповідь не є правильною.

15.Неповнолітній Максим учинив шахрайство (ч. 1 ст. 190 КК України – карається штрафом від двох тисяч до трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадськими роботами на строк від двохсот до двохсот сорока годин, або виправними роботами на строк до двох років, або пробаційним наглядом на строк до трьох років, або обмеженням волі на той самий строк).

Чи може суд звільнити Максима від покарання із застосуванням примусових заходів виховного характеру:

- 1) так, якщо проти цього не заперечує потерпіла особа;
- 2) так, якщо буде встановлено, що на момент постановлення вироку відшкодував завдану шкоду;
- 3) так, якщо буде встановлено, що внаслідок щирого розкаяння та подальшої бездоганної поведінки на момент постановлення вироку не потребує застосування покарання;
- 4) ні, оскільки примусові заходи виховного характеру застосовуються лише при звільненні від кримінальної відповідальності;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

16.17-річний Олексій вчинив сексуальне насильство (ч. 1 ст. 153 КК України – карається позбавленням волі на строк до п'яти років). Однак незадовго потерпіла та винний помирилися і навіть вирішили одружитися. Олексій уперше вчинив кримінальне правопорушення. Суд:

- 1) може звільнити від кримінальної відповідальності із застосуванням примусових заходів виховного характеру;
- 2) може звільнити від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням винного з потерпілим;
- 3) може звільнити від кримінальної відповідальності у зв'язку зі зміною обстановки;
- 4) повинен звільнити від кримінальної відповідальності у зв'язку з дійовим каяттям;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

17.Неповнолітній Олексій вчинив грабіж, поєднаний із насильством, що не є небезпечне для життя та здоров'я особи (ч. 2 ст. 186 КК України – карається позбавленням волі на строк від чотирьох до шести років). Раніше Олексій до кримінальної відповідальності не притягався. У вчиненому щиро каявся, заподіяну шкоду відшкодував. Суд:

- 1) повинен звільнити від кримінальної відповідальності у зв'язку з дійовим каяттям;
- 2) може звільнити від кримінальної відповідальності із застосуванням примусових заходів виховного характеру;

- 3) може звільнити від покарання із застосуванням примусових заходів виховного характеру;
- 4) повинен постановити обвинувальний вирок і призначити покарання;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

18. 15-річний Олексій у грудні 2023 року вчинив хуліганство (ч. 1 ст. 296 КК України). Кримінальне провадження відкрито у січні 2025 року. Суд:

- 1) постановляє обвинувальний вирок і призначає покарання;
- 2) постановляє обвинувальний вирок і звільняє від покарання із застосуванням примусових заходів виховного характеру;
- 3) звільняє від кримінальної відповідальності із застосуванням примусових заходів виховного характеру;
- 4) звільняє від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строку давності;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

19.Неповнолітній Максим з 30 квітня 2020 року зберігав у себе вогнепальну зброю без передбаченого законом дозволу (ч. 1 ст. 263 КК України). 30 вересня 2023 року вогнепальну зброю було вилучено працівниками поліції. Строк давності притягнення до кримінальної відповідальності за вчинене кримінальне правопорушення минає:

- 1) 1 жовтня 2030 р.;
- 2) 1 травня 2030 р.;
- 3) 1 травня 2027 р.;
- 4) 1 жовтня 2027 р.;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

20.Іван засуджений за ч. 1 ст. 187 КК України до покарання у виді позбавлення волі на строк 6 років. Під час відбування покарання сумлінно ставився до праці і навчання, чим довів своє виправлення. Чи може Іван клопотати до суду про умовно-дострокове його звільнення:

- 1) так, якщо фактично відбув не менше 1 року покарання;
- 2) так, якщо фактично відбув не менше 2 років покарання;

- 3) так, якщо фактично відбув не менше 3 років покарання;
- 4) ні, умовно-дострокове звільнення від відбування покарання не застосовується до неповнолітніх;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

21. 16-річний Георгій засуджений за умисне вбивство (ч. 1 ст. 115 КК України) до покарання у виді позбавлення волі на строк 10 років. Після відбуття 2/3 строку покарання Георгій звернувся до суду із клопотанням про заміну невідбутої частини покарання більш м'яким. Суд:

- 1) не може замінити, оскільки до неповнолітніх заміна невідбутої частини покарання більш м'яким покаранням не застосовується;
- 2) не може замінити невідбуту частину покарання більш м'яким, оскільки засуджений вчинив особливо тяжкий злочин;
- 3) може замінити невідбуту частину покарання більш м'яким, якщо засуджений сумлінною поведінкою і ставленням до праці довів своє виправлення;
- 4) може замінити невідбуту частину покарання більш м'яким, оскільки минуло 2/3 строку покарання;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

22. 16-річний Марко вироком, що набрав законної сили 25 вересня 2024 р., засуджений за грабіж (ч. 1 ст. 186 КК України) до покарання у виді пробаційного нагляду на строк 1 рік. Покарання відбув 2 жовтня 2025 р. Марко буде вважатись таким, що не має судимості:

- 1) 3 жовтня 2025 р.;
- 2) 3 жовтня 2026 р.;
- 3) 26 вересня 2026 р.;
- 4) 26 вересня 2027 р.;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

23. 16-річного Олега засуджено за диверсію (ч. 2 ст. 113 КК України) до покарання у виді позбавлення волі на строк 10 років. Через скільки часу з моменту відбуття покарання в Олега буде погашена судимість:

- 1) після відбування цього покарання;

2) якщо протягом одного року з дня відбуття покарання не вчинить нового кримінального правопорушення;

3) якщо протягом трьох років з дня відбуття покарання не вчинить нового кримінального правопорушення;

4) якщо протягом п'яти років з дня відбуття покарання не вчинить нового кримінального правопорушення;

5) жодна відповідь не є правильною.

24. 16-річного Олега засуджено за диверсію (ч. 2 ст. 113 КК України) до покарання у виді позбавлення волі на строк 10 років. Через скільки часу з моменту відбуття покарання Олег може клопотати про дострокове зняття судимості:

1) після відбування цього покарання;

2) через 6 місяців;

3) через 1,5 року;

4) через 2,5 роки;

5) жодна відповідь не є правильною.

25. 16-річного Максима засуджено за побої і мордування, вчинене групою осіб (ч. 2 ст. 126 КК України), до покарання у виді позбавлення волі на строк 1 рік. Скільки часу Максим буде вважатися судимим:

1) 1 рік;

2) 2 роки;

3) 3 роки;

4) 5 років;

5) жодна відповідь не є правильною.

ЗАДАЧІ

1. 15-річний Іван побачив припаркований біля магазину мопед і, впевнившись у тому, що за ним ніхто не спостерігає та його дії є таємними, реалізуючи свій злочинний намір, за допомогою викрутки, котру повернув у замку запалювання та завів двигун мопеда, рушив його з місця. Приїхав додому і заховав мопед у гаражі.

Варіант. Іванові на момент заволодіння мопедом було 16 років.

Ознайомтесь із ст. 289 КК України. З'ясуйте питання про застосування заходів кримінально-правового характеру до Івана. Відповідь обґрунтуйте.

2. 16-річний Данилко побив свого знайомого Олега (ч. 1 ст. 126 КК України). На час судового розгляду справи суд зробив висновок, що його виправлення можливе без застосування покарання, і звільнив Данилка від кримінальної відповідальності із застосуванням примусових заходів виховного характеру, а саме обмежив дозвілля і передав під нагляд батьків. Однак згодом встановлено, що Данилко ухиляється від встановлених примусових заходів виховного характеру.

З'ясуйте зміст цих примусових заходів виховного характеру. Які правові наслідки виникають у разі ухилення від примусових заходів виховного характеру?

3. 15-річний Михайло вчинив крадіжку (ч. 1 ст. 185 КК України). Під час судового розгляду встановлено, що Михайло вчинив кримінальне правопорушення вперше, вину визнав повністю, щиро розкався і викрадене майно повернув власнику ще на стадії досудового розслідування.

З'ясуйте підстави та умови звільнення Михайла від кримінальної відповідальності.

4. 16-річний Дмитро вчинив жорстоке поводження із твариною (ч. 1 ст. 299 КК України – карається обмеженням волі на строк від одного до трьох років або позбавленням волі на строк від двох до трьох років з конфіскацією тварини).

Варіант 1. Дмитро вчинив жорстоке поводження з тваринами у присутності малолітньої Іринки (ч. 2 ст. 299 КК України).

Варіант 2. Дмитро вчинив насильницькі дії щодо тварини, спрямовані на задоволення статевої пристрасі (ч. 3 ст. 299 КК України).

Чи може суд звільнити Дмитра від покарання і призначити примусові заходи виховного характеру? Якщо так, то за яких умов і підстав? Відповідь обґрунтуйте.

5. 14-річний Микола вчинив крадіжку (ч. 1 ст. 185 КК України). Враховуючи те, що кримінальне правопорушення

було вчинено вперше, суд призначив Миколі покарання у виді штрафу в розмірі 50 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. Після того як вирок суду набрав законної сили, всю суму штрафу сплатили батьки Сидора, надали до суду квитанцію про сплату штрафу.

В яких межах суд призначає штраф неповнолітнім? Які умови застосування штрафу до неповнолітніх? Чи допускається сплата штрафу за неповнолітнього його батьками?

Варіант 1. Суд призначив покарання у виді громадських робіт на строк 60 годин.

Варіант 2. Суд призначив покарання у виді виправних робіт на строк 1 рік.

Варіант 3. Суд призначив пробаційний нагляд на строк 1 рік.

Варіант 4. Суд призначив обмеженням волі на строк 1 рік.

Чи правильно суд призначив покарання? Відповідь обґрунтуйте.

6. 16-річний Дмитро вночі проник до приватного домоволодіння і з подвір'я викотив автомобіль на дорогу. При виїзді з вулиці Дмитро не впорався з керуванням, виїхав на смугу зустрічного руху і зіткнувся з автомобілем «Ланос». Унаслідок зіткнення водій «Ланоса» одержав тяжкі тілесні ушкодження.

Ознайомтеся зі статтями 289 і 286 КК України. Які види покарань можуть бути призначені Дмитрові за вчинені кримінальні правопорушення? Яким може бути остаточне покарання у випадку засудження Дмитра за сукупністю кримінальних правопорушень?

7. 16-річного Валентина було визнано винним у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 121 КК України. Суд засудив його до 5 років позбавлення волі, застосувавши до нього звільнення від відбування покарання з випробуванням. Іспитовий строк було встановлено на два роки. Протягом іспитового строку Валентин вчинив умисне вбивство (ч. 1 ст. 115 КК України).

Якими є умови звільнення неповнолітнього від відбування покарання з випробуванням? Які є правові наслідки вчинення неповнолітнім, звільненим від відбування покарання з випробуванням, нового кримінального правопорушення під час іспитового строку? Як у цьому випадку суд повинен вирішити справу? На який максимальний строк неповнолітнім може бути призначено покарання та за якими правилами?

8. 17-річний Ігор був засуджений за хуліганство, вчинене групою осіб (ч. 2 ст. 296 КК України), до покарання у виді позбавлення волі на строк 3 роки. За час відбування покарання в цілому характеризується позитивно; стягнення знято у встановленому законом порядку. За сумлінну поведінку і ставлення до праці має два заохочення. Відбувши 1 рік покарання, засуджений звернувся з клопотанням до адміністрації виховної колонії про порушення перед судом питання про його умовно-дострокове звільнення від відбування покарання.

Варіант. Відбувши 6 місяців покарання, Ігор звернувся із клопотанням про його умовно-дострокове звільнення від відбування покарання. Встановлено, що Ігор сумлінно ставився до навчання, але не хотів працювати, також до нього двічі застосовувалися заходи стягнення – догана, сувора догана.

Чи є підстави для умовно-дострокового звільнення від відбування покарання Ігоря? Що є підставою для умовно-дострокового звільнення від відбування покарання засуджених за кримінальне правопорушення, вчинене у віці до вісімнадцяти років?

9. 16-річний Марко засуджений за шахрайство, вчинене групою осіб за попередньою змовою (ч. 2 ст. 190 КК України), до покарання у виді штрафу в розмірі 500 нмдг.

Варіант 1. Марко засуджений до покарання у виді позбавлення волі на строк 1 рік.

Варіант 2. Марко після спливу 6 місяців погашення судимості звернувся до суду з клопотанням про дострокове зняття судимості.

З'ясуйте питання про погашення та дострокове зняття судимості Марка.

10. 17-річний Олег систематично вчиняв фізичне і психологічне насильство щодо своєї бабусі, що призвело до втрати нею здоров'я. Діяння було кваліфіковано за ст. 126-1 КК України. Судом під час розгляду справи було встановлено такі обставини, що пом'якшують покарання: визнання вини, щире каяття, сприяння розкриттю кримінального правопорушення, відшкодування завданої шкоди. Також суд встановив, що Олег раніше не судимий. Обставин, що обтяжують покарання, судом не було встановлено. Суд визнав Олега винним у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 126-1 КК України, та призначив йому покарання у виді громадських робіт на строк 100 годин, однак звільнив від призначеного покарання і застосував до нього примусовий захід виховного характеру у виді передачі його під нагляд батьків до досягнення ним повноліття.

Варіант. Суд звільнив від призначеного покарання і застосував обмежувальні заходи, а саме направив Олега для проходження програми для кривдників.

Чи правильно вирішив справу суд? Відповідь обґрунтуйте

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ З ВИКОРИСТАННЯМ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ

Ознайомтеся з такими прикладами зі судової практики та обґрунтуйте відповіді на питання:

1. Постанова Верховного Суду від 12 квітня 2018 року у справі № 198/8/17 (провадження № 51-609 км 17). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/73438119>

- У чому полягає суть фабули?
- Яке рішення прийняли суди першої та апеляційної інстанції щодо примусових заходів виховного характеру?
- Якими є вимоги касаційної скарги захисника?
- Який висновок зробив суд касаційної інстанції?

2. Ухвала Івано-Франківського апеляційного суду від 20 лютого 2020 у справі № 344/11474/17. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/87794872>

- Яка підстава застосування примусових заходів виховного характеру у цій справі?

- У чому полягає зміст апеляційної скарги захисника на ухвалу місцевого суду?
- У чому полягає зміст апеляційної скарги прокурора на ухвалу місцевого суду?
- Який висновок зробив апеляційний суд та які аргументи навів щодо обрання примусового заходу виховного характеру?

3. Постанова Верховного Суду у справі № 161/7253/18 від 10 червня 2020 р. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/89977675>

- У чому полягає суть фабули?
- Який висновок зробив суд щодо звільнення від покарання та застосування примусових заходів виховного характеру щодо неповнолітніх?

4. Ухвала Суворовського районного суду м. Одеси у справі № 523/20151/20 від 8 квітня 2021 р. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/96433244>

- Яка підстава застосування примусових заходів виховного характеру?
- Які примусові заходи виховного характеру застосовано та в чому полягає їх зміст?

5. Постанова Верховного Суду у справі № 754/15594/23 (провадження № 51-4274кмо24) від 7 квітня 2025 року. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/126610115>

- У чому полягає фабула справи?
- У чому полягає зміст касаційної скарги прокурора?
- Який висновок зробив суд?

КОНТРОЛЬНІ ЗАПИТАННЯ

1. Якими є підстави для необхідності визначення спеціальних особливостей заходів кримінально-правового характеру щодо неповнолітніх?
2. Які є особливості заохочувальних заходів кримінально-правового впливу стосовно неповнолітніх?
3. Якою є правова природа примусових заходів виховного характеру?

4. Які види покарань застосовуються до неповнолітніх?
5. Які особливості призначення покарання щодо неповнолітніх?
6. Які види звільнення від кримінальної відповідальності застосовуються щодо неповнолітніх?
7. Якими є особливості звільнення неповнолітнього від покарання та його відбування?
8. Які є особливості припинення судимості щодо неповнолітніх?
9. Що таке «ювенальна юстиція»? Висловіть позицію щодо необхідності подальшого її впровадження в Україні.
10. Як реалізується принцип найкращих інтересів дитини в кримінальному праві України?

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ДЛЯ ОПРАЦЮВАННЯ ТЕМИ

Нормативно-правові акти

1. Конвенція про права дитини від 20 листопада 1989 року. URL: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_021
2. Мінімальні стандартні правила Організації Об'єднаних Націй, що стосуються відправлення правосуддя щодо неповнолітніх («Пекінські правила») від 29 листопада 1985 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_211#Text
3. Рекомендації CM/Rec(2008)11 Комітету міністрів Ради Європи державам-членам «Про європейські правила стосовно неповнолітніх правопорушників, щодо яких застосовуються санкції або заходи». URL: [https://pjpeu.coe.int/documents/41781569/42171329/CMRec +%282008%29+11+on+European+Rules+for+juvenile+offenders+subject+to+sanctions+or+measures.pdf](https://pjpeu.coe.int/documents/41781569/42171329/CMRec+%282008%29+11+on+European+Rules+for+juvenile+offenders+subject+to+sanctions+or+measures.pdf)
4. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
5. Про охорону дитинства : Закон України від 26 квітня 2001 року № 2402-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text>
6. Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей : Закон України від 24 січня 1995 року № 20/95-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/20/95-%D0%B2%D1%80#Text>

7. Про практику застосування судами України законодавства у справах про злочини неповнолітніх : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 16 квітня 2004 року № 5. URL: zakon.rada.gov.ua/go/va005700-04
8. Про практику розгляду судами справ про застосування примусових заходів виховного характеру : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 15 травня 2006 року № 2. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0002700-06>
9. Про запровадження та реалізацію пілотного проекту щодо імплементації міжнародних стандартів правосуддя, дружнього до дитини, у практичну діяльність : Наказ Офісу Генерального прокурора, Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства юстиції України, Міністерства соціальної політики України від 1 червня 2023 року № 150/445/2077/5/187. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0150905-23#Text>

Додаткова література

1. Лель Г. В., Іскович В. Ю. Особливості кримінальної відповідальності неповнолітніх за Кримінальним кодексом України. *Ірпінський юридичний часопис : науковий журнал*. 2023. Вип. 4 (13). С. 174–182.
2. Лукашкіна Т. В., Гуртієва Л. М. Деякі пропозиції щодо вдосконалення нормативного регулювання звільнення неповнолітнього від кримінальної відповідальності. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 12. С. 333–344.
3. Назимко Є. С. Інститут покарання неповнолітніх у кримінальному праві України : монографія. Київ : ВД «Дакор», 2018. 336 с.
4. Назимко Є. С., Пономарьова Т. І. Звільнення неповнолітніх від покарання та його відбування у кримінальному та кримінально-виконавчому праві України та Польщі : монографія. Київ : ВД «Дакор», 2018. 332 с.
5. Палух Л. М. Примусові заходи виховного характеру: теорія і практика застосування : навчальний посібник. Львів : Видавничий центр ЛНУ ім. І. Франка, 2010. 214 с.
6. Сілкова А. О. Звільнення неповнолітніх від покарання та його відбування : дис. ... канд. юрид. Наук : 12.00.08. Київ, 2019. 259 с.
7. Устрицька Н. І. Призначення покарання неповнолітнім: окремі проблеми. *Аналітично-порівняльне правознавство : електронне наукове фахове видання юридичного факультету ДВНЗ «Ужгородський національний університет»*. 2021. № 3. С. 173–177.

8. Устрицька Н. І., Дільна З. Ф. Ювенальна юстиція: окремі аспекти щодо її розуміння. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право*. 2021. Вип. 63. С. 274–279.
9. Цуркан-Сайфуліна Ю. В. Примусові заходи виховного характеру: правова природа та види. *Київський часопис права*. 2025. № 2. С. 380–387.
10. Якимець М. О. Проблема визначення застосування примусових заходів виховного характеру як правового інституту. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право*. 2025. Вип. 87. Ч. 3. С. 370–375.

Колектив авторів

ВИШНЕВСЬКА Інна Анатоліївна,
доктор філософії з права
(теми 1, 19)

ЛАЩУК Наталія Романівна,
кандидат юридичних наук, доцент
(теми 14, 15, 16)

ЛІСЦИНА Юлія Олександрівна,
кандидат юридичних наук, доцент
(теми 4, 5, 6)

МАКСИМОВИЧ Роман Львович,
кандидат юридичних наук, доцент
(теми 7, 12, 13)

ПАРАСЮК Наталія Михайлівна,
кандидат юридичних наук, доцент
(теми 8, 9, 10)

УСТРИЦЬКА Наталія Ігорівна,
кандидат юридичних наук, доцент
(теми 11, 17, 20)

ЯСІНЬ Ілона Миколаївна,
кандидат юридичних наук, доцент
(теми 2, 3, 18)

Практикум з кримінального права України (Загальна частина)

Навчальний посібник

Редагування *Оксана Шмиговська*
Макетування *Галина Шушняк*
Друк *Назарій Ганущак*

Підписано до друку 29.12.2025.
Формат 60×84/16. Папір офсетний. Умовн. друк. арк. 25,81.
Тираж 60 прим. Зам № 107-25.

Львівський державний університет внутрішніх справ
Україна, 79007, м. Львів, вул. Городоцька, 26.

Свідectво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного
реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції
ДК № 2541 від 26 червня 2006 р.